

Nabolagseffekter og foreldrestrategier:
Oppvekstmulighetenes geografi i den delte byen

Ingar Brattbakk

Avhandling innlevert for PhD-graden
Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi
Det samfunnsvitenskapelige fakultet
Universitetet i Oslo
Juni 2023

© Ingar Brattbakk, 2023

*Doktoravhandlinger forsvart ved
Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo.
No. 981*

ISSN 1504-3991

Det må ikke kopieres fra denne boka i strid med åndsverkloven eller med avtaler om kopiering inngått med Kopinor, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk.

Omslag: UiO.

Grafisk produksjon: Grafisk senter, Universitetet i Oslo.

Forord

Takk til min hovedveileder og medforfatter Terje Wessel, professor i samfunnsgeografi ved Universitetet i Oslo. Vi har hatt faglig kontakt helt siden han var eksaminator på hovedfagsoppgaven min fra Geografisk institutt ved NTNU i 1999. Terje er kunnskapsrik, klok, raus, støttende og ikke minst tålmodig. Takk også til min biveileder Roger Andersson, professor i kulturgeografi ved Universitetet i Uppsala / IBF, for PhD-kurs i Uppsala, og gode faglige diskusjoner og støtte. Takk også til gode kollegaer på Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, UiO og ikke minst lunsjgjengen som gled over i 'Hyttedeforskningsinstituttet' med årlige sjøslag.

Takk til alle kollegaer ved Arbeidsforskningsinstituttet, OsloMet som har vært støttende og heiende hele veien. Jeg vil særlig takke superkollega Aina Landsverk Hagen som har lest og kommentert og gitt uvurderlig støtte til avhandlingsarbeidet og kollega Bengt Andersen som det har vært inspirerende å jobbe sammen med helt siden vi møttes på vitenskapsteorikurset på Blindern. Jeg vil også takke Cathrine Egeland og Ann Cecilie Bergene som rekrutterte meg til AFI og tidligere og nåværende ledelse på AFI ved Arild Steen, Elisabeth Nørgaard og Anne Margrethe Kristiansen og flere for oppmuntring og rom til å fullføre.

Takk til ledelsen ved min tidligere arbeidsplass Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) som gav meg permisjon for å være universitetsstipendiat. Takk også til alle flinke, inspirerende og hyggelig kollegaer og fagpersoner fra NOVA, NIBR, SIFO, i REACH og Storbybarn, BOVEL, redaksjonen i Tidsskrift for boligforskning, Bynerdene, Leieboerforeninga, YouCount- og NODES-prosjektet, VID, AHO og i By- og levekårsutvalget.

Takk til George Galster og Jürgen Friedrichs for inspirerende doktorgradskurs om nabolageffekter, støtte og faglige diskusjoner, samt til fagfeller på de vitenskapelige bidragene i avhandlingen.

Takk til Kelvyn Jones, professor ved Universitetet i Bristol, UK, for støtte i analysearbeidet. Oddbjørn Raaum for kommentarer på bidrag 1 og 2 og for kommentarer på bidrag 1 fra George Galster, Kelvyn Jones og Torkild H. Lyngstad.

Takk til Oslo kommune ved Morten Bildeng for økonomisk støtte til datakjøp.

Takk til bror Leif-Einar og kompis Jon Søland for lån av hytter, og til Sarah for leiligheten i Paris, for skriveøkter.

Takk til familie og venner som har holdt ut med prat om nabolag og en avhandling som «snart er ferdig» og til Jørn som har levd med 'PhD-babyen' min fra dagen vi møttes og tålt uregelmessige innspurter de siste fire årene.

Ingar Brattbakk
Oslo, 2. juni 2023

Innhold

Forord.....	3
Summary.....	8
1. Innledning – nabolag og oppvekst	12
Forskningsspørsmål	14
Analytisk ramme for avhandlingen.....	17
Utviklingen i nabolagseffektforskningen det siste tiåret	19
Kappens disposisjon og leseveiledning	20
2. Hva betyr geografi og sted?	22
Har steder og nabolag fortsatt relevans?.....	22
Det urbane nabolagets skjebne	23
Hvordan forstå nabolag.....	24
Sosial ulikhet og segregasjon i by.....	25
3. Hva er nabolagseffekter og hvordan oppstår de?	28
Ideen om nabolagets betydning: nabolagseffektene historiske røtter	28
Historiske beskrivelser av nabolagets betydning i Oslo.....	28
Den moderne nabolagseffekttradisjonen	30
Nabolagseffekter for barn og unge på sosioøkonomiske utfall	31
Studier av nabolagets betydning for sosioøkonomisk posisjon i Norden	32
Nabolagseffektstudier på sosioøkonomisk posisjon i Norge	33
Nabolagseffektstudier på sosioøkonomisk posisjon i norske byer.....	34
Analytisk rammeverk.....	36
Sosioromlige mulighetsstrukturer, mekanismer, nabolagseffekter og diskurser	36
Mekanismer: interne sosiale relasjoner og eksterne drivkrefter	41
Interne forhold: sosiale relasjoner i lokalsamfunnet	41
Eksterne drivkrefter.....	47

4. Design og metode.....	52
Metodiske valg og refleksjoner for de to empiriske nabolagseffektstudiene	52
Om datasett og datastruktur i artikkel 1 og 2	53
Om valg av statistiske metoder	56
Om seleksjon.....	58
Om avgrensningen av nabolag	59
Forskningsetiske refleksjoner.....	62
Metodiske valg og refleksjoner for de to teoretisk orienterte bidragene	63
5. Oppsummering av artiklene	66
Artikkel 1	66
Artikkel 2.....	67
Bidrag 3 - bokkapittel	68
Artikkel 4.....	69
6. Sammenfatning og konklusjon.....	72
Sammenfatning av funn – hva har avhandlingen bidratt med?	72
Hva så? Videre forskning	76
Hva så? Politiske implikasjoner.....	79
Referanser.....	82
Artikkel 1: Long-term Neighbourhood Effects on Income, Education and Employment among Adolescents in Oslo	94
Artikkel 2: Block, neighbourhood or district? The importance of geographical scale for area effects on educational attainment	113
Bidrag 3 – bokkapittel: Nabolagets effekt: hva er problematisk med geografisk ulikhet?. 133	
Artikkel 4: Foreldres nabolagsstrategier for barn og unge: danne, styrke og skjerme	159

Summary

Neighbourhood effects and parental strategies:

The geography of upbringing environments in the divided city

This thesis offers a study of how neighbourhoods influence its residents, so-called *neighbourhood effects*. The two main research questions are: *how and to what degree do the neighbourhood context shape socioeconomic prospects of children and youths? And what is the role of their parents?* The dissertation includes empirical analysis of neighbourhood effects as well as literature reviews, discussion, and theoretical advancements in the field of neighbourhood research, particularly in relation to parenthood. The study is among the first neighbourhood studies conducted in a Norwegian urban context examining the impact of neighbourhood attributes on the future socioeconomic status of adolescents. The findings reveal *long term neighbourhood effects* on young people's educational attainment, income, and unemployment in Oslo; they also suggest that wider urban districts in Oslo matter more for adolescents' educational attainment than close neighbours.

Another part of the dissertation utilizes existing literature in a discussion of societal and community factors that shape childhoods. A key point in the discussion is that *socio-spatial opportunity structures* within which youths navigate may constrain or enable choices, behaviours, and future outcomes. This happens through numerous *mechanisms*, many of which are social in nature. Particular attention is given to segregation and socio-spatial inequalities that affect children's upbringing, both nationally and internationally. Even if the importance of parents for children's upbringing is well established in the literature, I find that the understanding of their role in the relation between children and neighbourhoods is less developed in today's literature. The thesis aims to bridge this knowledge gap by providing a theoretical advancement through the development of a typology for parental neighbourhood strategies.

The dissertation consists of four articles prefaced by an introduction that clarifies the theoretical and methodological framework of the study. The first two articles are both empirical studies of neighbourhood effects on youths. These two studies are based on quantitative analysis and were among the first neighbourhood effect studies on socioeconomic prospects of urban youth in Norway, applying multilevel statistical modelling on register data at the neighbourhood level. The first paper examines approximately 5500 youths growing up in Oslo, Norway, in the 1980 and 90s. It analyses the impact of the composition of neighbours in their community during adolescence on their future educational attainment, income, and employment status as young adults. Results show that, after control for socioeconomic family background, the level of neighbourhood deprivation appears to have a lagged effect on socioeconomic status. The effect is significant for all three outcomes, but strongest in terms of long-run educational achievement. Corresponding effects on income are weaker, whereas effects on unemployment disappear in the longer run. Registered individual-level effects are

generally moderate in magnitude, but their significance at a larger societal level must be seen in the context of numbers; they affect a large share of the population. Some attributes of the residents appear to matter more than others. The share of neighbours outside the labour market and dependent on public welfare showed surprisingly robust effects on adolescents' educational attainment. Even if the study is not able to measure social mechanisms directly, a life outside the labour market is, in the Norwegian context, a life on the fringes of society, which may influence people's identity, motivation and well-being. It may further influence peer group norms, attitudes, and behaviours.

The second paper analyses the same youth cohorts and pick up the thread from the first article by investigating more carefully how the youth's educational accomplishments is influenced by three different levels of geographical areas: blocks, neighbourhoods, and urban districts. The study introduces a more place-sensitive approach to area effect studies, taking these geographical levels into account simultaneously. By applying a multilevel statistical model with four levels, the study reveals a modest but significant effect on the youth's future educational achievements at all geographical levels and for all the eight demographic and deprivation measures tested. However, a rather surprising result is that the variation in educational attainment at the urban district level (the highest geographical level) seems to have most profound effect on educational outcomes, more than blocks and neighbourhoods. While the indirect character of the data suggests a cautious interpretation, plausible explanations emerge from these results. One can observe a combination of three operating mechanisms: the youths' extended activity spaces and social interactions; place stigmatization and institutional aspects like local schools. It underlines the need to explore the complex interplay between residential areas, school institutions and the wider system for school intake. The share of low-educated neighbours was also found to have an impact on youths' future educational attainment. A reasonable explanation for the effect of the low educated neighbours is that the local educational culture may affect the pedagogical motivation among adolescents. This culture might be passed along through *socio-spatial opportunity structures* and *mechanisms* like role models, shared norms and values and social learning in the local community.

The third contribution, also a book chapter, is based on an international literature review of neighbourhood effect studies and mechanisms related to long term socioeconomic status for children and youths. It presents and debates the negative consequences of socioeconomic segregation and what social mechanisms that are most likely to bring about neighbourhood effects in Norwegian urban areas. It underlines that social mechanisms are selective, and that neighbourhood effects are differentiated according to individual characteristics belonging to the youths themselves, and variations in the socio-spatial opportunity structures of the neighbourhood.

The point of departure of the fourth paper is that the neighbourhood affects the younger generation directly and indirectly through their parents, more specifically through what is called parental mediation. However, few studies, especially in a European context, have

recognized parents as being aware of neighbourhood effects, and their own potential buffer role in developing parenting strategies for their offspring's relationship to the local community. Based on a literature review, the paper is building an analytical framework to improve our understanding of parents' active buffer role in the interaction between children and their neighbourhood through parenting styles, family stress and perceived parental efficacy, and how these aspects relate to parents' perceptions of the local community. The paper introduces a typology of parental neighbourhood strategies: (1) *to form or harden* the children through exposure to the neighbourhood; (2) *to strengthen the community* to improve the environment in which children are brought up; (3) *to protect* the children from adverse neighbourhood factors by (3a) *staying put* in the community while controlling children's exposure to the local community or by (3b) *moving out*. The potential societal consequences of these strategies are profound for family life, neighbourhood effects, processes of residential mobility and segregation. This article aims to contribute to a better understanding of these processes and serve as a point of departure for future research on parental neighbourhood strategies.

In conclusion, even if the policies of the Norwegian welfare state seem to equalize some of the socio-spatial inequalities, it is a paradox for an egalitarian welfare state that place-related factors during the teenage years continue to matter more than a decade later in life. As socioeconomic inequalities and segregation in Norwegian urban regions are increasing, it is likely that the neighbourhood where young people grow up will continue to impact their life chances in the coming decade, and potentially increase the effects.

1. Innledning – nabolag og oppvekst

Det er utbredt enighet om at oppvekstmiljøet har betydning for barn og unges utvikling. Umiddelbart tenker de fleste på familien som den viktigste primære sosialiseringarenaen og skolen som den viktigste sekundære sosialiseringarenaen. En mer utfyllende beskrivelse vil typisk omfatte jevnaldrende venner og nabolag, hvor sistnevnte forstås som et lokalt miljø med egne institusjoner, et eget sosialt klima og en egen identitet. Selv om ideen om oppvekststedets betydning for barn og unge ikke er av ny dato og temaet har vært gjenstand for forskning, er nabolaget som arena betydelig mindre studert enn familien og skolen. Å styrke den forskningsbaserte kunnskapen om nabolagets rolle er en viktig begrunnelse for denne avhandlingen.

Forestillingen om at nabolaget former oss fanges opp i begrepet *nabolagseffekter*. Tanken er at fysiske, sosiale og institusjonelle faktorer ved lokalmiljøet former barn og unges livsbetingelser og mulighetsrom i samspill med andre sosiale arenaer i oppvekstmiljøet som familien, barnehagen og skolen. Dette omfatter ikke kun barn og unge, men alle aldersgrupper, og i denne avhandlingen er jeg også opptatt av hvordan foreldrene påvirkes av nabolaget. Det sentrale spørsmålet er hvordan barn og unge formes, direkte eller indirekte, av nabolaget på måter som påvirker deres livssjanser og sosioøkonomiske utsikter. Mine studier hører til i den kvantitative forskningstradisjonen av nabolagseffekter som søker å estimere hvordan og hvor mye nabolaget påvirker beboerne. Basert på gjennomgang av et bredere spekter av kvantitative og kvalitative studier er avhandlingen også et bidrag som søker å styrke innsiktene om nabolagseffekter i en norsk urban kontekst og om hvilken rolle foreldrene spiller for hvordan nabolaget påvirker barna deres.

Trenden i den nyeste internasjonale forskningen på nabolagseffekter peker i retning av at nabolaget har sterkere betydning for oppvekst enn mange tidligere bidrag har påvist (Chetty et al., 2016; 2022a; 2022b; Andersson og Malmberg, 2015; 2018 og Galster, 2019). Dette styrkes av forskning som viser tendenser til at den sosioøkonomiske segregasjonen øker i mange byregioner internasjonalt (Tammaru et al., 2016; Musterd et al., 2017; Haandrikman et al., 2021) og i Norge (Wessel 2016; 2022; Hernæs et al, 2020). Nabolagseffekter er påvist også for voksne, men effektene er – ikke uventet – sterkere for barn og unge (Galster, 2019). To sentrale innsikter som forklarer dette er at barn og unge er i formativ alder og ofte tilbringer mye tid i nærmiljøet (Ainsworth, 2002). Sammen med kunnskapen om hvor stor betydning oppveksten har for det videre livsløpet – som er tydelig gjennom forskningen på «tidlig innsats» (Cappelen et al., 2020) – gjorde dette at jeg valgte å studere barn og unge. Nabolagseffekter synes dessuten å være sterkere i storbykontekster der segregasjonen og den sosioromlige ulikheten mellom områder gjør at variasjonen i omfanget av byrder og goder er større mellom nabolagene (Ljunggren et al., 2017; Sampson, 2012). Siden oppvekstvilkårene varierer mer mellom nabolag i større byer enn ellers, valgte jeg storbyen som arena for mine studier.

Hillary Clinton brukte det velkjente uttrykket “It takes a village to raise a child” i sin bok fra 1996 hvor hun argumenterer for at lokalsamfunnet spiller en avgjørende rolle for barns utvikling, og i 2019 kom en norsk ekvivalent; boka *Det trengs en landsby* av Sigrun Aasland om «hvordan familie, skole og nabolag påvirker våre barns framtid». Det er etter hvert en omfattende forskningslitteratur som dokumenterer nabolagets betydning for barns utvikling (Leventhal & Brooks-Gunn 2000; Galster 2019). Da mitt avhandlingsprosjekt ble formet i 2007 var det gjennomført en god del studier av såkalte nabolagseffekter i USA, og et økende antall i Europa, men i Norge var studiene svært få. En studie som inspirerte meg sterkt, var det som antagelig er den første nordiske studien innenfor nabolagseffekttradisjonen, nemlig Eva Anderssons (2004) undersøkelse av hvordan sosioøkonomisk status i nabolag i tre mellomstore svenske byer påvirker barn og unges sosioøkonomiske karriere. *From valley of sadness to hills of happiness* var den talende tittelen, som understreket betydningen av den sosiale ulikheten i byenes sosiale geografi. Lignende formuleringer går ofte igjen i forsøk på å beskrive moderne storbyer, og kan finnes i Eilert Sundts (1975 [1858]) beskrivelse av Oslo som «lastenes hule» og «sivilisasjonens arnested» midt på 1800-tallet og i boka *Oslo – ulikhetenes by* fra vår egen samtid (Ljunggren, 2017). Flere studier peker fortsatt på økt sosial ulikhet mellom grupper og byområder i Norge (Wessel, 2016; Haandrikman et al., 2021) og særlig en økende inntekts-segregasjon i Oslo (Wessel, 2022). Dette er et paradoks for Norge og de øvrige nordiske velferdsstatene som ofte trekkes fram nærmest som idealsamfunn hvor man har klart å sikre en høy grad av sosial mobilitet og likhet blant borgerne (Centner, 2021). Man kan derfor spørre seg om den norske velferdsstaten når fram til hele den urbane befolkningen og de mest levekårsutsatte byområdene.

Ideen om nabolaget som en viktig sosialiseringsarena finnes også i offentlige utredninger, særlig fra 1970-tallet og framover. Felles for de fleste er at de vektlegger negative virkninger av segregasjon i byregioner fordi det fører til opphopning av levekårsutfordringer og kan føre til ressursmessig utarming og forvitring av tillit og samhold i lokalsamfunn (NOU 2020:16). Tanken er at de negative virkningene på befolkningen ville vært redusert hvis ulike befolkningsgrupper og «byrder og goder» (Ljunggren et al., 2017) var jevnere fordelt i byen. Sterk geografisk konsentrasjon (bokkonsentrasjon) av sosiale grupper har vært sett på som uønsket. Samtidig er norske storbyer tydelig, og i økende grad, segregerte, og man har utformet og satt inn et bredt sett med virkemidler for å motvirke tilstanden og bedre forholdene i nabolag og utsatte områder i storbyene (NOU 2020:16). Etablerte tiltak for å oppnå sosialt blandede nabolag (sosial miks) omfatter bolig- og byplanpolitikken med blanding av boligtyper, spredning av kommunale boliger, kriteriebaserte budsjettfordelingssystemer mellom kommuner og bydeler, og ikke minst, geografiske utjevningstiltak som områdebaserte innsatser. I tillegg bidrar statlige overføringer til husholdninger og statens involvering på felter som utdanning, helse og bolig.

Mot en slik bakgrunn skulle man tro at nabolaget har en veldokumentert effekt på barn og unges livssjanser. Da jeg i 2006 begynte å fundere på denne avhandlingen var imidlertid kunnskapsgrunnlaget langt fra tilfredsstillende, særlig for den norske konteksten. Det fantes en rekke studier fra USA, særlig i kjølvannet av William Julius Wilsons bok *The truly*

disadvantaged: the inner city, the underclass, and public policy (1987). I Europa tok Friedrichs (1998) opp tråden i kapitlet «Do poor neighbourhoods make their residents poorer?» som tok for seg empiriske funn fra europeiske storbyer som pekte i retning av negative konteksteffekter på beboere i depriverte nabolag.

Studiene i Europa vokste sakte fram, blant annet fra Sverige (Andersson, 2004; Brännström, 2005). Men i Norge fantes det lite eller ingenting, utenom brede levekårsstudier (NOU 2020:16). Sistnevnte klarte stort sett å påvise til dels stor romlig ulikhet mellom nabolag og byområder, men når det gjaldt hvilke konsekvenser dette hadde for beboerne begrenset funnene seg kun til *samvariasjon* og var langt unna å avdekke kausale sammenhenger. Enkeltstudier benyttet enkle analyser hvor dataene skriver seg fra ett tidspunkt (se for eksempel Hagen et al., 1994), men de fleste av disse studiene følger ikke individene over tid og de har også en rekke andre svakheter når det gjelder å skille effekter fra nabolaget fra andre sosiale kontekster. Riktignok var det gode kvalitative studier av enkeltnabolag som sannsynliggjorde oppvekststedets betydning for barn og unge (Sundt, 1975 [1858]; Gjesdal Christensen, 1972; 1991; Hodne, 1986), men i liten grad studier som løftet blikket og undersøkte slike sammenhenger for regioner og større byer som helhet eller sammenlignet ulike typer nabolag.

Fra tidlig på 2000-tallet skjedde det store forbedringer innenfor den kvantitative delen av dette forskningsfeltet, dels via bedre data og bedre metoder. Omfattende register- og surveybaserte datasett gjorde det mulig å følge både individer og nabolag over tid. En slik longitudinell tilnærming kombinert med flernivåanalyse ga et dynamisk design som i større grad kunne skille ut kausale effekter av nabolaget fra andre sosiale arenaer som familie og skole.

I tråd med denne utviklingen var en studie av tre økonomer banebrytende på dette feltet i Norge. Deres nabolagseffektstudie av alle landets kommuner viste at sammenhengen mellom oppvekststed og individuelle ressurser (utdanning og inntekt) var reell, men avtakende i perioden 1960 til 1980 (Raum et al., 2006). Min interesse rettet seg imidlertid mot sosial ulikhet i storbyer; hadde nabolagseffektene større betydning her? I tråd med internasjonale studier, og ikke minst Anderssons (2004) nevnte studie av nabolagseffekter for ungdom i tre svenske byer, ble jeg inspirert til å undersøke norske storbynebolag. Oslo som landets største og mest segregerte by var en klar kandidat med sine forskjeller i levekår og boligpriser. Ved å ta i bruk disse nye datasettene og metodene var studiens mål å styrke forskningen på feltet og samtidig framskaffe et bedre kunnskapsgrunnlag for denne delen av velferdspolitikken.

Forskningsspørsmål

Avhandlingen sirkler rundt flere tema som er grunnleggende samfunnsgeografiske i sin natur. Hvordan, og i hvilken grad, har sted betydning i menneskers liv? Hvilken betydning har nabolaget og den sosioromlige urbane ulikheten for barn og unges oppvekstbetingelser og fremtidsmuligheter? Spørsmålene jeg funderte på hadde vært drøftet og studert i tidligere forskning, men var knapt undersøkt empirisk i en norsk urban kontekst.

Jeg er opptatt av nabolagets betydning for barn og unges livssjanser; deres fremtidige levekår og sosioøkonomiske posisjon. Med 'livssjanser' menes, enkelt sagt, individenes muligheter til å foreta meningsfulle valg (Dahrendorf, 1980).

Hovedproblemstillingen min er: *I hvilken grad, og hvordan, påvirker trekk ved oppvekststedet barn og unges livssjanser og hvilken rolle spiller foreldrene?*

Denne hovedproblemstillingen ble utdypet i underproblemstillinger formulert som fire forskningsspørsmål:

1. I hvilken grad kan trekk ved befolkningssammensetningen i oppvekstnabolaget i ungdomstida påvirke ungdoms sosioøkonomiske posisjon som unge voksne?

I denne første underproblemstillingen var jeg særlig opptatt av hvilke former for deprivasjon i nabolaget som har sterkest innflytelse på barn og unges langsiktige utvikling i form av utdanning, inntekt og tilknytning til arbeidslivet senere i livet. Betyr det noe hvor i byen man vokser opp, og hvem man vokser opp sammen med?

2. I hvilken grad kan trekk ved befolkningssammensetningen i områder med ulik geografisk utstrekning påvirke unges oppnådde utdanning?

Dette forskningsspørsmålet er grunnleggende romlig i sin natur når jeg undersøker hvilket geografisk nivå – de nærmeste kvartalene, et litt større nabolag eller et større område som bydel – har sterkest påvirkning på barn og unge. Er det den aller nærmeste eller en utvidet sosioromlig kontekst som betyr mest?

3. Hvorfor og på hvilken måte kan urban sosioromlig ulikhet ha betydning for barn og unges oppvekstbetingelser i en norsk kontekst? Hvorfor kan bostedssegregasjon være uheldig?

Den tredje underproblemstillingen utforsker og drøfter *om* og *hvordan* sosioøkonomisk segregasjon har betydning for barn og unge i norske byer med særlig vekt på hvilke mekanismer som er i sving. Hvordan skjer overføringen fra nabolagskonteksten til barn og unge?

Underveis i avhandlingsarbeidet fattet jeg interesse for å utforske foreldrenes rolle for nabolageffekter og formulerte et fjerde forskningsspørsmål:

4. Hvilken rolle spiller foreldrenes nabolagsstrategier for samspillet mellom barn og nabolag?

Jeg ønsket å utforske foreldres forestillinger *om* og erfaringer *med* hvordan nabolaget påvirker barna deres, og hvordan de håndterer sitt foreldreskap i alt fra dagligdags oppdrageratferd til ønsker og beslutninger om å bli boende eller å flytte.

Gjennom fire publiserte bidrag belyses disse spørsmålene; først *empirisk* i to studier basert på statistiske analyser av nabolageffekter for om lag 5500 ungdommer som vokste opp i Oslo på 1980- og 90-tallet, og deretter *teoretisk* i to bidrag basert på litteraturgjennomganger som

drøfter hvordan nabolageffekter oppstår, hvilke bakenforliggende mekanismer som utspiller seg og hvordan foreldre forstår, erfarer og medierer hvordan barna påvirkes av oppvekststedet. De fire bidragene er:

1. Brattbakk, I. & Wessel, T. (2013). Long-term neighbourhood effects on income, education and employment among adolescents in Oslo. *Urban Studies*, 50 (2), 391-406. <https://doi.org/10.1177/0042098012448548>
2. Brattbakk, I. (2014). Block, neighbourhood or district? The importance of geographical scale for area effects on educational attainment. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 96 (2), 109-125. <https://doi.org/10.1111/geob.12040>
3. Brattbakk, I. & Wessel, T. (2017). Nabolagets effekt: hva er problematisk med geografisk ulikhet? i J. Ljunggren (red.) *Oslo - ulikhetenes by*, s. 339-358. Oslo, Cappelen Damm Akademisk. <https://allvit.no/bok/9788202629724>
4. Brattbakk, I. (2022). Foreldres nabolagsstrategier for barn og unge: danne, styrke og skjerme. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 63(3), 102-121. <https://doi.org/10.18261/tfs.63.2.2>

Artikkel 1 (Brattbakk & Wessel, 2013) er en empirisk studie som undersøker forekomsten av nabolageffekter for barn og unge med oppvekst i Oslo på 1980- og 90-tallet. Studien tar for seg hvordan trekk ved befolkningssammensetningen i nabolagene påvirker ungdoms livssjanser operasjonalisert som deres framtidige inntekt, utdanning og sysselsetting. Analysen bygger på registerdata og omfatter hele Oslo kommune inndelt i nabolag. Vi har opplysninger om ungdommenes naboer i oppveksten og deres foreldre. I hvilken grad har 'hvem de vokste opp sammen med' hatt betydning for deres inntekt, utdanning og sysselsetting som unge voksne i slutten av 20-årene når vi tar høyde for deres sosiale bakgrunn? Et hovedfunn er at det særlig er ungdommenes fremtidige utdanning som ser ut til å påvirkes av trekk ved naboene, og at det er andelen naboer som står utenfor arbeidslivet og lever på offentlige overføringer som ser ut til å ha sterkest negativ påvirkning på ungdommenes oppnådde utdanning.

I artikkel 2 (Brattbakk, 2014) studerer jeg den samme ungdomskohorten i Oslo i samme tidsperiode, og basert på funnene fra den første artikkelen forfølger jeg utdanning som utfall og undersøker hvordan geografiske nabolagsinndelinger på ulike nivå – bydeler, nabolag og kvartaler – påvirker ungdommenes fremtidige utdanning. Analysen finner at større geografiske områder ser ut til å forklare mer av forskjellene i utdanningsoppnåelse enn de mindre områdene. Studien bidrar til en mer stedssensitiv avgrensning av nabolag som i større grad tar hensyn til funksjonelle og erfarte steder, og drøfter forholdet mellom skole- og nabolageffekter.

Allerede fra starten av avhandlingsarbeidet så jeg behov for kvalitative undersøkelser som supplerer kvantitative nabolagseffektstudier og går i dybden og styrker forståelsen av hvordan samspillet mellom barn og unge og deres naboer i oppveksten påvirker livene deres som unge voksne. En slik kvalitativ studie var opprinnelig tenkt som et siste ledd i avhandlingsarbeidet, men ble fjernet allerede i stipendiatsøknaden på grunn av behovet for avgrensning. Etter hvert som arbeidet tok form fant jeg imidlertid ut at jeg ønsket å utforske noen problemstillinger av mer kvalitativ art som ikke var del av den opprinnelige planen. Det var særlig to spor jeg ønsket å forfølge. Begge sporene vektlegger mekanismene som ligger bak nabolagseffektene. En mer kvalitativ, og teoretisk, tilnærming med vekt på gjennomgang av eksisterende litteratur fant derfor sin plass i avhandlingens to siste bidrag.

Det tredje bidraget i avhandlingen (Brattbakk & Wessel, 2017) er et kapittel fra en bok som tar for seg ulikhet og segregasjon i Oslo langs dimensjoner som utdanning, helse, bolig, formue, politisk engasjement og etniske minoriteter. Basert på en litteraturgjennomgang bidrar Wessel og jeg med innsikter om hva som er problematisk med geografisk ulikhet og hvordan nabolagseffekter for barn og unge oppstår i en norsk storbykontekst. Kapitlet trekker på erfaringer fra internasjonal forskning og den relativt begrensede norske forskningen på nabolagseffekter. Den er ment som et bidrag for å styrke forståelsen av fenomenet nabolagseffekter og hvilke mekanismer som er mest relevante i norske storbyer.

I det fjerde bidraget (Brattbakk, 2022) utvikler jeg et analytisk rammeverk for foreldrenes rolle og strategier i relasjonen mellom barn og nabolag. Foreldre velger bosted og har stor innflytelse på hvordan barn og unge eksponeres for nærmiljøet. Hva betyr foreldres forestillinger om og medierende rolle for nabolagseffekter? Artikkelen er dels motivert av at foreldre stort sett er fraværende som handlende aktører i kvantitative nabolagseffektstudier, dels av mine egne erfaringer fra by-, steds- og lokalsamfunnsanalyser (Brattbakk og Hansen, 2004; Brattbakk et al., 2015; 2017; Brattbakk, 2020; 2021; Andersen et al., 2017; 2018a; 2018b; Andersson et al., 2016; Hansen & Brattbakk, 2005; Hagen et al., 2016; Ruud et al., 2016; 2018; Aarland & Brattbakk, 2020). Mange studier viser at foreldre mener at nabolaget påvirker barna deres og de er dermed bevisste på eksistensen av nabolagseffekter (Galster & Santiago, 2006). Basert på en gjennomgang av studier av foreldreskap og av foreldre, barn og nabolag utvikler jeg en typologi over foreldres nabolagsstrategier; danne, styrke og skjerme (Brattbakk, 2022). Jeg drøfter dessuten hvordan disse nabolagsstrategiene kan ha samfunnsmessige konsekvenser på mikro- og makronivå for familieliv, nabolagseffekter og flytte- og segregasjonsprosesser.

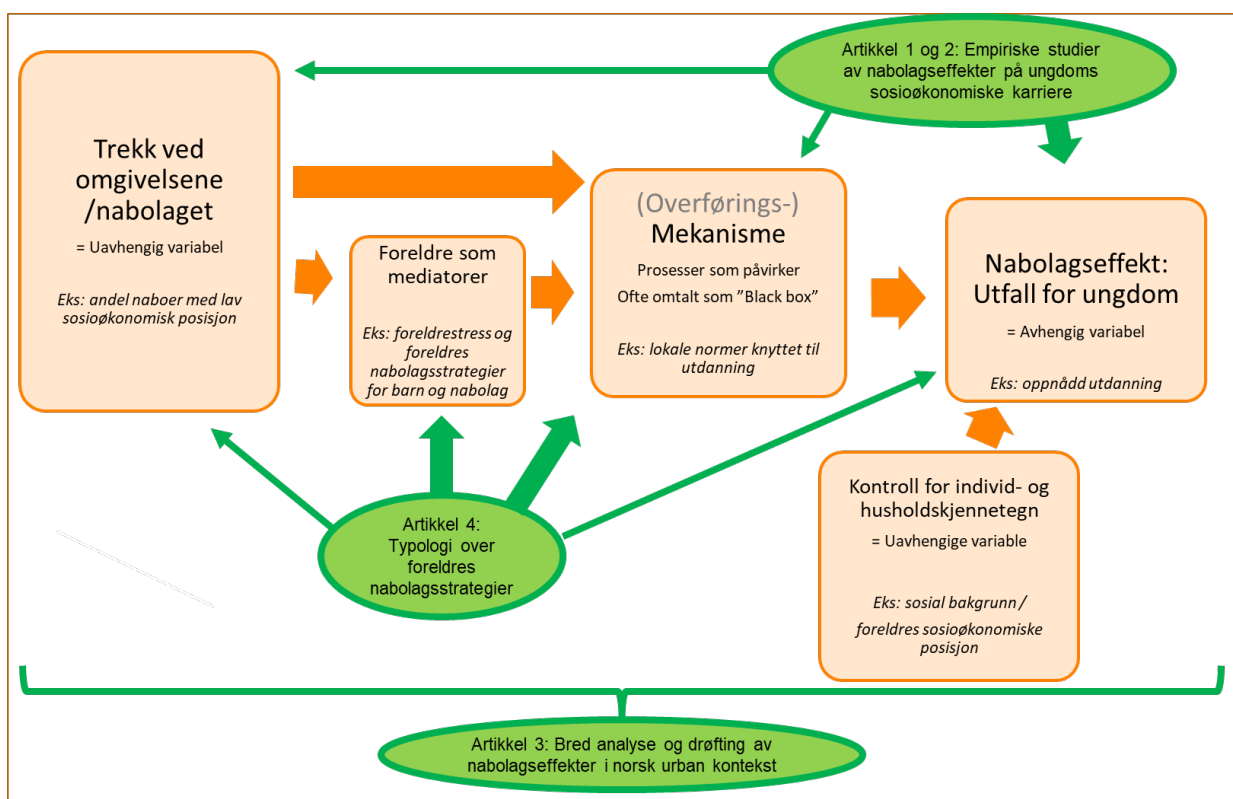
Analytisk ramme for avhandlingen

Et analytisk utgangspunkt for meg har vært å ta den fysiske og sosiale konteksten som nabolaget utgjør på alvor ved å ikke se på individer som løsrevet fra sine omgivelser og relasjoner eller som isolerte beslutningstakere. Mennesker responderer på nabolagstrekk og disse reaksjonene skaper sosiale mekanismer og praksiser som igjen former holdninger, atferd og relasjoner som manifesterer seg i og utover de etablerte nabolagsgrensene.

Nabolagseffekter er derfor samtidig lokale og ekstralokale i sin natur, og gjensidig koblet til individuell atferd og valg.

Med basis i teorier og litteratur som presenteres og drøftes grundigere i de neste kapitlene (særlig Galster & Killen, 1995; Galster, 2019; Sampson, 2012; Giddens, 1979; Hedström og Swedberg, 1998) vil jeg innledningsvis trekke opp et analytisk rammeverk som avhandlingen og de enkelte studiene hviler på. Rammeverket reflekterer min tenkemåte om nabolagseffekter og er et forsøk på å trekke sammen trådene fra denne sammenbindende teksten (kappen) og de enkelte bidragene. Rammeverket er illustrert i figur 1. I tillegg til å fremstille sentrale elementer viser jeg her sammenhengen mellom dem (oransje), og plasserer mine fire enkeltstudier innenfor forståelsesrammen (grønt). Dette er en forenklet oversikt over det analytiske rammeverket som utdypes i kapittel 3.

Figur 1. Analytisk rammeverk for avhandlingen.

Sosiale og fysiske trekk ved nabolaget (til venstre i figur 1) påvirker individuelle utfall hos ungdom, såkalte nabolagseffekter (til høyre i figuren), via overføringsmekanismer (i midten av figuren). Nabolagseffektene kan være direkteeffekter fra nabolaget på barn og unge eller være indirekte effekter som medieres via foreldrene: trekk ved bostedet påvirker foreldrene som igjen påvirker sine barn. For å forsøke å isolere effekten av nabolaget fra effekter fra familiebakgrunnen kontrollerer vi for denne i den statistiske modellen (nederst til høyre i figuren). I dette eksempelet er tanken altså at andelen naboer i oppvekstmiljøet med lav sosioøkonomisk posisjon (trekk ved nabolag) kan påvirke utdanningsnormer i nærmiljøet og gi lavere utdanningsambisjoner hos lokale barn og unge (mekanisme) som gjør at deres

oppnådde utdanning blir lavere (nabolagseffekt). Foreldre kan respondere ved for eksempel at de påvirkes til å senke utdanningsambisjonene på vegne av sine barn eller motsatt forsøke å kompensere for utdanningsnormene i nabolaget ved å sette inn ekstrainsats med mål om at barna oppnår høyere utdanning.

Artikkel 1 og 2 (øverst til høyre i figur 1), hvor jeg gjennomfører empiriske analyser av nabolagseffekter på ungdoms fremtidige sosioøkonomiske posisjon i Oslo, belyser primært selve nabolagseffektene; de langsiktige utfallene for ungdommenes utdanning, sysselsetting og inntekt. Samtidig identifiserer artiklene hvilke trekk ved nabolaget som har betydning og antyder hvilke mekanismer som er mest plausible. Artikkel 3 gir en samlende analyse og drøfting av hvordan ungdom i urbane nabolag påvirkes av trekk ved omgivelsene via mekanismer i en norsk kontekst (nederst i figur 1). Artikkel 4 zoomer inn på én bestemt mekanisme som er lite utviklet i litteraturen; foreldrenes medierende rolle for relasjonen mellom barn og nabolag; og retter dermed søkelyset på familien og hvordan foreldrene påvirker nabolagseffekter for barna (til høyre i figur 1).

Teorier som er framsatt innenfor den kvantitative nabolagseffekttradisjonen for å forklare hvordan nabolaget påvirker sine beboere – via mekanismer – er kritisert for å være for lite basert på særlig etnografiske og kvalitative empiriske studier, og i for stor grad basert på skrivebords-refleksjoner (Small & Feldman, 2012). Flere har også kritisert nabolagseffekttradisjonen for å være for empiristisk og mangle overordnede teorier og mer spesifikke mekanismer som utdyper mer konkret hvordan individer påvirkes av bostedskonteksten, og at de kvantitative empiriske studiene i for liten grad klarer å identifisere sentrale mekanismer. Dette har blitt omtalt som nabolagseffektstudiens «black box» (van Ham & Manley, 2012). Jeg er langt på vei enig i disse innvendingene. Denne erkjennelsen har gradvis vokst fram gjennom mine studier innenfor nabolagsfeltet over en årrekke og bunner i et ønske om å styrke den teoretiske forståelse av nabolagseffekter og hvilke mekanismer som er aktive. Det tredje og fjerde bidraget (Brattbakk & Wessel, 2017; Brattbakk, 2022) i avhandlingen representerer en slik utvidelse av horisonten fra den mer rendyrkede kvantitative nabolagseffekttradisjonen i mine to første bidrag (Brattbakk og Wessel, 2013; Brattbakk, 2014) til å innlemme kvalitative og etnografiske tilnærminger til tematikken. Dette reflekteres også i kapittel 3 her i kapp hvor jeg viser til både kvantitative og kvalitative studier som støtter opp om de ulike teoretiske bidragene og mekanismene jeg trekker fram.

Utviklingen i nabolagseffektforskningen det siste tiåret

I årene rundt, og etter, publiseringen av de to første artiklene i avhandlingen (Brattbakk & Wessel, 2013; Brattbakk, 2014), har det skjedd en rivende utvikling metodisk, og i omfanget av nabolagseffektstudier. Enigheten har vært relativt stor om at temaet best kan analyseres med en dynamisk tilnærming med longitudinelle studier og flernivåanalyse, men også fasteffekter, instrumentvariabler og søskendesign har gjort sitt inntog. Tilgang til geolokalisererte data har dessuten gitt muligheter for å benytte fleksible nabolagsavgrensninger sentrert rundt hvert individ og ikke kun forhåndsdefinerte geografiske enheter. En rekke studier innenfor denne relativt nye tradisjonen har, på tross av noe variasjon i funnene mellom

land og byer og over tid, påvist nabolagseffekter både i USA og i flere europeiske land, inkludert Sverige og altså etter hvert Norge. Norske studier av hvordan ungdoms sosioøkonomiske karriere påvirkes av nabolagets sosioøkonomiske status er gjort for Oslo (Toft & Ljunggren, 2016), norske storbyregioner (Nordvik & Galster, 2019; Nordvik et al., 2020) og for hele landet (Markussen & Røed, 2018; Hermansen et al., 2020a). Mens sistnevnte finner at nabolagseffektene nærmest er neglisjerbare finner de øvrige studiene moderate effekter.

I 2012 og 2013 kom det en serie med tre antologier med kapitler av sentrale forskere på feltet som tok for seg nabolagseffekter (van Ham et al., 2012), nabolagsdynamikk (van Ham et al., 2013) og den politiske responsen på nabolagsutfordringer (Manley et al., 2013). På tross av en relativt bred og variert tilnærming blant bidragsyterne, utviser de europeiske redaktørene en noe mer forbeholden tilnærming til forekomsten og omfanget av nabolagseffekter. For å være mer presis; de slår i forordene fast at det er liten tvil om nabolagseffektens eksistens, men hevder det fortsatt er en lang vei å gå for å forstå under hvilke omstendigheter de opptrer, hvilke mekanismer som ligger bak og hvor stort omfanget er. Samtidig kom Robert Sampson (2012), en av nestorene i amerikansk nabolagsforskning, med boka *Great American City. Chicago and the enduring neighbourhood effect*. Boka oppsummerte innsiktene fra hans egen og andres forskning med en bred metodisk tilnærming til nabolag hvor konklusjonen går sterkt i favør av at nabolagseffekter er sterke og seiglivede fenomener som vi tross en del kunnskapshull etter hvert har ganske inngående innsikt i. En annen amerikansk nestor, George Galster, kom noen år senere med boka *Making our neighbourhoods. Making ourselves* (2019) som pekte i samme retning som Sampsons bidrag; nabolagseffekter i amerikanske byer er omfattende og former beboerne i betydelig grad. Alle disse bidragene er viktige utgangspunkt for mine studier og har formet den akademiske debatten om nabolagseffekter og påvirket så vel teoriutvikling som metodiske framskritt det siste tiåret.

Kappens disposisjon og leseveiledning

Kappen består av seks seksjoner. Etter introduksjonen (kapittel 1) tar jeg først for meg teoretiske perspektiver på sted, nabolag og segregasjon (kapittel 2). Deretter retter jeg søkelyset mot nabolagets betydning i form av *teoretiske perspektiver på* og *empiriske studier av* nabolagseffekter som er særlig relevante for mine studier av hvordan urbane nabolag påvirker sosioøkonomiske utfall for barn og unge (kapittel 3). Studiens datagrunnlag, design og metodiske redegjørelser og drøftinger presenteres deretter (kapittel 4), før jeg gir et sammendrag av avhandlingens fire enkeltbidrag hver for seg (kapittel 5). Til slutt gjør jeg en sammenfattende drøfting av mine funn og hva studiene har bidratt med i relasjon til eksisterende studier før jeg retter blikket fremover og peker på videre forskningsbehov og implikasjoner for politikktutforming (kapittel 6). Helt til sist vises de fire bidragene i sin helhet.

2. Hva betyr geografi og sted?

Har steder og nabolag fortsatt relevans?

Som samfunnsgeograf er jeg opptatt av sted. Hva gjør stedet med oss og hva gjør vi med stedet? Om, i hvilken grad og hvordan, sted har betydning har alltid opptatt samfunnsforskere. Steder kan betraktes som relasjonelle enheter med porøse grenser (Massey, 1991) som er i konstant utveksling med omverdenen. Gjennom flytting, sosiale nettverk, politikk og økonomiske investeringer veves det stadig tråder mellom ulike steder og nabolag (van Ham et al., 2013). Steder defineres og tolkes derfor i relasjon til andre steder, fjernt og nært. Med økende migrasjon spiller også transnasjonale nettverk en større rolle – i mange nabolag bor det mennesker som har tette relasjoner til venner og familie i andre byer og land, og nyheter og hverdagsliv derfra trer inn i dagliglivet lokalt. Transnasjonalisme har fått økt aktualitet ved at mange har en samtidig tilhørighet til flere kulturer, nasjoner og nabolag (Erstad, 2015), noe som også er relevant for mange nabolag i Oslo (Eide & Eriksen, 2012).

På tross av mange likhetstrekk på tvers av nabolag, ser det ikke ut til at hovedtendensen er at nabolagene blir *stedsløse*, men heller at det på hvert sted skapes unike møter og blandinger som i økende grad fører til en *global stedsfølelse* (Massey 1991). En slik forståelse er nært beslektet med det McLuhan (2011 [1962], 2001 [1968]) var den første til å omtale som *den globale landsbyen*. Han la særlig vekt på mulighetene til å forlenge sansene og ha tette relasjoner med mennesker som bor langt unna gjennom ny massekommunikasjonsteknologi. Begrepet har fått en utvidet betydning og omfavner etter hvert alle globaliseringstrekk, ikke minst migrasjon og fysisk mobilitet, som blant annet er utforsket i en av Oslos *globale drabantbyer* (Alghasi et al., 2012; Erstad, 2015).

Sampson (2012) er også opptatt av at steder er dynamiske. De er i konstant endring, noe som ifølge ham ofte har blitt oversett både i forskning og offentlighet. Det fins mye motstand mot å studere steder slik de faktisk *er* (empirisk, deskriptivt og analytisk), mens en nostalgisk forestilling om hvordan de *burde* være er utbredt. Samtidig er mange stedsaspekter bemerkelsesverdig stabile. Særlig påpeker han at romlige ulikheter i storbyer holder stand tross den konstante strømmen av mennesker som flytter og beveger seg ut og inn av bydeler og nabolag.

Nabolag og nabolagseffekter kan ikke forstås på en innsiktsfull måte uten å ta hensyn til at nabolag er dynamiske og består av sosiale, organisatoriske og fysiske faktorer som stadig er i endring. Beboersammensetningen er særlig viktig for min studie, og den endres ved utskifting, inn- og utflytting av beboere, eller ved demografiske endringer blant bofaste beboere. Drivere og prosesser som fører til endringer i befolkningssammensetningen, som selektiv inn- og utflytting, er sentrale å forstå for å få et bedre grep om nabolagseffektene (Hedman & van Ham, 2012). Dette har betydning både for den teoretiske forståelsen av nabolagsdynamikk, og for metodologiske spørsmål knyttet til seleksjon (se kapittel 4).

Nabolagsendringer som er særlig relevante her kan forklares ved tre typer årsaksmekanismer (van Ham et al., 2013); husholdenes flyttestatferd, endringer hos den bosatte befolkningen og at nabolaget utsettes for 'eksterne sjokk'. Husholdenes preferanser og økonomiske evne påvirker hvor de bosetter seg og preger flyttestrømmene inn og ut av nabolag. Territoriell stigmatisering og diskrimineringsmekanismer i boligsektoren spiller også inn. Mange hushold flytter sjelden eller aldri, og enten bofastheten er frivillig eller ufrivillig fører den til en stabil kjerne av beboere i de fleste nabolag. Over tid kan også den bofaste gruppa være i endring gjennom oppad- eller nedadgående sosial mobilitet og livsfase- eller helseendringer. Dermed endres nabolaget, noe som kan føre til endringer i lokalt tjenestetilbud. Den tredje mekanismen handler om at nærmiljøet påvirkes ved utbygging og transformasjon fra myndigheter, eiendomsutviklere og næringsliv. Riving, nybygging, gentrifisering, filtrering og økonomisk restrukturering er eksempler på strukturelle faktorer som fører til at nabolag endrer seg.

Det urbane nabolagets skjebne

Helt siden Tönnies (1887) beskrev bevegelsen fra *gesellschaft* til *gemeinschaft* via Wellmans' (1979) begrepsliggjøring av det urbane fellesskapet som «lost, saved & liberated» og til Robbins' (2005) beskrivelse av nabolag uten naboskap i Oslo, har samfunnsforskere ropt et varsku om at lokalsamfunn og nabolag i det moderne samfunnet – særlig i storbyene – er i ferd med å miste sin betydning som en viktig sosial arena med tette relasjoner. Riktignok har flere forskerstemmer understreket betydningen av å beskrive sosiale endringer deskriptivt framfor å eksponere et normativt syn på fellesskap og naboskap, men hos mange har likevel en nostalgisk forestilling ligget rett under overflaten. Sampson (2012) påpeker det problematiske i en slik normativ og nostalgisk forståelse av «community» og «neighbourhood», og mener at nabolaget delvis er tatt til fange av røster som hevder at naboskapet – selve fellesskapet – i nabolaget forvitrer og går tapt, og at nabolaget fortsatt ikke er frigjort fra det nostalgiske grepet. Gjennom begrepet 'den kollektive samhandlingskraften' (collective efficacy) introduserer Sampson (2012) en forståelse av nabolagsbaserte sosiale relasjoner som er løse og ikke forutsetter tette sosiale bånd naboer imellom. Det sosiale limet fremstilles som en ledigere sosial sammenbinding og gjensidig tillit blant beboere som deler en felles forventning eller norm om at alle vil «trå til» for å støtte opp om en viss sosial kontroll i nabolaget. I Norge har Schiefloe (1985), Dale og Jørgensen (1986) og Henriksen & Tjora (2019) stått for lignende analyser hvor de har anlagt mer åpne og utforskende empiriske tilnærminger til nabolag og fellesskap.

Wellman (1979) er lite preget av normative føringer når han beskriver hvordan ulike former for fellesskap finnes i moderne byer. At det lokale fellesskapet var gått tapt – «lost» – i storbyene i takt med industrialisering og byråkratisering, var den første responsen fra urbansosiologene på begge sider av Atlanteren, inkludert Chicagoskolen (se Tönnies, 1887; Park, 1925; Wirth, 1938). Et utbredt syn var at primære sosiale relasjoner endret seg fra å være tette, varige og flertrådede til å bli upersonlige, flyktige og segmenterte (Wirth, 1938, s 12) og dermed var naboskapets betydning redusert i de fremvoksende industribyene. Senere urbanforskere vektla derimot at det tette urbane naboskapet var bevart – «saved» – og hadde

blomstret på tross av og som en respons på den sterke urbaniseringen og utviklingen av byråkratiske sosiale systemer i den industrielle perioden. Solidaritet gjennom naboskap og familiebånd var fortsatt viktige sosiale nettverk for å gi tilhørighet, sosial støtte og uformell sosial kontroll (se diskusjon av *the urban village* i Suttles, 1972, Jacobs, 1961 og Gans, 1962).

Flere mente imidlertid at begge disse forståelsene – både «lost» og «saved» – hadde en slagside fordi man kun søkte etter tette sosiale nettverk innenfor avgrensede geografiske områder, hvor de sistnevnte fant dem, mens de førstnevnte ikke gjorde det. Tilhengerne av det tredje standpunktet mente man i stedet måtte lete etter folks sosiale nettverk der de faktisk fant sted uavhengig av hvilken romlig utstrekning nettverkene måtte ha, og fant at det urbane fellesskapet i stor grad var løsrevet og frigjort – «liberated» – fra det tette lokalsamfunnet. Forståelsen vektla at mange av de viktigste sosiale båndene ikke blir dannet lokalt, men på andre sosiale arenaer, som familien, arbeidsplassen, skoler- og studiesteder – og kan bestå på tvers av fysisk avstand. Svake sosiale bånd spiller dessuten en viktigere rolle enn man hadde tenkt seg (se Breton, 1964; Granovetter, 1973; Wellman & Leighton, 1979).

Selv om de fleste urbanforskere nok er enige om at hovedtendensen har gått i retning av frigjorte urbane fellesskap, så viser mange studier at alle de tre fellesskaps-formene fortsatt eksisterer side om side i ulike typer urbane nabolag (Wellman, 1979; Sampson, 2012). Det ene utelukker ikke det andre. Mange byborgere er del av flere sosiale nettverk som både er lokale og ekstra-lokale. Bedre transport- og kommunikasjonssystemer, ikke minst digitale, har gjort det betydelig enklere å vedlikeholde sosiale bånd over lengre avstander.

Hvordan forstå nabolag

I min flernivåtilnærming er nabolaget – sammen med individet og husholdet på den ene siden, og byen, nasjonen og det globale nivået på den andre – et sentralt begrep og analyseenhet. Hvordan jeg forstår nabolaget er derfor viktig. Suttles (1972) var blant de første til å anlegge et flernivåperspektiv på nabolag, altså at man ser nabolaget som del av den bredere sosioromlige konteksten. Mange forskere har pekt på at nabolagsbegrepet er upresist (Dietz, 2002) tross det store omfanget av definisjoner (se oversikter hos Sampson 2012, s. 53-57 og Galster 2019, s. 20-24). Hvilket ståsted man ser nabolaget fra, hva man helt konkret skal studere og hva som er hensikten med analysen vil være førende for hvilken definisjon som vektlegges. Nabolaget forstås ofte som et «lokalt miljø med eget sosial «klima», en egen identitet og en egen infrastruktur» (Brattbakk & Wessel, 2017, s.340) og brukes ofte synonymt med nærmiljø. Nærmiljøet kan forstås som en arena bestående av materielle, sosiale og organisatoriske strukturer, og som avgrenser området for relasjoner og aktiviteter som har boligen som utgangspunkt (Schiefloe, 1985).

I stedet for å legge til grunn én snever og strengt operasjonell nabolagsdefinisjon heller jeg mot Sampsons' (2012, s. 56) åpne tilnærming når han beskriver nabolaget som «a geographic section of a larger community or region (e.g. city) that usually contains residents or institutions and has socially distinctive characteristics». En slik forståelse vektlegger generelle trekk ved nabolaget som kan passe for alle historiske epoker hvor nabolaget sees som en

analytisk enhet som kombinerer sosiale og romlige dimensjoner. Definisjonen åpner opp for at nabolag er innvevd i større lokalsamfunn og distrikter med distinkte stedsnavn som navngis og anerkjennes av innbyggere og institusjonelle aktører. Nabolag er, i likhet med mange andre fenomener, betinget av et sett av sosiodemografiske, institusjonelle, kulturelle og politiske krefter med stor variasjonsbredde. Til sammenligning er definisjoner av andre arenaer og kontekster som familie og skole også omstridt uten at det betyr at de er sosiale konstruksjoner tømt for handlings- og årsakskraft (ibid.). Et viktig poeng for Sampson (2012) er at grupper – enten de er fysiske naboer eller virtuelle sammenslutninger – ikke mangler årsakskraft selv om grensene deres er sosialt konstruerte eller at de har svakt internt samhold. Nabolag danner noen ganger et fellesskap i klassisk forstand med felles verdier, solidaritet og tette sosiale bånd, men ofte gjør de ikke det. Det er nettopp «hvor tett et samfunn» (Christie, 1982) – i betydningen hvor tette sosiale nettverk og tett sosial kontroll vi finner i ulike nabolag – som bør være ett av de sentrale empiriske forskningsspørsmålene. Og ikke minst, i Christies ånd; er det både et empirisk og normativt spørsmål hvor tett et samfunn ‘vi’ ønsker oss.

Sosial ulikhet og segregasjon i by

Materielle, sosiale og organisatoriske kvaliteter ved nærmiljøet varierer mye mellom nabolag. Derfor er sosial ulikhet og segregasjon av stor betydning for nabolageffekter. Sosial ulikhet er et sentralt trekk ved storbyer (Musterd, 2005; Tammaru et al, 2016), og kan forståes både som ulikhet mellom grupper og byområder. Økonomisk og sosial ulikhet i Norge er godt dokumentert og har vært økende de siste tiårene. Selv om Norge i internasjonal målestokk har relativt moderate forskjeller i inntekt, er de fortsatt store, og enda større i formue (Wiborg, 2017). Økningen i andel barn som vokser opp i lavinntektsfamilier er tydelig og de bor stadig mer geografisk konsentrert i storbyregionene. Antall nabolag hvor mer enn 40 prosent av barna lever i lavinntektsfamilier er tredoblet siden 2008 (NOU2020:16).

Kjernen i segregasjonsbegrepet er den ujevne geografiske fordelingen av sosial ulikhet. Segregasjon er et sentralt trekk ved storbyer, også de norske. Grupper inndelt etter sosioøkonomiske, etniske eller demografiske kjennetegn er ujevnt fordelt i byrommet (Tammaru et al., 2016). I Norge har de fleste studier av segregasjon tradisjonelt vært mest opptatt av sosioøkonomiske forhold, mens den etniske dimensjonen har kommet sterkere i fokus de siste par tiårene i takt med økt innvandring (Wessel, 2017). Etnisk segregasjon har dessuten en klar sosioøkonomisk dimensjon da etniske minoriteter som gruppe, på tross av stor intern variasjon, har en langt svakere sosioøkonomisk posisjon enn majoriteten.

Sammenligninger av segregasjonsnivået mellom byer på begge sider av Atlanterhavet og mellom land internt i Europa (Musterd, 2005; Tammaru et al, 2016) viser at segregasjonsgraden er lavere i europeiske byer enn i amerikanske. Tross stor variasjon er de mest ressursvake husholdene relativt lite eller moderat segregerte fra resten av befolkningen i europeiske storbyer. Velstående grupper er som regel mer segregerte enn de mest ressursvake, noe som også gjelder for Oslo (Toft, 2018). Variasjoner mellom land og byer forklares ofte med innflytelsen til ulike typer velferdsstater, den enkelte bys spesifikke

historiske linjer og kulturelle forskjeller. Graden av sosial ulikhet ser ut til å ha en viss sammenheng med segregasjonsnivået; jo større sosial ulikhet jo sterkere segregasjon. Men sammenhengen er ikke entydig. Wessel (2000) har vist at dette ikke var tilfellet for Oslo på 1990-tallet, hvor økende ulikhet først og fremst handlet om økende avstand i toppen av inntektsfordelingen, ikke i bunnen. Etter årtusenskiftet har den økonomiske ulikheten i Oslo økt både i topp og bunn. Grunnet treghet i eiendomsmarkedet og bosettingsmønsteret materialiserte endringene i bylandskapet seg imidlertid lenge etter at den sosiale ulikheten mellom grupper økte (Wessel, 2016; 2022). Økonomiske kriser assosieres ofte med økende polarisering og segregasjon etter inntekt og de fattigste nabolagene rammes som regel sterkest i form av økende arbeidsledighet og dalende inntektsnivå (Andersson og Hedman, 2016).

Som jeg tar for meg i det tredje bidraget i avhandlinga har Oslo et klart øst-vest skille (Brattbakk og Wessel, 2013) og er dermed en makrosegregert by (Haandrikman et al., 2021). Slike makrostrukturer og store sammenhengende områder med velstand eller ressursfattigdom har konsekvenser for samhandling og mulighetsrom (NOU2020:16). Tross et stabilt segregasjonsmønster bidrar gentrifisering til endring i mange indre østlige byområder (Turner og Wessel, 2019), om enn ikke enveis, rask eller uten humper i veien (Andersen et al., 2021).

Én av årsakene til at like grupper søker mot de samme nabolagene, og bidrar til segregasjon, kan nettopp være erfaringer *med* og forventninger *om* nabolageffekter i form av tilhørighet, sosiale relasjoner og positiv drahjelp fra bostedet (Wessel, 2017). Andersen (2014) vektlegger et lignende perspektiv på hvorfor flytteprosessene forsterker segregasjonen når han påpeker at det handler mer om å søke sammen med de man anser som like seg selv og som man har lyst til 'å leke med' – «managing sameness» – enn å unngå eller markere avstand til 'de andre'. Galster & Turner (2017; 2019) finner at avstand mellom individuell inntekt og nabolagets økonomiske status fører til flytting; preferansen for å bo med likesinnede er sterk. Hvis man selv har lav- eller middels inntekt, men likevel ligger høyere enn snittet for nabolaget trigger det utflytting, noe som tolkes som et behov for å markere status. Alle inntektsgrupper søker mot nabolag som reflekterer sin egen inntektsstatus, men de rikeste gruppene utviser sterkest motvilje mot å bo i blandede nabolag. Foreldres søken etter det gode oppvekststedet for sine barn er en viktig driver i segregasjonsprosessene (Ellen 2000; Schachner & Sampson, 2020). Tett koblet til boligsegregasjon er også segregasjon i barnehager (Drange & Telle, 2020) og skoler (Hansen, 2017) med betydning for flyttestrømmer og oppvekstbetingelser.

3. Hva er nabolagseffekter og hvordan oppstår de?

I dette kapitlet trenger jeg dypere inn i ideer om hvordan nabolaget – først og fremst som oppvekststed for barn og unge – kan ha en sammenheng med deres utvikling og mulighetsrom. Hvordan hemmer eller fremmer nærmiljøet barn og unges muligheter? I det meste av litteraturen på feltet er nabolagseffekter forstått som kontekstuelle effekter, det vil si selvforsterkende effekter på lokalt nivå: Hva *gjør* området med beboerne? Jeg summerer opp de mest sentrale innsiktene fra den empiriske forskningslitteraturen på feltet og tar for meg forståelser av hva nabolagseffekter er og hvordan de oppstår. For å ha nabolaget som studieobjekt ser jeg det som nødvendig å plassere nabolaget som kontekst i relasjon til individet (aktørnivå) og andre kontekster som individet er del av og som samtidig er innvevd i nabolaget lokalt som familie, skole og fritidstilbud samt hvilke større kontekster og drivkrefter som nabolaget er innvevd i (strukturnivå). Jeg starter med noen historiske beskrivelser av det som vi i dag omtaler som nabolagseffekter.

Ideen om nabolagets betydning: nabolagseffektenes historiske røtter

Å studere samspillet mellom sosiale prosesser, individuell praksis og romlig kontekst har lange tradisjoner i samfunnsvitenskapen generelt, og geografifaget spesielt. Chicagoskolen på 1920-tallet og den tidlige bysosiologien og bygeografien var definerende for perspektivene på hvordan bostedets sosiale, institusjonelle og fysiske omgivelser påvirker beboernes atferd, holdninger, levekår og muligheter (Ley, 1983; Wirth, 1938). Fra midten av 1800-tallet bygger Engels sine beskrivelser av problematiske sider ved livet i den eksplosivt voksende industribyen Manchester (Hall, 2006), på tanken om den romlige kontekstens betydning for menneskers hverdagsliv og muligheter.

Historiske beskrivelser av nabolagets betydning i Oslo

Forestillingene om hvordan omgivelsene preger oppveksten har også mange og lange norske røtter. Eilert Sundt studerte livet i arbeiderklassebydelene Pipervika og Ruseløkkbakken i Oslo (Sundt, 1975 [1858])¹. Basert på hjemmebesøk hos om lag 300 barnefamilier som fortalte om familiens dagligliv tar studien for seg klassespørsmålet via sosioøkonomiske og demografiske forhold som antall barn, barne-dødelighet, arbeidsforhold, inntektsnivå, husleienivå og boligforhold, flytting, skoleforhold og læring for barn og unge. Beboersammensetningen beskrives ut fra hvilket sted de kommer fra, hvilken klasse de er vokst opp i, og hvilke grupper som flytter inn og ut. Sundt gjør interessante analyser av de ulike samfunnsklassene og hvordan levekårene varierer langs de nevnte dimensjonene. Han er svært opptatt av geografien og gjør et poeng av at oppvekst i by og land er svært ulik – og at den varierer mellom bydeler og bygder – og at dette i sin tur har betydning for folks livssjanser. Han legger vekt på oppvekststedet og den sosiale og kulturelle kapitalen som preger stedet man bor på. Sundt har etter min mening et nyansert syn på relasjonen mellom mennesker og sted.

---

¹ Piperviken og Ruseløkkbakken ble ansett som arbeiderklasseområder med særlig dårlige levekår. De lå i området som i dag kalles Vika og Ruseløkken og ble av Sundt omtalt som forsteder.

Han fremmer på ingen måte et deterministisk syn på relasjonen; i stedet betoner han et gjensidig forhold mellom mennesker og steder, og bruker planter og deres habitat som analogi for menneskers stedsrelasjon. Han beskriver hvordan byen kan påvirke beboere og innflyttere på ulike måter, og kobler dette også til deres individuelle trekk.

Sundt beskriver det vi i dagens fagterminologi, omtaler som *mekanismer* som forklarer hvorfor nabolageffekter oppstår. For ham synes mekanismene i stor grad å handle om interne sosiale forhold på bostedet, som sosialisering, normer, rollemodeller og sosiale nettverk. Samtidig kobler han dette til at skolegangen var mer påaktet og av høyere kvalitet i byene enn på landet, men også at skolegangen internt i byene var bedre for de høyere klassene enn for allmuen. Dette siste handler om institusjonelle ressurser i nabolagene. Han åpner dessuten for at stedet kan påvirke mennesker på ulike måter ut fra deres klassetilhørighet, kjønn og alder i et samspill mellom personlige egenskaper, ressursene de har fått med seg hjemmefra og trekk ved oppvekststedet. I et slikt samspill kan trekk ved nærmiljøet bidra til at noen kommer inn på feil livsvei gjennom «fristelser» og «slet selskab», hvor de mest utsatte har «gået til grunde i last og elendighet», mens andre herdes og utvikles av omgivelsene og blir bedre skikket til å skape seg «en lykkelig stilling i livet» (Sundt, 1975 [1858], s.78).

En annen tidlig kilde til kunnskap om nærmiljø og oppvekst i perioden 1890 til 1914 er basert på selvbiografiske minnetekster fra 120 Osloborgere (Hodne, 1986). Her kommer det fram at det forekom mye flytting internt i byen, og særlig at «byens vekst og etablering av nye boligstrøk» var forstyrrende for mange nærmiljøer (Hodne, 1986, side 71). På tross av harde kår – barna tilbrakte ofte mye tid alene utendørs og mange bodde trangt – forteller mange om gode lokalmiljøer. Fire funn fra fortellingene fremstår som særlig relevante for mine studier. For det første påpeker Hodne at barna tilbrakte mye tid ute i bakgården, gata og på løkker – noe som førte til sterk stedstilhørighet og samhold i det enkelte nabolag, men også rivalisering, strid og «gatekriger» mellom barn og unge fra ulike «territorier». Dernest var det i liten grad tilsyn *av* og kontakt *med* voksne utenfor hjem, skole og de få organiserte fritidsaktivitetene som var etablert. Barna hadde stor frihet, var mye ute og det meste av fritiden var uorganisert og gav rom for fri lek. I det offentlige rom var barna vant til å støte på mange fremmede mennesker, som såkalte «byoriginaler», lirekassespillere, knivslipere og personer som var ruset og med psykiske utfordringer; de ble eksponert for et stort mangfold av forskjellige mennesker i nærmiljøet sitt. For det tredje var det lite kontakt mellom ulike sosiale lag. Gruppene levde adskilte og parallelle liv som oftere førte til strid enn sosiale relasjoner på tvers. I overgangen mellom 1800- og 1900-tallet – gikk dessuten de aller fleste barn på den offentlige nærskolen, men det fantes kostbare privatskoler som understreket de sosiale skillelinjene ved at barn fra bemidlede hjem gikk på skoler utenfor nærmiljøet sitt.

Fra 1970-tallet begynner det å komme flere studier, og ikke minst studier som eksplisitt tar for seg segregasjon og hvordan bostedet påvirker beboere, nærmiljø og samfunn. En av de mest omfattende dypdykkene inn i konsekvensene av bostedssegregasjon i Norden finner vi i en svensk avhandling (Arnell-Gustafsson 1975) som beskriver hvordan segregasjon virker på flere ulike nivåer fra individ og gruppe til organisasjoner og institusjoner og helt opp på

samfunnsnivå. Betydelig mye senere kommer en svensk antologi som tar for seg ulike perspektiver på segregasjon i byer med særlig vekt på etnisk segregasjon, integrering og kontekstuelle effekter (Magnusson, 2001). Om lag samtidig kom en svensk rapport som gikk gjennom forskningen på konsekvenser av segregasjon og som identifiserte ulike teorier om nabolagseffekter (Andersson & van der Burgt, 2000). Begge disse siste publikasjonene refererer William Julius Wilsons (1987) bok *The truly disadvantaged* som på mange måter representerte startskuddet for det vi kan kalle nabolagseffektradisjonen innenfor nabolags- og segregasjonsforskningen.

Den moderne nabolagseffektradisjonen

Den moderne tradisjonen med å studere nabolagseffekter knyttes altså til Wilsons amerikanske studie (1987) hvor essensen er at økonomisk restrukturering og utflytting av grupper med middels- og høy sosioøkonomisk status fra de indre bydelene i nordamerikanske storbyer førte til konsentrasjon av arbeidsledighet og fattigdom som fikk negativ betydning for livssjansene til familiene og barna som ble boende.

Den første bølgen av nabolagsforskning i kjølvannet av denne studien undersøkte tre trekk ved beboerne som årsaker til nabolagseffektene: sosioøkonomisk deprivasjon, andel og mangfold av etniske minoriteter (som oftest rase i amerikansk kontekst) og stabilitet i bomiljøet (Leventhal & Brooks-Gunn, 2000). Den etniske dimensjonen ble brukt for å argumentere for at nabolag karakterisert med etnisk, kulturell og språklig heterogenitet kan redusere beboernes mulighet til å engasjere seg og kommunisere med hverandre. Stabilitet i bomiljøet – ofte målt som flyttefrekvens – ble fremmet som en viktig faktor fordi det kan ta tid før beboere blir kjent og bygger relasjoner og stor gjennomtrekk av beboere vil dermed kunne vanskeliggjøre dette og føre til at prosessen tar lengre tid. I denne tidlige fasen av studier var den generelle konklusjonen at nabolag hadde stor betydning for barn, og at de nevnte nabolagstrekkene var assosiert med utdanning i form av skolemodenhet og skoleresultater, utfall knyttet til barns atferd og emosjonelle utvikling, tenåringsgraviditeter og fysisk helse (Leventhal & Brooks-Gunn, 2000). Nabolagets sosioøkonomiske status var særlig viktig, hvor lavere status var assosiert med svakere individuelle utfall når det gjaldt læring og atferdsvansker.

Den andre bølgen av nabolagsforskning i denne moderne versjonen startet om lag midt på 1990-tallet og tok steget videre fra å påvise betydningen av nabolagseffekter til å utforske de sosiale og institusjonelle mekanismene som gjør at nabolag har innflytelse på barn. I sin internasjonale gjennomgang av studier som tok for seg nabolagsmekanismer konkluderte Sampson et al., (2002) med at for barn var betydningen av sterke sosiale band i nabolaget mindre viktig for barnas ve og vel enn faktorer som felles tillit og forventninger blant beboerne om at naboer ville gripe inn på nabolagets vegne i situasjoner der det var nødvendig. Konsentrert fattigdom, fysisk og sosial uorden og liten grad av fellesskapsfølelse i nabolaget førte særlig til psykisk stress for ungdom. En viktig innsikt var dessuten at sammenhengen mellom nabolagets sosioøkonomiske deprivasjonsgrad og beboernes livssjanser bestod selv om ulike mål på sosiale og institusjonelle prosesser i nabolaget ble inkludert i analysene

(Sampson et al., 2002). Selv om beboersammensetningen i nabolaget i seg selv ofte blir sett på som en «proxy» for andre mekanismer var det altså ikke slik at de indikatorene som målte sosiale og institusjonelle mekanismer forklarte hele sammenhengen; en uforklart rest av nabolaget gjenstod og den var åpenbart direkte eller indirekte assosiert med beboersammensetningen. På tross av disse innsiktene, og forbedrede studier metodologisk og datamessig på 1990-tallet, slår Sampson et al. (2002) fortsatt fast at mange nabolagseffektstudier i for liten grad var designet for å forstå hvilke mekanismer som lå bak. Nabolagseffektforskningen, og særlig utforskningen av mekanismer, var på dette tidspunktet fortsatt relativt fersk. Bildet har senere blitt betydelig utfyllt i det vi kan kalle en tredje bølge av nabolagseffektstudier som vi fortsatt befinner oss i og hvor mine studier hører hjemme.

Nabolagseffekter for barn og unge på sosioøkonomiske utfall

Fra tidlig på 2000-tallet ble studiene forbedret ved longitudinelle datasett analysert med flernivåanalyse som egnet seg bedre til å håndtere den hierarkiske datastrukturen. Mengden av studier økte betydelig, og i tråd med problemstillingen min konsentrerer jeg meg i det videre om studier av fremtidige sosioøkonomiske utfall for barn og unge. Tre nyere oversiktsstudier over nabolagseffekter på barn og unges kognitive ferdigheter og utdanningsprestasjoner fra denne perioden konkluderer alle med signifikante effekter av nabolagskonteksten. I en metaanalyse av den internasjonale litteraturen som tar for seg 88 studier forskerne mener benytter tilfredsstillende metoder og data til å kunne si noe sikrere om sammenhengen, (Nieuwenhuis & Hooimeijer, 2016) finner de sterkest effekter i USA, men også tydelige effekter i Europa. Funnene og styrken i sammenhengen mellom nabolaget og utdanningsprestasjonene varierer mye, og er dels motstridende selv når man benytter de samme nabolagsindikatorene som kan tenkes å påvirke ulike sider ved barn og unges utdanningsoppnåelse. Ved å benytte en såkalt meta-regresjonsanalyse for de 88 studiene – altså benytte koeffisientene fra de originale studiene i en ny analyse – finner Nieuwenhuis & Hooimeijer (2016) støtte for at sammenhengen mellom nabolag og individuelle utdanningsutfall er en funksjon av følgende fire sider ved lokalmiljøet: (1) omfanget av fattigdom og lavinntekt (2) lokale sosiale normer og holdninger knyttet til betydning av utdanning, (3) andelen migrant- og etniske minoritetsgrupper og (4) sosial uorden. Oppsummert er det altså særlig interne sosiale forhold som trekkes fram som de mest sentrale mekanismene bak nabolagseffekter. Variasjonen i funnene mellom ulike studier kan delvis forklares med bruk av ulike statistiske metoder og modeller. Men enda viktigere for å forklare variasjonen i styrken på nabolagseffekter er bruken av ulike kontrollvariabler som skolekjennetegn, familiens sosioøkonomiske status, foreldrestiler og oppdragelsesstrategier. To litteraturgjennomganger av amerikanske studier levner ingen tvil om at nabolagseffekter på sosioøkonomisk status er godt dokumentert (Galster, 2019; Sharkey & Faber, 2014). Galster (2019, s.201-208) setter opp særlig strenge metodologiske kriterier for innlemmelsen av studier i sin gjennomgang for å sikre at studiene i størst mulig grad måler faktiske kausale effekter. Han trekker fram 24 studier som tar for seg utdanningsprestasjoner og -oppnåelse, stort sett amerikanske, som påviser slike effekter, og åtte som ikke gjør det. Tilsvarende for nabolagseffektstudier på sysselsetting og inntekt finner han 29 som dokumenterer slike

effekter, mens 13 ikke gjør det. Blant studiene som finner effekter på sysselsetting og inntekt er det flere europeiske studier enn for utdanning, og effektene ser ut til å være aldersensitive; effekter av nabolaget på sysselsetting og inntekt er oftere trivielle for voksne, men tydelige for ungdom.

Studier av nabolagets betydning for sosioøkonomisk posisjon i Norden
Sverige har flest nabolageffektstudier i Norden. Selv om den svenske boligmodellen er ulik den norske, med betydelig mer utbredt utleiesektor, og etter hvert store endringer i skolesektoren og nedskjæringer i velferdsstatens ordninger gir den svenske konteksten med en sterk velferdsstat et godt sammenligningsgrunnlag for norske forhold. De fleste studier av hvordan ulike trekk ved nabolaget påvirker barn og unges sosioøkonomiske karriere finner betydelige effekter i mellomstore byer (Andersson, 2004; Bergsten, 2010), i kommuner og nabolag over hele landet (Andersson & Subramanian, 2006) og i skalerbare og individualiserte nabolag sentrert rundt hver person for hele landet (Andersson & Malmberg, 2015; 2018; Andersson et al., 2023). Disse seks studiene er særlig interessante for mine studier fordi de er gjort med et lignende design; tilnærmet samme aldersgrupper, kontekstvariabler og utfallsvariabler, men med litt varierende statistiske teknikker, tidsperioder og nabolagsinndelinger. Alle studiene finner tydelige sammenhenger, og selv om forfatterne i flere av studiene drøfter om det de finner kan defineres som kausale effekter eller korrelasjoner, konkluderer de stort sett med kausalitet. Effektene er dessuten betydelig sterkere enn for mange andre europeiske studier, særlig for studiene som benytter skalerbare nabolag sentrert rundt hvert enkelt individ og ikke forhåndsdefinerte nabolagsinndelinger.

Brännström som gjør lignende studier i Sverige finner ingen nabolageffekt på utdanning for den svenske 1953-kohorten (2005), mens for svensk ungdom født på slutten av 1980-tallet finner han en svak nabolageffekt, men en betydelig sterkere skoleeffekt (2008). At studiene som tar for seg populasjoner født på 1950-tallet ikke finner noen effekter fra en periode hvor den urbane segregasjonen var relativt lav og den svenske velferdsstaten hadde sin glanstid er kanskje ikke så rart og korresponderer med Lindahls (2011) søskenstudie av den samme kohorten. Det er vanskeligere å forklare manglende funn fra studiene av oppvekst på 1980-, 90- og starten av 2000-tallet (Brännström, 2008; 2012), særlig fordi nesten samtlige andre svenske nabolagsstudier i denne perioden finner relativt tydelige effekter. Flere svenske studier avdekker dessuten nabolageffekter på individers inntekt i voksen alder (Andersson, et al., 2007; Andersson et al., 2014; Galster et al., 2010; Galster et al., 2015).

I Danmark er det betydelig færre nabolageffektstudier knyttet til sosioøkonomisk karriere for unge, men Nielsen et al. (2003) finner nabolageffekter på overgangen fra utdanning til arbeid for ungdom med innvandrerbakgrunn i en landsdekkende studie. Damm (2014) finner at unge mannlige flyktninger har økt sjans for å få seg jobb når de bosettes i nabolag med høyt kompetanse- og sysselsettingsnivå blant menn som har innvandret fra samme land som dem selv. Etnisk stratifiserte nabolagsnettverk som gav informasjon om jobbmuligheter trekkes fram som den viktigste mekanismen. Studien bygger på et naturlig eksperiment knyttet til

tilfeldig bosetting i ulike danske kommuner. Med samme design finner Damm & Dustmann (2014) at andelen ungdomskriminelle i nabolaget reduserer sannsynligheten for å være i jobb eller utdanning ved fylte 25 år. En annen dansk studie viser at den sosioøkonomiske statusen i oppvekstnabolaget til 8–9-åringer har signifikant effekt på sannsynligheten for å være arbeidsledig som ung voksen (Lander et al., 2012).

Nabolagseffektstudier på sosioøkonomisk posisjon i Norge

Raaum et al. (2006, s.200) oppsummer sin landsomfattende norske studie, som viser avtakende nabolagseffekter på ungdoms utdanning på 1960-tallet, med at «Nabolaget ikke er hva det engang var». Tendensen bekreftes i en nyere studie (Hermansen et al., 2020a), og begge studiene peker mot styrking av den norske velferdsstaten og særlig et enhetlig skolesystem av høy kvalitet som viktige forklaringer. Dette fremstår som det motsatte av tilfellet i Sverige hvor den samlede mengden av svenske studier peker i retning av økte nabolagseffekter i samme tidsperiode, i takt med en forvitring av den svenske enhetsskolen, nedbygging av velferdsordninger og økende sosioøkonomisk segregasjon, særlig i storbyregionene (Andersson et al., 2021b; Østh et al., 2013). Hermansen et al. (2020a) peker i konklusjonen på at den økende sosioøkonomiske segregasjonen i norske storbyområder i Norge etter 2000 gjør at nabolagseffektene kan komme til å øke også her.

Markussen & Røed (2018) finner at ungdom som vokser opp i middelklassenabolag får sterkest drahjelp av nabolaget sitt når det gjelder skolerestater fra grunnskolen. Oppvekst i lav- og høystatusnabolag har betydelig svakere effekt. Hvor førstnevnte forklares med ulike interne sosiale relasjoner og sistnevnte med relativ deprivasjon. I tillegg finner de at effekter av barndommens nabolag på utdanning og inntekt varer minst til de unge er rundt 30 år. Studien tar for seg oppvekstperioden fra midten av 1990-tallet til om lag 2015 for alle barn og unge i hele landet, og måler den akkumulerte effekten av nabolagskonteksten fra fødsel til barna er 15 år. De finner også positive effekter av å flytte oppover i nabolagshierarkiet.

Hermansen et al., (2020a) undersøker betydningen av nabolag- og skolekontekst for ungdoms fremtidige utdanning og inntekt over tre tiår fra 1960 til 90-tallet, og endringer i denne. Et funn som fremheves er at den sosioøkonomiske segregasjonen i nabolag og grunnskoler er stabil, eller har avtatt svakt, for landet som helhet i perioden. I tillegg til omfanget og at man studerer utviklingen over flere tiår, er det en klar styrke ved studien at nabolags- og skolekonteksten undersøkes parallelt, og funnene peker mot at skole har større betydning, selv om skoleeffekten også er relativt beskjeden. Det er gjort flere studier av nabolags- og skoleeffekter samlet som har lignende funn fra Nederland (Sykes, 2011; Sykes & Musterd, 2011); Storbritannia (Leckie, 2009) og Sverige (Brännström, 2008), mens Andersson et al., 2021b) finner at nabolagseffektene er sterkest. I min andre artikkel (Brattbakk, 2014) drøfter jeg betydningen av nabolag-skole-relasjonen for norske forhold hvor nabolags- og skolekontekstene er sterkt sammenvevde.

Funnene til Hermansen et al., (2020a) skiller seg fra funn gjort for Oslo og flere byregioner i Norge (Brattbakk & Wessel, 2013; Brattbakk 2014; Toft og Ljunggren, 2016) og fra

landsdekkende studier (Markussen & Røed, 2018; Raaum et al., 2006). Én mulig forklaring er at segregasjonen og dermed nabolagseffektene er sterkere i storbyene, en annen kan være at noen av de nevnte studiene har sett på effekter for bestemte grupper av ungdom (Toft & Ljunggren, 2016; Markussen & Røed, 2018) som ser ut til å bli mer påvirket av nærmiljøet. I tråd med tidligere poenger om svakhetene ved å måle gjennomsnittseffekter for all ungdom taler dette for flere studier som differensierer ungdom etter geografi, kjønn, alder, sosioøkonomisk status og etnisk bakgrunn.

Myhr et al. (2017) undersøker betydningen av familiebakgrunn og nabolag for å fullføre videregående skole i en landsdekkende longitudinell flernivåanalyse som skiller mellom urbane og rurale nabolag. Ungdom med høyt utdannede foreldre hadde høyere sannsynlighet for å fullføre videregående skole hvis de vokste opp i urbane enn rurale nabolag. Dette er det mest interessante funnet for mine studier fordi det sier noe om stratifiseringen i byområder. Myhr et al. (2017) tolker dette som at høyt utdannede foreldre har flere ressurser å sette inn for å stimulere barnas utdanningsprestasjoner enn lavt utdannede foreldre, og videre at foreldrenes ressurser betyr mer i urbane strøk enn i rurale strøk. Tankegangen er at den interne sosioøkonomiske segregasjonen i byregionene gir større forskjeller mellom nabolag og familier med god økonomi kan bosette seg i mer velstående nabolag med bedre mulighetsstrukturer som barna drar nytte av.

En norsk longitudinell panelstudie som inkluderer naboer og nabolag finner at nabostøtte er en av flere faktorer som gjør at barna blir mer motstandsdyktige på tross av andre risikofaktorer (Mathiesen & Prior, 2006). Et sentralt funn er at naboskap og sosiale nettverk blant foreldre i et nabolag er én av mekanismene som gir positive nabolagseffekter, noe som også gjelder i levekårsutsatte nabolag.

Nabolagseffektstudier på sosioøkonomisk posisjon i norske byer

Mine studier av nabolagseffekter tar for seg urbane nabolag, nærmere bestemt Oslo, og effekter på sosioøkonomisk status for ungdom. Andre studier av oppvekstnabolag i norske byregioner er derfor av særlig relevans. For Oslo finner Toft & Ljunggren (2016) at ungdom som vokser opp i nabolag med høystatusgrupper får en ekstra drahjelp av oppvekststedet sitt i form av høyere utdanning, eliteutdanning og en høystatusposisjon når de er tidlig i 40-årene. De viser også at det er ungdom med en lav sosioøkonomisk bakgrunn som får den sterkeste drahjelpen av å vokse opp i høystatusnabolag (se gjennomgang av Toft & Ljunggren (2016) i artikkel 3 (Brattbakk & Wessel, 2017)). Brandén et al. (2022) finner ikke tilsvarende effekter for ungdom fra hjem med lav sosioøkonomisk status i Sverige.

En særlig interessant studie basert på søskendesign finner at trekk ved oppvekstnabolaget i norske byregioner påvirker senere utdanningsutfall som unge voksne (Nordvik & Galster, 2019). Når det gjelder fullføring av videregående skole finner de at gutter er mer sårbare enn jenter for et lokalmiljø som ikke er utdannings-støttende; gutter påvirkes sterkere av nabolaget sitt. Dessuten finner de at barn som i syvårsalderen bor sammen med begge foreldrene har betydelig større sjanse for å fullføre videregående opplæring uavhengig av hva slags nabolag

de vokser opp i enn barn fra andre husholdstyper. De drøfter om nærmiljøtrekk i større grad fungerer som et substitutt for familiepåvirkning i familier hvor de interne familiære sosiale båndene er svakere, og at disse barna derfor er mer prisgitt nabolaget (ibid.).

Nordvik & Galster (2019) finner videre at forskjellen i fullført videregående skole mellom nabolag er større jo større den urbane regionen er. Forskjellene i fullføringsgrad mellom ungdom på tvers av nabolag i små og mellomstore norske byer er minst, mens de er større i landets fire største byer og klart størst i Oslo. I de største byene og byregionene er befolkningen i større grad selvsortert til nabolag som har høyere grad av intern homogenitet, større variasjon i mulighetsstrukturer og dermed mer omfattende selvforsterkende effekter. Forskjellene i utdanning mellom barn som har vokst opp i forskjellige urbane nabolag er stor. Selv om variasjonen mellom familier utgjør mer enn fem ganger så mye som forskjellene mellom nabolag, så gjenstår det en betydelig andel også etter kontroll for likheter mellom søsken som har vokst opp i samme nabolag. Husholdstype, kjønn og størrelsen på den urbane regionen har betydning for utdanningsvariasjonen for ungdom mellom nabolag; gjennomsnittseffekter for hele landet og for samtlige ungdommer dekker altså over til dels store geografiske og gruppebaserte forskjeller. Nordvik & Galster (2019, side 69) er tilbakeholdne med å hevde at studien dokumenterer kausale nabolageffekter, men understreker likefullt at de avdekker viktige ulikhetsmønstre i unges utdanningsoppnåelse som vekker bekymring. Tross forsiktighet med å hevde kausale sammenhenger, med henvisning til mulige seleksjonseffekter, viser de til Sampsons (2012) poeng om at man med et for ensidig søkelys på seleksjonsutfordringer i nabolageffektstudier risikerer å kontrollere bort en viktig del av nabolageffektene fordi seleksjon i seg selv er en viktig komponent i en vedvarende nabolageffekt.

Nordvik et al. (2020) finner at andelen lavinntektsnaboer i nabolag i Oslo- og Haugesundsregionen har negativ påvirkning på inntekten til voksne menn i sin studie basert på fasteffekter. Videre finner de at nabolageffektene ikke er lineære – de finner terskler; effektene er sterkest i områder hvor andelen lavinntektsnaboer er særlig høye og presiserer at den bredere sosioromlige konteksten i byområdet spiller en rolle for nabolageffektene.

Unge utdanningsnivå er funnet å ha betydning for hvilket nabolag man bor i som ung voksen. For osloreregionen er det påvist at unge med foreldre innvandret fra asiatiske eller afrikanske land i mye større grad bosetter seg i mindre velstående nabolag som unge voksne enn etterkommere etter etnisk norske foreldre, og at utdanning gir større utbytte i form av bedre nabolag som unge voksne for de to førstnevnte gruppene (Nordvik & Hedman, 2018). Den sosioromlige statusen til de unges nabolag som unge voksne er tydelig korrelert med foreldrenes inntekt, men mye sterkere korrelert med statusen til oppvekstnabolaget. Forfatterne påviser med dette at mulighetsstrukturene varierer betydelig mellom nabolag i hovedstadsområdet og at dette står i kontrast til den norske velferdsstatens ide om like muligheter. En slik intergenerasjonell stabilitet i sosioøkonomisk og etnisk nabolagskontekst for unge med minoritetsbakgrunn bekreftes også for Oslo og landets største byer av Hermansen et al. (2020b).

Analytisk rammeverk

Jeg vil nå presentere og drøfte de teoriene om hvordan vi påvirkes av oppvekststedet vårt som jeg har basert studiene mine på og tydeliggjøre den analytiske rammen for avhandlingen og de enkelte analysene. Min tilnærming til nabolagseffekter er på mange måter i tråd med den rike og komplekse forståelsen til Sampson (2012) når han vektlegger det sosiale og kontekstuelle aspektet ved nabolagseffekter og utvider den tradisjonelle definisjonen ved å snakke om «*a family of neighbourhood effects across units of analysis, outcomes, and time scales. In this view neighbourhood effects command a broad scope, ranging from individual cognition to the higher-order social structure of the city.*» (Sampson 2012, s. 358).

I tråd med Sampson (2012) mener jeg det er riktig å avvise rendyrkede nedenfra og opp-tilnærminger av nabolagseffekter basert på det som ofte er altfor individualistiske forståelser – hvor nabolaget kun blir settinger der individer opptrer fritt og tar autonome beslutninger løsrevet fra den lokale konteksten og strukturer, eller at de følger forhåndsinnstilte skript. Samtidig er det grunn til å avvise rendyrkede ovenfra og ned-tilnærminger basert på ensidige strukturelle forståelser av nabolag med en stedsforståelse der den lokale konteksten reduseres til tomme containere (Relph, 1976) som determineres av eksterne drivkrefter som for eksempel kapitalinvesteringer eller offentlig politikk. Min forståelse er i tråd med Sampson (2012) og andre som søker en middelvei der både aktør- og strukturnivået er med, og hvor nabolag forstås som et mesonivå og er et sosialt produktivt fenomen som i seg selv har avgjørende betydning for både omfanget av og kvaliteten på menneskelig atferd (Sampson 2012, s. 358). I en slik forståelse blir nabolag som fenomen både konsekvens og årsak, både produkt og produsent.

Spenningen mellom, og foreningen av, aktør- og strukturperspektivet er også tydelig hos Galster (2019) som har et holistisk perspektiv på nabolag og skriver: «We make our neighborhoods, and then they make us» (Galster 2019, s. 4). Når det gjelder hvordan vi skaper nabolag er Galster særlig opptatt av nabolagenes «natur» og dynamikk som stammer fra det aggregerte mønsteret av individuell atferd som drives primært av to aktørtyper. Hushold og boligeiere/eiendomsutviklere opererer innenfor et rammeverk av bolig- og eiendomspriser og begrensninger satt av et hovedsakelig fritt markedssystem for bolig- og eiendom. Det andre punktet – hvordan nabolaget former oss – handler om hvordan nabolagets karakter og dynamikk igjen påvirker et bredt sett av oppfatninger, atferd, levekår og mulighetsrom for unge og voksne beboere (ibid.).

Sosioromlige mulighetsstrukturer, mekanismer, nabolagseffekter og diskurser

For å forstå hvordan sted har betydning for menneskers levekår og muligheter er det sentralt å forstå hvordan vi og våre dagligliv er sammenvevd med stedene vi lever på. Vi er alle i større eller mindre grad del av lokale kontekster med ulike trekk og kvaliteter. Galster (2019, s. 174) omtaler dette som *sosioromlige mulighetsstrukturer* og mer spesifikt for byregioner som *urbane mulighetsstrukturer* (Galster & Killen, 1995). Mange byområder er i stor og økende grad sosioromlig segregerte når det gjelder befolkningens sosioøkonomiske status, offentlige

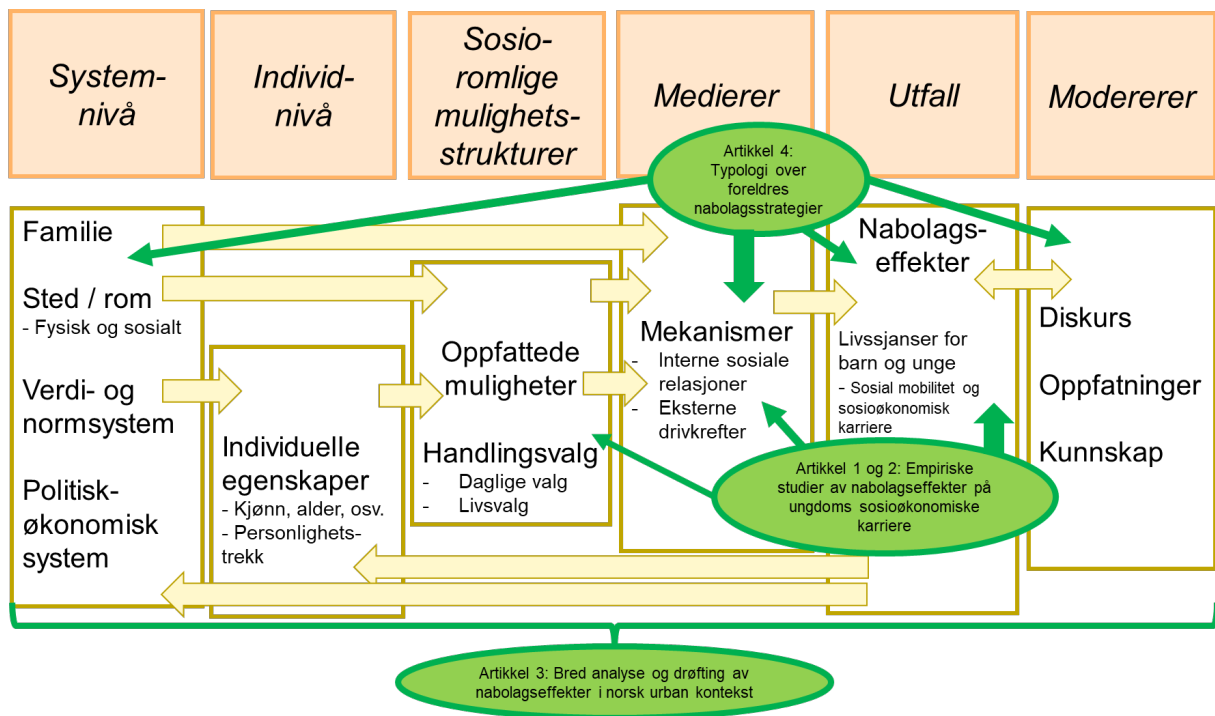
og private ressurser og sosiale forhold som alle regnes som sentrale for innbyggernes levekår og mulighetsrom. Med dette som utgangspunkt søker de å styrke innsikten om hvordan geografien påvirker barn og unges livsvalg og livssjanser (Galster & Killen, 1995). De sosioromlige mulighetsstrukturene defineres som totaliteten av sosiale kontekster, institusjoner, tjenester, markeder og naturlige og menneskeskapte omgivelser som vi er geografisk forbundet med og som spiller en rolle for våre levekår og livsmuligheter. Mer konkret inkluderer de sosioromlige mulighetsstrukturene utdanning, arbeid, helse, bolig, finansieringsmuligheter, politi- og rettsvesen, transport, helse, sosiale tjenester, naturlige og menneskeskapte fysiske omgivelser, offentlige og private institusjonelle ressurser og tjenester, lokalpolitiske systemer, og ikke minst sosiale nettverk og drivere for sosialisering, sosial kontroll og samhandlingskraft (Galster, 2019). Kvaliteten på og tilgangen til disse mulighetsstrukturene er sentrale for livsbetingelser og muligheter, og er avgjørende for å forstå sammenhengen mellom sted og individuelle utfall. De strukturerer livssjansene våre direkte og indirekte, men er ikke determinerende. De er rammer, men gir rom for individuell frihet og handlekraft.

Galster (2019) er særlig opptatt av slike livsmuligheter forstått som sosioøkonomisk posisjon, noe som gir god gjenklang i mine empiriske studier – artikkel 1 og 2 – av hvordan nabolaget påvirker ungdoms livssjanser i form av utdanning, arbeid og inntekt (se figur 1, kapittel 1). Samtidig vil jeg tilføye at jeg forstår de sosioromlige mulighetsstrukturene som et bredere sett av betingelser enn det som ofte avgrenses til faktorer som utelukkende fremmer eller hemmer sosioøkonomisk posisjon og karriere: de har betydning for sjansene til å leve gode og meningsfulle liv i bred forstand. Ulike aspekter ved de sosioromlige mulighetsstrukturene opererer på ulike geografiske nivåer som nabolaget, bydelen og byregionen. Dessuten vil mulighetsstrukturene også formes av nasjonale og globale strukturer, som for eksempel økonomiske og politiske utviklingstrekk. Segregasjonsprosesser bidrar til romlig ulikhet mellom nabolag, en ulikhet som former mulighetsstrukturene og som i sin tur vedlikeholder og forsterker de romlige ulikhetene.

Mulighetsstrukturene kan videre kobles til en modell for individuelle beslutninger om forhold som påvirker ungdoms fremtidige sosioøkonomiske status. Kjernen i Galsters (2019) konseptuelle rammeverk handler slik jeg ser det om å integrere trekk ved steders «objektive» mulighetsstrukturer med en mer sosialpsykologisk tilnærming om hvordan disse sosiale og fysiske omgivelsene (strukturene) sammen med individuelle trekk (alder, kjønn, etnisitet) former individets verdier, aspirasjoner, preferanser og forventninger. Sosiale systemer som lokale sosiale nettverk (familie, naboer og venner), institusjoner (barnehager, skoler, lokale organisasjoner) og markeder (bolig- utdannings- og arbeidsmarkeder) former beboernes – og særlig barn og unges – forestillinger, ambisjoner, veivalg og fremtidsmuligheter.

Figur 2 er en utdyping av figur 1 fra første kapittel, og er en visuell fremstilling av det analytiske rammeverket for avhandlingen. Til venstre i figur 2 er faktorene som produserer mekanismene som igjen skaper nabolageffektene; dette er faktorer på *systemnivå* og *individnivå* som sammen er avgjørende for hvordan *de sosioromlige mulighetsstrukturene*

legger føringer for individets reelle og oppfattede muligheter og hvordan individene foretar sine handlingsvalg.

Figur 2. Analytisk rammeverk for avhandlingen. Utdypet versjon av figur 1 i kapittel 1.

Faktorer på *systemnivået* består av 1) *familien* – foreldre, søsken og andre familiemedlemmer og deres sosioøkonomiske ressurser som utgjør den primære sosialiseringarenaen, 2) *stedsspesifikke trekk* – som karakteristika ved fysiske, organisatoriske og sosiale omgivelser og beboersammensetningen i det enkelte nabolag, 3) *verdi- og normsystem* – de dominerende sosiokulturelle verdiene og normene i storsamfunn og lokalsamfunn legger føringer på to måter. Når de er internalisert hos individene og derfor tas for gitt, eller følges fordi individet frykter sanksjoner fra sine sosiale omgivelser – såkalt normstyrt atferd – fremstår det ikke som et valg om man skal følge normen eller ikke, 4) *det rådende politisk-økonomiske systemet* – forstått som føringer og rammebetingelser, som også er romlige fenomen, knyttet til investeringer, finansstrømmer og globale produksjonssystemer i et kapitalistisk markedsbasert økonomisk system og politikktutforming som skatte- og fordelingspolitikk og velferds-, utdannings-, sysselsettings-, helse-, bolig- og arealpolitikk. Disse faktorene kan samspille med *individnivået* forstått som individets egenskaper som alder, kjønn, etnisk bakgrunn og grunnleggende personlighetsstrekk. Faktorene på system- og individnivå former hvilke muligheter og handlingsvalg som oppfattes som legitime og rasjonelle. De former med andre ord de *sosioromlige mulighetsstrukturene* individene navigerer innenfor. Sagt på en annen måte; mulighetsstrukturene skapes gjennom sosiale aktiviteter på en rekke handlingsarenaer som familien, skolen, nabolaget, arbeidsmarkedet, organisasjonslivet og det økonomiske og politiske systemet. Giddens' (1979) struktureringsteori hvor han snakker om «strukturens dualitet» og deler inn i begrensende og muliggjørende strukturer (constraining and enabling structures) er relevant her. Den antyder at mulighetsstrukturene kan virke i

begge retninger, både som innskrenkninger og utvidelser av valg og livssjanser. Følgelig kan mulighetsstrukturene utløse mekanismer som fører til positive eller negative nabolagseffekter.

Mulighetsstrukturene skaper handlingsalternativer for individer, husholdninger og grupper som i større eller mindre grad kan utøve *valg*. Vokser man opp i et fattig nabolag, er det et snevrere spekter av handlingsalternativ, hvilket betyr at barn og ungdom får reduserte livssjanser. Mulighetsstrukturene kan også styre atferd uten at individene foretar valg. Dette skjer når individene responderer på sosiale normer og forventninger i lokalsamfunn og storsamfunn. For eksempel kan mulighetsstrukturene inneholde personer som har større eller mindre overtalelseskraft som rollemodeller. Når disse personene agerer lokalt, påvirkes det lokale atferdsmønsteret. Denne påvirkningen på valg, aspirasjoner og holdningsmønstre betrakter jeg som mekanismer, mens selve rollemodellene inngår i mulighetsstrukturen.

Mekanismene kan gjerne omtales som overføringsmekanismer som gjør at trekk ved mulighetsstrukturene påvirker individet. Sosiale mekanismer “generate and explain observed associations between events” ifølge Hedström og Swedberg (1998, s. 1) som vektlegger at mekanismene skal forklare sammenhenger; forklare det spesielle med det generelle.

Mekanismene skaper nabolagseffektene på individuelt og kollektivt nivå. Mekanismene kan forstås som medierende elementer som fanger opp og aktiverer mulighetsstrukturene gitt av familie, stedstrekk, verdi- og normsystem og politisk- og økonomisk system slik at de får konsekvenser for beboerne. I figuren følger deretter *nabolagseffektene* som utgjør selve utfallet – påvirkningen eller endringen – hos enkeltindivider eller grupper av individer. Nabolagseffektene vil dessuten virke tilbake på system- og individnivået. *Diskursen*, som vises lengst til venstre i figur 1, har en modererende virkning på hvordan nabolagseffektene, mekanismene og de sosioromlige mulighetsstrukturene oppfattes hver for seg og hvordan de henger sammen. De sosioromlige mulighetsstrukturene påvirker dessuten diskursene om nabolagene og politikken som føres.

Det eksisterer en mengde litteratur, teorier og faglig debatt om hvordan individer tar beslutninger. Altså hvordan individer, tar små dagligdagse valg og større avgjørende livsvalg – som utdanningsvalg – innenfor sine mulighetsstrukturer. Det vil føre for langt, og være på siden av mine empiriske studier å presentere og drøfte disse teoriene her. Men jeg vil kort trekke fram begrepet *oppfattede muligheter* for individer («perceived opportunity set») (i midten av figur 2) som fanger opp hvordan individet innenfor de sosioromlige mulighetsstrukturene oppfatter sine utsikter og former sine valg (Galster & Killen, 1995). Dette begrepet er på aktørnivå og står i et dialektisk forhold til de tidligere omtalte sosioromlige mulighetsstrukturene. Galster (2019) tar dette videre og snakker om avgjørende livsvalg («life decisions») for å beskrive valg som får stor betydning for det videre livsløpet. Slike beslutningsprosesser er betinget av en rekke individuelle, kontekstuelle og strukturelle faktorer. I tillegg til utdanningsvalg, kan slike livsdefinerende beslutninger være valg av yrke, partner, om man vil ha barn eller ikke og bosted, men også risikoatferd og illegal virksomhet.

Harding et al. (2011) argumenterer for at nabolagseffekter bør forstås som en funksjon av 1) trekk ved nabolaget, 2) når og hvor lenge individer er eksponert for nabolaget og 3) individers

utsatthet for nabolagspåvirkning. Betydningen av disse tre aspektene er også fremhevet av Galster (2012) og Small & Feldman (2012). Det tredje aspektet, individers utsatthet, er en annen måte å uttrykke at individer kan påvirkes i ulik grad ut fra alder, kjønn, etnisk tilhørighet, familietilhørighet, sosioøkonomisk status og andre individuelle trekk som psykisk og fysisk helse og personlighetsstrekk (til venstre i figur 2). Harding et al. (2011) vektlegger også at det er store forskjeller i hvor utsatt eller sårbare ungdom er for påvirkning fra sosiale kontekster som nabolaget; det handler om grader av selvstendighet, motstandsdyktighet, robusthet i møte med jevnaldrende, gruppepress og andre sosiale miljøer. Dette er også velkjent innenfor utviklingspsykologien, ikke minst gjennom Bronfenbrenners (1993; 2005) innflytelsesrike arbeid som vektlegger betydningen av individuelle og kontekstuelle faktorer for barn og unges utvikling. Hvor sistnevnte omfatter familie, lokalsamfunnet og storsamfunnet med sine institusjoner.

Individer påvirkes i ulik grad av nabolaget ut fra alder, kjønn, etnisk tilhørighet, familietilhørighet, sosioøkonomisk status og andre individuelle trekk som psykisk og fysisk helse og personlighetsstrekk (til venstre i figur 2) (Galster, 2012; Small & Feldman, 2012). Harding et al. (2011) vektlegger at det er store forskjeller i hvor utsatt eller sårbare ungdom er for påvirkning fra sosiale kontekster som nabolaget; det handler om grader av selvstendighet, motstandsdyktighet, robusthet i møte med jevnaldrende, gruppepress og andre sosiale miljøer.

For å illustrere rammeverket i lys av avhandlingens fokus på barn og unge gir jeg et eksempel med utgangspunkt i utdanning. De sosiale kontekstene man er del av i oppveksten – familien, barnehagen, skolen, nabolaget og fritidsaktiviteter – vil ha betydning for utdanningsvalg. Det kan dreie seg om hvilken videregående skole og hvilke fag og linje en velger og hvilke utdanningsvalg karakterene gir grunnlag for, og senere om man skal ta høyere utdanning og hvilken utdanning en vil ta. Flere studier har vist at det er geografiske forskjeller internt i Oslo både i utdanningsprestasjoner etter kontroll for sosial bakgrunn og i utdanningsvalg etter kontroll for skoleprestasjoner og sosial bakgrunn (Hansen 2017; Strømme, 2019). Normer i nabolaget knyttet til innsats på skolen, venners og medelevers utdanningsvalg, forventningsnivå i grunnskolen, rådgiveres praksis, samt forestillinger om kulturforskjeller ved videregående skoler og hvor man passer inn er trukket fram som mulige forklaringer (Hansen, 2017; Ljunggren & Orupabo, 2020). Berg (2021, s. 107) legger særlig vekt på hvordan ulik praksis hos rådgivere på øst- og vestkant skoler i Oslo knyttes til at de «navigerer etter «klassede signaler» for å gi tilpassede råd til elevene». Her spiller også stiafhengighet inn; valg tatt på et tidlig stadium vil kunne legge føringer for valg og muligheter på et senere tidspunkt. Strømme (2020) finner at sosioøkonomiske segregasjonsmønstre og sosialisering knyttet til sosial bakgrunn på skolene har en viss betydning for individuelle valg. Utdanningsvalg ser altså ut til å ha en klasset dimensjon med rot i flere sosiale kontekster utenfor familien, som nabolag og skole. Foreldres holdninger til, og motiver for, valg av skole for sine barn viser seg dessuten å være sterkt påvirket av nabolagskonteksten i Sverige (Malmberg et al., 2014). Kort sagt kan dette beskrives med Thiems' (2009) formulering «the difference that space makes» på utdanningsvalg og -gjennomføring.

Mekanismer: interne sosiale relasjoner og eksterne drivkrefter

I litteraturen er det fremsatt flere teorier som spesifiserer hvordan nabolageffekter kan tenkes å oppstå. I de to første artiklene gis det et sveip over noen av de jeg anser som mest relevante for mine studier, og i artikkel 3 og 4 vies de mer plass. Her vil jeg gi en grundigere og mer helhetlig fremstilling av de viktigste teoriene som er lansert om nabolageffekter med størst vekt på dem som er mest relevante for mine forskningsbidrag. Jeg skiller mellom teorier som knytter seg til (A) *trekk ved nabolagene* (interne sosiale forhold) (figur 3) og (B) *trekk ved bysamfunnet rundt* (eksterne forhold) (figur 4). Denne inndelingen er blant annet inspirert av kategoriseringen som gjøres av Galster & Santiago (2006) når de diskuterer hvordan nabolageffekter kan ha betydning for barn og av drøftingen til Andersson et al. (2007). Galster (2019, 182-185) har presentert en nyere inndeling og oversikt som baserer seg på 15 ulike årsakssammenhenger mellom nabolagskonteksten og individuelle utfall som han organiserer i fire hovedkategorier av mekanismer: (1) *intern sosial samhandling i nabolaget*, (2) *fysiske og sosiale miljøfaktorer*, (3) *geografiske forhold som lokalisering i byen* og (4) *institusjonelle trekk ved nabolaget*. Som mange forskere på feltet har framhevet er det vanskelig – og kanskje umulig – å skille de ulike mekanismene helt fra hverandre. Ofte er mekanismene sammenvevde og samspiller på ulike måter. Grovt kan vi si at Galsters (2019) to første kategorier i stor grad sammenfaller med (A) interne forhold i nabolaget (figur 3), mens de to siste kategoriene hans omfatter (B) eksterne drivkrefter (figur 4) som preger nabolaget. Jeg lener meg hovedsakelig på denne todelingen i interne og eksterne faktorer. Inndelingene er også gjenkjennelige fra tidligere kategoriseringer (Sampson et al., 2002; Leventhal & Brooks-Gunn, 2000).

Interne forhold: sosiale relasjoner i lokalsamfunnet

Når egenskaper, atferd eller holdninger hos et individ influerer direkte på en viss andel av hens naboer kan vi snakke om effekter knyttet til sosiale relasjoner i nabolaget. Flere dels overlappende teorier eller mulige forklaringer trekkes frem i litteraturen (Galster & Santiago 2006; Andersson et al. 2007; Galster, 2019).

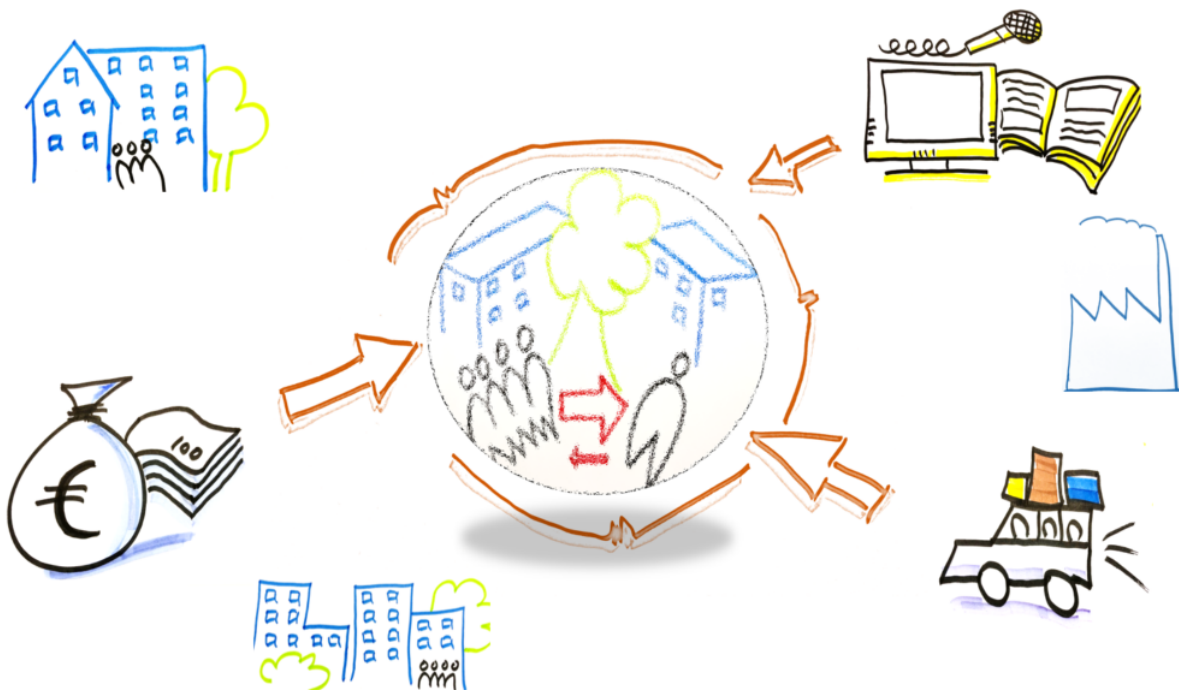
Sosialiseringsteorien tar utgangspunkt i læring, og er en av de mest benyttede teoriene. Ut fra tradisjonell sosialiseringsteori ser man for seg at normer, holdninger og atferd læres gjennom primær og sekundær sosialisering. Den primære og viktigste sosialiseringen skjer i familien med hjemmet som base, mens den sekundære sosialiseringen finner sted utenfor hjemmet i skoler, barnehager, nabolag og organisasjonsliv. Teorien er særlig aktuell for barn (Brattbakk & Wessel, 2017).

Individer kan tilpasse og tilegne seg lokale normer som er utbredt blant mange i lokalsamfunnet eller blant personer som er *rollemodeller* og nyter anseelse. Det kan være snakk om sterkt press eller ha mer karakter av «myk» internalisering, og kan handle om alt fra normer til skole og lekser til mer avvikende atferd og rusvaner. Som et eksempel har Pedersen (2017) vist at tilstedeværelsen av minoritetsungdom med muslimsk bakgrunn ser ut til å ha dempet alkoholbruken blant ungdom på østkanten i Oslo. Barn og unges atferd og holdninger

Figur 3: Nabolag sett fra innsiden med vekt på interne sosiale relasjoner som i hovedsak anlegger et aktørperspektiv. Forfatterens illustrasjon.

Figur 4: Nabolag sett fra utsiden med vekt på eksterne drivkrefter. Forfatterens illustrasjon.

kan bli endret av det som ofte omtales som *smitteeffekter* i tråd med forestillinger om epidemiske sosiale normer (Galster, 2019). Her er tanken at en minimumsterskel eller en kritisk masse må nås før effektene setter inn; normene må være utbredt i en gruppe av en viss størrelse før den influerer på barn og unge i nabolaget. Tilbøyeligheten til å droppe ut av videregående skole kan for eksempel tenkes å påvirkes av hvor mange andre unge i nabolaget som dropper ut. En høy andel som dropper ut kan bidra til å redusere stigmaet og gjøre terskelen lavere for andre (Harding et al., 2011). Mekanismen kan være en kombinasjon av sosialisering- og smitteeffekt og betydningen av rollemodeller.

Normer og atferd sprer seg ofte fra de «signifikante andre», de som barn og unge særlig lytter til og som har innflytelse på dem. Dette kan være rollemodeller, men like gjerne jevnaldrende venner og vennegjenger med stor betydning for utviklingen av barn og unges normer og atferd (Markussen & Røed, 2018). Venners betydning øker som regel i takt med barnas alder og får sterkere innflytelse i ungdomsårene (Øia & Fauske, 2010). For Oslo har sosialantropologene Andersen (2014) og Rosten (2015) funnet at rollemodeller er én av mekanismene som forklarer hvorfor mange gutter i Groruddalen ser ut til å ta skolen mindre seriøst. Disse studiene vektlegger imidlertid den sosiale og etniske kompleksiteten til nabolagene og peker på at det eksisterer et bredt spekter av ulike grupperinger, samt at ungdommene samtidig forholder seg både til lokal- og storsamfunnet. De avviser dermed enkel områdedeterminisme; ungdom er ikke en ensartet gruppe og utsettes for et komplekst sett av mekanismer med rot både i og utenfor nabolaget.

Sosiale nettverk blant beboere, og særlig blant barn og unge, er en sentral teori på feltet som er tett koblet til sosialiseringsteorien. Perspektivet vektlegger informasjon og ressurser som utveksles og overføres mellom personer som danner sosiale nettverk. Når man konkurrer på bolig- og arbeidsmarkedet eller i utdanningssystemet kan det sosiale nettverket være en sentral ressurs som har betydning for det enkelte individs konkurransekraft. Sosial kapital, som jeg kommer nærmere tilbake til, ligger nettopp i disse forbindelseslinjene mellom individer og deres mulighet og evne til å delta i nettverket. Nettverket kan bestå av såkalte svake og sterke bånd, og i gitte situasjoner kan også de svake båndene være avgjørende for eksempel for mulighetene for å skaffe seg jobb (Granovetter, 1974) som er vist for etnisk stratifisert nabolagsnettverk i Sverige (Andersson et al., 2014) og Danmark (Damm, 2014), og for lokalsamfunnets kollektive samhandlingskraft (Sampson, 2012). For mange barn og unge kan nettverk være sentralt for å få sin første jobb. Beboere kan i vanskelige situasjoner intensivere kontakten og mobilisere sine sosiale nettverk – skape sterke bånd – og dermed styrke ressursene når de har behov for det (Galster & Santiago, 2006). Hvis nærmiljøet mangler disse svake båndene som kan bringe ny informasjon og ressurser inn i lokalsamfunnet kan det bli en hemske som leder til forsterket isolasjon for individene og manglete samhandlingskraft når det trengs. Fravær av lokale sosiale nettverk kan altså ha negative konsekvenser, det samme kan nettverk som er makt- og ressursmessig marginalisert.

Tette sosiale nettverk har, som jeg tidligere har drøftet knyttet til urbane fellesskap som tapt, frigjort og transformert, ofte vært sett på som positivt både for individ og nærmiljø. Flere

forskere har imidlertid stilt spørsmål ved om det alltid er slik og vist at nettverk som i liten grad bringer inn «nyttig» informasjon og ressurser som utvider mulighetsrommet kan føre til stagnasjon og at man blir fastlåst i uønskede posisjoner. Noen sosiale nettverk og lukkede subkulturer kan ha negativ innflytelse. Portes (1998) trekker fram fire mulige uheldige konsekvenser av sosial kapital i visse nettverk: eksklusjon av utenforstående, uforholdsmessig sterkt grep om medlemmene, begrensinger på den enkeltes frihet og normalisering av avvikende normer. Pinkster (2008) fant i sin kvalitative studie av mekanismer fra Nederland at negativ sosial kontroll bidro til lavere sosial mobilitet blant jenter med minoritetsbakgrunn fra noen enkeltland. Hun konkluderer med at tross tegn til urbane muligstrukturer som begrenser og negative sosialiseringprosesser i nabolaget hun studerte så er disse negative effektene selektive snarere enn generiske, og at den sosioromlige konteksten også gav positiv drahjelp. En viktig innsikt er at i et og samme nabolag kan ulike mekanismer gjøre seg gjeldende for ulike grupper ut fra individuelle trekk, kjønn, etnisitet og sosialt lag. Mekanismen omtales som selektiv sosialisering (Andersson et al., 2007).

Sharkey (2013) skiller mellom «de umiddelbare» og «valgte» omgivelsene hvor det første omfatter alt og alle som finnes i nærmiljøet, mens det andre omfatter de individene og institusjonene hen faktisk samhandler med. Noe som understreker at ungdom i samme nabolag har mulighet til å velge hvor og hvem man bruker tid med. Blant ungdom kan det for eksempel være flere parallelle nettverk med ulike holdninger og atferd og med vidt forskjellige rollemodeller, og som delvis definerer seg selv i opposisjon til hverandre (Harding et al., 2011). Flere studier legger vekt på Lamonts (1992) forståelse av hvordan individer konstruerer *symbolske grenser* når de kategoriserer seg selv og andre i inn- og utgrupper hvor ressurser og informasjon deles med inngruppen som man bygger tilhørighet med, mens ulikheter og avstand overfor utgruppen forsterkes. Dette kan handle om symbolske grenser, men vel så mye om økonomiske ressurser og ulike foreldrestiler. Hvordan sosiale nettverk og sosial kapital bygges eller ikke bygges mellom grupper gjør derfor at måten nabolageeffektene utspiller seg på er uhyre kompleks, og gir rom for stor variasjon lokalt. Som Schwartz et al. (2015) har vist fra Maryland i USA, hadde lavinntektsgrupper som ble tilfeldig spredt til mer økonomisk blandede områder betydelig mer kontakt med høyinntektsgrupper enn tilsvarende hushold som ble boende i lavstatusnabolag. Tross at mange studier viser begrenset sosial kontakt på tvers av inntektsgrupper, kan hyppigere kontakt mellom grupper med lav og høy sosioøkonomisk status oppstå internt i nabolag, noe som støtter opp om sosiale interaksjonsmekanismer som sentrale for nabolageeffekter (Toft & Ljunggren, 2016; Markussen & Røed, 2018).

Kollektiv samhandlingskraft. Et sentralt spørsmål er imidlertid hvor tett den sosiale kontakten i nabolaget må være for at den skal spille en rolle både for hvordan lokalmiljøet fungerer og for den enkeltes livssjanser. Flere sentrale forskere på feltet fremhever faktorer som ikke forutsetter tette sosiale bånd naboer imellom, men hvor det sosiale limet består av en sosial sammenbinding og gjensidig tillit blant beboere som deler en felles forventning eller norm om at man vil «trå til» for å støtte opp om en viss sosial kontroll i nabolaget. Som nevnt i kapittel 2 har Sampson (2012) lansert dette som kollektiv samhandlingskraft (collective efficacy).

Eksempler kan være å gripe inn hvis et barn blir mobbet. Når slike felles forventninger og normer forvirrer eller blir for svake i et nabolag, kan det medføre tilbaketrekning, mindre sosial kontroll og en generell utrygghet og uro i det offentlige rom og på ulike nabolagsarenaer (Sampson, 2012).

Hvis foreldrene i et nabolag har en viss innbyrdes kontakt er det sannsynlig at de i større grad vil evne å stå sammen om et sett av verdier overfor barn og unge, for eksempel om å gjøre lekser og satse på skolen, og å utøve en felles sosial kontroll (Harding et al., 2011). Sosial støtte og nettverk mellom foreldre i nabolaget er funnet å ha positiv innvirkning på barns utvikling (Mathiesen og Prior, 2006).

Nærmiljøet er en arena med mulighet for å utvikle *ulike former for kapital – sosial, kulturell og økonomisk* – som barn og unge enten kan profitere på eller hemmes av (Brattbakk & Andersen, 2017). Tilegnelsen av kapital via nærmiljøet kan derfor sies å være en nabolageffekt. Kapitalformene kan forstås på ulike måter, men et sentralt poeng er at kapital sees som konverterbare ressurser som kan benyttes til å oppnå noe annet. Basert på Bourdieus (1984) forståelse av kapitalformene har Schiefloe (2015) laget en fremstilling av de tre nevnte kapitalformene. *Sosial kapital*, handler om sosiale relasjoner og nettverk som fungerer som ressurser for individer, grupper og nærmiljøer. Barn og unge kan gjennom nettverk tilegne seg ressurser som nyttig informasjon, kjennskap til og kunnskap om utdannings- og arbeidsmuligheter. Samtidig kan, som nevnt, sosiale nettverk være begrensende når det er snakk om marginaliserte grupper eller «dårlige venner». Ulike former for sosial kapital i oppvekstmiljøet er funnet å ha stor betydning for sosial og økonomisk mobilitet (Chetty et al., 2022a; 2022b).

Ressurser som språk, atferdsformer, kunnskaper, ambisjoner og sosiokulturelle ferdigheter er *kulturell kapital* og henger tett sammen med sosialisering og oppvekstmiljø. Den kulturelle kapitalen har betydning for suksess i utdanningssystemet og videre i arbeidslivet, noe som igjen gir tilgang til økonomiske ressurser. Å vokse opp i et «utsatt» område, i en «utsatt» familie eller være del av marginaliserte subkulturer kan bety at man tilegner seg en kulturell kapital som i liten grad er gangbar utover ens begrensede krets og sosiale rom, noe som ofte kommer i tillegg til å ha lite økonomisk kapital (Bourdieu, 1999). Å ikke besitte eller beherske den kulturelle kapitalen som er rådende og legitim i storsamfunnet (Ljunggren & Andersen, 2014, s. 307) kan være en ulempe for livssjansene, mens det motsatte er en klar fordel. Rekruttering til kriminell virksomhet skjer ofte i sosiale nettverk og kan tjene som eksempel på at sosiale nettverk ikke alltid er av det gode, både fordi det fører galt av sted og fordi den sosiale og kulturelle kapitalen man opparbeider seg, for eksempel omtalt som «gatekapital» (Sandberg & Pedersen, 2006), ikke er konverterbar til arenaer som utdanningssystemet og arbeidslivet (Damm & Dustmann, 2014). *Økonomisk kapital* er ressurser som kan konverteres til materielle goder og forbruk. Sosial og kulturell kapital kan omdannes til økonomisk kapital. Det kan gjelde tilgang til jobber i ungdomstida og senere i livet (Dustman, 2014; Andersson et al., 2014). Lokal jobberfaring i ungdomstida vil gi direkte

tilgang til økonomisk kapital, være viktige for å utvikle en CV og sammen med sosiale nettverk (Granovetter, 1974) styrke jobbsjansene som voksen.

Relativ deprivasjon peker på hvordan opplevd velferd påvirkes av hvilke grupper individet sammenligner seg med. I nabolagskonteksten handler mekanismen om tendensen til at grupper med lavere sosioøkonomisk status sammenligner seg med grupper med høyere status i nærmiljøet. Individet som i utgangspunktet var relativt fornøyd med sin situasjon, vil stå i fare for å oppleve seg selv som mindre vellykkede, bli misunnelige eller slite med å holde fasaden, og bli mindre fornøyd på grunn av selve sammenligningen (Galster 2019). De kan også bli oppmuntret til å innta en opposisjonsrolle eller finne samhold i subkulturer som avviker fra stedets rådende normer og atferd (Small & Feldman, 2012). Å være blant de få som har lite å rutte med i et nabolag der de fleste har mye kan redusere den subjektivt opplevde velferden ytterligere for ungdom fordi forventninger til livet preges av de man identifiserer seg med og omgås til daglig (Pettersen & Sletten, 2019) og kan føre til skam og tilbaketrekning hos ungdom (Walker et al., 2013). Når man ikke har råd til å kjøpe de samme kostbare klærne eller utstyret som majoriteten kan deprivasjonen gå fra å være relativ til å bli objektiv. Fritidsaktiviteter og skolearrangementer kan være mer kostbare i velstående områder og gjøre at de med få økonomiske ressurser ikke deltar og blir sosialt ekskludert.

I lys av studier som viser at oppvekst i velstående områder kan gi en drahjelp – positive nabolageffekter – mens oppvekst i ressursfattige områder gir svakere livssjanser (Brattbakk & Wessel, 2013; Toft & Ljunggren, 2016) kan funn som peker på subjektiv relativ deprivasjon tilsynelatende fremstå som motsetningsfylte. Forskningen ser her ut til å peke i ulike retninger ut fra hvilke utfall man måler. Følelsen av utenforskap, skam og avvikende atferd kan være sterkest for dem som vokser opp i sosialt blandede og mer velstående områder, særlig for guttene (Odgers et al., 2015). Å føle seg utenfor i ungdomstiden trenger imidlertid ikke stå i motsetning til at oppvekst i mer velstående nabolag samtidig gir tilgang til sosiale nettverk og rollemodeller og et miljø hvor normene om høy utdanning står sterkt, noe som bidrar til at ungdommene likevel får seg høyere utdanning og bedre jobber i framtiden (Toft & Ljunggren, 2016). Den sosiale mobiliteten til ungdom fra fattigere familier som vokser opp i rikere områder ser altså ut til å være tydelig tross ubehaget ved å skille seg ut fra jevnaldrende i ungdomstiden.

Interessant nok nyanserer nabolageffektstudier fra Norge (Markussen & Røed, 2018) og Sverige (Bergsten, 2010) dette bildet når de finner at blandede middelklassenabolag med høy grad av kulturell kapital i sterkere grad fremmer sosial mobilitet enn de økonomisk mest velstående nabolagene. Uten at dette poenget er fremhevet i mine studier fra Oslo (Brattbakk & Wessel, 2013; Brattbakk, 2014) viser disse tilsvarende funn. Nabolag med de høyeste utdanningsnivåene i kombinasjon med høye, men ikke de aller høyeste, inntektene ser ut til å gi ungdommene som vokser opp der den sterkeste drahjelpen (Brattbakk & Wessel, 2017).

Å bli eksponert for usunt stress, kriminalitet og vold i nabolaget kan påvirke beboerne på flere måter. Hvis man opplever at man selv eller ens eiendom er utsatt for fare kan det gi psykiske og fysiske helseplager som påvirker funksjonsnivå og livskvalitet. Omfattende

kriminalitetsutfordringer i nabolaget kan føre til psykiske og fysiske helseplager som igjen kan gå utover skolerestater for barn og unge (se Sharkey et al., 2014; Torrats-Espinosa, 2020). Langvarige påkjenninger og usunt stress, enten det skyldes belastende forhold i familien, skolen eller nabolaget vil kunne påvirke både fysisk og psykososial helse og skoleprestasjoner (Schwartz et al., 2022; Ng-Mak et al., 2004). Dette vil igjen ha betydning for barn og unges livssjanser i bred forstand og via foreldreskapet de utsettes for (Næss og Kirkeengen, 2015; Coimbra et al., 2017; Uddin et al. 2017).

Foreldremediering, som jeg behandler grundig i avhandlingens artikkel 4 (Brattbakk 2022), er blant mekanismene som er sosiale i sin karakter. Nabolaget kan, via alle de nevnte mekanismene, både interne sosiale relasjoner og eksterne forhold, påvirke foreldres psykiske og fysiske helse, stress, tro på egen mestring, oppdragsstrategier og materielle ressurser (Galster, 2019). Alle disse aspektene vil i sin tur påvirke barna indirekte gjennom foreldreskapet og hjemmemiljøet hvor barna vokser opp.

Eksterne drivkrefter

De *eksterne forholdene*, ofte omtalt som eksogene mekanismer, tar for seg strukturelle krefter i byområdet som påvirker nabolaget utenfra. Jeg vil her trekke frem fire slike former for mekanismer; *institusjonelle ressurser, territoriell stigmatisering, fysiske forhold og offentlig intervensjon* (Pebley & Sastry 2004; Galster & Santiago 2006; Andersson et al. 2007; Galster, 2019; Brattbakk & Andersen, 2017).

Institusjonelle ressurser er en viktig del av det jeg tidligere har omtalt som de sosioromlige mulighetsstrukturene. Det offentlige- og private tjenestetilbudet – og andre goder og byrder – er ulikt fordelt i byrommet (Ljunggren et al., 2017) og institusjonelle ressurser blir trukket fram som en relevant mekanisme i avhandlingens andre, tredje og fjerde bidrag. Mens enkelte nabolag har tilgang til et fåtall eller svakt fungerende institusjoner eller organisasjoner, det være seg private, ideelle eller offentlige, har andre rikelig. Det kan handle om svak bydelsøkonomi, ujevn fordeling av ressurser og ujevn kvalitet på tjenestetilbudet (NOU2020:16) i barnehager (Drange & Telle, 2018; Iversen m.fl., 2020) og skoler (Hansen, 2017; Iversen m.fl. 2020) og helsetilbud (Elstad, 2017). Institusjonelle ressurser og deres betydning for mulighetsstrukturene er dessuten ofte neglisjert i nabolageffektstudier som oftere benytter beboersammensetning som mål heller enn kvaliteter ved institusjonene som preger beboernes dagligliv og handlingsrom (Allard & Small, 2013).

Mekanismer knyttet til institusjonelle ressurser og kvaliteter kan operere på flere ulike geografiske nivå (Sharkey & Faber, 2014). Dette kan knyttes til økonomiske rammebetingelser og politiske prioriteringer i bydeler, kommuner, fylker og på nasjonalt nivå. De nordiske velferdsstatene har utviklet en rekke allokeringssystemer med mål om å utjevne sosial ulikhet mellom grupper og områder. Omfordelende budsjettmodeller for bydeler og skoler basert på faste kriterier knyttet til demografiske og sosioøkonomiske trekk ved befolkning og elever er ment å fange opp og kompensere for ekstrabehov. Det er grunn til å

tro at dette sammen med statlige overføringer til husholdninger og statens involvering på utdannings-, helse- og boligsektoren har betydning for nabolagseffektene omfang og styrke.

Studier viser at andelen familier med middels eller høy sosioøkonomisk status kan ha betydning for nabolagsressursene fordi disse familiene ofte opprettholder og investerer i lokale organisasjoner og støtter nabolagsinstitusjoner som skoler og fritidstilbud (Wilson, 1987). En slik støtte vil imidlertid kunne forvirre i nabolag der de velstående gruppene setter inn skjermende oppdragelsesstrategier og sender barna til skoler og fritidsaktiviteter utenfor nabolaget slik jeg viser i artikkel fire (Brattbakk, 2022).

For mine studier er det tre lokale institusjoner som er av særlig stor betydning fordi de representerer viktige sosialisering- og læringsarenaer i nabolaget; barnehage, skole og fritidsaktiviteter. I hvilken grad barnehager og skoler er integrerte deler av nabolagskonteksten varierer betydelig. Inntaks- og skolesystemer varierer mellom land og regioner og dermed varierer det også hvor tett skole og nærmiljø er koblet. Det norske nærskoleprinsippet gjør at denne koblingen er svært tett. Som jeg viser i de tre siste bidragene i avhandlingen betyr dette at de fleste elever og foreldre møtes både på skole- og nabolagsarenaen, og sosiale nettverk og sosialisering går dermed på tvers av disse arenaene. Knyttet til den fjerde artikkelen i avhandlingen av foreldres nabolagsstrategier (Brattbakk, 2022) er det også sentralt at mange studier viser at foreldrenes vurdering av skolekvalitet og elevsammensetning er viktige faktorer for foreldres syn på, og valg av, bosted. Som vist i kapittel 2 er det dessuten påvist geografiske variasjoner i kvaliteten på barnehage-, skole- og fritidsarenaer i Oslo. Den sosioromlige ressursfordelingen internt i byene henger dessuten tett sammen med de tre neste mekanismene; stigmatisering, fysiske kvaliteter og offentlige intervensjoner.

Territoriell stigmatisering handler om at bostedet i seg selv kan bidra til en opplevelse av uverdighet og skam, individuelt eller kollektivt. Inspirert av Goffmans (1963) forståelse av sosiale stigma hvor betydningen av *den andres* nedvurdering tillegges stor vekt, innebærer territoriell stigmatisering ifølge (Waquant, 2008) at individet aksepterer og internaliserer en slik ekstern kategorisering av hjemstedet sitt. Stigmatiseringen gjelder i utgangspunktet stedet i seg selv; nærmere bestemt den sosialt konstruerte forestillingen om stedets historie, sosiale miljø, atmosfære, institusjoner, tjenestetilbud og beboer-sammensetning eller fysiske trekk. Stigmatiseringen av geografiske områder kan smitte over på beboerne og innebærer forestillingen om at individer som kommer fra bestemte steder har visse fellestrekk. Romlige kategoriseringer kan produsere og reprodusere usynlige grenser mellom mennesker ut fra bosted og bidra til at grovt forenkla typologier klebes til steder som i realiteten er heterogene, som for eksempel «å bo i drabantby» (Brattbakk & Wessel, 2017; Brattbakk & Hansen, 2004) eller i «gettoen» (Rosten, 2017; Andersen, 2019). Slike stedsstigma kan redusere mulighetene, som jobbutsikter og sjølfølelse, til ungdom som kommer fra steder med belastet omdømme (Galster, 2019). Teorien har blitt kritisert for å ta for lite hensyn til beboeres og lokale myndigheters handlegkraft, og ikke minst deres motstand mot eksternt

produserte stedsbilder. Jeg vil kort ta for meg fire måter stigmatisering kan hefte ved steder og individer på som har betydning for nabolagseffekter.

En negativ framstilling av oppvekststedet fra utenforstående, media og i offentlig debatt kan for det første influere på sjølfølelsen og stedstilhørigheten til lokal ungdom og andre beboere og føre til flere typer reaksjoner. Som omtalt i avhandlingens tredje bidrag, Brattbakk & Wessel (2017), bruker Wessel (1997) sosialpsykologiske begreper i sin studie av stigmatisering av boligområder og Rosten (2015) til lignende analyser av beboernes reaksjoner i stigmatiserte drabantbynabolag. Beboerne kan gjøre motstand mot negative stereotypier ved å engasjere seg, heve stemmen og ta til motmæle («voice»), de kan føle seg maktesløse, resignerte og passiviseres («loyalty») eller bli så beskjemet eller lei av de negative stedsbildene at de velger å flytte derfra («exit»). Alle disse reaksjonene kan sies å være nabolagseffekter, enten de virker i positiv eller negativ retning.

Stigmatiseringen kan dernest få mer direkte konsekvenser for beboerne i møte med omverdenen. Ulike institusjonelle aktører kan forskjellsbehandle personer ut fra deres bosted. I amerikanske byer er såkalt «red-lining» – at depriverte områder markeres som røde på et bykart – et velkjent fenomen: bostedsadressen kan avgjøre om arbeidsgivere eller kredittinstitusjoner vil ansette eller gi lån (Hillier, 2003; Small & Pager, 2020). En omfattende studie med eksperimentdesign fra Stockholmsregionen finner ikke slike effekter på sannsynligheten for å bli sysselsatt (Carlsson & Eriksson, 2023). Ellers i Europa er funnene sprikende (L'Horty et al., 2019; Aalbers, 2005; Tunstall et al., 2005). Tross at en kvalitativ studie fra Oslo viser slike mulige utfall for ungdoms muligheter til å få lærlingplass (Ljunggren & Orupabo, 2020) er det lite som tyder på at «red-lining» er et utbredt fenomen i Oslo.

For det tredje kan stigmatisering føre til reduserte ressurser inn til lokalsamfunnet. Hvis dyktige lærere, bibliotekarer og helse- og sosialarbeidere får mindre lyst til å jobbe i et nabolag med levekårsproblemer vil utfordringer knyttet til å rekruttere og beholde de beste hodene kunne redusere kvaliteten på lokale institusjoner og tjenester. Så lenge utfordringene i lokalsamfunnet ikke overstiger visse terskler og fremstår som uhåndterlige kan det imidlertid tenkes at et visst problemomfang kan ha motsatt effekt på rekrutteringen; engasjerte og kompetente fagpersoner kan tvert imot bli motivert av å kunne utgjøre en forskjell.

Boligpriser og stigmatisering henger også sammen. For boligsøkere er det rimelig å anta at stigmatisering kan virke avskrekkende, og forsterke et negativt omdømme. Stigmatisering av drabantbyer er dokumentert for Oslo (Hansen og Brattbakk, 2005). Prisenivået på boliger vil avhenge av etterspørselen som retter seg mot området (NOU2020:16) og etterspørselen vil avta med synkende attraktivitet i befolkningen, noe som forsterker segregasjonen.

Fysisk omgivelser og miljømessige aspekter ved nabolaget kan påvirke beboerne på ulikt vis. Forfalne bygninger, lite opparbeidede eller dårlig vedlikeholdte uteområder, forsøpling, graffiti og hærverk kan gi psykologiske effekter på beboerne som maktesløshet (Galster, 2019) og kan henge sammen med sosiale forhold i nabolaget og beboersammensetningen. Muligheter for rekreasjon og et aktivt liv henger sammen med tilgang, forekomst og kvalitet

på uteområder, lekeplasser og idrettsanlegg, og natur- og friluftsområder. Andre forhold kan være beboeres respons på boforhold, arkitektoniske kvaliteter og graden av tetthet i det bygde miljøet (Mouratidis 2018a; 2018b; 2018c; Mouratidis & Andersen, 2023; Skrede & Andersen, 2022) eller negativ miljøpåvirkning på helse som radonforekomster i grunnen, støy og luftforurensing fra veitrafikk eller lokale bedrifter (Galster, 2019).

Offentlig intervensjon er en mekanisme som kan ta ulike former, men handler om en type ekstra innsats eller særskilt inngripen i nabolaget fra offentlige myndigheter (Brattbakk & Andersen, 2017). Den kan sees som en undervariant av lokale institusjonelle ressurser, men skiller seg likevel fra denne ved at det er snakk om særskilte tiltak som ofte blir mer synlige i offentligheten enn den ordinære, universelle velferdspolitikken. Offentlige intervensjoner kan på den ene siden handle om å tilføre ekstra ressurser eller kvaliteter til nabolaget via områdesatsinger som kan bidra til positive nabolageeffekter. Bedre tjenestetilbud, økt barnehagedeltakelse og positive læringseffekter for barn, høyere kvalitet på parker og økt beboerstolthet kan være slike positive virkninger (Ruud m fl 2016). Områdesatsinger kan imidlertid også sette nabolaget på kartet som et område med behov for hjelp og dermed også forsterke nabolagets dårlige rykte og svekke beboernes stedstilhørighet (Andersen, 2014). En utilsiktet konsekvens av visse typer områdesatsinger kan dermed være territoriell stigmatisering (Andersson & Musterd, 2005; Whittaker et al., 2020).

Andre typer av offentlige intervensjoner kan være av mer inngripende karakter som ulike former for særbehandling av individer og grupper knyttet til bosted. Et eksempel er når politiet har hyppige kontroller av personer i utvalgte områder eller særegne lover for beboere i visse nabolag (Kammersgaard et al., 2023). Opplevelsen av å bli stoppet oftere av politiet fordi man oppholder seg på bestemte territorier – enten det er en reell strategi fra politiet eller ikke – kan svekke ungdoms tillit til politiet og andre samfunnsinstitusjoner (ibid; Singh, 2020; Waquant, 2008; Fassin, 2013) og kan dermed sees som en mekanisme som gir en bestemt type nabolageffekt. Eksempler på særegne lover for utsatte byområder finner vi i den såkalte ghettolovgivningen i Danmark.

4. Design og metode

Det er utbredt enighet i samfunnsforskningen om at forskningsspørsmålene er styrende for metodevalget (Creswell, 2003). Utgangspunktet for denne avhandlingen var å undersøke om det eksisterer nabolagseffekter med langtidsvirkning for barn og unge i Oslo. Målet for de to første bidragene i avhandlingen (Brattbakk & Wessel, 2013; Brattbakk 2014) var å undersøke om slike virkninger av nabolaget eksisterer, hvor sterke de er, hvor omfangsrike de relevante nabolagene er og hvilke karakteristika ved befolkningssammensetningen i nabolagene som er mest avgjørende. Slike eventuelle kausale sammenhenger mellom nabolagets beboersammensetning og barn og unges fremtidige levekår og sosioøkonomiske karrierer er svært komplekse og vil etter mitt syn være svært vanskelig å påvise gjennom kvalitative tilnærminger. Å kvantifisere nabolagseffektene og dokumentere deres utbredelse er sentrale stikkord. En forutsetning for å kunne velge kvantitativ metode har selvsagt vært tilgangen på gode og rike data som omfatter opplysninger om hele befolkningen over tid og ned på et lavt geografisk nivå. De norske registerdataene som gjør at vi kan følge individer og nabolag over tid har vært helt avgjørende. Styrken ved disse dataene og den kvantitative tilnærmingen er at den gir mulighet for å identifisere virkninger som først blir synlige på aggregert nivå.

En mulig svakhet ved dataene og tilnærmingen er at man i relativt begrenset grad kan identifisere hvilke mekanismer som ligger bak de påviste sammenhengene og forklare hvordan påvirkningen fra nabolaget manifesterer seg hos barn og unge. Her vil kvalitative undersøkelser kunne bidra og bedre forståelsen av hvilke mekanismer som forårsaker nabolagseffekter. De to siste bidragene går gjennom litteratur og studier som belyser konsekvensene av sosioromlig ulikhet for barn og unge i Oslo (Brattbakk & Wessel, 2017) og utforsker og videreutvikler forståelsen av foreldrenes rolle for nabolagseffekter for barn og unge gjennom deres foreldrestrategier (Brattbakk, 2022).

Forskningsstrategien har vært å starte med kvantitative studier som gav mulighet til å avdekke nabolagseffektene eksistens og å kvantifisere ulike aspekter ved dem, for deretter å gjøre dypdykk i litteraturen på jakt etter teorier og forståelser som kunne belyse slike mekanismer i en norsk urban kontekst og via hvilken rolle foreldrene spiller.

Metodiske valg og refleksjoner for de to empiriske nabolagseffektstudiene
Forskningsdesignet for de to første artiklene i avhandlingen er kort sagt lagt opp som en flernivå-regresjonsanalyse basert på longitudinelle registerdata for en ungdomskohort født i siste halvdel av 1970-tallet og deres foreldre og naboer i deres «ungdomsnabolag» i første halvdel av 1990-tallet i avgrensede nabolag i Oslo. Når man ønsker å måle langtidseffekter av oppvekstnabolaget følger det at man må måle effekter av oppvekst tilbake i tid. Utfallsmålene – de avhengige variablene – er oppnådd utdanning, inntekt og sysselsetting for ungdommene ved ulike tidspunkt i 20-årsalderen. De uavhengige variablene er demografiske- og sosioøkonomiske trekk ved ungdommenes foreldre og befolkningen i deres nabolag i

ungdomstiden. I den første artikkelen benyttes én geografisk inndeling i nabolag, mens i artikkel to suppleres denne med et lavere og et høyere geografisk nivå.

Om datasett og datastruktur i artikkel 1 og 2

Hovedutvalget i studien er to ungdomskohorter som følges gjennom oppveksten sin i Oslo med opplysninger om hvilke nabolag de har bodd i, og hvor vi har opplysninger om en rekke levekårsvariable og mål på sosioøkonomisk karriere når de har blitt unge voksne (tabell 1). Dette er altså et panel som følges over tid, og hvor vi undersøker påvirkningen av nabolag(ene) de har vært bosatt i. Datasettet inkluderer alle som er født i 1976 og 1977, og som har bodd i Oslo på et eller flere tidspunkt i oppveksten. For å få et tilstrekkelig stort utvalg personer som ville gi hold til de statistiske analysene ble to påfølgende årskull valgt. For 1976- og 1977-kohorten har jeg opplysninger om bosted fra de var 14 til 18 år, og informasjon om deres levekår og sosioøkonomiske forhold på utvalgte tidspunkt når de var i 20-årene. Jeg ønsket opprinnelig å kunne måle effekter av oppvekststedet både i 20 årene og senere i livsløpet. Det var imidlertid ikke mulig å få tilgang til data om bosted før 1976. Dermed valgte jeg å konsentrere meg om en kohort hvor jeg kunne måle utfall så sent som i slutten av 20 årene – og disse har jeg derfor kun opplysninger om fra perioden da de var 14 til 18 år.

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Områdedata / Nabolag				X					X				X				
	Eksponeringstid i nabolaget							Ut-fall				Ut-fall			Ut-fall	Ut-fall	
Ungdom: alder, år	14		16		18			21					25			28	29
Kohort 1976/77	X		X		X			X				X			X	X	
Foreldre				X													

Tabell 1: Datastruktur. Oversikt over registerdata for ungdomskohorter (1976/77), deres foreldre og naboer fra 1990 til 2006.

I analysene konsentrerer jeg meg i det første bidraget (Brattbakk og Wessel, 2013) om hvordan ungdommene kommer ut på de tre sentrale sosioøkonomiske variablene inntekt, utdanning og tilknytning til arbeidslivet som unge voksne. I det andre bidraget (Brattbakk,

2014) konsentrerer jeg meg om effekt på utdanning fordi den første studien viste sterke effekter her og undersøker samtidig hvilket geografisk nivå som er av størst betydning. Ved hjelp av data om befolknings-sammensetningen i nabolaget ungdommene vokste opp i undersøker jeg om deprivasjon i nabolaget hadde betydning for deres sosioøkonomiske karriere senere i livet.

Studiene inneholder også informasjon om ungdommenes foreldre. Dette gir mulighet til å kontrollere for sentrale trekk ved ungdommenes sosiale bakgrunn. Dette er viktig da all forskning på feltet viser at det er deres sosiale bakgrunn fra hjemmet som har størst betydning for deres situasjon som voksne (Galster, 2019). På denne måten forsøker jeg å identifisere og isolere effekten nabolaget har hatt på ungdommenes fremtidige livssituasjon.

Et viktig grep består i å fange opp betydningen av botid i nabolaget. Dette gjøres på to måter. I de fleste analysene konsentrerer jeg meg kun om dem som bodde stabilt i samme nabolag over en femårsperiode i oppveksten. Alle ungdommer som flyttet fra ett nabolag til et annet i denne perioden ekskluderes altså i disse analysene. Dermed måles effekter for dem som har hatt en viss «eksponeringstid» – eller for å bruke Galsters (2019) terminologi «lengden på doseringen» – fra det samme nabolaget. Den andre måten å kontrollere for botid benyttes ved at datamaterialet suppleres med personer som flyttet mellom nabolagene i perioden som undersøkes. En betingelse er at de må ha bodd i Oslo gjennom hele perioden. I disse analysene foretas en vekting etter botid i det enkelte nabolag for å identifisere hvordan flere nabolag til sammen har påvirket ungdommene.

Avhengige variabler

De avhengige variablene reflekterer ulike dimensjoner i sosioøkonomisk status, sosial ekskludering og deprivasjon, målt for ulike tidspunkt i 20-årsalderen for 1976/77-kohorten. Jeg benytter tre sett av indikatorer: høyeste fullførte utdanning, markedsinntekt og tilknytning til arbeidslivet.

Høyeste fullførte utdanning måler om ungdommene ($N = 5493$) har fullført en bachelorgrad eller tilsvarende fra universitet eller høyskole. Variabelen er konstruert som en binær variabel, og vi bruker en logistisk flernivåanalyse (regresjon). 49 prosent hadde fullført en bachelorgrad fra universitet eller høyskole. For utdanning gjøres i tillegg lignende analyser der vi tillater at ungdommene ($N = 6379$) flytter mellom nabolag i perioden.

Markedsinntekt omfatter lønn fra fulltidsarbeid, inntekt fra selvstendig næringsvirksomhet og kapitalinntekt (eiendom og investeringer), og er målt som et gjennomsnitt for 2004 og 2005, når ungdommene ($N = 3064$) var henholdsvis 28 og 29 år. Ingen form for overføringer (positive eller negative) eller skattereduksjoner er inkludert, i et forsøk på å fange utbytte av utdanning og arbeidsmarkedsdeltakelse. Den avhengige variabelen er kontinuerlig og analysene er basert på flernivåanalyse (OLS-regresjon).

Tilknytning til arbeidslivet måler om man er arbeidsledig eller ikke (binær) og jeg benytter en logistisk flernivåanalyse (regresjon). For denne variabelen benyttes tre måletidspunkter når ungdommene (N = 5516) var i 20-årene; 21, 25, og 29 år. For hvert tidspunkt øker altså avstanden til perioden hvor nabolaget utgjorde en mulig påvirkning på ungdommene.

Uavhengige variabler

De uavhengige eller forklarende variablene som er av særlig interesse i denne studien er variabler på nabolagsnivået (nivå 2) som beskriver trekk ved nabolagene. Variabler på individnivå (nivå 1) er interessante som kontrollvariabler for å ta høyde for sosial bakgrunn.

Forklarende variabler: Nivå 1 – individuelle kjennetegn. Foreldrenes sosioøkonomiske status omfatter utdanning, inntekt, tilknytning til arbeidslivet og mottak av overføringer (sosialhjelp, uførepensjon, rehabiliterings- og attføringspenger og overgangsstønad til enslige mødre). I tillegg er foreldrenes alder og sivilstatus inkludert. Demografisk trekk ved ungdommene omfatter kjønn, etnisk minoritetsbakgrunn og antall søsken. 13 prosent av ungdommene er etterkommere av personer med bakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika eller Latin-Amerika eller de har selv immigrert til Norge fra disse landene.

Forklarende variabler. Nivå 2 – trekk ved kvartalene, nabolagene og bydelene. Deprivasjon på områdenivå for de tre ulike områdeinndelingene måles ved syv ulike sosioøkonomiske indikatorer: 1. Andel individer med *lavt utdanningsnivå*: kun grunnskoleutdanning 40-49 år, 2. Andel med *lav inntekt*: under kr 100 000 blant menn i alderen 40-59 år, 3. Andel *mottakere av arbeidsledighetstrygd* 18-66 år, 4. Andel *mottakere av uførepensjon* 18-49 år, 5. Andel *mottakere av overgangsstønad til enslige forsørgere* 18-39 år, 6. Andel *mottakere av sosialhjelp* 18-66 år, og 7. Andel *mottakere av rehabiliterings- og attføringspenger* 18-49 år. I tillegg undersøkes også betydningen av en demografisk variabel som måler andel *personer med bakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika eller Latin-Amerika* (immigranter og etterkommere).

Nabolagstrekkene er målt ved variabler for ett årstall, når ungdommene var henholdsvis 17 og 18 år. I og med at også nabolagene og befolknings sammensetningen endres over tid kan man stille spørsmål ved om ett måletidspunkt er brukbart som proxy for ungdommenes oppvekstnabolag for 5 årsperioden fra de var 14-18 år gamle. Nabolagsendringene i Oslo må imidlertid sies å være langsomme prosesser, og en amerikansk studie som undersøker nettopp denne problemstillingen med paneldata over en 30 års periode finner støtte for at slike målinger på ett tidspunkt ser ut til å fungere som en fornuftig proxy (Kunz et al., 2003).

Om valg av avhengige og uavhengige variabler

Det er flere argumenter for valget jeg har gjort av indikatorer på familiesituasjon og sosioøkonomisk status. For det første er det gjennom en rekke studier påvist en klar sammenheng mellom sosioøkonomisk posisjon og helse og levealder, og at dette er viktige faktorer som påvirker livssjanser (se gjennomgang i kap. 3). Dernest har velferdsstaten høye ambisjoner for en jevn fordeling av goder mellom borgerne og for at hver borger skal ha gode og like muligheter til å utnytte sitt potensiale (NOU2020:16). Utfallsmålene utdanning,

inntekt og tilknytning til arbeidslivet er alle gode mål på sosioøkonomisk posisjon og samfunnsdeltakelse og -integrasjon for den enkelte. Lite eller manglende utdanning, lav eller manglende inntekt og svak eller manglende tilknytning til arbeidslivet er alle indikatorer på lav sosial inkludering og innebærer sårbarhet og risiko for fattigdom og marginalisering.

Som mål på karakteristika ved nabolaget som har betydning for nabolagseffekter har jeg i likhet med det overveldende flertallet av studier på dette feltet brukt trekk ved beboerne – sosioøkonomiske, demografiske og helsemessige indikatorer. Jeg har vært vel vitende om at dette er proxys for nabolagets ressurser og ikke et dekkende mål for alle trekk av betydning for barn og unges oppvekst. Beboernes sammensetning og ressurser har en klar sammenheng med mange andre mål på nabolagskvaliteter, og er derfor et brukbart mål. Flere studier gir støtte til bruken av slike «objektive» levekårsindikatorer som jeg har benyttet som gode proxys for graden av nabolagsdeprivasjon i form av sosiale problemer, utrygghet, svak sosial støtte og svak kollektiv samhandlingskraft i nabolag (Galster, 2019; Sampson, 2012) og også knyttet til utøvelsen av foreldreskap (Cuellar et al, 2015, s. 213). Likevel er det ikke optimalt. Det er særlig befolkningens individuelle ressurser som måles gjennom de valgte variablene og selv om de er korrelert med øvrige goder og byrder (Ljunggren et al., 2017) som kollektive ressurser, kvalitet og omfang av institusjoner og organisasjoner samt fysiske omgivelser så varierer det hvor sterk denne korrelasjonen er. Surveydata som undersøker normer, sosiale nettverk og faktisk samhandling er imidlertid ikke omfattende nok til studier på nabolagsnivå. Registerdata er blant de få datasettene man kan få som omfatter hele befolkningen og på lavt geografisk nivå slik at man kan bringe inn nabolagsvariable for ganske små områdeenheter som nabolag. Norske registerdata er generelt av høy kvalitet, men kan mangle verdier eller ha lavere kvalitet på enkelte variabler. Relevante eksempler for mine studier er utdanning for personer som har innvandret til landet og om barn og begge foreldre bor under samme tak.

Andre relevante variabler som er lett tilgjengelig via registerdata og derfor kunne vært benyttet er for eksempel flyttefrekvenser som måler stabilitet i nabolaget og boligvariabler som kan være gode indikatorer på økonomiske ressurser i form av boligpriser og disposisjonsforhold, bostabilitet i form av disposisjonsforhold (mer stabilitet i eiesektoren enn leiesektoren) og boligkvaliteter som lysforhold, balkonger og trangboddhet. Jeg vurderte imidlertid disse som mindre treffsikre for studien enn de valgte variablene. Jeg drøfter nye og alternative datakilder i avsnittet om videre forskning i avslutningskapitlet.

Om valg av statistiske metoder

Å kvantifisere effektene av nabolaget på barn og unges livssjanser er den store utfordringen for den kvantitative nabolagseffektforskningen. De fleste studier forsøker å isolere effekten av nabolaget fra øvrige sosiale kontekster (Galster, 2019), mens noen også forsøker å studere samspillet mellom nabolag og familie- eller skolekonteksten (Hermansen et al., 2020a; Leckie, 2009). Fra om lag starten av 2000-tallet skjedde det store forbedringer på dette forskningsfeltet. Dette var dels fordi man benyttet registerdata eller panelstudier hvor enkeltindivider kunne observeres over tid og dels fordi man tok i bruk den statistiske teknikken flernivåanalyse. Flernivåanalyse, som også jeg valgte å benytte, er særlig egnet til å

analysere komplekse og hierarkiske datastrukturer (Hox, 2002). Den er ofte brukt i studier hvor man har flere geografiske nivåer som er nestet sammen. Individ er tilhører for eksempel samtidig flere ulike kontekster eller geografiske inndelinger som er hierarkisk sammenbundet som nabolag, bydeler og kommuner (Snijders & Bosker, 1999; Andersson & Malmberg, 2015). Resultatene kan deretter tolkes som forklart varians på hvert enkelt geografisk nivå. Når jeg startet avhandlingsarbeid mitt, var flernivåanalyser helt i forskningsfronten og jeg hadde opphold ved *Centre for Multilevel Modelling (CMM)*² ved Universitetet i Bristol i Storbritannia for å lære meg teknikken og gjennomføre analysene til de to empiriske artiklene i avhandlingen. Jeg benyttet programvaren *MLwiN 2.10 & 2.25*³ (Rasbash et al., 2009a; 2009b; Snijders & Bosker, 1999) og med utgangspunkt i Bayesiansk forståelse benyttet jeg den numeriske metoden *Markov chain Monte Carlo methods (MCMC)* (Browne, 2009) for å analysere data beheftet med usikkerhet og variasjon ved å utlede sannsynlighetsfordelingen omkring ukjente størrelser.

Kravene til å avdekke kausalitet i samfunnsforskningen har gradvis blitt strengere og knyttes til utviklingen av nye statistiske teknikker. Flernivåanalyse er fortsatt mye benyttet innenfor nabolagseffekttradisjonen og andre forskningsfeltet, men andre teknikker og studiedesign har kommet til. Særlig har inntreden til økonomer i feltet gjort at fasteffekter (fixed effects), differanse i forskjeller (DiD), instrumentvariable, søskendesign (Nordvik & Galster, 2019) og eksperimentelle og kvasi-eksperimentelle design (Damm 2014 og studier av flytteprogrammer i USA som Ludwig et al., 2013; Chetty, 2016; Chetty & Hendren, 2018a; 2018b) har vunnet terreng. De siste årene ser det ut til at fasteffekter har inntatt den mest sentrale posisjonen og regnes som gullstandarden av mange. Flere, blant annet kvantitative geografer, har imidlertid utfordret den dominerende posisjonen fasteffekt modeller har fått for analyser av paneldata. De hevder at en Hausman-test er en egnet måte å velge mellom modeller som benytter faste eller tilfeldige effekter, og at en bestemt form for tilfeldig effekt modeller, 'innen- og mellom-modellen' eller den lignende Mundlak-modellen, gir alt det fasteffekt-modeller tilbyr og mer til (Bell & Jones, 2015; Bell et al., 2019). Fasteffektmodeller måler særlig effekten av endring på en variabel, mens for variabler som endrer seg relativt lite over tid er den mindre egnet. I mine studier hvor den avhengige variabelen er utdanning, som nettopp er en variabel som endrer seg lite på individnivå (i motsetning til for eksempel inntekt) gjør at man med fasteffektmodellen støter på noen utfordringer blant annet ved at det underliggende utvalget reduseres. Det vil føre for langt å gå inn i en grundig diskusjon av tematikkene her, men dette viser at det er ulike skoler i det metodologiske landskapet. Flere anerkjente geografer, psykologer og epidemiologer benytter fortsatt tilfeldig-effektmodeller og flernivåanalyser og publiserer i høyt rangerte tidsskrifter (Andersson & Malmberg, 2015; 2018; Griffith & Jones, 2020). Tross at nye metoder tas i bruk ser det ikke ut til at konklusjonene endres i særlig grad. Nye og forbedrede studiedesign, som søskendesign, skalerbare nabolag og kvasi-

---

² <http://www.bristol.ac.uk/cmm/>

³ <http://www.bristol.ac.uk/cmm/software/mlwin/>

eksperimentelle design ser ut til å ha større betydning for mer presise analyser enn de statistiske teknikkene i seg selv.

I konteksteffektstudier er det særlige målet om å få bedre kontroll på seleksjonsproblematikken, og dermed med større sikkerhet kunne fastslå at man faktisk avdekker kausale sammenhenger som er akilleshælen for om en statistisk teknikk oppfyller kriteriene for gullstandarden. For studier av nabolagseffekter er seleksjonen av hushold som flytter inn og ut av nabolag spesielt viktig å håndtere.

Om seleksjon

Familier foretar selektive flyttinger mellom nabolag, noe som gir utfordringer for studier av nabolagseffekter (Hedman 2011; Hedman & van Ham, 2012). Er det reelle kontekstuelle effekter av nabolagstrekk vi måler eller er det et resultat av sosioøkonomiske og andre fellestrekk ved beboere som velger å bosette seg på samme sted? (Manley & van Ham, 2012, s. 151; Manley et al., 2011; Galster, 2019).

Ulike trekk ved nabolag kapitaliseres i boligpriser. Nordvik & Osland (2017) viser hvordan ulike sosioøkonomiske og etniske dimensjoner ved beboersammensetningen og diversiteten i nabolaget har betydning for eiendomsprisene i Oslo. Her ligger en viktig innsikt for å forstå sortering av hushold til ulike boligområder i urbane boligmarkeder. Antagelig er det også slik at det ikke bare er de nåværende nabolagskvalitetene som kapitaliseres, men også forventningene til områdets utvikling og fremtidige kvaliteter (Cheshire, 2012). I likhet med Nordvik et al., (2020, s. 137) vil jeg påpeke at dette har interessante implikasjoner for studier av nabolagseffekter fordi det medfører at *seleksjonen inn* i nabolag og *kausale effekter av* beboersammensetningen i nabolag ikke er separate fenomen, men heller to sider av samme sak. Nabolag kan produsere nabolagseffekter og hushold kan være svært bevisste på disse effektene og velge seg bestemte nabolag for nettopp å profitere på nabolagets fordeler. Hvis man effektivt kontrollerer for all seleksjon av hushold inn i nabolag kontrollerer man da i realiteten bort en nabolagseffekt. Dette er i tråd med argumentasjonen til Sampson (2012, s. 62–66, 374–375) som er opptatt av at det som i mange studier ansees som trekk ved individene egentlig stammer fra nabolaget i form av at nærområdet har påvirket individets vurderinger, erfaringer og atferd. Når mennesker velger nabolag – innenfor sitt økonomiske handlingsrom – har de både tidligere og nåværende nabolagserfaringer med i bagasjen. Det er en sosial prosess. Seleksjon er – i likhet med en rekke andre sosialt og kulturelt betingede påvirkninger fra nabolaget – en nabolagseffekt i seg selv. Gjennom mange års arbeid innenfor forskningsfeltet er det dessuten mitt inntrykk at seleksjonsutfordringene i nabolagseffektforskningen problematiseres i større grad enn i andre studier av konteksteffekter som skoler, barnehager og arbeidsplasser med lignende seleksjonsproblematikk.

Wodtke et al., (2011) gjør to grep som reduserer betydningen av seleksjon ved å måle nabolagseffekter på årlig basis gjennom hele oppveksten og ved å benytte en metode for kausalitetsslutninger som håndterer at trekk ved familiene endres over tid. En nederlandsk studie tester for seleksjonseffekter via en avansert to-steps-modell og finner at

nabolagseffektene reduseres etter slik kontroll for seleksjonseffekter, men at de består og forblir signifikante (van Ham et al., 2018).

Drøftingen av seleksjon og min påpekning av at seleksjon delvis må sees på som en nabolagseffekt forhindrer ikke at jeg ser utfordringene knyttet til selektiv inn- og utflytting i nabolag. I de to empiriske artiklene mine har jeg derfor adressert seleksjonsproblematikken. Det viktigste argumentet for at jeg mener denne utfordringen reduseres noe i mine studier er at jeg studerer effekter for ungdom som i liten grad er involvert i flyttebeslutningen som deres foreldre tar. Dermed avtar seleksjonsproblematikken, men siden uobserverte trekk overføres mellom generasjonene elimineres den ikke. I den første artikkelen inkluderes dessuten familier som har flyttet mellom nabolag i femårsperioden i en separat analyse. Funnene herfra viser små forskjeller i estimatene for stabilt bosatte familier og familier som flytter, noe som antyder at seleksjonseffekten er relativt lav.

Det er imidlertid ikke kun seleksjonen *inn* i nabolaget som kan være utfordrende for kausaliteten, men også seleksjonen *internt* i nabolaget (Harding et al., 2011). Hvor, hvordan og med hvem man knytter sosiale relasjoner og tilbringer tid vil variere mellom ulike familier og individer. Nabolagseffektene virker dermed sjelden likt på samtlige familier og beboere. Hvem man knytter bånd til eller hvilke nærmiljøarenaer man bruker tid på vil dessuten avhenge både av familiære og individuelle erfaringer, preferanser og ressurser, og hvilke effekter dette får vil også avhenge av hvor motstandsdyktig, mottagelig eller sårbar man er. Foreldrenes oppdragerrolle vil også kunne gi utslag i form av ulike foreldrestrategier knyttet til barn og unges eksponering og relasjon til nabolaget. Som Sharkey og Faber (2014) påpeker, ved å forsøke å isolere effekter fra nabolaget fra effekter fra andre relevante sosiale kontekster som familie og skole, står vi i fare for å ignorere at disse kontekstene er tett sammenvevde på måter som består over tid og på tvers av generasjoner (Entwisle, 2007).

Oppsummert argumenterer jeg for at flyttebeslutninger og valg av nabolag er en nabolagseffekt og dermed vanskelig å skille ut fra individuelle faktorer. Videre mener jeg i likhet med flere sentrale forsker på feltet (se for eksempel van Ham et al., 2012) at forbedringer av selve forskningsdesignet vil gi mer robuste resultater – ikke minst knyttet til seleksjonsproblematikken, enn det vi kan forvente av nye komplekse statistiske teknikker. Et slikt eksempel på et forbedret design er søskenstudier (Nordvik og Galster, 2019).

Om avgrensningen av nabolag

Nabolaget er ingen gitt størrelse. Det kan inndeles på mange ulike måter og etter flere kriterier. Fordi nabolaget kan sees som en sosial konstruksjon er det en subjektiv størrelse, og det kan være like mange definisjoner og avgrensninger av et nabolag som det er mennesker som bor der. Samtidig har det også en tendens til å utvikle seg visse intersubjektive forståelser av hva nabolaget er, og hvilken utstrekning det har. Uansett er avgrensningen av nabolagene helt avgjørende for studien og funnene man gjør. Et argument som viser betydningen av nabolagsavgrensning er at de kontekstuelle mekanismene kan operere på ulike geografiske nivå, og studier som klarer å reflektere dette i designet vil antagelig gi et riktigere bilde av effektene (Sharkey & Faber, 2014).

I den første artikkelen (Brattbakk & Wesel, 2013) benytter jeg et geografisk nivå som består av 92 nabolagsenheter. Det er konstruert gjennom en kombinasjon av aggregering av grunnkretser og en findeling av bydelene. Dette geografiske nivået er utviklet av faglige eksperter i Oslo kommunes sentraladministrasjon supplert av bydelsadministrasjonene og er dels et resultat av at man så behovet for en findeling av områder internt i bydelene for en mer målrettet innsats mot de mest utsatte nabolagene. Kriteriene som ligger til grunn for inndelingen er flere: områder som henger 'naturlig' sammen, felles fysiske trekk bl.a. i bygningsstrukturen, om lag lik befolkningsstørrelse, steder som har distinkte navn og identiteter og som gjenkjennes blant store deler av bybefolkningen. De fleste definerte nabolagene har også små sentra med forretninger, og mange av dem er mer eller mindre overlappende med grunnskolenes inntaksområder. Den endelige inndelingen reflekterer et kompromiss mellom disse enkeltkriteriene.

For å utforske nabolagseffekter på ulike geografiske nivå har jeg i artikkel 2 (Brattbakk, 2014) benyttet tre hierarkiske inndelinger av nabolag i analysene i tillegg til individnivået. Det øverste nivået er de 25 administrative bydelene som var gjeldende i den aktuelle studieperioden og som tilbyr en rekke helse- og sosialtjenester, deretter følger den nevnte inndelingen i 92 nabolag som også ble benyttet i første artikkel, og til slutt det laveste nivået som består av 287 nabolag og som nærmer seg kvartalsnivået i utbredelse. Bydelene er inndelt i nabolag som igjen er delt inn i kvartaler. De 25 bydelene består av én til seks nabolag og én til 20 kvartaler, mens nabolagene består av én til seks kvartaler. Alle inndelingene er basert på aggregering av byens 557 grunnkretser som er den minste geografiske enheten for befolkningsstatistikk (se Brattbakk, 2014, s.113-114 for detaljer).

Det laveste geografiske nivået er en ytterligere findeling av de 92 nabolagene til 287 mindre områder som består av et fåtall gater eller kvartaler. Dette "kvartalsnivået" har jeg konstruert selv ut fra mange av de samme kriteriene som den forrige inndelingen, og basert på kunnskap om byens sosiale landskap, beboernes persepsjoner, viktigste aksjonsradius og funksjonelle nabolag, opparbeidet gjennom flere tidligere detaljerte bystudier (Brattbakk & Hansen, 2004; Hansen, & Brattbakk, 2005; Brattbakk & Dyb, 2001). Målet var å bruke inndelinger som det laveste geografiske nivået i artikkel 2 (Brattbakk, 2014) ved å konstruere så små områder som mulig innenfor begrensningene som ligger i de forhåndsdefinerte grunnkretsene. Kvartalene består av mellom én og fire grunnkretser. Tilleggs-kriterier har vært at de bør inneholde et visst antall personer fra de to ungdomskohortene, og samtidig at det totale antall beboere ikke varierer altfor mye. Dette laveste nivået som består av området i umiddelbar nærhet til individenes hjem kan ligne på det 'skreddersydde' nabolaget som har blitt benyttet i flere studier (Andersson og Malmberg 2015; 2018). Et slikt skreddersydd nabolag har i disse studiene blitt konstruert rundt hvert enkelt individ. Slik at hvert individ får sitt eget definerte nabolag. Dette bygger på tanken om at nabolaget er subjektivt og at hvert individ har sin egen opplevelse og forståelse av hva nabolaget er. Mine kvartaler er noe større når det gjelder befolkningsmengde enn de skreddersydde nabolagene som benyttes av Johnston et al., (2005) og Andersson og Musterd (2010), og mine er heller ikke sentrert rundt hvert enkelt individ. En slik sentrering rundt individene var ikke mulig på tidspunktet jeg fikk mine datasett fra

Statistisk sentralbyrå siden de da ikke gav koordinatfestede personopplysninger av anonymitetshensyn.

Størrelsen på de geografiske områdene som studeres varierer betydelig mellom land. Grunnkretsene i Norge som benyttes i mange av de norske studiene har kun en femtedel så mange beboere som i den tilsvarende statistiske grunnenheten i USA (Nordvik & Galster, 2019), mens de svenske SAMS⁴ (Small Areas for Market Statistics)-områdene er mindre enn den amerikanske grunnenheten, men betydelig større enn de norske grunnkretsene.

Andersson og Malmberg (2015, 2018) benytter fleksible nabolag som kretser rundt hvert enkelt individ og kan måle 12 ulike nabolagsnivåer fra det laveste som utgjør de 12 nærmeste naboene til det høyeste nivået som utgjør de 25 600 nærmeste naboene (Anderson & Malmberg, 2018, s. 370). I en sammenligning av funnene fra analysene med fleksible nabolag med analyser av de forhåndsdefinerte SAMS-områdene finner de at de fleksible nabolagene forklarer en betydelig større andel av variansen. De fleksible nabolagene kan sees som et klart framskritt fra min studie der deres øverste nivå (25 600) kan sammenlignes med mine bydeler, mitt midterste med deres 6 400-nivå, og mitt laveste med deres 1600 og 3200-nivå. Et hovedpoeng i så måte er at de undersøker effekter av betydelig mer småskala nabolag enn i mine studier.

Tross fordelene med en slik avansert bruk av personsentrerte og skalerbare nabolag er det grunn til å spørre om slike nabolagsinndelinger også kan ha noen ulemper. Siden inndelingen gjøres rent mekanisk uten å ta hensyn til mulige barrierer, «naturlige» nabolag, skolekretser eller administrative bydelsgrenser – vil den også bryte med noen av prinsippene for hva som oppfattes som «nabolag med naboskap» og for institusjonelle mekanismer. Tross disse innvendingene viser resultatene at nabolagseffektene fra de individuelle og skalerbare nabolagene er om lag tre ganger så sterke som ved bruk av den forhåndsdefinerte SAMS-inndelingen. Det er derfor trolig at selve inndelingen og skaleringen i bedre grad fanger opp effekter, særlig fra mer småskala nabolag. De ulike skalaene styrker også muligheten for å teste flere kontekstuelle variabler som er sterkt korrelert med hverandre i den samme modellen og ta hensyn til at ulike variabler (og mekanismer) har betydning på ulike nivå. Dessuten åpner metodikken for en tydeligere differensiering av samspillseffekter som har ulike utslag for de forskjellige gruppene i nabolaget; ikke alle grupper av ungdommer påvirkes likt av de samme mekanismene eller de samme nabolagsnivåene.

Å lage gode nabolagsavgrensninger som er relevante for den aktuelle studien er en krevende øvelse og berører det som ofte omtales som The Modifiable Areal Unit Problem (MAUP) (Horner og Murray, 2009). MAUP-begrepet viser til at den romlige inndelingen av en region kan gjøres på ulike måter noe som har følger både for analyseskalaen og hvordan de geografiske enhetene defineres (ibid.). I hvilken grad den romlige inndelingen i ulike soner eller geografiske enheter er treffende for den faktiske underliggende romlige fordelingen av

---

⁴ Statistics Sweden's Market Profiles.

<https://www.scb.se/contentassets/2ce41d60bac84a4c9ba1d86f8dfb242a/product-catalogue-2017.pdf>

fenomenet man studerer er sentralt for statistiske analyser og funn (Openshaw og Taylor, 1981). Hvordan grensene trekkes og hvordan de geografiske enhetene aggregeres kan påvirke resultatet. En måte å imøtekomme MAUP-utfordringen på er å legge til grunn teoretiske begrunnelser for inndelingen i enheter (Andersson og Musterd, 2010) slik jeg har forsøkt å gjøre innenfor begrensningene som registerdataene setter i begge de empiriske bidragene, samt å teste betydningen av ulike geografiske nivåer slik jeg gjør i det andre bidraget.

Det høyeste geografiske nivået (bydeler) og det mellomste geografiske nivået (92 nabolag) jeg benytter har et visst sammenfall med henholdsvis inntaksområdene for videregående skoler og for ungdomsskoler i Oslo i den aktuelle perioden. Overlappet mellom områdekonteksten og skolekonteksten har implikasjoner for tolkningen av funnene som henholdsvis områdeeffekter og skoleeffekter. Se grundige drøftinger av dette i artikkel 1 og 2.

Forskningsetiske refleksjoner

Prosjektet ble i 2007 meldt til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) som vurderte at prosjektet krevde konsesjon til å behandle dataopplysninger fra Datatilsynet og dispensasjon fra taushetsplikten fra de enkelte dataeierne. Slik konsesjon fra Datatilsynet og dispensasjon fra taushetsplikten fra dataeierne (SSB, Skatteetaten, Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID) og Arbeids- og velferdsdirektoratet (NAV)) ble gitt i 2008. Individdataene ble utleverte fra SSB med krypterte personnummer. Den viktigste forskningsetiske vurderingen gjaldt personvernet knyttet til at registerdataene ble utlevert med informasjon om bosted i form av grunnkrets. Ved å sammenstille grunnkrets med mange av de øvrige variablene ville det være mulig med indirekte identifisering av enkeltpersoner. Konsesjon til å behandle individdata ble gitt ved at jeg inngikk en taushetserklæring og forpliktet meg til å følge et sett med vilkår for datalagring og anonymisering i publikasjoner.

Både for å unngå mulig indirekte identifisering av enkeltindivider og stigmatisering av nabolag har jeg valgt å ikke identifisere enkeltnebolag på lavt geografisk nivå i publikasjoner fra prosjektet. Flere har påpekt at områdeinnsatser rettet mot nabolag kan virke stigmatiserende fordi slike innsatser ofte hviler på kunnskap om at nabolaget har levekårsutfordringer (hvor kunnskapen om nabolagsstudier kan bidra til å stigmatisere nabolag og byområder (Koster & van Ommeren, 2022; Vallée, 2017)). Det er en avveining mellom å frembringe stedsspesifikk kunnskap om utfordringer i konkrete nærmiljøer med tanke på mulige innsatser og faren for å bidra til stigmatisering, eller forsterket stigmatisering av områder som allerede har et negativt omdømme. Mitt standpunkt er at så lenge man unngår å omtale altfor lokale forhold og benytter et saklig og konstruktivt språk oppveier de positive sidene som følger med økt kunnskap *om* og søkelys *på* problematiske samfunnsforhold de mulige ulempene for de gjeldende nabolagene.

Forskningsetiske betraktninger handler også om studiens validitet og reliabilitet. Jeg har lagt vekt på å få fram styrker og svakheter ved dataene og behandlingen av disse underveis når jeg

har diskutert datakvaliteten, valg av variabler og statistiske metoder, seleksjon og nabolagsavgrensninger. Jeg har også drøftet måleutfordringer knyttet til bruk av demografiske og sosioøkonomiske registerdata som proxys for sentrale trekk ved nabolaget og for å kunne si noe mer presist om hvilke mekanismer som er i sving. Jeg anser at funnene har en viss generaliserbarhet for nabolag i større byer i Norge og våre naboland. Kanskje gjelder det også andre land med en lignende samfunnsmodell og kulturelle trekk, men her er sammenligning antagelig mer relevant.

Metodiske valg og refleksjoner for de to teoretisk orienterte bidragene Det tredje (Brattbakk & Wessel, 2017) og fjerde (Brattbakk, 2022) bidraget i avhandlingen er begge basert på litteraturgjennomganger og drøftinger av empiriske og teoretiske bidrag som behandler teoretiske og mekanisme-relaterte dimensjoner ved nabolageffektstudier. I det fjerde bidraget utvikler jeg, i tillegg til presentasjon og drøfting av teoretiske og empiriske studier, et analytisk rammeverk for foreldres nabolagsstrategier – en typologi – som jeg har avledet fra litteraturen og erfaringer fra egne nabolagsstudier.

Litteraturgjennomganger står sentralt i begge disse bidragene. Innledningsvis gjennomførte jeg forenklete scoping reviews (Arksey og O'Malley, 2005) der jeg 1) identifiserte forskningsspørsmålene, 2) identifiserte relevante studier, 3) benyttet inklusjonskriterier for å finne studier som er relevante for temaet og 4) trakk ut og systematiserte dataene og 5) oppsummerte resultatene. Jeg gjennomførte flere omganger med litteratursøk med kriterier for inklusjon på tvers av fagdisipliner, og utviklet flere sett med søkeord. Etter en nærmere identifikasjon av relevante studier ved å lese sammendrag og fulltekst var den mest effektive måten å aktivt benytte referanselistene fra disse bidragene for å finne fram til særlige sentrale og relevante verk av teoretisk og empirisk karakter. Dette gjaldt særlig det fjerde bidraget som var av mer utforskende karakter og som gikk på tvers av flere fagdisipliner. Litteratursøkene ble hovedsakelig gjort via Google Scholar, men også Web of Science (WoS), Oria, SwePub, Den danske forskningsbasen og flere andre utvalgte nettsider ble brukt. I noen av søkene ble eksklusjonskriterier knyttet til målgruppe for studien, tid og kontekst benyttet. Flere av de sentrale bidragene ble også fanget opp gjennom samtaler med forskere og andre fagpersoner i nettverket mitt.

Det tredje bidraget (Brattbakk & Wessel, 2017) presenterer og drøfter den faglige og offentlige diskursen rundt konsekvenser av en segregert by og tilgrensende problemstillinger. Dette gjøres innenfor rammen av en bok som presenterer den sosioromlige fordelingen av goder og byrder i den norske hovedstaden (Ljunggren, 2017). En viktig del av tilnærmingen i det tredje og fjerde bidraget er også «å oversette» internasjonal teori til en norsk kontekst og tolke og sammenligne funn fra andre vestlige storbyer med situasjonen i Oslo. Særlig var jeg bevisst på, og ekstra varsom med, hvordan begreper fra den amerikanske konteksten, ofte basert på studier i den såkalte ghettoen, kunne tolkes og ha relevans i norske storbyer.

I det fjerde bidraget utvikler jeg et analytisk rammeverk – en typologi – basert på egne erfaringer fra nabolagsstudier, gjennomgang av litteratur fra flere disipliner som er opptatt av foreldreskap og nabolag hver for seg og i sammenheng. Interessen for tematikken med foreldres rolle i relasjonen mellom barn og nabolag ble dels vekket fordi foreldre, barn og aktører i nærmiljøer jeg har intervjuet ofte har trukket fram foreldrenes ansvar og oppdragerrolle selv om dette ikke var tema i studien og dels ved at jeg opplevde at foreldre ble tildelt en relativt passiv rolle i de fleste studier av nabolagseffekter. Jeg hadde en utforskende tilnærming til hvilken litteratur som kunne være relevant. Erkjennelsen av at nabolagsdimensjonen ikke er den viktigste for foreldre-barn-relasjonen gjorde at jeg måtte se nabolagsstrategiene i en bredere sammenheng. For det første var jeg klar over at jeg ville kunne finne aktuelt stoff på ulikt og uventet hold, innenfor ulike disipliner og at begrepsbruken som ble benyttet om relevant tematikk ville kunne variere betydelig. Da jeg startet å lese meg opp på tematikken fant jeg gradvis ut at temaet ikke var særlig utviklet i litteraturen, og benyttet i flere omganger litteratursøk ettersom jeg fant fram til nye begreper og søkeord. Det fantes noen fagdisipliner, blant annet en amerikansk tradisjon av nabolagsstudier basert på sosial-kognitiv teori og etnografiske feltstudier og kvantitative surveyer, som hadde beskjeftiget seg eksplisitt med tematikken, samt bidrag fra flere disipliner og tradisjoner som jeg redegjør for i artikkelen (Brattbakk, 2022). Bidragene var både av teoretisk og empirisk art og bestod av kvalitative og kvantitative studier.

Jeg gjorde fortløpende skjønnsmessige vurderinger av studienes kvalitet og relevans, men gitt stor variasjon i metodikk og tilnærming satte jeg ikke opp noen strenge eller absolutt kriterier for dette. Etter hvert som bunken av relevante studier vokste startet arbeidet med å rydde i begreper. Jeg jobbet med koding av begreper og klassifiserte begreper som var tilnærmet like og forsøkte å plassere dem i relasjon til hverandre. Denne fasen fortonet seg som et slags detektivarbeid (Eriksen, 1995) der jeg lette etter brikker som bekreftet, utfordret og stod i motstrid til hverandre – og etter hvert startet også letingen etter de brikkene som manglet. Gradvis falt de fleste puslebitene på plass og det avtegnet seg et slags mønster. Denne prosessen var en kreativ prosess der jeg i tillegg til funn, begreper og ideer fra litteraturen også trakk på mine egne erfaringer fra nabolagsstudier i Oslo, og som også innebar en syntetisering av disse ulike brikkene til et større hele. Prosessen fremstod som rotete, langt i fra lineær, men med mye fram og tilbake. Den er krevende å sette ord på. Eriksen (1995) har en treffende beskrivelse av prosessen når han omtaler det som en kombinasjon av to metodologiske idealer; vitenskapsmannens systematiske tilnærming og fortolkerens mer utforskende og kreative tilnærming. Prosessen krevde bevissthet om og evne til å håndtere flere ulike nivå av tolkningsdimensjoner i forskningen der man vektlegger forskningens intellektuelle aspekter, framfor de tekniske (Alvesson og Sköldbberg, 2017). Arbeidet støtter seg også på det jeg, i likhet med mange andre forskere i feltet, ser som et behov for å utvide tilfanget av studier med ulike metoderepertoar innenfor nabolagseffekttradisjonen, og særlig inkludere etnografiske studier hvor observasjon og intervjuer kan bidra til å forstå funnene fra

kvantitative nabolagseffektstudier og til å utvikle hypoteser som har en viss basis i empiriske studier og ikke kun i teoretisk refleksjon (Small og Feldman, 2012).

Siden disse to bidragene ikke involverer innhenting av verken primær- eller sekundærdata, men baserer seg på eksisterende studier og litteratur er de forskningsetiske vurderingene mindre omfattende. Det dreier seg, slik jeg ser det, først og fremst om å gjengi de refererte studienes innhold på en etterrettelig måte og sørge for at begrepsbruken knyttet til omtalen av grupper og steder ikke er stigmatiserende, men så respektfull og sannferdig som mulig. Jeg har forsøkt å vise mine valg og vurderinger underveis i framstillingen, for eksempel knyttet til gyldigheten av begreper og teorier utviklet for amerikanske og europeiske storbyer, og behovet for tilpasning og justering for å være relevante for urbane nabolag i Norge.

Typologien som ble utviklet i det fjerde bidraget var primært tenkt som fortolket inn i en norsk kontekst, men i og med at den er ment for å testes empirisk gjenstår det å se hvilken gyldighet den kan ha både i og utenfor Norge.

5. Oppsummering av artiklene

I dette kapitlet gir jeg en kort oppsummering av de fire bidragene i den artikkelbaserte avhandlingen. Formålet er å belyse hvordan de relaterer til hverandre, og hvordan de hver for seg og samlet, bidrar teoretisk, empirisk og metodologisk til bygeografien generelt og i nabolags- og nabolageffektforskningen spesielt.

Artikkel 1

Long-term Neighbourhood Effects on Income, Education and Employment among Adolescents in Oslo.

Publisert i *Urban studies* 2013, 50(2): 391-406. Medforfatter: Terje Wessel.

<https://doi.org/10.1177/0042098012448548>

Hovedspørsmålet i artikkelen er: Kan graden av deprivasjon i nabolaget i ungdomstida påvirke ungdoms sosioøkonomiske status som unge voksne? Analysen bygger på registerdata, og omfatter hele Oslo kommune. Sammen med medforfatter Terje Wessel anvender jeg områdeinndelingen delbydeler hvor byen er inndelt i 92 nabolag som på dette tidspunktet var lite benyttet. Vi følger alle som er født i 1976 og 1977 og som bodde i Oslo i perioden 1990 til 1994, da de var 14 til 18 år gamle. For denne perioden av oppveksten har vi opplysninger om ungdommenes naboer. Hvem vokste de opp sammen med og i hvilken grad har dette betydning for deres inntekt, utdanning og sysselsetting når de kommer i slutten av 20-årene? Vi undersøker altså om oppvekst i ulike deler av Oslo i første halvdel av 1990-tallet hadde betydning for tenåringenes sosioøkonomiske status og levekår senere i livet. Flernivåanalyse benyttes for å undersøke spørsmålet.

Etter kontroll for trekk ved foreldrene ligger den gjennomsnittlige variasjonen i utdanningsnivå som kan relateres til oppvekstnabolaget på om lag to prosent og på én prosent for inntekt. For arbeidsledighet er det kun ved 25 års alder at vi finner en signifikant effekt som ligger på om lag en prosent. Analysene viser at den klart sterkeste innflytelsen kommer fra familien. Påvirkningen fra nabolaget kan synes liten eller moderat, men fordi den er en gjennomsnittseffekt som omfatter alle barn og unge er samfunnseffekten betydelig. De summerer altså opp både positive og negative nabolageffekter for alle typer urbane nabolag i hovedstaden og for alle ungdommer uavhengig av faktorer som vi fra andre studier vet kan utgjøre viktige ulikhetsdimensjoner; sosial klasse, kulturell og språklig bakgrunn og kjønn. Det er illustrerende at 49 prosent av Osloungdommene i studien hadde oppnådd høyere utdanning da de tidlig på 2000-tallet var blitt 29 år, mens variasjonen mellom bydelene var stor fra 76 prosent i Bydel Vinderen til kun 19 prosent i Bydel Gamle Oslo.

Vi finner at nabolagsdeprivasjon (målt ved syv ulike indikatorer) i oppveksten har en svak, men signifikant, langtidseffekt både på ungdommenes inntekt og utdanning som unge voksne. Etter at vi har tatt hensyn til ungdommenes sosiale bakgrunn, finner vi en gjenstående effekt som stammer fra befolknings sammensetningen i nabolaget. Det ser ut til at andel arbeidsledige, andel personer med rehabiliterings- og attføringspenger og andel uføre i nabolaget er sterkest korrelert med ungdommenes fremtidige *utdanning* og *inntekt*. For ungdommenes fremtidige *tilknytning til arbeidslivet* ser det ut til at andelen naboer med lav inntekt, andelen sosialhjelpsmottakere og andelen personer på rehabiliterings- og attføring gir størst korrelasjoner. Det er altså andelen naboer som lever på ulike velferdsordninger som ser ut til å ha sterkest effekt. Dette kan tolkes som et tegn på hvordan det å stå utenfor arbeidslivet er en marginalisert posisjon, og har konsekvenser for levekår og sosial deltakelse. Vi anser at sosiale prosesser internt i nabolagene – sosialisering blant jevnaldrende, voksne rollemodeller og sosiale nettverk – er de mest sannsynlige mekanismene bak nabolagseffektene.

Artikkel 2

Block, neighbourhood or district? The importance of geographical scale for area effects on educational attainment

Publisert i *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography* 2014, 96(2): 109-125.

<https://doi.org/10.1111/geob.12040>

Denne påfølgende studien gjør en grundigere undersøkelse av sammenhengen mellom unges utdanning og trekk knyttet til ulike geografiske områdestørrelser. Artikkelen undersøker hvordan trekk ved befolknings sammensetningen i ulike geografiske områdeinndelinger i Oslo påvirker ungdoms oppnådde utdanning som unge voksne. Datasettet og studiedesignet er identisk med artikkel 1 bortsett fra at i artikkel 2 er det kun utdanning som er avhengig variabel og at konteksteffekter fra tre ulike områdeinndelinger undersøkes. Artikkel 2 bygger videre på avhandlingens første artikkel på to måter; ved å undersøke utdanningsutfall som slo ut tydelige i den foregående studien og ved å undersøke betydningen av kvartaler og bydeler som to supplerende geografiske områdeinndelinger til nabolagsnivået. Studien var også motivert av at svært få studier på det tidspunktet hadde tatt for seg spørsmålet om geografisk skala og empirisk undersøkt betydningen av ulike geografiske områdeinndelinger: er det de nærmeste naboene eller andre trekk ved det nære nabolaget som har sterkest innflytelse eller handler det mer om kvaliteter og trekk ved det utvidede byområdet? De få studiene som var gjort på dette tidspunktet pekte mot det første, mens min studie antydte det siste: trekk ved det utvidede byområdet – bydelsnivået – i ungdomstida (14-18 år) så ut til å ha sterkest betydning for de unges utdanningsoppnåelse. Nabolagsnivået, det mellomstore nabolaget, viste seg å ha minst forklaringskraft, mens kvartalsnivået, det laveste geografiske nivået, hadde en viss betydning.

Ut fra datasettet og analysene er jeg forsiktig med å slå fast hvilke mekanismer som er i sving på de ulike nivåene og som dermed kan forklare disse sammenhengene, men studiedesignet gjør at noen forklaringer er mer plausible enn andre. Institusjonelle ressurser, i form av ulike offentlige tjenester, kan tenkes å være viktige for å forklare de relativt sterke effektene på bydelsnivået. Variasjon i bydelenes økonomi, tilbud og relasjon mellom befolkningens behov og det faktiske tjenestetilbudet kan gi variasjon i de «urbane mulighetsstrukturene». Særlig relevant er det faktum at skolekretsene for videregående skoler (på det gjeldende tidspunktet) både var til dels overlappende og om lag av samme størrelse som bydelene. Ungdommene gikk på videregående skoler i alderen 16-18 år og i den gjeldende perioden var inntakssystemet i Oslo slik at de fleste gikk på sin nærmeste skole. Funnene kan derfor indikere at de observerte effektene på utdanning delvis er skoleeffekter, og ikke «rene» områdeeffekter, selv om de to kan henge tett sammen i den norske settingen hvor nabolag og skoler er to sterkt sammenvevde sosiale kontekster. Skoleeffekter kan både stamme fra selve elevsammensetningen og fra kvaliteter ved skolene som institusjoner. To andre nærliggende forklaringer knytter seg til territorielle stigma og ungdoms aksjonsradius; begge deler korresponderer antagelig bedre med bydelsnivået enn til det nærmeste nabolaget. Territorielle stigma er som regel knyttet til større urbane områder, som de 25 bydelene som Oslo var inndelt i på denne tiden, enn til mer avgrensede geografiske områder og nabolag. Med økende alder følger dessuten utvidet aksjonsradius og nedslagsfelt for ungdoms sosiale nettverk og fritidsaktiviteter. Begge deler peker i retning av at ungdom i 14-18-årsalder lever sine liv i tettere samhandling med, og dermed blir påvirket av, en slik utvidet sosioromlig kontekst.

Bidrag 3 - bokkapittel

Nabolagets effekt: hva er problematisk med geografisk ulikhet?

Publisert i Ljunggren, J. (red.) (2017). *Oslo - ulikhetenes by*, s. 339-358. Cappelen Damm Akademisk: Oslo. Medforfatter: Terje Wessel.

Mitt tredje vitenskapelige bidrag, samskrevet med Wessel, består av et kapittel (Brattbakk & Wessel, 2017) i antologien *Oslo – ulikhetenes by* (Ljunggren, 2017) hvor en rekke geografiske ulikhetsdimensjoner ved hovedstaden utforskes grundig. Kapitlet undersøker hvorfor og på hvilken måte disse sosiogeografiske skillelinjene kan ha betydning for dem som bor der. Sagt på en annen måte: Hvorfor kan bostedssegregasjon være uheldig? Kapitlet er basert på en litteraturgjennomgang av nabolagseffektstudier og teoretiske bidrag og presenterer innsiktene herfra i en drøfting av relevansen knyttet til ulike dimensjoner for en norsk storbykontekst.

I kapitlet tar vi særlig for oss forskningen på nabolagseffekter og undersøker hva nabolaget *gjør* med dem som bor der. To hovedgrupper av teorier om hvordan nabolagseffekter oppstår presenteres og drøftes. Vi tar for oss mekanismer knyttet til *sosiale relasjoner internt i*

nabolaget. Disse omfatter sosialiseringsteori, rollemodeller, smitteeffekter, sosiale normer og sosiale nettverk som hver for seg, eller i samspill, kan forklare hvordan trekk ved beboerne og lokale sosiale strukturer og samhandlingsklima kan ha innflytelse på individuelle livssjanser og mulighetsrom. Vi trekker også fram tre andre mekanismer som kan påvirke mulighetsrommet: konkurranse, relativ deprivasjon og eksponering for kriminalitet og vold. Dernest presenterer vi mekanismer knyttet til *eksterne forhold* som omhandler strukturelle krefter i byområdet og storsamfunnet som påvirker nabolaget. Dette omfatter misforholdet mellom lokalisering av potensielle arbeidsplasser og bostedet til arbeidstakere og deres kompetanse («spatial mismatch»), lokale institusjonelle ressurser i for eksempel nærskoler og foreningsliv og hvordan territoriell stigmatisering har relevans for nabolagseffekter langs fire dimensjoner. Teorienes relevans for ulike grupper i en norsk storbykontekst drøftes med vekt på differensierte effekter og selektive mekanismer.

Kapitlet oppsummerer funnene fra sentrale foreliggende empiriske studier av hvordan bosteder påvirker barn og unges livssjanser. De teoretiske og empiriske innsiktene settes inn i en bredere ramme og drøftes i lys av foreldres søken etter gode og gunstige oppvekststeder for sine barn og myndigheters og faggruppers idealer om sosialt blandede nabolag. Nabolagseffektens betingelser i den norske konteksten, blant annet forstått som trekk ved hovedstadens segregasjon og den norske velferdsstaten, drøftes i et internasjonalt komparativt perspektiv. Avslutningsvis sees de norske erfaringene i lys av to sentrale fagdebatter i nabolagseffekttradisjonen. For det første handler det om hvorvidt de kvantitative nabolagseffektstudiene i tilstrekkelig grad berører de grunnleggende årsakene til at nabolaget påvirker livssjansene. Evner disse studiene i tilstrekkelig grad å innlemme strukturelle faktorer i sine analyser? For det andre handler det om metodiske utfordringer knyttet til seleksjonsproblematikk og å skille effekter av nabolaget fra andre sosiale kontekster, som skole, som beboerne er del av.

Artikkel 4

Foreldres nabolagsstrategier for barn og unge: danne, styrke og skjerme.

Publisert i *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 62(2), 102-121.

<https://www.idunn.no/doi/epdf/10.18261/tfs.63.2.2>

Innenfor tradisjonen med kvantitative studier av nabolagseffekter for barn og unge nevnes foreldres medierende rolle mellom barn og nabolag i flere bidrag. Studier som inkluderer foreldremediering i sine statistiske modeller gjør dette ved å undersøke hvordan trekk ved nabolaget påvirker barn indirekte via foreldrene (ubevisst og ikke-intensjonelt) for eksempel ved at uro og utfordringer i nabolaget fører til økt foreldrestress som igjen går utover barna. Foreldrene tillegges med andre ord en relativt passiv rolle, og undersøker ikke deres rolle som aktive aktører som utvikler oppdragerstrategier for å kompensere for eller være buffere

mellom barna og uheldige trekk ved nabolaget. Familien og foreldreskapet er viktig for forståelsen av hvordan nabolaget former oss (Galster & Santiago, 2006), men hvilken rolle spiller foreldrenes nabolagsstrategier for samspillet mellom barn og nabolag? I denne artikkelen ser jeg på innholdet i foreldrerollen, og hvordan denne rollen varierer med trekk ved foreldene og deres tilnærming til oppdragelse og opplevelse av nabolaget.

Basert på en gjennomgang av litteratur fra flere fagfelt om foreldreskap og nabolag bygger jeg et analytisk rammeverk for å styrke forståelsen av foreldres aktive rolle i relasjonen mellom barn og nabolag. Dette gjøres for det første ved å ta utgangspunkt i den generelle foreldreskapslitteraturen om hva som former foreldreskapet og hvordan det utøves. Sentrale studier av klassede foreldrepraksiser, foreldrestiler, foreldrestress, foreldres investeringer i egne barn og foreldres tro på egen mestring som oppdragere presenteres og drøftes i lys av nabolagskonteksten. Dernest går jeg gjennom studier som mer eksplisitt tar for seg foreldrepraksis i ulike nabolagskontekster, hvorav mange viste seg nettopp å ha barnas utdanning som utfallsmål (Shumow & Lomax, 2002). Målet er å synliggjøre og oppsummere sentrale innsikter om den aktive foreldrerollen i et nærmiljøperspektiv og å systematisere repertoaret av nabolagsstrategier som foreldre benytter for å sikre barna en god oppvekst. Med utgangspunkt i disse litteraturgjennomgangene kategoriserer jeg innsiktene og utmeisler tre hovedgrupper av foreldres nabolagsstrategier: (1) **å danne eller herde** barna ved at de eksponeres for nabolaget, (2) **å styrke nabolaget** for å bedre oppvekstmiljøet og (3) **å skjerme barna** fra uheldige sider ved nabolaget enten ved (3a) å bli boende og samtidig kontrollere barnas involvering i nabolaget eller ved (3b) å flytte bort.

En sentral dimensjon som trer fram i litteraturen er skillet mellom individuelle eller kollektive nabolagsstrategier blant foreldre. Førstnevnte handler om at foreldre i hovedsak retter innsatsen mot å styrke egne barn og sistnevnte mot å styrke selve nabolaget og dets sosiale samhold og strukturer (Putnam, 2016; Furstenberg, 1993). Strategier som handler om å styrke nabolaget – kollektive strategier – ser oftere ut til å anvendes når nærmiljøutfordringene er små til moderate fordi det da er lettere for foreldre å tenke at egen innsats vil utgjøre en forskjell. Innsatser som rettes mer eksplisitt mot egne barn – individuelle strategier – finnes i alle slags områder, men blir mer dominerende i levekårsutsatte byområder.

Artikkelen konkluderer med at foreldres nabolagsstrategier kan ha store samfunnsmessige konsekvenser på mikro- og makronivå for familieliv, nabolageffekter og flytte- og segregasjonsprosesser. Strategier, som å danne, å herde og å styrke, kan tenkes å bidra til sosialt blandede nabolag og til svakere segregasjon. Å skjerme fører til svakere lokale, sosiale strukturer fordi flere familier forsvinner fra aktiv deltakelse i nærmiljøet og dem som flytter bidrar til å forsterke segregasjonen fordi de søker seg mot nabolag som i større grad gjenspeiler deres sosioøkonomiske posisjon og i mindre grad er flerkulturelle enn nabolagene de forlater. Det analytiske rammeverket som lanseres i artikkelen er ment som et bidrag for å styrke innsikten i disse prosessene og et utgangspunkt for å styrke den videre forskningen om foreldres nabolagsstrategier som i større grad bør benytte et bredere metoderepertoar.

6. Sammenfatning og konklusjon

Sammenfatning av funn – hva har avhandlingen bidratt med?

Avhandlingen bidrar med studier av hvordan nabolaget påvirker beboerne, såkalte *nabolagseffekter*. Hovedproblemstillingen lyder: *I hvilken grad, og hvordan, påvirker trekk ved oppvekststedet barn og unges livssjanser og hvilken rolle spiller foreldrene?*

Avhandlingen omfatter 1) empiriske studier av nabolagseffekter på barn og unges fremtidige sosioøkonomiske posisjon i Oslo, 2) gjennomgang og drøfting av litteratur og studier på nabolagsfeltet og deres relevans for norsk kontekst og foreldrenes rolle i relasjonen mellom barn og nabolag, og 3) teoriutvikling i form av et analytisk rammeverk – en typologi – for foreldres nabolagsstrategier.

Da den første artikkelen i avhandlingen (Brattbakk & Wesel, 2013) ble publisert var det gjort svært få norske kvantitative studier av hvordan sted og nabolag påvirker individuelle sosioøkonomiske utfall og knapt noen studier av hvordan urbane nabolag påvirker barn og unges fremtidige sosioøkonomiske posisjon som unge voksne. Oppsummert viser jeg og min medforfatter Wessel i denne studien at nabolaget har *langtidseffekter* for barn og unges sosioøkonomiske posisjon som unge voksne. Effektene var tydeligst for utdanning, og lavere for inntekt og sysselsetting. Gjennomsnittseffektene var relativt beskjedne i et individperspektiv, men fra et samfunnsperspektiv utgjør de like fullt en betydelig effekt siden de omfatter hele ungdomskohorter. Vi undersøkte ikke effekter for ulike grupper av ungdom etter kjønn, alder og sosioøkonomisk bakgrunn, men i lys av andre studier som har undersøkt slike heterogene effekter er det grunn til å anta at gjennomsnittseffektene skjuler til dels store variasjoner i både positive og negative effekter mellom forskjellige grupper. Studien viste stor variasjon i nabolagseffektens styrke mellom ulike nabolag. Mens de negative effektene på utdanning i Oslo var absolutt sterkest i enkelte levekårsutsatte nabolag i indre by øst og i enkelte sub-urbane nabolag, var de positive effektene sterkest i flere nabolag vest i byen.

Studien bekreftet at også i den norske velferdsstaten med høye ambisjoner om sosial og geografisk levekårsutjevning ser nabolaget ut til å påvirke barn og unges sosioøkonomiske fremtidsutsikter. Studien bekreftet dermed eksisterende studier på dette tidspunktet fra andre nordiske land – Sverige (Andersson, 2004; Andersson & Subramanian, 2006; Bergsten, 2010), Finland (Kauppinen, 2007; 2008) og Danmark (Nielsen et al., 2003; Lander et al., 2012).

Studien er blant de første europeiske studiene som inkluderer informasjon om flere påfølgende nabolagserfaringer for ungdom i familier som er på flyttefot. Den imøtegår dermed delvis innvendinger rettet mot studier av nabolagseffekter knyttet til utfordringer med seleksjon og at ungdom i familier med lavere sosioøkonomisk posisjon, som ofte flytter hyppig, utelates fra analysene.

De to empiriske studiene (Brattbakk & Wessel, 2013; Brattbakk, 2014) bidrar dessuten med mer stedssensitive avgrensninger av nabolag og geografiske områder enn mange lignende studier hadde gjort på det tidspunktet. Som drøftet i metodeseksjonen er nabolagsnivået (delbydeler) definert ut fra relativt grundige og helhetlige vurderinger av kommunalt ansatte som er lokalkjent i områdene og som tar hensyn til et bredt sett av kriterier for å avgrense det som for mange beboere oppleves som funksjonelle lokalsamfunn. Kvartalsinndelingen, som er det lavest nivået i Brattbakk (2014), har jeg konstruert selv basert på én grunnkrets eller sammenslåing av et fåtall grunnkretser ut fra inngående lokalkunnskap gjennom en rekke tidligere nabolagsstudier i Oslo.

I avhandlingens andre artikkel (Brattbakk, 2014) undersøker jeg nabolagseffekter i hovedstaden av ulike geografiske nivå – hele fire nivåer i flernivåanalysen. Når denne artikkelen ble publisert var det kun et fåtall studier som hadde undersøkt hvilke områdeinndelinger som hadde sterkest effekt på ungdommenes framtidige utdanningsnivå. Denne testen av ulike geografiske nivå åpnet dessuten opp for en mer treffende analyse av hvilke mekanismer som best forklarer hvordan nabolagseffekter oppstår. Slik kunnskap har også politiske implikasjoner ved at tiltak som utformes blir iverksatt på det geografiske nivået hvor områdeeffektene utspiller seg. Funnene fra Brattbakk (2014) viste, i kontrast til de få tidligere studiene, at det var det største geografiske nivået – bydelsnivået – som var det mest virksomme nivået på ungdommenes oppnådde utdanning i Oslo.

De to empiriske studiene i avhandlingen (Brattbakk & Wessel, 2013; Brattbakk, 2014) undersøker ikke skoleeffekter eksplisitt, men temaet drøftes i begge bidragene, og særlig inngående i det andre. I den norske konteksten hvor prinsippet med nærscole står sterkt på grunnskolenivået og hvor videregående skoler også i stor grad rekrutterer sine elever lokalt er det åpenbart et tett samspill mellom skole og nabolag. Dette har betydning både teoretisk og empirisk for studier av nabolagseffekter som kan være krevende å skille fra skoleeffekter, og motsatt for studier av skoleeffekter som må ta høyde for at effektene delvis kan stamme fra nabolagsmekanismer. For eksempel kan sosiale relasjoner og nettverk oppstå først i nabolaget og styrkes på skolearenaen, eller motsatt. Samspillet mellom skolekvalitet og beboersammensetning er komplekst; en sosioøkonomisk ressurssterk beboergruppe kan stille høyere krav til skolekvaliteten samtidig som barn fra hjem med velutdannede foreldre kan ha bedre forutsetninger for å lykkes på skolen. Omfordelingsprinsipper mellom skoler kan også slå ut gjennom finansieringsmodeller som søker å utjevne noe av den sosioromlige ulikhetene ved å fordele ressurser mellom skoler basert på familiebakgrunnen til elevmassen. Studiene bidro slik til både tematiske og metodiske innsikter, sistnevnte knyttet til utfordringen med at skolekonteksten er betydelig enklere å avgrense enn nabolagskonteksten. Dette kan være noe av forklaringen på at skoleeffekter er sterkere enn nabolagseffekter, slik som vist i de norske (Hermansen et al 2020a), finske (Kauppinen, 2008), svenske (Brännström, 2008) og britiske (Leckie, 2009) studiene hvor både skole- og nabolagskonteksten er inkludert.

De empiriske studiene bidrar dessuten til innsikter om hvilke trekk ved beboerne – eller hvilke former for deprivasjon og opphopning i nærmiljøet (sosioromlige mulighetsstrukturer)

– som har særlig betydning for barn og unges sosioøkonomiske karriere som unge voksne. Den første studien finner at en *høy andel naboer som er utenfor arbeidslivet* ser ut til å legge en sterkere begrensning enn naboenes utdannings- og inntektsnivå på de unges utdanning, sysselsetting og inntektsnivå som unge voksne. Funnene tyder på at en høy konsentrasjon av naboer som er avhengig av offentlige velferdsoverføringer – med Wilsons (1987) ord «the truly disadvantaged» – er en viktig indikator på sosial ekskludering og marginalisering og fremstår som en god ‘proxy’ for den deprivasjonen i nabolaget som er av betydning for barn og unges livssjanser. En slik sosial ekskludering vil kunne influere på deres identitet, motivasjon og livskvalitet som igjen kan påvirke normer, holdninger og atferd i lokalmiljøet. I den andre artikkelen finner jeg imidlertid at det er *utdanningsnivået blant naboene i oppvekstnabolaget* som er den sterkeste prediktoren for hvor mye utdanning de unge oppnår. Det er nærliggende å forklare dette med at det lokale klimaet for å satse på utdanning (sosioromlig mulighetsstruktur) påvirker de unges utdannings-motivasjon (oppfattede muligheter), og at dette overføres via mekanismer i nærmiljøet som handler om sosial læring via rollemodeller og norm- og verdisystemer.

På grunn av datagrunnlagets indirekte karakter – trekk ved beboerne i nabolaget – gir avhandlingens to empiriske studier av nabolag, i likhet med de fleste studier på feltet, begrenset mulighet til å identifisere hvilke mekanismer som ligger bak de påviste nabolageffektene. Likevel gjør designet at noen mekanismer er mer plausible enn andre. I den første artikkelen ble de sosiale prosessene internt i nabolagene – *sosialisering blant jevnaldrende, voksne rollemodeller og sosiale nettverk* – trukket fram. Gitt det overraskende funnet om at det var bydelsnivået – det høyeste av de tre undersøkte geografiske nivåene – som hadde sterkest effekt tolket jeg dette som en støtte til tre mekanismer; *ungdommenes aksjonsradius* som strekker seg langt utover de nærmeste kvartalene, *territoriell stigmatisering* som rammer byområder og nabolag av en viss størrelse og *institusjonelle ressurser* som handler om at bydelsnivået er et administrativt nivå med tilhørende tjenestetilbud. Det kan også være snakk om en viss skoleeffekt fordi inntaksområdene til de videregående skole delvis korresponderte med bydelsnivået som var gjeldende når konteksteffektene ble målt i første halvdel av 1990-tallet.

I det tredje bidraget (Brattbakk og Wessel, 2017) vektla vi samtlige av de ovenstående mekanismene og la i tillegg vekt på betydningen av *offentlige intervensjoner* i form av omfordelingsmekanismer – som de kriteriebaserte budsjettmodellene for bydeler og skoler i Oslo – samt de relativt omfattende områdesatsingene rettet mot levekårsutsatte byområder. I den fjerde artikkelen fokuserte jeg på mekanismen *foreldremediering* og utviklet en typologi over foreldres nabolagsstrategier.

Oppsummert er de mekanismene jeg mener trer frem som de mest plausible basert på mine studier fra norske storbynabolag; 1) *sosiale relasjoner* i form av *sosialisering, rollemodeller, sosiale nettverk* og *foreldremediering*, samt 2) *eksterne drivkrefter* som *territoriell stigmatisering* og *institusjonelle ressurser*, inkludert *offentlige intervensjoner*.

Allerede i de to første artiklene (Brattbakk & Wessel, 2013; Brattbakk, 2014) ble foreldrenes rolle for barn og unges utvikling berørt kort først og fremst i form av å ha en sterk direkte påvirkning på barnas framtidige sosioøkonomiske karriere, men også i tilknytning til en drøfting av foreldrenes rolle for ulike mekanismer. I det fjerde bidraget (Brattbakk 2021) – utforsker jeg mer detaljert i hvilken grad og på hvilket vis foreldre bevisst eller ubevisst medierer hvordan barna påvirkes av nabolaget sitt. Temaet er relativt lite utviklet både nasjonalt og internasjonalt, og jeg bidro med å utvikle et analytisk rammeverk for foreldres engasjement når det gjelder hvordan barna deres påvirkes av nabolaget. Dette er basert på foreldrenes egne ressurser, erfaringer og oppdragelsesstil og deres oppfatning av hvilke mekanismer som fører til at barnas livssjanser påvirkes. Artikkelen bidrar til å synliggjøre og oppsummere sentrale innsikter om den aktive foreldrerollen i et nærmiljøperspektiv og å systematisere repertoaret av nabolagsstrategier som foreldre benytter for å sikre barna en god oppvekst.

Med utgangspunkt i disse litteraturgjennomgangene kategoriserer jeg innsiktene og utmeisler tre hovedgrupper av foreldres nabolagsstrategier: (1) **å danne eller herde** barna ved at de eksponeres for nabolaget, (2) **å styrke nabolaget** for å bedre oppvekstmiljøet og (3) **å skjerme barna** fra uheldige sider ved nabolaget enten ved (3a) *å bli boende* og samtidig kontrollere barnas involvering i nabolaget eller ved (3b) *å flytte bort*. Selv om det kun er den siste foreldrestrategien som er aktivt skjermende, kan foreldrestrategiene med noen få unntak, stort sett sies å være ‘beretninger om beskyttelse’ som viser hvordan foreldre på ulike måter legger til rette for en god barndom. Artikkelen drøfter videre hvordan foreldrenes involvering, eller manglende sådan, spiller en rolle for de andre mekanismene og bidrar til å dempe eller forsterke effektene. I tillegg presenterer og drøfter jeg forskning som viser hvordan disse nabolagsstrategiene kan ha samfunnsmessige konsekvenser på mikro- og makronivå for familieliv, nabolageffekter og flytte- og segregasjonsprosesser. Typologien over foreldres nabolagsstrategier er et bidrag for å bedre innsikten i disse prosessene og et utgangspunkt som kan testes ut i videre empirisk forskning om foreldres nabolagsstrategier.

Hvilke konsekvenser har disse funnene og innsiktene for samfunnet? I kappen har jeg presentert og drøftet ulike faktorer som taler for og mot nabolagets betydning for barns oppvekstbetingelser og sosioøkonomiske fremtidsutsikter. Barn og unge er mer stedbundne enn voksne, de har mindre aksjonsradius, deltar ofte i lokale institusjoner som barnehage, skole og fritidsaktiviteter og er i formativ alder – noe som taler for en betydelig innflytelse fra oppvekststedet. Den sosiale ulikheten og sosioøkonomiske segregasjonen har dessuten økt særlig i storbyregionene i de siste tiårene. I den aktuelle postpandemi-situasjonen og med en pågående krig i Europa er det mye som tyder på at den økonomiske dyrtiden som både rammer husholdninger og offentlige budsjetter fører til en fortsatt økning i sosial ulikhet. Da vil situasjonen i nabolag som allerede har levekårsproblemer kunne forsterke seg. Dette vil igjen kunne føre til større variasjon i ressurser og kvaliteter mellom nabolag; kort sagt er det sannsynlig at de sosioromlige mulighetsstrukturene blir mer skjevfordelt.

På den andre siden er det langvarige samfunnstrender som taler for at nabolaget kan ha mindre betydning; det er blitt mindre av fri lek utendørs og uorganisert fritid, flere barn og unge går på fritidsaktiviteter og skoler utenfor nabolaget sitt og digitale plattformer og sosiale medier har fått en mer sentral rolle i hverdagslivet. I tillegg er foreldre i større grad del av sosiale nettverk som er mer frigjort fra den lokale konteksten; mange sosiale relasjoner knyttes på arenaer utenfor nabolaget som på studiesteder og arbeidsplasser – og foreldrenes atferd og sosiale nettverk vil også prege barna. Økende flytting gjør at mange bor flere steder gjennom livsløpet og dermed er flere tilflyttere til nabolaget fra andre deler av byen, landet eller verden som de fortsatt har sosiale bånd til. Den økte mobiliteten og flyktigheten kan også gi lavere grad av stedstilknytning.

Samlet sett peker nabolagseffektstudier, tross variasjon i funnene, mot at nabolaget fortsatt påvirker barn og unges livssjanser og mulighetsrom. Funnene fra de to empiriske nabolagseffektstudiene mine fra Oslo på tidlig 1990-tallet peker i samme retning. Nabolagseffektstudier av nyere dato, sammen med studier som viser økt sosial ulikhet og segregasjon i byregionene de siste tiårene gir grunn til å tro at effektene er forsterket – både i positiv og negativ retning grunnet større sosioromlig ulikhet. Sannsynligvis har bostedets betydning for barn og unges livssjanser økt i denne perioden og det er grunn til å tro at denne økningen vil fortsette i årene fremover. De langvarige nabolagseffektene måles alltid retrospektivt, så det er først om 20-30 år at vi kan måle de langvarige effektene av oppvekststedet for de som vokser opp i dag.

Med bakgrunn i funnene fra dette forskningsfeltet vil jeg konkludere med at variasjonene i kvaliteter ved oppvekststedet – og prosessene som fører til denne romlige ulikheten – er en ulikhetsskapende mekanisme for borgerne. Mens noen får drahjelp av bostedet sitt, er det en hemsko for andre. Stedstrekkene er én av faktorene som hemmer og fremmer individuelle muligheter, enten de stammer 'direkte' fra nabolaget eller fra institusjoner som skolen som er tett integrert i nærmiljøkonteksten. At bostedet og dets institusjoner gir så ulike utfall for beboerne er verken rettferdig eller en god måte å foredle menneskelig kapital på, tvert om er det urettferdig og en sløsing med den viktigste humankapitalen vår (Galster, 2019). Gjennom kappen og enkeltbidragene har jeg i liten grad trukket inn maktperspektivet og de prosessene som fører til denne ulikheten mellom nabolagene i byrommet. Men forskjellene er i stor grad et resultat av det politisk-økonomiske systemets virkemåte og politiske beslutninger. De romlige forskjellene er ikke sosialt og økonomisk bærekraftige, og langt unna målet om en rettferdig by hvor sosiale hensyn og like muligheter for alle er idealet (Fainstein, 2010). På tross av at den norske velferdsstaten med sine politiske grep utjevner noen av de sosioromlige ulikhetene, er det en stor utfordring og et paradoks for en egalitær velferdsstat at stedsrelaterte faktorer fra oppvekststedet fortsetter å spille en rolle mer enn et tiår senere med de konsekvenser det har for individer, hushold og lokal- og storsamfunn.

Hva så? Videre forskning

Gjennom kappen og i enkeltbidragene har jeg kommet med mange forslag til nye temaer for nabolagseffektforskningen og forslag til forskningsspørsmål, design- og metodegrep og

teoretiske innfallsvinkler. Jeg vil her oppsummere de viktigste. Et hovedpoeng er at jeg i tråd med Sharkey & Faber (2014) argumenterer for at spørsmålet *om nabolaget har betydning* er for enkelt som forskningsspørsmål. Det krever et ja eller et nei, noe som ikke er i tråd med den kompleksiteten vi står overfor av teoretiske modeller eller empiriske funn på feltet. Spørsmålet, formulert på denne måten er ikke presist nok og har altfor lenge og i for stor grad hatt innflytelse på forskningsfeltet. Nabolagsforskningen bør, etter mitt syn, bort fra en snever dikotom forståelse av det som i realiteten er et gjensidig og sammensatt samspill mellom mennesker og nabolag. Spørsmålet bør heller være *hvor, når, hvordan og for hvem* oppvekst- og bostedet influerer på oss, noe som også i økende grad gjenspeiles i nyere studier.

Gjennomgangen både av empiriske studier og teoretiske forståelser (kapittel 2 og 3) viser, etter mitt syn, tydelig at det ikke er et spørsmål *om* nabolagseffekter eksisterer eller ikke, men når og for hvem de setter inn, om deres omfang, størrelse, og om hvilke stedstrekk og mekanismer som forårsaker dem og hvilke individuelle utfall og mulighetsrom de influerer på. Som jeg argumenterer for i avhandlingens tredje bidrag (Brattbakk og Wessel, 2017) varierer kontekstuelle effekter med en rekke betingelser i tid og rom, og ikke minst med hvem og hva som påvirkes. Nabolagseffektstudier har i økende grad gått bort fra å kun estimere gjennomsnitts-effekter for alle barn og unge, men skiller på variasjon i effekter mellom ulike grupper. Relativt mange studier har fått frem effekter etter alder og kjønn, og etter hvert er det også en økende andel som tar høyde for etnisk og sosioøkonomisk bakgrunn i Sverige (Brandén et al., 2022) og Norge (Nordvik og Galster, 2019; Nordvik og Hedman, 2018; Hermansen et al. 2020b).

Et annet poeng som gjennomsyrrer kappen og de to siste bidragene i avhandlingen er at én bestemt mulighetsstruktur kan lede til ulike mekanismer. I framstillingen av mange overføringsmekanismer er det en tendens til å forenkle virkeligheten ved å anta at forekomsten av et fenomen eller trekk ved nabolaget fører til den samme responsen fra alle beboerne. For eksempel antas det at alle, eller de fleste, barn og unge vil få senket sine utdanningsambisjoner i nabolag der en viss andel av beboerne i liten grad verdsetter det å satse på utdanning. Gjennomgangen min av mekanismer i kapittel 3 viser imidlertid at reaksjonene på ulike holdninger eller atferd ikke nødvendigvis trenger å ha en smitteeffekt. Snarere enn å akseptere og internalisere holdningene eller atferden kan andre beboere forholde seg nøytrale, ta avstand, trekke seg unna eller yte motstand, protestere eller sette inn mottiltak. Beboere er ikke kun passive mottakere av norm- og verdssystemer, men handlende aktører slik for eksempel typologien min over foreldres ulike nabolagsstrategier viser (Brattbakk, 2022).

Å undersøke betydningen av personlighetstrekk hos barn og unge er i forlengelsen av dette også en fruktbar vei videre for studier av nabolagseffekter. I to nederlandske studier er psykologiske trekk, målt med Femfaktor-modellen (The Big Five), funnet å mediere effektene fra nabolagsdeprivasjon på ungdoms utdanningsoppnåelse og problematferd (Nieuwenhuis et al., 2021). En robust personlighet og et sterkt utdanningsdriv er funnet å fungere som buffer mellom nabolagsdeprivasjon og ungdoms utdanningsoppnåelse (Nieuwenhuis et al., 2015).

Studier som trekker inn biologiske faktorer, er også et interessant spor. Epigenetikken er særlig relevant for samspillet mellom individ og miljø, og er foreløpig relativt lite utforsket i nabolagsforskningen.

Tett koblet til de to foregående poengene er behovet for god forskningsdesign og data som med større presisjon klarer å identifisere ulike mekanismer som fører til nabolagseffekter for ulike grupper av beboere og på hvilket geografisk nivå disse gjør seg gjeldende. Studier som på mer sofistikerte måter klarer å utforske samspillet mellom nabolagsarenaen og andre kontekster som familie, barnehage og skole vil også bringe feltet videre. Å styrke denne forståelsen er vesentlig for å finne fram til de politiske løsningene og tiltakene på overordnet og detaljert nivå som faktisk kan ha effekt. Et eksempel på bedre forskningsdesign er studier som i større grad klarer å identifisere hvilke personer og institusjoner barn og unge faktisk samhandler med i nabolaget – ‘de signifikante andre’ – heller enn å måle effekter av samtlige naboer eller lokale aktører (Brandén et al., 2022). For å få til dette er det behov for surveydata eller andre typer data om sosiale nettverk som gir bedre informasjon om beboernes verdi- og normsett, holdninger og atferd snarere enn såkalte objektive levekårsvariabler og demografiske variabler om befolkningen som benyttes som proxyer.

Studier av nabolagseffekter vil i årene framover antagelig i økende grad ta i bruk georomlige data (Capineri et al., 2016) og data fra sosiale medier (Chetty et al., 2022a; 2022b) som stammer fra borgere som bevisst eller ubevisst etterlater digitale spor eller bruker ulike digitale løsninger (internett, mobilapplikasjoner, sosiale medier, etc.) (se De Falco (2023) for en oversikt over nabolagseffektstudier). Innsamling, aggregering og analyse av slike data vil kunne gi bedre innsikt i preferanser, holdninger og atferd i nabolag som sosiale nettverk og stedsbruk. Se også Harding et al. (2011, s. 284-289) for en grundig diskusjon av ulike forskningsstrategier som kan forbedre nabolagseffektstudier ved å redusere seleksjonsutfordringene og ta hensyn til heterogene effekter. Harding vektlegger dessuten betydningen av kvalitative studier som kan gi bedre innsikt i overføringsmekanismer, noe som er i tråd med mine erfaringer fra litteraturgjennomgangen og syntetiseringen i den fjerde artikkelen (Brattbakk, 2022). Å benytte et bredere metoderepertoar bør være et mål for forskningen på nabolagets innflytelse.

Å styrke den geografiske avgrensningen av det nabolaget som faktisk er relevant for forskningsspørsmålet i den enkelte studie og for det enkelte individ vil også være en fruktbar vei framover. Flere studier benytter fleksible nabolagsavgrensninger rundt hvert enkelt individ og disse finner sterkere nabolagseffekter (Andersson og Malmberg, 2015; 2018).

Med bakgrunn i egne og andres kvalitative etnografiske studier av oppvekstvilkårene i levekårsutsatte byområder og med bevisstheten om begrensningene ved de kvantitative nabolagseffektstudiene (nabolagsavgrensning, relevante data, seleksjon, osv) tilhører jeg i likhet med (Sharkey og Elwert, 2011; Sampson, 2012) de som mener at vi med stor sannsynlighet underestimerer de negative effektene av å vokse opp i de mest utsatte nabolagene og undervurderer de positive effektene av å vokse opp i de mest velstående byområdene. Tross mange studier og bedre design vil jeg hevde at det fortsatt eksisterer store

kunnskapshull når det gjelder hvilke mekanismer som fører til nabolagseffekter for barn og unge.

Hva så? Politiske implikasjoner

De politiske implikasjoner av funnene i mine studier og den omfattende litteraturen som påviser romlig ulikhet og nabolagseffekter som begrenser beboernes livssjanser, bør etter mitt syn hvile på et romlig begrep om sosial rettferdighet (Fainstein, 2010). Siden barn og unge er i formativ alder, ikke kan velge fødested og er blant samfunnets minst mobile er de antagelig den gruppen som har mest å vinne på en jevn romlig fordeling av goder, som for eksempel velfungerende nærmiljøer med gode utdanningstilbud. Jeg lener meg derfor på Dawkins forståelse når han skriver: «Det er en moralsk forpliktelse å redusere i hvor stor grad geografien skal få påvirke konvertering av utdanning, ressurser og sosial kapital til barns muligheter» (Dawkins, 2017, s. 903, min oversettelse). Å tette det romlige ulikhetsgapet er etter mitt syn en viktig implikasjon av nabolagseffektforskningen og vil innebære å utjevne ulikhetene i de sosioromlige mulighetsstrukturene som er avgjørende for barn og unges livssjanser og mulighetsrom.

Faber og Sharkey (2014) spør «For hvem, når, hvor og hvordan har nabolaget betydning?» Et nærliggende spørsmål knyttet til en mer sosialt rettferdig romlig fordeling er: «Hvem får hva, hvor og hvordan?» (Smith, 1977). Gitt den ujevne geografiske fordelingen av behov, ressurser og rettigheter, hvor noen områder er betydelig bedre sørget for enn andre, må en rettferdig territoriell fordeling alltid inkludere strukturelle og institusjonelle aspekter. Det handler om makt og politikk. Hvem som er nederst i samfunnshierarkiet er ikke tilfeldig, heller ikke hvor de minst privilegerte har mulighet til å bo eller hva slags muligheter som tilbys i disse lokalsamfunnene. Tilgang til ressurser og makt henger tett sammen med hvordan det økonomiske og politiske systemet fungerer. Som jeg har forsøkt å belyse gjennom avhandlingsarbeidet bærer det galt av sted å utelukkende fordype seg i mekanismer som hemmer gode levekår i det enkelte nabolag uten å samtidig trekke inn mekanismer på makronivå som fører til at forskjellen mellom individer, grupper og steder oppstår og opprettholdes.

Som medlem av det regjeringsoppnevnte By- og levekårsutvalget som i 2020 la fram *NOU2020:16 Levekår i byer. Gode lokalsamfunn for alle* fikk jeg muligheten til å bruke kunnskapen fra avhandlingsarbeidet og øvrige forskningsprosjekter inn i politikkutforming. Det aller viktigste grepet for å minimere de romlige ulikhetene er å sørge for at den økonomiske politikken og den grunnleggende fordelingspolitikken fører til en jevnere fordeling av ressurser mellom grupper og områder. Dette omfatter, etter mitt syn, skatte- og næringspolitikk rettet mot individer og virksomheter, velferdspolitik som utdanning, helse, bolig og arbeid, samt byutviklings-, areal- og transportpolitikk.

Innsiktene om at utfordringene er knyttet til hele byregionen og ikke kun områdene med levekårsutfordringer er sentrale: ‘de gylne ghettoene’ (Andersen og Ljunggren, 2014) og de levekårsutsatte byområdene er del av den samme samfunnsfloken og må sees i sammenheng. Det er viktig å huske at problemforståelsen også kan ha implikasjoner for politikk-

utformingen: «om man studerar det utsatta området utan att placera in det som del av det omgivande samhället, skapas endast en partiell förståelse för sammanhangen. Risken er stor att fokus förflyttas från segregationsproblematikens djupt liggande mönster, till en tolkning som är mer politiskt handterbar.» (SOU 2005:29). For å vise politisk handlekraft kan det være nærliggende å sette inn konkrete tiltak i de utsatte områdene framfor å utforme en politikk som tar tak i de ulikhetsskapende dynamikkene. Det ene utelukker imidlertid ikke det andre. I tillegg til den mer generelle fordelings- og velferdspolitikken er det behov for politikk som retter seg mot de mest levekårsutsatte byområdene og som hviler på et solid kunnskapsgrunnlag. Den forskningsbaserte kunnskapen om hvilke områdetiltak som har effekt er delvis mangelfull i Norge, og bør styrkes (Andersen og Brattbakk, 2020).

For å gi barn og unge i levekårsutsatte områder like muligheter er en ekstra satsing på barnehager, skoler, fritidstilbud og å skaffe deltidsjobber for ungdom sentrale tiltak. Det samme gjelder en styrket og mer systematisk innsats i ordinære tjenester som helse-, sosial- og sysselsettingstilbud. Bolig- og byutviklingspolitikken er også sentral og omfatter både utbygging av nye områder og videreutvikling av de eksisterende. Å søke å skape mer sosialt blandede nabolag og byområder gjennom variasjon i boligtyper, disposisjonsforhold til bolig og gode områdekvaliteter er nødvendig for å motvirke segregasjonen.

Mye tyder på at allokering av ressurser mellom nabolag og bydeler i norske byer i relativt sterk grad korrelerer med variasjonen i utfordringer og behov. Budsjettfordeling basert på sosiodemografiske indikatorer, områdesatsinger og statlige prosjektmidler på den ene siden og en relativt god og omfordelende skatte- og velferdspolitik mellom individer og grupper på den andre siden motvirker de mest ekstreme forskjellene. Det er liten tvil om at omfordelingsmekanismene i det rike og sosialdemokratiske Norge er relativt gode i internasjonal komparasjon. Det er derfor på sin plass å understreke at det jeg har studert, er nabolageffekter *etter* slike omfordelingstiltak, noe som er en helt annen situasjon enn da Sundt (1975 [1858]) gjennomførte sine studier på 1880-tallet hvor ingen omfordeling dempet nabolageffektene. På tross av dette er de sosioromlige ulikhetene fortsatt store.

Normer, holdninger, preferanser, ambisjoner, forventninger og livssjanser oppstår ikke i et vakuum, men i en sosial kontekst der nærmiljøet – i samspill med familie, barnehage og skole – spiller en viktig rolle, også i en velferdsstat med et uttalt mål *om*, og politisk innsats *for*, å redusere romlig og sosial ulikhet. I lys av at sosioøkonomisk bostedssegregasjon og sosial ulikhet mellom grupper i Osloregionen og flere norske byregioner er økende er det all grunn til å forvente at nabolageffekter for barn og unge vil få større utbredelse og omfang i tida framover. Denne avhandlingen er et bidrag for å styrke innsikten om hvordan sosioromlig ulikhet i form av oppvekststedets mulighetsstrukturer bidrar til å reproducere sosial ulikhet i det norske samfunnet. For at det skal være mulig å sette inn treffsikre tiltak på ulike nivå er styrket kunnskap og innsikt om hvordan oppvekststedet påvirker oss fortsatt viktig.

Referanser

- Ainsworth J.W. (2002). Why does it take a village? The mediation of neighborhood effects on educational achievement. *Social Forces* 81(1), 117–152.
- Alghasi, S. Eide, E. & Eriksen, T.H. (2012). *Den globale drabantbyen. Groruddalen og det nye Norge*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Allard, S. W., & Small, M. L. (2013). Reconsidering the Urban Disadvantaged: The Role of Systems, Institutions, and Organizations. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 647(1), 6–20. <https://doi.org/10.1177/0002716213479317>
- Alvesson, M. & Sköldbberg, K. (2017) *Tolkning och reflektion: vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. 3 utgave. Studentlitteratur AB. ISBN 9789144111131
- Andersen, B. (2014). *Westbound and Eastbound. Managing sameness and the Making of Separations in Oslo*. PhD. Universitetet i Oslo.
- Andersen, B. (2019). Marginality and banality in the segregated city: Reflections on the ‘riots’ in Oslo. *Ethnicities*, 19(6):1121-1137. <https://doi.org/10.1177/1468796819866334>
- Andersen, B., Brattbakk, I. & Dalseide, A. M. (2017). Tøyenliv og Vinderenliv: Likheter og ulikheter i en segregert by, i Ljunggren, J. (red.) *Oslo – ulikhetenes by*. Oslo, Cappelen Damm Akademisk.
- Andersen, B, Nygaard, M.O., Dalseide, A. M., Mæhle, Y. M. Breistrand, H., Ruud, M. E. & Brattbakk, I., (2018a). *Fellesskapets utfordringer på Bjørnerud. Sosiokulturell stedsanalyse av Bjørnerud i Bydel Søndre Nordstrand*. AFI-rapport 04:2018. Oslo: Arbeidsforskningsinstituttet.
- Andersen, B, Brattbakk, I., Dalseide, A. M., Mæhle, Y. M. & Ruud, M. E. (2018b). *Hverdagsstedet Vestli. Sosiokulturell stedsanalyse av Vestli i Bydel Stovner*. AFI-rapport 01:2018. Oslo: Arbeidsforskningsinstituttet.
- Andersen, B. & Brattbakk, I. (2020). Områdesatsinger i Norge. Et skjort kunnskapsgrunnlag for strategier og tiltak. *Tidsskrift for boligforskning*, 2-2020, 30-147. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-5988-2020-02-03>
- Andersen, B., Ander, H.E., & Skrede, J. (2021). The directors of urban transformation: The case of Oslo. *Local Economy*, 35(7), 695–713. <https://doi.org/10.1177/0269094220988714>
- Andersen, P. L. & Ljunggren, J. (2014). Gylne ghettoer. Inntektselitens bostedssegregering i Oslo, 1980-2005. Korsnes, O., Hansen, M. N., Hjellbrekke, J. (Red.). *Elite og klasse i et egalitært samfunn*. 8. s. 126-143. Universitetsforlaget.
- Andersson, E. (2004) From Valley of Sadness to Hill of Happiness – The Significance of Surroundings for Socio-economic Career, *Urban Studies*, 41(3), 641-659.
- Andersson, E. & Subramanian, S.V. (2006) Explorations of neighborhood and educational outcomes for young Swedes, *Urban Studies*, 43(11): 2013-2025. <https://doi.org/10.1080/00420980600897834>
- Andersson, E. K., & Malmberg, B. (2015). Contextual effects on educational attainment in individualised, scalable neighbourhoods: Differences across gender and social class. *Urban Studies*, 52(12), 2117–2133. <https://doi.org/10.1177/0042098014542487>
- Andersson, E.K., & Malmberg, B. (2018). Segregation and the effects of adolescent residential context on poverty risks and early income career: A study of the Swedish 1980 cohort. *Urban Studies*, 55(2): 365-383. <http://urbanstudiesinl.blogspot.co.uk/2016/05/segregation-influences-life-chances-of.html>
- Andersson, E.K., Malmberg, B. & Clark, W.A.V. (2021a). Neighbourhood context and young adult mobility: A life course approach. *Population, Space & Place*. 2021; 27:e2405. <https://doi.org/10.1002/psp.2405>
- Andersson, E.K., Hennerdal, P. & Malmberg, B. (2021b). The re-emergence of educational inequality during a period of reforms: A study of Swedish school leavers 1991–2012. *Environment and Planning B: Urban Analytics and City Science*, 48(4), 685–705. <https://doi.org/10.1177/2399808319886594>
- Andersson, E.K., Janssen, H., Ham, M. van, & Malmberg, B. (2023). Contextual poverty and obtained educational level and income in Sweden and the Netherlands: A multi-scale and longitudinal study. *Urban Studies*, 60(5), 885–903. <https://doi.org/10.1177/00420980221120492>

- Andersson, R. & van der Burgt, D. (2000) Segregationens konsekvenser – en forskningsoversikt for Social Rapport 2001. To be published by EPC/Socialstyrelsen.
- Andersson, R. & Musterd, S. (2005). Area-based policies: A critical appraisal. *Tijdschrift voor economische en sociale geografie*, 96: 377-389. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9663.2005.00470.x>
- Andersson, R., Musterd, S., Galster, G. & Kauppinen, T.M. (2007) What Mix Matters? Exploring the Relationships between Individuals' Incomes and Different Measures of their Neighbourhood Context, *Housing Studies*, 22(5): 637-660, <https://doi.org/10.1080/02673030701474602>
- Andersson, R. & Musterd, S. (2010) What scale matters? Exploring the relationships between individuals' social position, neighbourhood context and the scale of neighbourhood, *Geografiska Annaler B, Human Geography*, 92(1), 1–21. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0467.2010.00331.x>
- Andersson, R., Musterd, S. & Galster, G. (2014) Neighbourhood Ethnic Composition and Employment Effects on Immigrant Incomes, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 40:5, 710-736, <https://doi.org/10.1080/1369183X.2013.830503>
- Andersson, R., Brattbakk, I. & Vattovaara, M. (2016). Natives' opinions on ethnic residential segregation and neighbourhood diversity in Helsinki, Oslo and Stockholm. *Housing Studies*, 32(4), 491-516, <https://doi.org/10.1080/02673037.2016.1219332>
- Andersson, R. & Hedman, L. (2016). Economic decline and residential segregation: a Swedish study with focus on Malmö, *Urban Geography*, 37(5), 748-768, <https://doi.org/10.1080/02723638.2015.1133993>
- Arksey, H., & O'Malley, L. (2005). Scoping studies: Towards a methodological framework. *International Journal of Social Research Methodology*, 8(1), 19-32. <https://doi.org/10.1080/1364557032>
- Arnell-Gustafsson, U. (1975). *Om bostadssegregationens effekter*. Uppsala: Uppsala universitet, doktorsavhandling.
- Bell, A., & Jones, K. (2015). Explaining Fixed Effects: Random Effects Modeling of Time-Series Cross-Sectional and Panel Data. *Political Science Research and Methods*, 3(1), 133-153. <https://doi.org/10.1017/psrm.2014.7>
- Bell, A. & Fairbrother, M. & Jones, K. (2019). Fixed and Random effects models: making an informed choice. *Quality and Quantity*. 53(2):1051–1074. <https://doi.org/10.1007/s11135-018-0802-x>
- Berg, A. (2021). Klassetilpasset rådgivning i skolen. I Ljunggren, J. & Hansen, M.N. (red.) *Arbeiderklassen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Bergsten, Zara (2010) *Bättre framtidsutsikter? Blandade bostadsområden och grannskapseffekter: En analys av visioner och effekter av blandat boende*. Avhandling. Uppsala: Department of Social and Economic Geography. Geografiska regionstudier, 85.
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction. A social critique of the judgement of taste*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Bourdieu, P. (1999). The contradiction of Inheritance. In Bourdieu, P. et al. (eds) *The Weight of the world: Social suffering in contemporary society*, (pp 507-513). Cambridge: Polity Press.
- Brandén, M., Haandrikman, K. & Birkelund, G.E. (2022). Escaping one's disadvantage? Neighbourhoods, socioeconomic origin and children's adult life outcomes, *European Sociological Review*, 2022; jcac063, <https://doi.org/10.1093/esr/jcac063>
- Brattbakk, I. & Dyb, E. (2001). *Byfornyelsen i Oslo 1998 – 2000: Evaluering av de nye virkemidlene*. Prosjektrapport 310. Byggforsk: Oslo. 172 s.
- Brattbakk, I. & Hansen, T. (2004): Post-war large housing estates in Norway Well-kept residential areas still stigmatised? *Journal of Housing and the Built Environment*, 19 (3), 311 – 332. <https://link.springer.com/article/10.1007%2Fs10901-004-0697-9>
- Brattbakk, I. & Wessel, T. (2013). Long-term Neighbourhood Effects on Education, Income and Employment among Adolescents in Oslo. *Urban Studies*, 50(2), 391-406. <https://doi.org/10.1177/0042098012448548>
- Brattbakk, I. (2014). Block, neighbourhood or district? The importance of geographical scale for area effects on educational attainment. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 96 (2), 109-125. <https://doi.org/10.1111/geob.12040>

- Brattbakk, I., Hagen, A. L., Rosten M. R., Sæter, O., Osuldsen, J., Andersen, B., Thorstensen, E. & Bratseth, K. (2015). *Hva nå, Tøyen? Sosiokulturell stedsanalyse av Tøyen i Bydel Gamle Oslo*. Rapport 8/2015. Arbeidsforskningsinstituttet, Oslo.
- Brattbakk, I. & Wessel, T. (2017). Nabolagets effekt: hva er problematisk med geografisk ulikhet? i Ljunggren, J. (red.). *Oslo - ulikhetenes by*. Kapittel 16. s. 339-358. Cappelen Damm Akademisk.
- Brattbakk, I. & Andersen, B. (2017). *Oppvekststedets betydning for barn og unge. Nabolaget som ressurs og utfordring*. AFI-rapport 02:2017. Høgskolen i Oslo og Akershus.
- Brattbakk, I., Andersen, B., Hagen, A. L., Ruud, M. E., Ander, H.E., Breistrand, H., Skajaa, J. & Dalseide A.M. (2017). *På sporet av det nye Grønland. Sosiokulturell stedsanalyse av Grønland i Bydel Gamle Oslo*. AFI-rapport 04:2017. Høgskolen i Oslo og Akershus.
- Brattbakk, I. (2020). Trangboddhet og barnefamiliers hverdagsliv i koronaens tid, *Tidsskrift for boligforskning*, 1-2020, 25–49. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-5988-2020-01-02>
- Brattbakk, I. (2021). *Levekårsanalyse for Bydel Stovner. Utvikling i demografi og levekår for Bydel Stovners delbydeler sammenlignet med landet, Oslo og utvalgte norske byområder i perioden 2008/9-2018/19*. OsloMet, AFI, FOU-resultat 2021:5.
- Brattbakk, I. (2022). Foreldres nabolagsstrategier for barn og unge: danne, styrke og skjerme, *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 62(2), 102-121. <https://www.idunn.no/doi/epdf/10.18261/tfs.63.2.2>
- Brännström, L. (2004). Poor Places, Poor Prospects? Counterfactual Models of Neighbourhood Effects on Social Exclusion in Stockholm, Sweden. *Urban Studies*, 41(13), 2515–2537. <https://doi.org/10.1080/0042098042000294547>
- Brännström, L. (2005). Does neighbourhood origin matter? A longitudinal multilevel assessment of neighbourhood effects on income and receipt of social assistance in a Stockholm birth cohort. *Housing, Theory and Society*, 22(4), 169–195. <https://doi.org/10.1080/14036090510011586>
- Brännström, L. (2008). Making Their Mark: The Effects of Neighbourhood and Upper Secondary School on Educational Achievement. *European Sociological Review*, 24(4), 463-478. <https://www.jstor.org/stable/25209179>
- Brännström, L. (2012). Neighbourhood effects on young people's future living conditions: Longitudinal findings from Sweden. *International Journal of Social Welfare*, 21(4), 325-337. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2397.2011.00842.x>
- Breton, R. (1964). Institutional Completeness of Ethnic Communities and the Personal Relations of Immigrants. *American Journal of Sociology*, 70: 193-205.
- Browne, W. J. (2009): *MCMC Estimation in MLwiN. Version 2.13*. Centre for Multilevel Modelling, University of Bristol, Bristol.
- Capineri, C., Haklay, M., Huang, H., Antoniou, V., Kettunen, J., Ostermann, F., & Purves, R. (Eds.). (2016). *European Handbook of Crowdsourced Geographic Information*. Ubiquity Press. <http://www.jstor.org/stable/j.ctv3t5r09>
- Cappelen, A., John List, J., Samek, A. & Tungodden, B. (2020). The Effect of Early-Childhood Education on Social Preferences, *Journal of Political Economy*, 128(7): 2739-2758. <https://doi.org/10.1086/706858>
- Carlsson, M. & Eriksson, S. (2023), Do employers avoid hiring workers from poor neighborhoods? Experimental evidence from the real labor market. *Scandinavian Journal of Economics*, 125(2), 376-402. <https://doi.org/10.1111/sjoe.12509>
- Centner, R. (2021). A very Nordic set of concerns? Visionary circumspection and theoretical conversations with the rest of the world, *Nordic Journal of Urban Studies*, 1(1), 19-41. <https://doi.org/10.18261/issn.2703-8866-2021-01-02>
- Cheshire, P. (2012), Are Mixed Community Policies Evidence Based? A Review of the Research on Neighbourhood Effects. In: M. van Ham, D. Manley, N. Bailey, L. Simpson & D. Maclennan, (eds.), *Neighbourhood Effects Research: New Perspectives*, pp. 267–294. Dordrecht: Springer.
- Chetty, R., Hendren, N. & Katz, L.F. (2016). The Effects of Exposure to Better Neighborhoods on Children: New Evidence from the Moving to Opportunity Experiment. *American Economic Review*, 106(4), 855-902. <http://dx.doi.org/10.1257/aer.20150572>

- Chetty, R. & Hendren, N. (2018a). The impacts of neighborhoods on intergenerational mobility I: childhood exposure effects. *Quarterly Journal of Economics*, 133(3): 1107–1162. <https://doi.org/10.1093/qje/qjy007>
- Chetty, R. & Hendren, N. (2018b). The Impacts of Neighborhoods on Intergenerational Mobility II: County-Level Estimates, *Quarterly Journal of Economics*, 133(3): 1163–1228. <https://doi.org/10.1093/qje/qjy006>
- Chetty, R., Jackson, M.O., Kuchler, T. et al. (2022a). Social capital I: measurement and associations with economic mobility. *Nature*, 608, 108–121. <https://doi.org/10.1038/s41586-022-04996-4>
- Chetty, R., Jackson, M.O., Kuchler, T. et al. (2022b) Social capital II: determinants of economic connectedness. *Nature*, 608, 122–134. <https://doi.org/10.1038/s41586-022-04997-3>
- Christie, N. (1982). *Hvor tett et samfunn?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Clinton, H. R. (1996). *It takes a village: and other lessons children teach us*, New York: Simon & Schuster.
- Coimbra, B. M., Carvalho, C. M., Moretti, P. N., Mello, M. F., & Belangero, S. I. (2017). Stress-related telomere length in children: A systematic review. *Journal of Psychiatric Research*, 92, 47–54. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2017.03.023>
- Creswell, J.W. (2003). *Research design. Qualitative, quantitative and mixed methods approaches*. Sage: London.
- Cuellar, J., Jones, D.J. & Sterrett, E. (2015). Examining Parenting in the Neighborhood Context: A Review. *Journal of Child & Family Studies*, 24, 195–219. <https://doi.org/10.1007/s10826-013-9826-y>
- Dahrendorf, R. (1980). *Life chances: approaches to social and political theory*. London: Weidenfeld.
- Dale, B. & Jørgensen, S. (1986). *Byens sosiale geografi*. Universitetsforlaget.
- Dawkins, C.J. (2017). Putting Equality in Place: The Normative Foundations of Geographic Equality of Opportunity, *Housing Policy Debate*, 27(6), 897-912. <https://doi.org/10.1080/10511482.2016.1205646>
- Dietz, R. D. (2002). The estimation of neighborhood effects in the social sciences: an interdisciplinary approach, *Social Science Research*, 31(4), 539–575.
- Nielsen, H., Rosholm, M., Smith, N. & Husted, N. (2003) The school-to-work transition of 2nd generation immigrants in Denmark. *Journal of Population Economics*, 16: 755–786. <https://doi.org/10.1007/s00148-003-0164-z>
- Damm, A.P. (2014). Neighbourhood Quality and Labor Market Outcomes: Evidence from Quasi-Random Neighbourhood Assignment of Immigrants, *Journal of Urban Economics*. 79, 139–166. <https://doi.org/10.1016/j.jue.2013.08.004>
- Damm, A.P. & Dustmann, C. (2014). Does Growing Up in a High Crime Neighborhood Affect Youth Criminal Behavior? *I: American Economic Review*. 104(6), 1806–1832. <https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/aer.104.6.1806>
- Dawkins, C.J. (2017). Putting Equality in Place: The Normative Foundations of Geographic Equality of Opportunity, *Housing Policy Debate*, 27:6, 897-912, <https://doi.org/10.1080/10511482.2016.1205646>
- De Falco, C.C. (2023). Geo-Media and Neighbourhood Effects' Studies: A New Frontier, *Social Sciences*, 12(2) 64-75. doi: 10.11648/j.ss.20231202.13
- Drange, N. & Telle, K. (2020). Segregation in a Universal Child Care System: Descriptive Findings from Norway, *European Sociological Review*, 36(6); 886–901, <https://doi.org/10.1093/esr/jcaa026>
- Eide, E. & Eriksen, T.H. (2012). Den flerstemte drabantbyen, i Alghasi, S. Eide, E. & Eriksen, T.H. (red.) *Den globale drabantbyen. Groruddalen og det nye Norge*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Ellen, I. G., & Turner, M. A. (1997). Does neighborhood matter? Assessing recent evidence, *Housing Policy Debate*, 8(4), 833–866. <https://doi.org/10.1080/10511482.1997.9521280>
- Ellen I. G. (2000). *Sharing Americas Neighborhoods. The Prospects for Stable Racial Integration*. Harvard University Press.
- Elstad, J.I. (2017). Helseulikhetenes by. I J. Ljunggren (red.), *Oslo - ulikhetenes by* (s. 171-188). Cappelen Damm Akademisk.

- Entwisle, B. (2007). Putting People into Place. *Demography*, 44(4), 687–703.
<http://www.jstor.org/stable/30053113>
- Eriksen, T. H. (1995). Vitenskapsmannen og fortolkeren — To metodologiske idealer hos privatdetektiven. S. 185-201, (red.) Elgurén, A. & Engelstad, A. *Under lupen: Essays om kriminallitteratur*, Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Erstad, Ida (2015). *Here, now and into the future: Child rearing among Norwegian-Pakistani mothers in a diverse borough in Oslo, Norway*. PhD, Fakultet for samfunnsvitenskap, Universitetet i Oslo.
- Fainstein, S.S. (2010). *The Just City*. Cornell University Press. <http://www.jstor.org/stable/10.7591/j.ctt7zhwt>
- Fassin, D. (2013). *Enforcing Order. An Ethnography of Urban Policing*. Cambridge: Polity Press
- Friedrichs, J. (1998). Do poor neighbourhoods make their residents poorer? Context effects of poverty neighbourhoods on residents. I Hans-Jürgen Andress (Red.), *Empirical Poverty Research in a Comparative Perspective*. Ashgate: Aldershot.
- Furstenberg, F.F. (1993). How families manage risk and opportunity in dangerous neighbourhoods. I W.J.Wilson (red.), *Sociology and the public agenda* (s. 231–258). Sage.
- Galster, G.C. & Killen, S.P. (1995). The geography of metropolitan opportunity: A reconnaissance and conceptual framework, *Housing Policy Debate*, 6(1), 7-43.
- Galster, G. og Santiago, A.M. (2006). What's the 'hood got to do with it? Parental perceptions about how neighbourhood mechanisms affect their children. *Journal of urban affairs*, 28(3), 201–226.
- Galster, G., R. Andersson & S. Musterd (2010), Who Is Affected by Neighbourhood Income Mix? Gender, Age, Family, Employment and Income Differences. *Urban Studies*, 47: 2915–2944.
- Galster, G. C. (2012), The Mechanism(s) of Neighbourhood Effects: Theory, Evidence, and Policy Implications. In: M. van Ham, D. Manley, N. Bailey, L. Simpson & D. Maclennan, eds., *Neighbourhood Effects Research: New Perspectives*, 23–56. Dordrecht: Springer.
- Galster, G., Andersson, R. & Musterd, S. (2015) Are Males' Incomes Influenced by the Income Mix of Their Male Neighbors? Explorations into Nonlinear and Threshold Effects in Stockholm, *Housing Studies*, 30(2): 315-343, <https://doi.org/10.1080/02673037.2014.931357>
- Galster, G., & Turner, L. M. (2017). Status discrepancy as a driver of residential mobility: Evidence from Oslo. *Environment and Planning A*, 49(9), 2155-2175. <http://dx.doi.org/10.1177/0308518X17717067>
- Galster, G. & Turner, L.M. (2019). Status Aversion, Attraction and Discrepancy as Drivers of Neighborhood Selection. *City & Community*, 18: 937-964. <https://doi.org/10.1111/cico.12435>
- Galster, G. (2019). *Making our Neighbourhoods, Making ourselves*. University of Chicago Press: Chicago.
- Gans, H. (1962). *The Urban Villagers*. New York: Free Press.
- Giddens, A. (1979). *Central Problems in Social Theory: Action, Structure and Contradiction in Social Analysis*, London: The Macmillan Press Ltd
- Gjesdal Christensen, A.L. (1972). *Vålerenga – treby i murbyen*. Magistergrad i etnologi. Universitetet i Oslo.
- Gjesdal Christensen, A.L. (1991). *Livet i og mellom husene. Utvalgte arbeider om livsform og bymiljø*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Goffman, E. (1963). *Stigma. Notes on the Management of Spoiled identity*. New York: Touchstone.
- Granovetter, M. (1973). The Strength of Weak Ties. *American Journal of Sociology*, 78: 1360-1380.
- Granovetter, M.S. (1974). *Getting a job: A study of contacts and careers*. 2nd Edition. The University of Chicago Press: Chicago, IL.
- Griffith, G.J. & Jones, K. (2020). When does geography matter most? Age-specific geographical effects in the patterning of, and relationship between, mental wellbeing and mental illness, *Health & Place*, 64, [102401] <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2020.102401>.
- Haandrikman, K., Costa, R., Malmberg, B., Rogne, A.F. & Sleutjes, B. (2021). Socio-economic segregation in European cities. A comparative study of Brussels, Copenhagen, Amsterdam, Oslo and Stockholm, *Urban Geography*, 44(1), 1-36, <https://doi.org/10.1080/02723638.2021.1959778>

- Hagen, A.L., Brattbakk, I., Andersen, B., Dahlgren, K., Ascher, B. & Kolle, E. (2016). *Ung og ute: En studie av ungdom og unge voksnes bruk av uterom*. Rapport 6/2016, Arbeidsforskningsinstituttet.
- Hagen, K., Djuve, A.B. & Vogt, P. (1994). *Oslo: den delte byen?* FAFO-rapport 161.
- Hansen, M.N. (2017). Segregering og ulikhet i Oslo-skolen. I Ljunggren, J. (red.) *Oslo – ulikhetenes by*, (s.257-276). Oslo: Cappelen Dam Akademisk.
- Hall, T. (2006). *Urban Geography*. 3rd edition. New York: Routledge.
- Hansen, T. & Brattbakk, I. (2005): Drabantbyene – bedre enn sitt rykte? i Barlundhaug, Rolf (red.) *Storbyens boligmarked – drivkrefter, rammebetingelser og handlingsvalg*. Scandinavian Academic Press/Spartacus: Oslo: 33-66.
- Harding, D.J., Gennetian, L., Winship, C., Sanbonmatsu, L. & Kling, J. (2011). Unpacking Neighborhood Influences on Education Outcomes: Setting the Stage for Future Research. In: Duncan, G. & Murnane, R. (eds.) *Whither Opportunity? Rising Inequality, Schools and Children's Life Chances*. New York: Russell Sage.
- Hedman, L. (2011). *Residential Mobility and Neighbourhood Effects: A Holistic Approach*. Avhandling. Geografiska regionstudier 88, Department of Social and Economic Geography, Uppsala University, Uppsala.
- Hedman, L. & van Ham, M. (2012). Understanding Neighbourhood Effects: Selection Bias and Residential Mobility. In: van Ham, M., Manley, D., Bailey, N., Simpson, L., Maclennan, D. (eds) *Neighbourhood Effects Research: New Perspectives*. Springer, Dordrecht. https://doi.org/10.1007/978-94-007-2309-2_4
- Hedström, P. & Swedberg, R. (1998). Social mechanisms: An introductory essay. In P. Hedström & R. Swedberg, (Eds). *Social mechanisms. An Analytical Approach to Social Theory*. Cambridge University Press: Cambridge, UK
- Henriksen, I.M. & Tjora, A.H. (red.) (2019). *Bysamfunn*. Universitetsforlaget.
- Hermansen, A.S., Borgen, N.T. & Mastekaasa, A. (2020a). Long-Term Trends in Adult Socio-Economic Resemblance between Former Schoolmates and Neighbouring Children, *European Sociological Review*, 36(3): 366–380. <https://doi.org/10.1093/esr/jcz066>
- Hermansen, A.S., Hundebø, P. O., & Birkelund, G. E. (2020b). *Towards spatial assimilation? Contextual mobility and neighborhood attainment among Norwegian immigrant descendants*. Rapport, SocArXiv. 49 s.
- Hillier, A.E. (2003) Spatial Analysis of Historical Redlining: A Methodological Exploration. *Journal of Housing Research*, 14(1): 137–167. www.jstor.org/stable/44944777
- Hodne, B. (1986). *Oppvekst i Christiania*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Horner, M. W. & Murray, A. T. (2002). 'Excess commuting and the modifiable areal unit problem', *Urban Studies*, 39(1), 131–139.
- Hox, J. (2002). *Multilevel Analysis: Techniques and Applications*. Erlbaum, Mahwah, NJ.
- Iversen, J.M., Haraldsvik, M. og Nyhus, O.H. (2020). *Ressursbruk i levekårsutsatte byområder*. SØF-rapport nr. 04/20. Senter for økonomisk forskning ved NTNU Samfunnsforskning.
- Jacobs, J. (1961). *The Death and Life of Great American Cities*. New York: Random House.
- Johnston, R., Propper, C., Burgess, S., Sarker, R., Bolster, A. & Jones, K. (2005). Spatial scale and the neighbourhood effect: multinomial models of voting at two recent British general elections', *British Journal of Political Science*, 35 (3): 487–514.
- Kammersgaard, T., Søgaard, T.F., Haller, M.B., Kolind, T. & Hunt, G. (2023) Community policing in Danish "ghetto" areas: Trust and distrust between the police and ethnic minority youth, *Criminology & Criminal Justice*, 23(1) 98–116. <https://doi.org/10.1177/17488958211017390>
- Kauppinen, T. M. (2007) Neighbourhood effects in a European city: secondary education of young people in Helsinki, *Social Science Research*, 36(1), pp. 421– 444. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2006.04.003>

- Kauppinen, T.M. (2008). Schools as mediators of neighbourhood effects on choice between vocational and academic tracks of upper secondary education in Helsinki, *European Sociological Review*, 24 (3), 379–391. <https://doi.org/10.1093/esr/jcn016>
- Koster, H.R.A., & van Ommeren, J. (2022). Neighbourhood stigma and place-based policies, *Economic Policy*, 2022, 1-51, eiac039, <https://doi.org/10.1093/epolic/eiac039>
- Kunz, J., Page, M. E. and Solon, G. (2003). Are point-in-time measures of neighborhood characteristics useful proxies for children’s long-run neighborhood environment?, *Economics Letters*, 79(2), 231–37. [https://doi.org/10.1016/S0165-1765\(02\)00324-5](https://doi.org/10.1016/S0165-1765(02)00324-5)
- Lamont, M. (1992). *Money, Morals, and Manners: The Culture of the French and American Upper Middle Class*. Chicago: University of Chicago Press.
- Lander, F., Rasmussen, K. & Mortensen, J.T. (2012). Social inequalities in childhood are predictors of unemployment in early adulthood. *Danish Medical Journal* 59(3): A4394. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/22381089/>
- Leckie, G. (2009). The complexity of school and neighbourhood effects and movements on school differences in models of educational achievement, *Journal of the Royal Statistical Society: Series A (Statistics in Society)*, 172 (3): 537–554.
- Leventhal, T. & Brooks-Gunn, J. (2000). The neighborhoods they live in: The effects of neighborhood residence on child and adolescent outcomes. *Psychological Bulletin*, 126(2), 309–337. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.126.2.309>
- Ley, D. (1983) *A Social Geography of the City*. New York: Harper & Row.
- L'Horty, Y., Bunel, M. & Petit, P. (2019) Testing for redlining in the labour market, *Spatial Economic Analysis*, 14(2): 153-173, <https://doi.org/10.1080/17421772.2019.1559347>
- Lindahl, L. (2011). A comparison of family and neighborhood effects on grades, test scores, educational attainment and income – evidence from Sweden. *Journal of Economic Inequality*, 9: 207–226. <https://doi.org/10.1007/s10888-010-9144-1>
- Ljunggren, J. (red.) (2017). *Oslo - ulikhetenes by* (s. 359-376). Cappelen Damm Akademisk.
- Ljunggren, J. & Andersen, P. (2017). Vestkant og østkant, eller nye skillelinjer? Bostedssegregasjon blant Oslo-ungdom mellom 2003 og 2012. I Ljunggren, J. (red.) *Oslo - ulikhetenes by*, s. 57-80. Oslo, Cappelen Damm Akademisk.
- Ljunggren, J. & Orupabo, J. (2020). Moving beyond: narratives of higher educational aspirations among descendants of immigrants in vocational training, *British Journal of Sociology of Education*, 41(5), 701-716, <https://doi.org/10.1080/01425692.2020.1776593>
- Ljunggren, J., Toft, M., & Flemmen, M. (2017). Geografiske klasseskiller. Fordelingen av goder og byrder mellom Oslos bydeler. I J. Ljunggren (red.), *Oslo - ulikhetenes by* (s. 359-376). Cappelen Damm Akademisk.
- Ludwig, J., Duncan, G.J., Gennetian, L.A., Katz, L.F., Kessler, R.C., Kling, J.R. & Sanbonmatsu, L. (2013). Long-Term Neighborhood Effects on Low-Income Families: Evidence from Moving to Opportunity, *American Economic Review Papers and Proceedings*, 103(3): 226–231. <https://www.jstor.org/stable/23469734>
- Magnusson, L. (red) (2001). *Den delade staden. Segregation och etnicitet i stadsbygden*. Umeå: Boréa
- Malmberg, B. Andersson, E. & Bergsten, Z. (2014) Composite Geographical Context and School Choice Attitudes in Sweden: A Study Based on Individually Defined, Scalable Neighborhoods, *Annals of the Association of American Geographers*, 104(4), 869-888, <https://doi.org/10.1080/00045608.2014.912546>
- Manley, D., van Ham, M., & Doherty, J., (2011). Social mixing as a cure for negative neighbourhood effects: evidence-based policy or urban myth. In: Bridge, G., Butler, T., Lees, L. (Eds.), *Mixed Communities: Gentrification by Stealth*. Policy Press, Bristol, 151–168.
- Manley, D. & van Ham, M. (2012). Neighbourhood Effects, Housing Tenure and Individual Employment Outcomes. In: van Ham, M. et al. (Eds.), *Neighbourhood Effects Research: New Perspectives*, 147–173. Dordrecht: Springer.

- Manley, D., van Ham, M., Bailey, N., Simpson, L. & Maclennan, D. (eds.) (2013). *Neighbourhood Effects or Neighbourhood Based Problems? A Policy Context*. Springer: London.
- Markussen, S. & Røed, K. (2018). The Golden Middle Class Neighborhood: Trends in Residential Segregation and Consequences for Offspring Outcomes. *IZA Discussion paper No. 11684*, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3234207>
- Massey, D. (24 June 1991). *A Global Sense of Place*. Marxism Today.
- Mathiesen, K.S. & Prior, M. (2006). The impact of temperament factors and family functioning on resilience processes from infancy to school age, *European Journal of Developmental Psychology*, 3:4, 357-387, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17405620600557797>
- McLuhan, M. (2001 [1968]). *War and Peace in the Global Village*. Gingko Press. ISBN:978-1-58423-074-8.
- McLuhan, M. (2011 [1962]). *The Gutenberg Galaxy. The Making of Typographic Man*. Toronto: Toronto University Press.
- Mouratidis, K. (2018a). Rethinking how built environments influence subjective well-being: A new conceptual framework. *Journal of Urbanism: International Research on Placemaking and Urban Sustainability*, 11(1), 24–40. <https://doi.org/10.1080/17549175.2017.1310749>
- Mouratidis, K. (2018b). Built environment and social well-being: How does urban form affect social life and personal relationships? *Cities*, 74, 7–20. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2017.10.020>
- Mouratidis, K. (2018c). Is compact city livable? The impact of compact versus sprawled neighbourhoods on neighbourhood satisfaction. *Urban Studies*, 55(11), 2408–2430. <https://doi.org/10.1177/0042098017729109>
- Mouratidis, K. & Andersen, B. (2023) What makes people stay longer in the densifying city? Exploring the neighbourhood environment and social ties, *Housing Studies*, 2023, <https://doi.org/10.1080/02673037.2023.2185593>
- Musterd, S. (2005) Social and Ethnic Segregation in Europe: Levels, Causes, and Effects, *Journal of Urban Affairs*, 27(3), 331-348, <https://doi.org/10.1111/j.0735-2166.2005.00239.x>
- Musterd, S., Marcinićzak, S., van Ham, M. & Tammaru, T. (2017). Socioeconomic segregation in European capital cities: Increasing separation between poor and rich. *Urban Geography* 38(7): 1062–1083. <https://doi.org/10.1080/02723638.2016.1228371>
- Myhr, A., Lillefjell, M., Espnes, G. A. & Halvorsen, T. (2017). Do family and neighbourhood matter in secondary school completion? A multilevel study of determinants and their interactions in a life-course perspective. *PLoS One*, 12(2): e0172281 (ISSN: 1932-6203). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0184231>
- Ng-Mak, D. S., Salzinger, S. Feldman, R., & Stueve, C. A. (2004). Pathologic adaptation to community violence among inner-city youth. *American Journal of Orthopsychiatry*. 74(2): 196-208.
- Nieuwenhuis, J., Hooimeijer, P. & Meeus, W. H. J. (2015). Neighbourhood effects on educational attainment of adolescents, buffered by personality and educational commitment. *Social Science Research*, 50, 100-109. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2014.11.011>
- Nieuwenhuis, J. & Hooimeijer, P. (2016). The association between neighbourhoods and educational achievement, a systematic review and meta-analysis. *Journal of Housing and the Built Environment*, 31, 321–347. <https://doi.org/10.1007/s10901-015-9460-7>
- Nieuwenhuis, J., Kleinepier, T., Janssen, H. & van Ham, M. (2021). Neighbourhood deprivation and the Big Five personality traits: associations with adolescent problem behaviour and educational attainment. *Journal of Housing and the Built Environment* 36, 943–963. <https://doi.org/10.1007/s10901-021-09876-3>
- Nordvik, V. & L. Osland, L. (2017), Putting a Price on your Neighbour. *Journal of Housing and the Built Environment*, 32(1); 157–175. <https://www.jstor.org/stable/44983737>
- Nordvik, V., & Hedman, L. (2018). Neighbourhood attainment of children of immigrants in Greater Oslo: Intergenerational inertia and the role of education. *Population, Space & Place*. 2019; 25:e2192. <https://doi.org/10.1002/psp.2192>

- Nordvik, V. & Galster, G. (2019). Neighborhood variation in early adult educational outcomes: The case of Norway. *DIE ERDE – Journal of the Geographical Society of Berlin*, 150(2), 61-71. <https://doi.org/10.12854/erde-2019-399>
- Nordvik, V., Turner, L.M. & Friedrichs, J. (2020). Neighbourhood Poverty and Individual Earnings: Tales of Two (Norwegian) Cities. *Journal of Economic and Human Geography*, 111(2), 134-148. <https://doi.org/10.1111/tesg.12370>
- NOU 2020:16 *Levekår i byer. Gode lokalsamfunn for alle*. Kunnskapsdepartementet.
- Næss, A. B. & Kirkengen, A. L. (2015). Er en belastet barndom knyttet til kortere telomerer? *Tidsskrift for Den norske legeforsening*, 135(15), 1356–1360. <https://doi.org/10.4045/tidsskr.14.1194>
- Odgers, C.L., Donley, S., Caspi, A., Bates, C.J. & Moffitt, T.E. (2015). Living alongside more affluent neighbours predicts greater involvement in antisocial behaviour among low-income boys. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 56(10), 1055-1064. <https://doi.org/10.1111/jcpp.12380>
- Openshaw, S. & Taylor, P. J. (1981): The modifiable areal unit problem, in Wrigley, N. & Bennett, R. J. (eds): *Quantitative Geography: A British View*. Routledge and Kegan Paul, London, 60–70.
- Park, R.E. (1925). The City: Suggestions for the Investigation of Human Behavior in the Urban Environment, pp. 1-46, in R.E. Park, Ernest W. Burgess, E.W. & McKenzie, R.D. (Eds.) *The City*. Chicago: University of Chicago Press.
- Pebbley, A.R. & Sastry, N. (2004). Neighborhoods, Poverty, and Children's Well-Being. I: Neckerman, K.M. (Eds.), *Social Inequality*. New York: Russel Sage Foundation.
- Pedersen, W. (2017). Ungdommens rusdelte Oslo. I J. Ljunggren (red.), *Oslo - ulikhetenes by*, s. 293-306. Cappelen Damm Akademisk.
- Pettersen, O. M., & Sletten, M. A. (2019). Å ha lite der de fleste har mye: Nabolagets betydning for subjektiv fattigdom blant ungdom i Oslo. *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 18(2), 139–170. <https://journals.oslomet.no/index.php/ungdomsforskning/article/view/3168>
- Pinkster, F.M. (2007). Localised Social Networks, Socialisation and Social Mobility in a Low-income Neighbourhood in the Netherlands. *Urban Studies*, 44(13), 2587-2603. <https://doi.org/10.1080/00420980701558384>
- Portes, A. (1998). Social capital: Its origins and applications in modern sociology. *Annual review of Sociology*, 24(1), 1-24. <https://www.annualreviews.org/doi/full/10.1146/annurev.soc.24.1.1>
- Putnam, R.D. (2016). *Our kids. The American Dream in Crisis*. Simon & Schuster.
- Rasbash, J., Charlton, C., Browne, W.J., Healy, M. & Cameron, B. (2009a) *MLwiN Version 2.10*. Centre for Multilevel Modelling, University of Bristol.
- Rasbash, J., Jones, K., Steele, F. & Pillinger, R. (2009b): *Introduction to multilevel modelling in MLwiN. Workshop presentations*. Centre for Multilevel Modelling, University of Bristol, Bristol.
- Raaum, O., Salvanes, K.G. og Sørensen, E.Ø. (2006). The Neighbourhood is Not What it Used to be. *The Economic Journal*, 116 (508), 200–222. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0297.2006.01053.x>
- Rege, M., Telle, K. & Votruba, M. (2012), Social Interaction Effects in Disability Pension Participation: Evidence from Plant Downsizing. *The Scandinavian Journal of Economics* 114(4); 1208–1239. <https://www.jstor.org/stable/23356955>
- Relph, E. (1976). *Place and placelessness*. London: Pion.
- Robbins, E. (2005). Et nabolag uten naboskap: Virkningene av fornyelsen på Grünerløkka. I J. Aspen (red.), *By og byliv i endring: studier av byrom og handlingsrom i Oslo*. Oslo: Scand. Academic Press.
- Rosten, M.G. (2015). *Neste siste stasjon, linje 2 – Sted, tilhørighet og unge voksne i Groruddalen*. Doktoravhandling, Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo.
- Rosten, M.G. (2017). Territoriell stigmatisering og gutter som «leker getto» i Groruddalen, *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 1(1): 53-70. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2017-01-04>
- Ruud, M.E., Andersen, B., Brattbakk, I., Breistrand, H., Nygaard, M.O. og Vestby, G.M. (2018a). *Utfordringer og mulighetsrom. Oppstartsanalyse for områdeløft på Romsås og Grorud*. NIBR-rapport 2018:4. Oslo: OsloMet.

- Ruud, M., Vestby, G.M., Brattbakk, I. & Andersen, B. (2016). *Områdeløft Ammerud. Trivsel og trygghet på spill*. NIBR-rapport 2016.21. Oslo: NIBR & AFI
- Sampson, R. (2019) Neighbourhood effects and beyond: explaining the paradoxes of inequality in the changing American metropolis. *Urban Studies*, 56 (1), 3-32, <https://doi.org/10.1177/0042098018795363>
- Sampson, R., Morenoff, J. & Gannon-Rowley, T. (2002) Assessing 'neighbourhood effects: social processes and new directions in research, *Annual Review of Sociology*, 28(1): 443–478. <https://www.annualreviews.org/doi/full/10.1146/annurev.soc.28.110601.141114>
- Sampson, R.J. (2012) *Great American City. Chicago and the Enduring Neighborhood Effect*. University of Chicago Press: Chicago.
- Sandberg, S., & Pedersen, W. (2006). *Gatekapital*. Universitetsforlaget.
- Schachner, J. & Sampson, R.J. (2020). Skill-based Contextual Sorting: How Parental Cognition and Residential Mobility Produce Unequal Environments for Children. *Demography* 57(2), 675-703. <https://doi.org/10.1007/s13524-020-00866-8>
- Schiefloe, P.M. (1985). *Nærmiljø i bysamfunn. Om nærmiljø i byer*. Universitetsforlaget.
- Schwartz, H., Burkhauser, S., Griffin, B.A., Kennedy, D.P., Green, H.D., Kennedy-Hendricks, A. & Pollack, C.E. (2015). Do the Joneses Help You Keep Up? A Natural Experiment in Exposure to Nonpoor Neighbors. *Housing Policy Debate*, 25(2), 320–352. <https://doi.org/10.1080/10511482.2014.956324>
- Schwartz, A.E., Laurito, A., Laco, J., Sharkey, P. & Ellen, I.G. (2022). The academic effects of chronic exposure to neighbourhood violence, *Urban Studies*, 59(14): 3005–3021. <https://doi.org/10.1177/00420980211052149>
- Sharkey, P. (2013). *Stuck in Place. Urban Neighbourhoods and the End of Progress Toward Racial Equality*. The University of Chicago Press.
- Sharkey, P. & Elwert, F. (2011). The Legacy of Disadvantage: Multigenerational Neighborhood Effects on Cognitive Ability. *American Journal of Sociology*, 116(6), 1934–81.
- Sharkey, P., Schwartz, A., Ellen, I. & Laco, J. (2014). High Stakes in the Classroom, High Stakes on the Street: The Effects of Community Violence on Students' Standardized Test Performance. *Sociological Science* 1(14), 199–220. <http://dx.doi.org/10.15195/v1.a14>
- Sharkey, P. & J.W. Faber (2014). Where, When, Why, and for Whom Do Residential Contexts Matter? Moving Away from the Dichotomous Understanding of Neighborhood Effects. *Annual Review of Sociology*, 40(1): 559–579.
- Shumow, L. & Lomax, R. (2002). Parental Efficacy: Predictor of Parenting Behavior and Adolescent Outcomes, *Parenting*, 2(2), 127–150, https://doi.org/10.1207/S15327922PAR0202_03
- Singh, M. (2020). Tillit i endring mellom minoritetsungdom og politiet. Master Thesis, PHS, Oslo. https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/bitstream/handle/11250/2656449/master_Singh.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Skrede, J. & Andersen, B. (2022). The emotional element of urban densification, *Local Environment*, 27:2, 251-263. <https://doi.org/10.1080/13549839.2022.2034769>
- Small, M. L. & Feldman, J. (2012). Ethnographic Evidence, Heterogeneity, and Neighbourhood Effects After Moving to Opportunity. I M. van Ham, D. Manley, N. Bailey, L. Simpson & D. Maclennan (Eds.), *Neighbourhood Effects Research: New Perspectives*, s 57–77. New York: Springer.
- Small, M. L., & Pager, D. (2020). Sociological Perspectives on Racial Discrimination. *Journal of Economic Perspectives*, 34 (2): 49-67. <https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/jep.34.2.49>
- Smith, D. M. (1977). *Human geography: a welfare approach*. London: Edward Arnold
- Snijders, T. A. B. & Bosker, R. J. (1999). *Multilevel Analysis: An Introduction to Basic and Advanced Multilevel Modeling*. Sage, London.
- SOU 2005:29 *Storstad i rörelse – Kunskapsöversikt över utvärderingar av storstadspolitens lokala utvecklingsavtal*.
- Strømme, T.B. (2019) *Educational Decision-Making. The Significance of Class and Context*. Phd. OsloMet – Storbyuniversitetet, Oslo.

- Strømme, T.B. (2020) Vocational and academic decisions in ‘classed’ school environments, *Journal of Education and Work*, 33(3), 197-211, DOI: <https://dx.doi.org/10.1080/13639080.2020.1754365>
- Sundt, E. (1975 [1858]). Om Piperviken og Ruseløkbakken. I: E. Sundt (Red.), Eilert Sundt, *Verker i utvalg* (s. 73–138). Oslo: Gyldendal.
- Suttles, G.D. (1972). *The Social Construction of Communities*. Chicago: University of Chicago Press.
- Sykes, B. (2011). *Spatial Order and Social Position: Neighbourhoods, Schools and Educational Inequality*. PhD. Amsterdam Institute for Social Science Research, University of Amsterdam, Amsterdam.
- Sykes, B. and Musterd, S. (2011). Examining neighbourhood and school effects simultaneously: what does the Dutch evidence show?, *Urban Studies* 48 (7): 1307–1331.
- Tammaru, T., Marcinczak, S., van Ham, M. & Musterd, S. (eds.) (2016). *Socio-Economic Segregation in European Capital Cities: East Meets West*. Oxon: Routledge.
- Thiem, C. H. (2009). Thinking through education: the geographies of contemporary educational restructuring. *Progress in Human Geography*, 33(2), 154–173. <https://doi.org/10.1177/0309132508093475>
- Toft, M., & Ljunggren, J. (2016). Geographies of class advantage: The influence of adolescent neighbourhoods in Oslo. *Urban Studies*, 53(14), 2939–2955. <https://doi.org/10.1177/0042098015601770>
- Toft, M. (2018). Enduring contexts: Segregation by affluence throughout the life course. *The Sociological Review*, 66(3), 645-664. <https://doi.org/10.1177/0038026117741051>
- Torrats-Espinosa, G. (2020). Crime and Inequality in Academic Achievement Across School Districts in the United States. *Demography*, 57 (1): 123–145. <https://doi.org/10.1007/s13524-019-00850-x>
- Tunstall, R., Green, A., Lupton, R., Watmough, S., & Bates, K. (2014). Does poor neighbourhood reputation create a neighbourhood effect on employment? The results of a field experiment in the UK. *Urban Studies*, 51(4), 763–780. <https://www.jstor.org/stable/26145750>
- Turner, L.M., Wessel, T. (2019). Housing market filtering in the Oslo region: Pro-market housing policies in a Nordic welfare-state context. *International Journal of Housing Policy*, 19(4), 483-508, <https://doi.org/10.1080/19491247.2018.1540740>
- Tönnies, F. (1955 [1887]). *Community and Association*. Translated by C. P. Loomis. London: Routledge & Kegan Paul.
- Uddin, M., Jansen, S., & Telzer, E. H. (2017). Adolescent depression linked to socioeconomic status? Molecular approaches for revealing premorbid risk factors. *BioEssays*, 39(3), 1600194. <https://doi.org/10.1002/bies.201600194>
- Vaalavuoa, M., Kailaheimo-Lönnqvist, S., Kauppinen, T.M & Sirniöa, O. (2021). Neighbourhood effects on psychiatric disorders among Finnish adolescents: The moderating impact of family background, *Health & Place*, 71(2021)102671. <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2021.102671>
- Vallée, J. (2017). Challenges in targeting areas for public action: Target areas at the right place and at the right time. *Journal of Epidemiology and Community Health*, 71(10), 945–946. <https://doi.org/10.1136/jech-2017-209197>
- van Ham, M., & Manley, D. (2012). Neighbourhood Effects Research at a Crossroads. Ten Challenges for Future Research Introduction. *Environment and Planning A: Economy and Space*, 44(12), 2787–2793. <https://doi.org/10.1068/a45439>
- van Ham, M., Manley, D., Bailey, N., Simpson, L. & Maclennan, D. (2012). Neighbourhood Effects Research: New perspectives, in van Ham, M., Manley, D., Bailey, N., Simpson, L. & Maclennan, D. (eds.) *Neighbourhood Effects research: New Perspectives*. Springer: London.
- van Ham, M., Manley, D., Bailey, N., Simpson, L. & Maclennan, D. (eds.) (2012) *Neighbourhood Effects research: New Perspectives*. Springer: London.
- van Ham, M., Manley, D., Bailey, N., Simpson, L. & Maclennan, D. (eds.) (2013). *Understanding Neighbourhood Dynamics. New Insights for Neighbourhood Effect Research*. Springer: London.
- van Ham, M., Hedman, L., Manley, D., Coulter, R. & Östh, J. (2014), Intergenerational transmission of neighbourhood poverty: an analysis of neighbourhood histories of individuals. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 39: 402-417. <https://doi.org/10.1111/tran.12040>

- van Ham, M., Boschman, S. & Vogel, M. (2018). Incorporating Neighborhood Choice in a Model of Neighborhood Effects on Income. *Demography*, 55 (3): 1069–1090. doi: <https://doi.org/10.1007/s13524-018-0672-9>
- Wacquant, L. (2008). *Urban Outcasts: A Comparative Sociology of Advanced Marginality*. Cambridge: Polity Press.
- Walker, R., Kyomuhendo, G., Chase, E., Choudhry, S., Gubrium, E., Nicola, J., Lødemel, I., Mathew, L., Mwiine, A., Pellissery, S. & Ming, Y. (2013). Poverty in Global Perspective: Is Shame a Common Denominator? *Journal of Social Policy*, 42(2), 215-233. <https://doi.org/10.1017/S0047279412000979>
- Wellman, B. (1979). The Community Question: The Intimate Networks of East Yorkers, *American Journal of Sociology*, 84(5), 1201-1231. <https://www.jstor.org/stable/2778222>
- Wellman, B. & Leighton, B. (1979). Networks, Neighborhoods, and Communities: Approaches to the Study of the Community Question. *Urban Affairs Quarterly*, 14(3): 363-390. <https://doi.org/10.1177/107808747901400305>
- Wessel, T. (1997). *Boligsegregasjon. En drøfting av underliggende prosesser*. Norges Byggforskingsinstitutt. Prosjektrapport 220.
- Wessel, T. (2000). Social polarisation and socioeconomic segregation in a welfare state: the case of Oslo, *Urban Studies*, 37(11), 1947–1967.
- Wessel, T. (2016). Economic segregation in Oslo. In Tammaru, T., S. Marcinczak, M. van Ham & S. Musterd (red.). *Socio-Economic Segregation in European Capital Cities: East Meets West*. Oxon: Routledge.
- Wessel, T. (2017). Det todelte Oslo – Etniske minoriteter i øst og vest. I J. Ljunggren (red.), *Oslo – Ulrikhetenes by*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Wessel, T. (2022). Business Services, Income Inequality, and Income Segregation in Metropolitan Areas: Direct and Indirect Links, *Economic Geography*, 98(5), 464-486. <https://doi.org/10.1080/00130095.2022.2074831>
- Whittaker, S., Tran, E. & Keene, D. (2020) Let's talk about place: Considerations for future spatial stigma research, *Cities & Health*, <https://doi.org/10.1080/23748834.2020.1803723>
- Wiborg, Ø.N. (2017). Hvor er formuene i Oslo? I Ljunggren, J. (red.) *Oslo - ulrikhetenes by*, s. 105-120. Oslo, Cappelen Damm Akademisk.
- Wilson, W. J. (1987). *The Truly Disadvantaged: The Inner City, the Underclass, and Public Policy*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Wirth, L. (1938) Urbanism as a way of life. *American Journal of Sociology* 44, p 1-24.
- Wodtke, G. T., Harding, D. J. & Elwert, F. (2011). Neighborhood effects in temporal perspective: the impact of long-term exposure to concentrated disadvantage on high school graduation. *American Sociological Review*, 76(5): 713–736. <https://doi.org/10.1177/0003122411420816>
- Øia, T. & Fauske, H. (2010). *Oppvekst i Norge*. ISBN 9788279352921. Oslo: Abstrakt forlag.
- Östh, J., Andersson, E., & Malmberg, B. (2013). School Choice and Increasing Performance Difference: A Counterfactual Approach. *Urban Studies*, 50(2), 407–425. <https://doi.org/10.1177/0042098012452322>
- Aarland, K. & Brattbakk, I. (2020). *Analysen av levekår og demografi for levekårsutsatte byområder*. NOVA & AFI - OsloMet. Utrykt vedlegg til NOU2020:16. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2020-16/id2798280/>
- Aalbers, M. (2005). Place-Based Social Exclusion: Redlining in the Netherlands. *Area*, 37(1), 100-109. <https://www.jstor.org/stable/20004434>
- Aasland, S.G. (2019). *Det trengs en landsby. Hvordan familie, skole og nabolag påvirker våre barns framtid*. Res Publica: Oslo.

Artikkel 1

I

**Long-term Neighbourhood Effects on Income, Education
and Employment among Adolescents in Oslo**

Ingar Brattbakk og Terje Wessel

Urban studies 2013, 50(2): 391-406.

<https://doi.org/10.1177/0042098012448548>

Urban Studies

<http://usj.sagepub.com/>

Long-term Neighbourhood Effects on Education, Income and Employment among Adolescents in Oslo

Ingar Brattbakk and Terje Wessel
Urban Stud published online 13 June 2012
DOI: 10.1177/0042098012448548

The online version of this article can be found at:
<http://usj.sagepub.com/content/early/2012/06/13/0042098012448548>

A more recent version of this article was published on - Jan 4, 2013

Published by:

<http://www.sagepublications.com>

On behalf of:

[Urban Studies Journal Foundation](#)

Additional services and information for *Urban Studies* can be found at:

Email Alerts: <http://usj.sagepub.com/cgi/alerts>

Subscriptions: <http://usj.sagepub.com/subscriptions>

Reprints: <http://www.sagepub.com/journalsReprints.nav>

Permissions: <http://www.sagepub.com/journalsPermissions.nav>

[Version of Record - Jan 4, 2013](#)

>> [OnlineFirst Version of Record - Jun 13, 2012](#)

[What is This?](#)

Long-term Neighbourhood Effects on Education, Income and Employment among Adolescents in Oslo

Ingar Brattbakk and Terje Wessel

[Paper first received, January 2010; in final form, January 2012]

Abstract

The study of neighbourhood effects has spread within Europe over the past decade. This article extends previous European research by focusing on Oslo, Norway. The main question relates to individual development among adolescents: does the social composition of the neighbourhood affect the socioeconomic status later in life? The study applies a multilevel approach and utilises longitudinal register-based data. The results reveal small but significant effects of neighbourhood deprivation on educational achievement and, even less pronounced, on income. Some effects on unemployment are also observed, but only in the short run. The strongest associations obtain for concentration of welfare recipients in the neighbourhood, which emphasises the importance of social value and social participation. A crude comparison suggests that neighbourhood effects in Oslo are slightly smaller/larger than similar effects in Swedish/UK cities.

Introduction

Studies of neighbourhood effects often focus on child and adolescent development, and some on long-term outcomes (i.e. poverty, lack of skill, unemployment, social isolation, etc.). The results have been analysed in numerous review articles and can be summarised as follows. American research has documented an independent but modest effect of area deprivation on

individual development and welfare (see reviews by Leventhal and Brooks-Gunn, 2000; Sampson *et al.*, 2002; Pebley and Sastry, 2004). European research is much more scarce and flies in different directions. Andersson (2004) investigated three medium-sized Swedish cities (Västerås, Jönköping and Gävle), and found that neighbourhood context during adolescence

Ingar Brattbakk and Terje Wessel are in the Department of Sociology and Human Geography, University of Oslo, P.O. Box 1096 Blindern, Oslo, NO-0317, Norway. E-mail: ingar.brattbakk@sgeo.uio.no and terje.wessel@sgeo.uio.no.

affects employment status and educational achievements at age 25. A later study (Andersson and Subramanian, 2006) corroborated these results in relation to educational outcomes, now for the whole of Sweden. In Germany, Obertwittler (2007) reported significant neighbourhood effects on adolescent delinquency in Cologne and Freiburg—however, only among natives, and based on cross-sectional data. A third type of pattern was identified in a UK study of examination results and a Finnish study of secondary school completion. In these cases, a neighbourhood effect appeared primarily in areas of concentrated advantage (Gordon and Monastiriotis, 2006; Kauppinen, 2007).

It appears, therefore, that European research exposes greater variation than American research. This impression also applies to studies of adult populations. Swedish research has found clear impacts of residential context on labour market participation (Musterd and Andersson, 2006) and earnings (Andersson *et al.*, 2007; Galster *et al.*, 2008; Musterd *et al.*, 2008). Dutch research (Musterd *et al.*, 2003; van der Laan Bouma-Doff, 2007), German research (Drever, 2004; Friedrichs and Blasius, 2005) and British research (Buck, 2001; McCulloch, 2001; Bolster *et al.*, 2007; van Ham and Manley, 2010) provides a less consistent picture: some analyses support a ‘neighbourhood effects story’, others do not. There may be some pattern to this diversity, but it is hard to detect.¹ Sweden seems to be the only European country with a fairly uniform evidence base.

The fact that Sweden stands out is highly relevant for the present paper. Drawing on Norwegian data, we expect to find a certain affinity with Swedish research. Norway and Sweden share a history of universalism and comprehensive redistribution. The social structure in the two countries is very similar and the cultural discourses tend to revolve

around the same issues. Some relevant evidence has already been collected by a group of economists. Raaum *et al.* (2006) analyse the effects of neighbourhood characteristics (census tracts) on educational achievements and earnings in Norway as a whole. Their results point towards a sharply decreasing but still significant effect of residential location: “The impact of neighbourhood is reduced by half from 1960 to 1970” (Raaum *et al.*, 2006, p. 200). They do not rigorously test explanations for the decrease, but link it to policy changes aimed at increasing equality of opportunity, like expanding municipal services and education reforms.

The lack of previous research has directed us towards a wide rather than a narrow thematic scope. The main question is phrased as follows: does the extent of deprivation in the neighbourhood during adolescence influence socioeconomic status later in life? One sub-question looks at consistency across three different outcomes: do we observe the same pattern for educational achievement, income and unemployment? A second sub-question traces short-term versus long-term impacts: does the effect of neighbourhood influence attenuate over time? This question can only be analysed for unemployment, given the character of the educational variable (educational level) and the design of the study. Then, finally, we also address the extent to which different neighbourhood indicators yield a similar outcome: are there important differences between indicators such as unemployment, low income, low education and receipt of welfare benefits?

Our paper restricts the geographical scope to Oslo, the capital of Norway. This city has a deep-rooted geography of deprivation and disadvantage. The level of poverty lies far above the national average and so does the level of income inequality. Factors such as ethnicity, family structure, place stigma and housing market pressure compound the poverty challenge and set Oslo

apart from the rest of Norway. Oslo, in short, exhibits many characteristics of a 'large city' and is a suitable context for a study of neighbourhood effects.

We have deliberately chosen a recent time frame. The Norwegian debate on neighbourhood effects, often called 'segregation effects', can be traced at least to the 1970s. At this stage, however, it was not regarded as a serious issue. An emerging urban policy was more focused on housing shortage, sub-standard housing, municipal economy and loss of manufacturing employment. Neighbourhood composition and socialisation became an important concern in the early 1990s, partly in response to events and politics abroad. A White paper (Kommunaldepartementet, 1990–91) pointed at the spatial concentration of poverty and affluence as the main disadvantage of large cities. Later on, a number of new policies emerged, particularly area-based initiatives.

Our target population consists of the 1976 and 1977 birth cohorts. We follow these cohorts through two transitional stages, from age 14 to 18 (exposure to neighbourhoods) and from age 20 to 29 (outcomes). A major aim behind the design is to reduce the problem of 'reverse causality'—i.e. the effect of unmeasured characteristics of individuals who select particular neighbourhoods.

The paper is organised as follows. The next section presents the context, the social landscape of Oslo. Then we briefly discuss relevant literature followed by a detailed description of data and methods. Finally, we give the results, before concluding in the last section.

Neighbourhood Characteristics and Policies in Oslo

The social landscape of Oslo is marked by two divides, one between east and west and

one between the inner and the outer city. Oslo inner east was built as a working-class area and went through a classic phase of degradation and filtering in the period of suburban expansion, crudely from the 1950s to the 1980s. The outer city evolved as an extension of the existing social space, with high-income suburbs in the west and low-to middle-income suburbs ('satellite towns') in the east. This basic structure has been reproduced to the present day, although two pronounced changes appear at a lower scale. First, the inner east has gained a more varied character through gentrification. Secondly, the outer east has become increasingly deprived, partly through the influx of poor immigrant families. Both of these changes commenced during the first stage of observation, when the target population was 14–18 years. The main point, however, is the split pattern of deprivation. Deprived neighbourhoods in Oslo are found both in the inner and the outer city. Going back 15–20 years, the extent and intensity of deprivation were particularly pronounced in the inner city (Wessel, 2000).

We believe, intuitively, that increasing social and ethnic variation affects social life in the neighbourhoods. There exists some evidence in this direction, particularly for Oslo inner east. Both Pløger (1997) and Haslum (2005) emphasise that people 'rub shoulders' but do not interact across social and ethnic lines. Some reports from the industrial era in the 1950s, 1960s and 1970s describe an entirely different situation, where the street constitutes a rich communicative environment.

Neighbourhood deprivation has been targeted through a number of policies and schemes. Perhaps the most significant measure is a progressive redistribution system which secures additional budget resources in poor townships. The pro-rata budget for children and youths may vary by a factor of 2.5 from the richest to the poorest

township (Oslo kommune, 2009). Area-based programmes have existed for many years, mostly on a provisional and limited basis. A break-through for this type of policy came, as noted, in the 1990s. A multisectoral programme for Oslo inner east ran for 10 years and was immediately succeeded by a similar programme for a part of the outer east (Groruddalen). Crucially, none of these initiatives rested on documented neighbourhood effects.

Theoretical Perspectives

Social theory emphasises that children and adolescents are strongly affected by social environments. The neighbourhood is one such environment, but it is not the main focus of attention. It is, rather, an elusive and poorly understood part of the subject-matter (Pebley and Sastry, 2004). The root of the problem, to our mind, lies in a combination of a flexible core concept, 'the neighbourhood', and causal complexity. A large number of mechanisms may produce neighbourhood disadvantage, some of which reflect population characteristics and some connections with the world outside the neighbourhood. These causal properties have been discussed in numerous reviews, so we will confine ourselves to a brief presentation. We make use of two main categories, internal social relations and external conditions.²

Internal Social Relations

Internal social relations point towards the issue of community and territory. This is a classic theme in urban research, which involves numerous mechanisms (Galster and Santiago, 2006; Andersson *et al.*, 2007; Galster, 2011). The most important ones for our study relate to learning and socialisation. *Peer group theory* suggests that attitudes to school efforts, higher education

and drugs, etc. among youths, or a smaller group of youths, affect other youths at the same age. A simple association is often assumed: the greater the concentration of like-minded individuals, the stronger the 'normative climate'. Attitudes and norms may have a positive or a negative character, and may alleviate or enhance poverty. *Role models* emphasise the 'power of the example': individuals (adults and youths) may learn from local people with a successful professional career or with a strong and positive engagement for the local community. Learning can even be traced to *social networks* that stretch beyond the single neighbourhood. Social networks have, in addition, a resource-producing potential. A number of studies have shown that external ties (both weak and strong ties) can facilitate access to employment information.

Internal social relations provide, as a whole, a relevant theoretical perspective. The share of disadvantaged neighbours may influence youths' norms, attitudes and behaviours. We cannot, however, separate between different types of socialisation, nor can we estimate the power of social networks (i.e. access to information and resources).

External Conditions

External conditions are various relationships between deprived neighbourhoods and the surrounding environments (Pebley and Sastry, 2004; Galster and Santiago, 2006; Andersson *et al.*, 2007). *Place stigma* is a negative label that sustains or reinforces invisible borders between people according to their place of residence. It is an unmanageable mechanism that tends to rest on widespread representations, often related to population characteristics. Its potential effects are twofold: it may influence the self-esteem of the residents and their place attachment, and/or it may shape reactions

from the outside world. Trickle-down results are decreasing investments, decreasing house prices and increasing social filtering. ‘*Spatial mismatch*’ obtains when neighbourhoods have restricted access to appropriate jobs. This situation typically arises when work disappears through closure or relocation. *Institutional resources* are a third type: schools, childcare providers, public libraries and recreational programmes/organisations may differ in quality between different urban districts and the actual location within each district may influence access for the residents.

Place stigma has been documented for Oslo (Hansen and Brattbakk, 2005) and might be relevant for our study. Spatial mismatch, on the other hand, is both unresearched and less relevant. Oslo is a well-connected city, particularly along the major transport corridors. It is also a city with a high motor vehicle density, which shapes people’s activity spaces. Given the mentioned profile of budget resources, it seems to be a weak intuitive connection between municipal services and neighbourhood effects. However, we have to omit schools in this context, since schools have a separate allocation system, and since we do not combine school and neighbourhood contexts.³

The most important neighbourhood effects are, as we perceive it, produced through internal social relations. We expect these effects to be quite small.

Data and Empirical Approach

We focus on adolescent development because a number of earlier studies suggest that neighbourhood effects will have the strongest effect on children and young people. The study focuses on the entire urban space and includes information about the whole population of Oslo. The dataset is compiled from a range of statistical registers

(demography/population, education, income and social benefits) and contains a large number of demographic and socioeconomic variables. The city of Oslo is sub-divided into 92 neighbourhoods, which is a fairly low geographical scale. The selected cohorts (1976 and 1977) lived in the defined 92 neighbourhoods in Oslo for a five-year period, from 14 through to 18 years of age. We use three indicators of socioeconomic status: educational level, market income and employment/unemployment. Individual control variables relate to gender, ethnicity, family status and family background (parents’ socioeconomic status) during childhood and adolescence. The analysis is based on multilevel modelling.

Geographical Levels

The sub-division into 92 neighbourhoods has been constructed by expert-bureaucrats in the municipal administration of Oslo, supplemented by the local urban district administrations. The construction reflects a compromise between different single criteria: coherent area coverage, common physical characteristics, uniform population size (threshold of 3000 persons), distinctive place names and collective images. Important also, the neighbourhoods are based on census enumeration districts (EDs), which is the lowest geographical level for population statistics. The 15 administrative urban districts of Oslo consist of 4–8 neighbourhoods and 23–44 EDs. The neighbourhoods, in turn, have 3–13 EDs.

A potential problem concerns school commuting. The 1976/77 cohorts attended lower secondary school at a time (1989–92) when municipal schools received approximately 92 per cent of all pupils (Oslo kommune, 2004). Equally important, the default option throughout the 1990s was to attend the nearest local school. Many of the defined neighbourhoods are more or less concurrent

with catchment areas for the lower secondary schools. This suggests a huge and complex overlap between neighbourhood effects and school effects. The *upper* secondary schools in Oslo were divided into six regions, and two out of three pupils went to a school in their own region (Hagen, 1995). These regions are much bigger than the neighbourhoods, but this still shows that most of the pupils went to upper secondary schools in their own part of the city.

Population Characteristics

The youth cohorts born in 1976 and 1977 include 7272 persons as registered living in Oslo in one or more of the years from 1990 until 2006. This number is reduced to 5516 when we focus on the youths who lived in the same neighbourhood over a five-year period, from when they were 14 to 18 years old (in the years 1990/91, 1992/93 and 1994/95). Broken down, the number varies from seven youths in an inner-city neighbourhood to 159 in a western suburban neighbourhood, with 60 as the mean value. This variation is taken into account by the statistical programme we use, MLwiN.⁴

The total workforce (18–66 years) in Oslo amounted to 311 247 persons in 1993, varying from 1177 to 5845 at the neighbourhood level. The mean size was 3383 persons. This population is the working-age neighbours of the youth cohorts born in 1976 and 1977, and it is information about them and their composition that is the basis of the area variables (level 2 variables) in our study. For some variables, the whole group is used and, for others, more limited sections, based on standard age-spans.

Dependent Variables

Our three dependent variables are important indicators of socioeconomic status and

may have been influenced by internal social relations (socialisation, social networks) in the neighbourhood during childhood and adolescence. They have a straightforward construction.

Educational attainment measures completion of a college or university degree (at least bachelor) at age 29. The variable is constructed as a binary and we use a logistic multilevel regression model. A total of 5493 youths born in 1976 and 1977 are included in this analysis.

Market income includes wage from full-time work, income from self-employment and capital income (property and investments), and is measured as an average for 2004 and 2005 (age 28 and 29 years). No kinds of transfers (positive or negative) or tax reductions are included, in order to capture pure benefits of education and labour market participation. The dependent variable is continuous and we have removed a few outliers at the top end of the distribution. A total of 3064 youths born in 1976 and 1977 are included in this analysis. The technique is multilevel OLS regression.

Labour market position relates to employment/unemployment. We use, as noted, three measurement points: 21, 25 and 29 years old. Each extension therefore measures an increasing distance from the period when the neighbourhood may have affected the youths. The analyses are based on 5516 youths born in 1976 and 1977. The variable is dichotomous and we use a logistic multilevel regression model.

Independent Variables

The independent variables of special interest in this study are measured at the neighbourhood level (level 2). The individual-level (level 1) variables are only interesting as control variables.

Explanatory variables: level 1—individual characteristics. It is well established by social science that parents have a major influence on many aspects of the future of their children. Social background is to a great extent inherited from one generation to the next. We use a variety of 20 available, recognised indicators of socioeconomic status and demographic characteristics of the parents to control for effects stemming from family background. Socioeconomic status (SES) of the parents includes education (father and mother), income, employment status and receipt of welfare benefits (social assistance, disability pension, rehabilitation benefits and transition benefits for single mothers). Parents' age and civil status are also included. Demographic characteristics of the youths include sex, national background and number of siblings.

Explanatory variables: level 2—neighbourhood characteristics. We use seven different socioeconomic indicators at the neighbourhood level from 1993: share of individuals with a low level of education, defined as primary or lower secondary school (40–49 years); low income, defined as annual market income below 100 000 Norwegian kroner in 1993 (40–59 years, male); receipt of unemployment benefit (18–66 years); receipt of disability pension (18–49 years); receipt of transitional single-parent benefit (18–39 years); receipt of social assistance (i.e. economic aid for adjusting to difficult living conditions (18–66 years)); receipt of rehabilitation benefit (18–66 years).

Multiple Membership Structures and Selection

We further apply models with multiple membership structures that allow youths to be 'members' of several subsequent neighbourhoods, where the time spent in each

neighbourhood is weighted and recorded. There are several reasons for this choice. First, we increase the coverage of the chosen cohorts. Secondly, and importantly, we may analyse whether life chances are affected when people live in multiple neighbourhoods. Thirdly, as we include the moving families we get a better grasp of selective migration in and out of the neighbourhoods.

The latter problem emerges through complicated processes based on resources, restrictions, preferences and so on. A mix of observed and unobserved characteristics may cause selective in- and out migration between neighbourhoods. In other words, the measured effects may not be 'real' neighbourhood effects, but rather selection effects of some unobserved characteristics linked to the residents in each area. Another relevant point here is that youths are 'dependent migrants'; they do not decide where to live. This reduces the selection problem substantially, although it does not eliminate it: some unobserved characteristics may be transferred across generations, or linked to the youths themselves.

Descriptive Statistics

Table 1 reports descriptive statistics at level 1. We see, above all, that youths from moving families have a lower score on the dependent variables than the stable majority. This also holds for their parents' income, educational attainment, unemployment and receipt of public transfers (not shown). Moving families further diverge in terms of national background (high share of non-Westerners) and family composition (high share of single mothers). These differences compel us to include the moving families and thus to see whether the estimated effects are attenuated or reinforced.

Compared with most of Europe, the level of unemployment has been relatively

Table 1. Descriptive statistics for the dependent variables high level of education, market income and unemployment among youths born in 1976 and 1977

<i>Variable</i>	<i>Mean</i>	<i>S.D.</i>
<i>High level of education, age 29 (2005/06), mean (percentage)</i>		
Stationary (<i>n</i> = 5493)	46.8	0.499
Mobile (<i>n</i> = 886)	31.8	0.467
<i>Market income, average at age 28 and 29 (2004 and 2005), median (NOK)</i>		
Stationary (<i>n</i> = 3064)	334 087	145 525
Mobile (<i>n</i> = 400)	314 938	124 774
<i>Unemployment rate, at age 21 (1997/98), mean (percentage)</i>		
Stationary (<i>n</i> = 5516)	2.2	0.146
Mobile (<i>n</i> = 894)	4.3	0.202
<i>Unemployment rate, at age 25 (2001/02), mean (percentage)</i>		
Stationary (<i>n</i> = 5516)	4.9	0.217
Mobile (<i>n</i> = 894)	8.2	0.274
<i>Unemployment rate, at age 29 (2005/06), mean (percentage)</i>		
Stationary (<i>n</i> = 5516)	3.2	0.175
Mobile (<i>n</i> = 894)	6.4	0.254

low in Norway, both among adolescents and adults. The economic recession in the late 1980s and early 1990s led to increasing unemployment, peaking at 6.1 per cent in 1992. The rate then dropped until 1999, followed by a more fractured pattern (stability, growth, decline, stability, growth).

Table 1 partly illustrates this fluctuation, but also shows that our 1976 and 1977 cohorts diverge somewhat from the average pattern. The unemployment rate for these cohorts dropped to a low in 1997 and then moved to a high in 2001, followed by a decline during 2001–06.

Table 2 shows the statistical variation, including relative gaps, at level 2 (neighbourhoods). Tentatively, the greatest variation obtains for low income and low level of education.

Results

We present the results in two major steps. First, we report the plain variation across

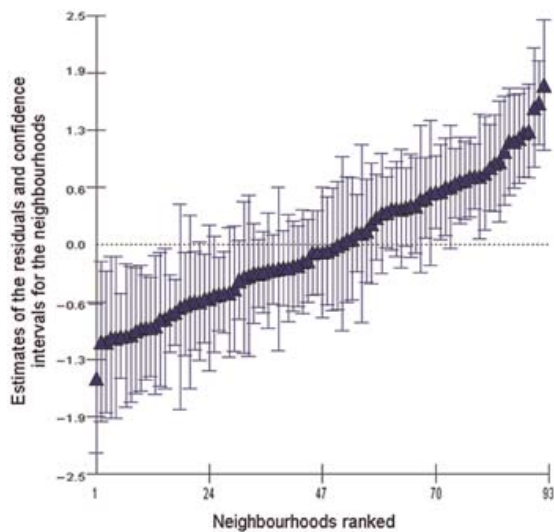
neighbourhoods in terms of education, income and labour market position (employment/unemployment). The next step introduces statistical control for individual characteristics, individual/family background and neighbourhood characteristics.

Educational Level

Neighbourhood effects on education or educational level tend to be greater than effects on earnings (Andersson, 2004; Raaum *et al.*, 2006; Galster, 2007). A similar pattern emerges in this study. Our educational attainment measure (the proportion of people with a completed university or college education) yields a differential between neighbourhoods (Figure 1) which is quite steep and which amounts to 15.3 per cent of the total variance. Prior to control for individual characteristics and social background, it seems that the neighbourhood variation explains a relatively large part of the variation in the youths' educational attainment. After such control, the

Table 2. Descriptive statistics for neighbourhood variables for the 1976 and 1977 cohorts in 1993

<i>Share of people in the neighbourhood with</i>	<i>Mean (percentage)</i>	<i>S.D.</i>	<i>Minimum (percentage)</i>	<i>Maximum (percentage)</i>
Disability pension	2.7	1.27	0.8	7.0
Unemployed	5.7	2.23	2.4	11.5
Social assistance	8.2	5.16	1.4	22.5
Transitional benefits for single parents	6.2	3.03	1.2	15.4
Low level of education	20.7	11.30	2.1	45.8
Low level of income	26.7	12.19	10.3	57.0
Rehabilitation benefits	4.1	1.34	1.7	7.2

Figure 1. Neighbourhood-level residuals for high levels of education: variance components model.

neighbourhood importance is strongly reduced, from 15.3 per cent to 2.0 per cent (statistically significant).

Table 3 reports the variance in educational attainment at two levels, individuals and neighbourhoods, allowing for individuals to be nested within neighbourhoods. Model A includes seven neighbourhood measures, introduced one at a time, with no further control for individual background. All reported effects are significant at the 1 per cent level, although the size of the estimate varies a lot. Model B introduces a full control for 20 individual variables. Now,

the putative neighbourhood effects are reduced to half, but all of them are significant at the 1 per cent level. Adding the moving families (model C) produces essentially similar results. Some coefficients are slightly attenuated and some others slightly reinforced.

We are therefore left with a significant outcome: increasing share of disadvantaged neighbours leads to lower future educational attainment for the youths. The strongest effects appear for receipt of disability pensions and rehabilitation benefits, and for unemployed.

The inclusion of the moving families gives us a better grasp of the selection issue. Children who move frequently may have different long-run outcomes from those of stationary children, partly due to family disadvantage and partly due to the experience of moving. In this particular case, the selection bias appears to be modest and we choose to interpret the effect as a causal connection between neighbourhood context, particularly internal social relations, and educational achievement. The magnitude of the effect is quite small and may partly reflect schoolmate characteristics rather than neighbour characteristics. A rough comparison suggests an effect size for youths' educational attainment closer to the Swedish than to the UK evidence

Table 3. Effects of neighbourhood characteristics on high level of education

Share of people in the neighbourhood with	A models (n = 5493)		B models (n = 5493)		C models (n = 6379)	
	<i>b</i>	S.E.	<i>b</i>	S.E.	<i>b</i>	S.E.
Disability pension	-0.485	0.047	-0.203	0.032	-0.185	0.032
Unemployed	-0.344	0.024	-0.165	0.022	-0.141	0.022
Social assistance	-0.143	0.011	-0.069	0.010	-0.060	0.009
Transitional benefits for single parents	-0.205	0.018	-0.085	0.013	-0.079	0.012
Low level of education	-0.068	0.003	-0.032	0.004	-0.030	0.003
Low level of income	-0.056	0.005	-0.026	0.005	-0.022	0.004
Rehabilitation benefits	-0.481	0.038	-0.197	0.029	-0.183	0.026

Notes: Results in **bold** are significant at the 1 per cent level. Estimation procedures: penalised quasi-likelihood (PQL) and 2nd order for A and B models, and Markov chain Monte Carlo methods (MCMC) for C models.

(Andersson and Subramanian, 2006; Bergsten, 2010; Gordon and Monastiriotis, 2006).

Market Income

The variation in market income between neighbourhoods relative to variation within neighbourhoods is only 2.7 per cent. This crude effect is statistically significant and so are 5 out of 92 differences at the neighbourhood level (not shown).

Table 4 presents logistic regression results for the neighbourhood variables in

21 separate models, extending from level two (model a) to both levels (model b) and further to a multiple membership structure (model c). All effects are significant at the 1 per cent level in all three models. Again, the effects are sharply reduced when we introduce individual attributes (model B) and include the mover stratum (model C). The second step roughly divides the effects in half, whereas the third step leads to trivial changes.

Further, all of the models reflect a pattern where the share of disadvantaged neighbours during adolescence exerts a negative

Table 4. Effects of neighbourhood characteristics on market income

Share of people in the neighbourhood with	A Models (n = 3064)		B Models (n = 3064)		C Models (n = 3465)	
	<i>b</i>	S.E.	<i>b</i>	S.E.	<i>b</i>	S.E.
Disability pension	-1.375	0.251	-0.659	0.248	-0.698	0.224
Unemployed	-1.028	0.155	-0.617	0.177	-0.560	0.160
Social assistance	-0.410	0.070	-0.220	0.076	-0.205	0.069
Transitional benefits for single parents	-0.665	0.089	-0.347	0.098	-0.316	0.089
Low level of education	-0.200	0.027	-0.116	0.031	-0.111	0.028
Low level of income	-0.163	0.032	-0.097	0.036	-0.089	0.031
Rehabilitation benefits	-1.453	0.219	-0.758	0.226	-0.703	0.207

Notes: Results in **bold** are significant at the 1 per cent level. Estimation procedures: marginal quasi-likelihood (MQL) and 1st order.

effect on market income at age 28/29. We observe a fairly similar picture in terms of single indicators as in Table 3: the strongest effects appear for the share of disability pensioners, jobless people and people receiving rehabilitation benefits. One potential explanation for this, which we will return to, is that benefit rates are strong indicators of social exclusion.

We thus catch a glimpse of a multiplier effect at the neighbourhood level. The size of the effect is smaller than we expected and appears to lie somewhere between previous results for Sweden (Andersson *et al.*, 2007; Galster *et al.*, 2008) and the UK (Bolster *et al.*, 2007). It is important to note, however, that these studies focus on effects for adults in a shorter run, whilst our study looks at long-term effects for adolescents. The results also square with Norwegian research at the national level, relating to earnings in 1990–95 (Raaum *et al.*, (2006). Whether the observed effect is causal or not is difficult to assess, given the weak association and the potential for interrelated school effects. If it is causal, it might emerge from neighbourhood socialisation, or at least from the broader category ‘internal social relations’.

Unemployment

Our final dependent variable gauges unemployment in 1997, 2001 and 2005, when the cohort persons were 21, 25 and 29 years old. The gradient for unconditional differences between neighbourhoods (not shown) changes a lot over time. It was steepest in 1997, when it accounted for 10.7 per cent of the variation, via 4.2 per cent in 2001, and dropped to a flat level in 2005.⁵ This pattern of declining disadvantage seems plausible and in accordance with the proposed mechanisms: neighbourhood effects from childhood or adolescence will diminish as people grow older.

Table 5 shows logistic regression results for the neighbourhood variables in 63 models, using the established chronology, and covering three points in time. Model A is significant at the 1 per cent level for all years and for all indicators. As before, the results change considerably when we move to a full multilevel analysis (model B). The few neighbourhood effects that remain significant in model B are reduced by more than 50 per cent and obtain only at age 25 in 2001/02. We further note some differences between model B (non-movers) and model C (movers and non-movers). Most coefficients (16 out of 21) are larger in model C and several effects (5) change from insignificant to significant status. Cautiously, one might speculate whether social disadvantage correlates with involuntary mobility (Buck, 2000). Then again, we cannot rule out some disturbing period effects, given the oil-driven and fluctuating economy. A second limitation concerns life-course choices and engagements. Youths at age 21 are often students and are less likely to register as unemployed. This may explain why more coefficients are significant at age 25 than at age 21 (model B).

The unstable effects in Table 5 complicate an assessment of different indicators. We note, nevertheless, that three welfare indicators (rehabilitation benefits, transitional benefits for single parents and social assistance) have significant effect at age 25 (models B and C).

It is difficult to place these results in the European context of neighbourhood studies. Musterd and Andersson (2006) report a consistent negative effect of neighbourhood deprivation on labour market outcomes, but this study relates to adults. Van Ham and Manley (2010), by contrast, also studying adults, find a conditional and dubious relation between neighbourhood deprivation and labour market performance in Scotland. The effect only applies to homeowners and

Table 5. Effects of neighbourhood characteristics on unemployment at the age of 21, 25 and 29

Share of people in the neighbourhood with	Age 21 (1997/98)			Age 25 (2001/02)			Age 29 (2005/06)											
	A Models (n = 5516)		B Models (n = 5516)		C Models (n = 6410)		A Models (n = 5516)		B Models (n = 5516)		C Models (n = 6410)							
	b	S.E.	b	S.E.	b	S.E.	b	S.E.	b	S.E.	b	S.E.						
Disability pension	0.284	0.086	0.117	0.128	0.148	0.093	0.302	0.047	0.099	0.065	0.090	0.055	0.208	0.058	0.141	0.080	<u>0.156</u>	0.069
Unemployed	0.213	0.049	0.078	0.083	<u>0.115</u>	0.058	0.189	0.029	0.075	0.044	0.066	0.037	0.113	0.037	0.022	0.056	<u>0.033</u>	0.048
Social assistance	0.084	0.021	0.020	0.036	0.044	0.025	0.084	0.012	<u>0.037</u>	0.018	0.038	0.015	0.052	0.015	0.015	0.023	<u>0.029</u>	0.020
Transitional benefits for single parents	0.102	0.037	0.004	0.054	0.019	0.039	0.125	0.018	0.035	0.026	<u>0.048</u>	0.022	0.072	0.023	0.036	0.032	<u>0.048</u>	0.028
Low level of education	0.045	0.010	0.018	0.016	0.022	0.011	0.037	0.006	0.007	0.008	0.009	0.007	0.026	0.007	0.014	0.010	<u>0.011</u>	0.009
Low level of income	0.038	0.009	0.010	0.015	<u>0.021</u>	0.010	0.033	0.006	0.016	0.008	0.012	0.007	0.024	0.007	0.007	0.010	<u>0.009</u>	0.009
Rehabilitation benefits	0.280	0.086	0.032	0.126	<u>0.093</u>	0.092	0.333	0.047	<u>0.124</u>	0.061	0.132	0.054	0.194	0.056	0.126	0.076	<u>0.099</u>	0.070

Notes: Results in **bold** are significant at the 1 per cent level, and underlined results are significant at the 5 per cent level. Estimation procedures: penalised quasi-likelihood (PQL) and 2nd order for A and B models, and Markov chain Monte Carlo methods (MCMC) for C models.

not to social renters, and the authors interpret it as a result of self-selection and not of causation.

Conclusions and Comments

Our main aim in this paper has been to determine the existence of neighbourhood effects—i.e. a causal association between the extent of deprivation in the neighbourhood during adolescence and socioeconomic status later in life. The presented evidence is supportive, but slightly mixed. We have established that differences between neighbourhoods, before the introduction of control variables, account for a moderate proportion of the variation in educational attainment (15.3 per cent). The influence is somewhat less for unemployment at age 21 (10.7 per cent) and much less for unemployment at age 25 (4.2 per cent) and market income at age 29 (2.7 per cent). These effects are sharply reduced, but do not vanish, after control for socioeconomic background. All neighbourhood indicators show small but significant long-term effects on youths' educational achievement and income. The corresponding effect on unemployment remains significant for three neighbourhood indicators at ages 21 and 25.

In essence: the main question raised at the beginning of this paper is answered positively. Neighbourhood deprivation during adolescence appears to have a lagged effect on socioeconomic status. The first sub-question, by contrast, is answered negatively. We do not observe the same pattern for education, income and employment/unemployment. The differences are striking and require a complex explanation. Given space limitations, suffice it here to mention one methodological point: it is problematic to measure income at an early stage in the lifespan. The income level of

young Norwegian adults is much less differentiated than it is for older ones. Youths with a low level of education start their working career earlier and many blue-collar jobs are well paid. Young academics, by comparison, have studied for several years and are not fully compensated for this in the first years of their career. Educational attainment is, accordingly, a better indicator when we examine people at age 29.

It remains to see whether different outcomes are equally stable or unstable as people grow older (see the second sub-question). The current analysis documents a rapidly declining/disappearing effect of neighbourhood deprivation on unemployment. This pattern is probably influenced by a changing level of unemployment and, further, by exposure to new social contexts (neighbourhoods, schools/universities, work places, etc). The results make sense in theoretical terms and resonate with a British study of neighbourhood deprivation and income growth (Bolster *et al.*, 2007).

The third sub-question aimed at neighbourhood characteristics and their relative effect on education, income and employment/unemployment. We were not able to measure social mechanisms directly, but had to rely on compositional characteristics as proxies for socialisation, social control, place stigmatisation, etc. Notwithstanding this limitation, some characteristics appear to matter more than others. We have found surprisingly weak effects of low income and low education, and surprisingly robust effects of 'welfare dependency' (public transfers, particularly disability pension and rehabilitation benefit). What is at issue here is the compounded nature of socioeconomic status, but also the local mix of politics and economy. Labour market participation in Oslo fluctuates around 79–80 per cent, slightly below the national average. A life outside the labour market is, in this context, a life on the fringes of society. It may

influence people's identity, motivation and well-being. It may further influence peer group norms, attitudes and behaviours, as suggested by Wilson (1987) in his study of the "truly disadvantaged". For the moment, though, we have to leave this theme to further research.

Our conclusions are obviously tentative. We have not inspected the importance of geographical scale, the functional form of neighbourhood effects (i.e. the distinction between linear and non-linear relationships) or the overlap between school contexts and neighbourhood contexts. Meanwhile, awaiting further results, some questions arise.

First, why are the estimated effects so small? A frequent line of argument suggests that values, norms, activities and social networks have been stretched over an increasingly larger area (Fischer, 1984; Friedrichs, 1998; Pebley and Sastry, 2004). Raaum *et al.* (2006, p. 200) capture this story succinctly: "The neighbourhood is not what it used to be". Still, while 'rescaling' is an obvious fact, we would certainly warn against theoretical closure. There is little knowledge about subtle connections between neighbourhoods, labour markets, housing markets and extended 'territorial bases' (i.e. the district, the city, the regions, etc.). Nor is there sufficient knowledge about the ramifications of rising inequality. We believe, for instance, that growing affluence at the top intensifies the competition for desirable neighbourhoods. Such a chain of impacts is highly relevant in the Oslo context.

Secondly, how do our results compare with existing evidence in other countries? Some of our results indicate a marginal difference between Swedish and Norwegian neighbourhood effects. Both countries have high-quality data, but the Swedish data are richer in terms of individual and family background. This may explain the difference, or part of the difference. However, we would also like to investigate the

importance of spatial stigmatisation. Poor neighbourhoods in Sweden are to a large extent located in suburban and peri-urban hinterlands. Such places exist in Oslo as well, but they have a larger proportion of owner-occupied housing, a lower rate of unemployment and, quite often, a smaller size (Brattbakk and Hansen, 2004). We should not forget, either, that Oslo contains clusters of poverty in the inner city. These differences are the results of historical events and they may well influence the continuous production of myths and narratives.

Thirdly, what are the consequences in terms of local and national policies? Our response is, again, hesitating and ambiguous. We lack basic information about causal connections between neighbourhood deprivation and individual outcomes. Neighbourhood intervention is an equally murky subject; we simply do not know whether targeted programmes are effective or not. At present, we can only advise a supplementary and small-area approach in the use of area-based programmes. The budget criteria system is, by and large, a far more important instrument.

Notes

- Galster (2007) draws a similar conclusion for the whole of Europe.
- We have only included mechanisms with a potential bearing in the present case.
- Some recent research has tried to explore neighbourhood and school contexts simultaneously. Kauppinen (2008), for instance, concludes that neighbourhood effects in Helsinki are to a large extent mediated by school contexts.
- MlwiN 2.10 is a software package for fitting multilevel models. It uses confidence intervals that are sensitive to the number of youths in each sub-area.
- This applies to models where only the stationary families are included. When we include the moving families, the residuals increase to 10.9 per cent in 1997/98 (significant), 5.7 per cent in 2001/02 (significant) and 1.0 per cent in 2005/06 (not significant).

Funding Statement

This research received no specific grant from any funding agency in the public, commercial or not-for-profit sectors.

Acknowledgements

The authors would like to thank a number of persons for comments on an earlier draft of this paper. These persons are: George Galster, Kelvin Jones, Torkild Hovde Lyngstad, Arne Mastekaasa and Oddbjørn Raaum. Thanks finally to the Editor and referees for useful comments.

References

- Andersson, E. (2004) From valley of sadness to hill of happiness: the significance of surroundings for socioeconomic career, *Urban Studies*, 41(3), pp. 641–659.
- Andersson, E. and Subramanian, S. V. (2006) Explorations of neighbourhood and educational outcomes for young Swedes, *Urban Studies*, 43(11), pp. 2013–2025.
- Andersson, R., Musterd, S., Galster, G. and Kauppinen, T. M. (2007) What mix matters? Exploring the relationships between individuals' incomes and different measures of their neighbourhood context, *Housing Studies*, 22(5), pp. 637–660.
- Bergsten, Z. (2010) *Bättre framtidsutsikter? Blandade bostadsområden och grannskapseffekter: en analys av visioner och effekter av blandat boende*. PhD thesis, Uppsala University.
- Bolster, A., Burgess, S., Johnston, R. J., Jones, K. et al. (2007) Neighbourhoods, households and income dynamics: a semi-parametric investigation of neighbourhood effects, *Journal of Economic Geography*, 7(1), pp. 1–38.
- Brattbakk, I. and Hansen, T. (2004) Post-war large housing estates in Norway: well-kept residential areas still stigmatised?, *Journal of Housing and the Built Environment*, 19(3), pp. 311–332.
- Buck, N. (2000) Housing, location and residential mobility, in: R. Berthoud and J. Gershuny (Eds) *Evidence on the Dynamics of Social*

- Change from the British Household Panel Survey*, pp. 133–160. Bristol: The Policy Press.
- Buck, N. (2001) Identifying neighbourhood effects on social exclusion, *Urban Studies*, 38(12), pp. 2251–2275.
- Drever, A. I. (2004) Separate spaces, separate outcomes? Neighbourhood impacts on minorities in Germany, *Urban Studies*, 41(8), pp. 1423–2489.
- Fischer, C. S. (1984) *The Urban Experience*. New York: Harcourt, Brace, Jovanovich.
- Friedrichs, J. (1998) Do poor neighbourhoods make their residents poorer? Context effects of poverty neighbourhoods on residents, in: H.-J. Andress (Ed.) *Empirical Poverty Research in Comparative Perspective*, pp. 77–99. Aldershot: Ashgate.
- Friedrichs, J. and Blasius, J. (2005) Social norms in distressed neighbourhoods: testing the Wilson hypothesis, in: J. Friedrichs, G. Galster and S. Musterd (Eds) *Life in Poverty Neighbourhoods*, pp. 11–30. Abingdon: Routledge.
- Galster, G. (2007) Should policy makers strive for neighbourhood social mix? An analysis of the western European evidence base, *Housing Studies*, 22(4), pp. 523–545.
- Galster, G. (2011) The mechanism(s) of neighbourhood effects theory, evidence, and policy implications, in: M. van Ham, D. Manley, N. Bailey, L. Simpson and D. Maclennan (Eds) *Neighbourhood Effects Research: New Perspectives*, pp. 23–56. Dordrecht: Springer.
- Galster, G. and Santiago, A. M. (2006) What's the 'hood got to do with it? Parental perceptions about how neighbourhood mechanisms affect their children, *Journal of Urban Affairs*, 28(4), pp. 201–226.
- Galster, G., Andersson, R., Musterd, S. and Kauppinen, T. (2008) Does neighbourhood income mix affect earnings of adults? New evidence from Sweden, *Journal of Urban Economics*, 63(3), pp. 858–870.
- Gordon, I. and Monastiriotis, V. (2006) Urban size, spatial segregation and inequality in educational outcomes, *Urban Studies*, 43(1), pp. 213–236.
- Hagen, K. (1995) *Adresse eller karakterer? En evaluering av inntaksordningen benyttet ved opptak til grunnkurs i allmenne og økonomisk/administrative fag i Oslo videregående skoler, høsten 1994*. Oslo: Fafo.
- Ham, M. van and Manley, D. (2010) The effect of neighbourhood housing tenure mix on labour market outcomes: a longitudinal investigation of neighbourhood effects, *Journal of Economic Geography*, 10(2), pp. 257–282.
- Hansen, T. and Brattbakk, I. (2005) *Endringsprosesser i norske drabantbyer*. Byggforsk skrifterie 6, Oslo.
- Haslum, H. (2005) Lag, landskaper og tre områder i endring, in: J. Aspen (Ed.) *By og byliv i endring: studier av byrom og handlingsrom*, pp. 177–222. Oslo: Scandinavian Academic Press.
- Kauppinen, T. M. (2007) Neighbourhood effects in a European city: secondary education of young people in Helsinki, *Social Science Research*, 36(1), pp. 421–444.
- Kauppinen, T. M. (2008) Schools as mediators of neighbourhood effects on choice between vocational and academic tracks of secondary education in Helsinki, *European Sociological Review*, 24(3), pp. 379–391.
- Kommunaldepartementet (1990–91) *Om storbyenes økonomiske situasjon*. Stortingsmelding No. 11, Kommunaldepartementet [The Ministry of Municipal Affairs], Oslo.
- Laan Bouma-Doff, W. van der (2007) Confined contact: residential segregation and ethnic bridges in the Netherlands, *Urban Studies*, 44(5/6), pp. 997–1017.
- Leventhal, T. and Brooks-Gunn, J. (2000) The neighbourhoods they live in, *Psychological Bulletin*, 126(2), pp. 309–337.
- McCulloch, A. (2001) Ward-level deprivation and individual social and economic outcomes in the British Household Panel Study waves 1 to 8, *Environment and Planning A*, 33(4), pp. 667–684.
- Musterd, S. and Andersson, R. (2006) Employment, social mobility and neighbourhood effects: the case of Sweden, *International Journal of Urban and Regional Research*, 30(1), pp. 120–140.
- Musterd, S., Ostendorf, W. and Vos, S. de (2003) Neighbourhood effects and social mobility: a longitudinal analysis, *Housing Studies*, 18(6), pp. 877–892.
- Musterd, S., Andersson, R., Galster, G. and Kauppinen, T. M. (2008) Are immigrants' earnings influenced by the characteristics of their neighbours?, *Environment and Planning A*, 40(4), pp. 785–805.

- Obertwittler, D. (2007) The effects of neighbourhood poverty on adolescent problem behaviours: a multi-level analysis differentiated by gender and ethnicity, *Housing Studies*, 22(5), pp. 781–803.
- Oslo kommune (2004) *Statistisk årbok for Oslo*. Utviklings- og kompetanseetaten, Oslo.
- Oslo kommune (2009) *Byrådetts budsjettforslag for 2009: dokumentasjon av budsjettgrunnlaget for bydelene: grønt hefte*. Byrådsavdeling for finans og utvikling, Oslo.
- Pebley, A. R. and Sastry, N. (2004) Neighbourhoods, poverty, and children's well-being, in: K. M. Neckerman (Ed.) *Social Inequality*, pp. 119–145. New York: Russell Sage Foundation.
- Pløger, J. (1997) *Byliv og modernitet*. Oslo: NIBRs plussserie.
- Raaum, O., Salvanes, K. G. and Sørensen, E. Ø. (2006) The neighbourhood is not what it used to be, *The Economic Journal*, 116(January), pp. 200–222.
- Sampson, R., Morenoff, J. and Gannon-Rowley, T. (2002) Assessing 'neighbourhood effects': social processes and new directions in research, *Annual Review of Sociology*, 28, pp. 443–478.
- Wessel, T. (2000) Social polarisation and socio-economic segregation in a welfare state: the case of Oslo, *Urban Studies*, 37(11), pp. 1947–1967.
- Wilson, W. J. (1987) *The Truly Disadvantaged: The Inner City, the Underclass, and Public Policy*. Chicago, IL: University of Chicago Press.

Artikkel 2

Block, neighbourhood or district? The importance of geographical scale for area effects on educational attainment

Ingar Brattbakk

Geografiska Annaler: Series B, Human Geography 2014, 96(2): 109-125.

<https://doi.org/10.1111/geob.12040>

II

Bidrag 3 – bokkapittel

Nabolagets effekt: hva er problematisk med geografisk ulikhet?

Ingar Brattbakk og Terje Wessel

Ljunggren, J. (red.) (2017). *Oslo - ulikhetenes by*, s. 339-358.

Cappelen Damm Akademisk: Oslo.

Artikkel 4

Foreldres nabolagsstrategier for barn og unge: danne, styrke og skjærme

Ingar Brattbakk

Tidsskrift for samfunnsforskning, 62(2), 102-121.
<https://www.idunn.no/doi/epdf/10.18261/tfs.63.2.2>

Foreldres nabolagstrategier for barn og unge: danne, styrke og skjerme

Parental strategies for children and neighbourhoods: to form, strengthen and protect.

Ingar Brattbakk

Forsker III, Arbeidsforskningsinstituttet (AFI), OsloMet

Ingar.brattbakk@oslomet.no

Sammendrag

Nabolaget er vesentlig for barn og unges oppvekst, og mange studier dokumenterer nabolagseffekter: barn og unges livssjanser påvirkes av nærmiljøet de vokser opp i. Nabolaget påvirker barn og unge både direkte og indirekte via foreldrene, såkalt foreldremediering. De relativt få studiene som tar hensyn til slik foreldremediering, studerer lenken som går fra nabolaget via foreldrene og videre til barna. Få studier har imidlertid tatt på alvor at foreldre er oppmerksomme på at nabolaget påvirker barna og er handlende aktører som utvikler oppdragsstrategier for barnas relasjon til nabolaget. Basert på en gjennomgang av litteratur fra ulike fagfelt bygger jeg et analytisk rammeverk for å styrke forståelsen av foreldres aktive nabolagsstrategier. Dette gjør jeg ved å ta utgangspunkt i studier av klassede foreldrepraksiser, foreldrestiler, foreldrestress og foreldres tro på egen mestring som oppdragere, og hvordan disse relaterer seg til foreldrenes opplevelse av nabolaget. Basert på dette og studier av foreldre, barn og nabolag har jeg utviklet en typologi over foreldres nabolagsstrategier (1) **å danne eller herde** barna ved at de eksponeres for nabolaget, (2) **å styrke nabolaget** for å bedre oppvekstmiljøet og (3) **å skjerme barna** fra uheldige sider ved nabolaget enten ved (3a) å bli boende og samtidig kontrollere barnas involvering i nabolaget eller ved (3b) å flytte bort. Strategiene har potensielt store samfunnsmessige konsekvenser på mikro- og makronivå for familieliv, nabolagseffekter og flytte- og segregasjonsprosesser.

Nøkkelord

Foreldrestrategier, foreldrestiler, nabolag, nabolagseffekter, oppvekstmiljø

Abstract

The local community is a central arena for children and youth, and many studies document neighbourhood effects: children and youth's life chances are influenced by the place they are brought up. The neighbourhood affects the younger generation directly and indirectly via their parents, through what is called parental mediation. However, few studies, especially in the European context, have recognized parents as being aware of neighbourhood effects and their own potential buffer role in developing parenting strategies for their offspring's relation to the local community. On the basis of a literature review, the ambition of this paper is to build an analytical framework to improve the understanding of parents' active buffer role concerning the interaction between children and their neighbourhood through conceptions of parenting styles, family stress and parenting self-confidence, and how these aspects relate to parents' perceptions of the local community. The paper introduces a typology of parental neighbourhood strategies: (1) **to form or harden the children** through exposure to the neighbourhood; (2) **to strengthen the community** in order to improve the environment in which children are brought up; (3) **to protect the children** from adverse neighbourhood factors by (3a) staying in the community while controlling children's exposure to the local community or by (3b) moving out. When it comes to family life, neighbourhood effects, processes of mobility and segregation and the level of socially mixed neighbourhoods, the potential societal consequences of these strategies are profound.

Keywords

Parental strategies, parenting styles, neighbourhood effects, local community

Innledning

Nabolaget er en vesentlig del av barn og unges oppvekstmiljø, og mange studier dokumenterer såkalte nabolageffekter: Barn og unges livssjanser påvirkes av nærmiljøet de vokser opp i (Galster, 2019). Oppvekststedet har betydning for barn og unges situasjon her og nå og ikke minst deres livssjanser og sosiale mobilitet videre i livet. Nabolageffekter ser i stor grad ut til å være virksomme gjennom prosesser i lokalsamfunnet på gruppe- og familienivå (Leventhal & Brooks-Gunn, 2000). Familien og foreldreskapet er med andre ord viktig for forståelsen av hvordan nabolaget former oss (Galster & Santiago, 2006). I denne artikkelen tar jeg utgangspunkt i eksisterende teorier og empiriske studier fra relevante forskningsfelt om foreldreskap og nabolag for å se nærmere på innholdet i foreldrerollen og hvordan denne rollen varierer med trekk ved foreldene og deres tilnærming til oppdragelse og opplevelse av nabolaget. Mer presist undersøker jeg hvilke strategier foreldre tar i bruk for å beskytte barna fra negative nabolageffekter og for å fremme positive nabolageffekter. Målet med artikkelen er å bygge et analytisk rammeverk som kan anvendes i senere empirisk forskning.

Utgangspunktet for artikkelen er erfaringene fra egne kvantitative og kvalitative studier av nabolag, foreldre, barn og unge i Oslo med særlig vekt på østlige byområder med omfattende levekårsutfordringer.¹ I flere av disse studiene har foreldre og barn og andre lokale aktører som lærere, miljøarbeidere og ledere i fritidsaktiviteter trukket fram betydningen av foreldrerollen i tilknytning til nærmiljøet, selv om dette ikke var hovedtemaet i studiene. En fellesnevner i fortellingene deres er betydningen av foreldrenes oppdragerrolle for samspillet mellom barn og nabolag, enten foreldrerollen har en aktiv og handlende karakter eller er mer tilbaketrasket.

Selv om en overvekt av studier på dette feltet, inkludert mine egne empiriske erfaringer, er gjort i levekårsutsatte byområder, omfatter flere studier også nabolag med færre utfordringer og høyere sosioøkonomisk status. Erfaringene med foreldrepraksis fra levekårsutsatte nabolag, der mer står på spill, er særlig nyttige både fordi man kan anta at bevisstheten rundt tematikken er høyere her, og at foreldrenes nabolagsstrategier er lettere å få øye på. I forlengelsen av dette har jeg et blikk på hvorvidt foreldres valg av nabolagsstrategier varierer mellom velstående og mer levekårsutsatte nabolag.

Artikkelen tar utgangspunkt i litteratur om foreldreskap og hvordan foreldreskapet formes og utspiller seg i ulike nabolagskontekster. Målet med artikkelen er todelt. For det første oppsummerer jeg sentrale innsikter fra litteraturen om foreldrerollen i et nærmiljøperspektiv. Dette gjør jeg ved å presentere et analytisk rammeverk for å forstå hvilke nabolagsstrategier foreldre tar i bruk. For det andre presenterer jeg en typologi over slike nabolagsstrategier som jeg har utledet fra foreliggende forskning. Denne typologien beskriver et repertoar av nabolagsstrategier som foreldre benytter for å sikre barna en god oppvekst. Hensikten er at dette analytiske rammeverket kan anvendes i kommende empirisk forskning på feltet.

Først i artikkelen tar jeg for meg begrepet nabolageffekter og foreldres vurderinger av nabolag som oppvekststed for sine barn. Så gir jeg en samlet oversikt over to hovedgrupper

1. Omfatter kvantitative studier av nabolageffekter (Brattbakk & Wessel, 2013; Brattbakk 2014), trangboddhet (Brattbakk, 2020), flyttemotiver (Andersson et al., 2016) og kvalitative nabolagsstudier (Brattbakk et al., 2015, 2017; Andersen et al., 2017; 2018; Hagen et al., 2016).

av litteratur som danner grunnlaget for artikkelen: den generelle foreldreskapslitteraturen og litteratur om hvordan foreldre forholder seg til nabolaget. Dernest presenterer jeg et analytisk rammeverk for foreldres nabolagsstrategier som jeg har utledet fra litteraturen. Deretter trekker jeg fram relevante innsikter fra den generelle foreldreskapslitteraturen, før jeg gir en grundigere presentasjon av de lanserte foreldrestrategiene for barn og nabolag. Til slutt oppsummerer og drøfter jeg sentrale funn med et blikk på implikasjoner for videre forskning på by- og samfunnsutvikling.

Nabolagseffekter og foreldres nabolagsvurderinger

Det har utviklet seg en betydelig konsensus blant forskere om at nabolagseffekter eksisterer og har betydning for individ og samfunn. Galster (2019, s. 208) oppsummerer det slik:

Nabolagskonteksten har en klar effekt på holdninger, oppfatninger, atferd, helse, livskvalitet, sosioøkonomisk situasjon og framtidsmuligheter for barn og voksne beboere via ulike kausale prosesser og ruter (min oversettelse).

Nabolaget har sterkest innflytelse på dem som tilbringer mye tid der, enten fordi nettverket er lokalt forankret eller fordi de har kort aksjonsradius (Galster, 2019). Barn og unge tilhører denne gruppen; i tillegg er de i formativ alder hvor de i særlig grad påvirkes av nærmiljøet (Sampson, 2012). Forskning fra Oslo indikerer at trekk ved nabolaget påvirker barn og unges sosiale mobilitet (Brattbakk & Wessel, 2013) og klasseposisjon (Toft & Ljunggren, 2016). Går vi opp på nasjonalt nivå, er bildet mer variabelt: Avhengig av fokus og metodologi har man funnet både svake (Hermansen et al., 2019) og sterke (Markussen & Røed, 2018) sammenhenger mellom oppvekststed og sosiale utfall i voksen alder.

Oppsummeringer av hvilke negative nabolagstrukturer foreldre bekymrer seg for på barnas vegne, trekker særlig fram ulike sider ved det *sosiale klimaet* i nærmiljøet (Pinkster & Fortuijn, 2009; Galster, 2019; Wessel & Lunke, 2021). Bekymringen for uheldige sosiale forhold går hånd i hånd med bekymringer for kvaliteten på *lokale institusjoner* som barnehager og skoler samt *fysiske trekk* ved uteområdene (Andersen et al., 2020). Ønsker om kulturell og sosial reproduksjon, altså at foreldre søker å sikre at kulturelle og sosiale ressurser overføres til neste generasjon, spiller en viktig rolle når foreldre vurderer potensielle oppvekstmiljø for sine barn. Vurderingene kan inkludere en mengde faktorer, deriblant nabolagets etniske og sosioøkonomiske profil (Kadasia et al., 2020).

Man kan spørre seg om hvor god kjennskap foreldre faktisk har til nabolagsforholdene. Begrepet «paranoid parenting» (Pain, 2006) omtales i litteraturen om fryktens geografi og legger vekt på at foreldres oppfatninger av negativ sosial påvirkning delvis kan være basert på lokale «vandrehistorier» om ekstreme tilfeller og negative stereotyper av problemer i ungdomsmiljøet (Pinkster et al., 2009). Selv om dette nok oftest forekommer i utsatte nabolag, er det ikke ukjent i mer velstående nabolag, kanskje fordi den «moralske panikken» synes å være sterkest blant middelklasseforeldre. På den annen side viser flere studier (Pinkster et al., 2009) at foreldres oppfatninger av nabolagsutfordringer ofte bekreftes av lærere og ungdomsarbeidere som kjenner oppvekstmiljøet godt. Enkelte foreldre kan dessuten overdrive betydningen av negativ påvirkning fra nabolaget og dermed overføre problemer med rot i familien til nærmiljøet. Det er ikke ukjent i litteraturen at foreldre som opplever en sterk avmaktfølelse, lettere skylder på omgivelsene (Shumow & Lomax, 2002). Selv om foreldre kan legge uforholdsmessig stor vekt på nærmiljøfaktorer, kan oppfatningene av negativ nabolagspåvirkning likefullt være reelle i sine konsekvenser: Det man tror på, påvirker valget av strategier.

Galster og Santiago (2006) finner i en omfattende amerikansk intervjuundersøkelse at et solid flertall av foreldrene i fattige nabolag i Denver oppfatter nabolaget som en kilde til negativ påvirkning. De etterlyser derfor mer forskning om foreldrenes innsatser. Det er nettopp denne utfordringen jeg prøver å svare på her.

Et analytisk rammeverk for foreldres nabolagsstrategier

Jeg går gjennom to typer av litteratur om foreldreskap. Den første delen tar for seg litteratur om grunnleggende trekk ved foreldreskap og hva som former foreldreskapet. Dette omfatter *foreldrestiler* (Baumrind 1978), *foreldrestress* og *investering* i barnas oppvekst (Conger et al., 1994; Schofield et al., 2011), *klassede foreldrepraksiser* (Lareau, 2003; Gillies, 2005), foreldrepraksiser som tilpasses det enkelte barnet (Romich, 2009), og sosial-kognitiv teori om betydningen av *foreldres tro på egen mestring* som oppdragere (Bandura, 1989).

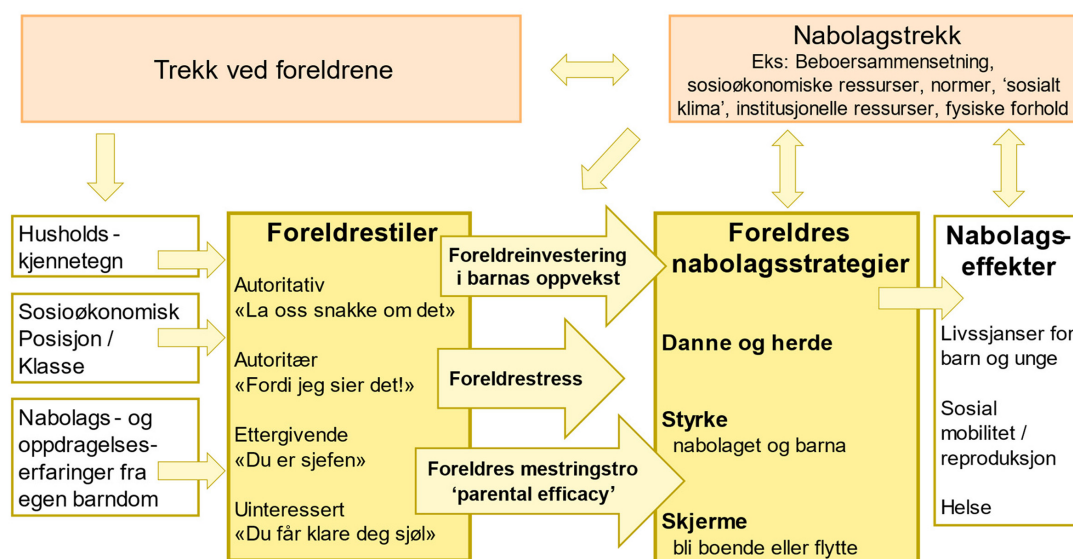
Den andre delen belyser hvordan foreldre forholder seg til nærmiljøet. Studier fra den kvantitative nabolageffektforskningen har teoretiske ansatser og empiriske funn om foreldres bufferrolle i samspillet mellom barn og nabolag (se Galster & Santiago, 2006; Galster, 2019; Sampson, 2012), mens en annen tradisjon av nabolagstudier basert på sosial-kognitiv teori benytter etnografiske feltstudier og kvantitative surveyer (se Furstenberg, 1993; Ardel & Eccles, 2001; Shumow & Lomax, 2002; Cuellar et al., 2015). Det må sies at mye av litteraturen, enten den er kvantitativ eller kvalitativ, refererer til amerikanske byer og nabolag. Jeg forsøker å «oversette» og trekke ut det jeg anser som relevant for urbane nabolag i en norsk kontekst, gitt forskjellene i sosial og romlig ulikhet og samfunnsstruktur. I tillegg bygger jeg på norske nabolagsstudier fra nyere tid (se Vassenden, 2008; Elstad & Stefansen, 2014; Wessel & Nordvik, 2019; Bendixsen & Danielsen, 2019) samt enkelte studier fra andre vesteuropeiske land (Pinkster et al., 2009).

Samlet sett viser studier om foreldreskap og nabolag at det finnes et bredt spekter av innsikter om hvordan foreldre aktivt forhandler med nabolagsbetingelser i utøvelsen av sitt foreldreskap. For å få et bedre grep om hvordan man kan designe mer målrettede studier i dette feltet, foreslår jeg her en modell (figur 1) som peker mot distinkte foreldrestrategier. Denne analytiske modellen vil strukturere gjennomgangen av litteraturen på feltet.

Modellen (figur 1) oppsummerer viktige elementer i forståelsen av foreldreskap og nabolag – både de som er hentet fra tidligere studier, og den lanserte typologien over foreldrestrategiene å *danne, styrke og skjerme*, som jeg har utledet fra litteraturen – og viser hvordan disse er relatert til hverandre. Venstre del av modellen beskriver hvordan ulike *foreldrestiler* påvirkes av *trekk ved foreldrenes bakgrunn* (for eksempel sosial klasse), familiesituasjonen og nabolagserfaringer fra egen barndom. «Foreldrestil» handler i denne sammenheng om kvaliteten på relasjonen mellom barn og voksne og er en typologi om egenskaper og væremåter som foreldre kan ha. De fire foreldrestilene defineres ut fra skalaer for respons og krav og omfatter: *autoritativ* («La oss snakke om det» – høy grad av respons og høye krav); *autoritær* («Fordi jeg sier det!» – lav respons og høye krav); *ettergivende* («Du er sjefen» – høy respons og lave krav); *uinteressert* («Du får klare deg sjøl» – lav respons og lave krav) (Baumrind 1978; Maccoby & Martin, 1983). Ulike sider ved foreldrestilen, som responsivitet, sosial støtte, varme, hardhet og kontroll, ser ut til å variere etter nabolagsdeprivasjon (Galster, 2019). Foreldrestilen påvirker hvilke foreldrestrategier for barn og nabolag som benyttes, der foreldrenes investering i barna og graden av foreldrestress og tro på egen mestring spiller viktige roller.

I modellen lanserer jeg en typologi over *foreldres nabolagsstrategier*: (1) å *danne eller herde* barna gjennom at de utsettes for nabolaget, (2) å *styrke nabolaget* for å bedre opp-

vekstmiljøet og (3) å *skjerme barna* fra uheldige sider ved nabolaget enten ved (3a) å *bli boende* og samtidig kontrollere barnas involvering i nabolaget eller i ytterste konsekvens (3b) å *flytte bort*. De tre foreldrestrategiene jeg har utviklet, representerer sentrale dimensjoner fra litteraturen om foreldres aktive rolle for å sikre at oppvekstmiljøet bidrar til en god barndom og framtid for barna. De utdypes i artikkelens andre del og illustreres i høyre del av figur 1.

Figur 1. Modell for foreldres nabolagsstrategier og hvordan disse relaterer til trekk ved foreldrenes bakgrunn og foreldreskap (foreldrestiler, investering, stress og mestringstro), trekk ved nabolaget og nabolageffekter.

Trekk ved nabolaget utgjør en viktig kontekstuell ramme som foreldreskapet utøves innenfor: nabolaget kan derfor ha betydning for foreldrestil og foreldrestrategier. I tillegg kan foreldres erfaringer fra tidligere nabolag (som eget oppvekstnabolag) ha betydning for hvordan foreldreskapet utøves overfor egne barn. Nabolaget er dessuten virksomt både direkte overfor barna og indirekte via de ulike måtene nabolaget påvirker foreldrene på (foreldremediering), som igjen får betydning for barnas livssjanser, sosiale mobilitet og helse.

Foreldreskapet: hvordan det formes og utøves

Flere bidrag fra den generelle foreldreskapslitteraturen (venstre side i figur 1) har relevans i en nabolagskontekst. Et viktig, og i mange henseender trivielt, utgangspunkt er at foreldre flest ønsker det beste for sine barn, og forsøker å oppdra dem i tråd med sine egne forestillinger om hva som er bra for dem. Samtidig varierer disse oppfatningene med klassetilhørighet (Laureau, 2003) og kan påvirkes av foreldres vurdering av nabolagskvaliteter (Ardelt & Eccles, 2001; Cuellar et al., 2015).

Foreldrestiler, foreldreressurser og klassede foreldrepraksiser

Foreldrestil og samspill i familien er viktig for oppvekst og utvikling, særlig for yngre barn, men også for muligheter og hindringer knyttet til skoleløpet og sosial inkludering på arenaer som nærmiljø og fritidsaktiviteter. Baumrind (1978) definerer, som nevnt ovenfor, fire foreldrestiler ut fra to overordnede skalaer for *respons* og *krav*. Responsdimensjonen i oppdragelsesstilen forstås som et kontinuum fra høy grad av respons (imøtekommende; forel-

drene gir mye respons, er forståelsesfulle, støttende, lette å kommunisere med og opptatt av gjensidighet) til lav grad av respons (avvisende; lite respons, støtte og gjensidighet). Kravdimensjonen forstås tilsvarende som et kontinuum fra høye krav (struktur; klare krav, regler og orden) til lavere krav (kaos; få regler, uorden og lave forventninger). Baumrinds typologi er benyttet av Elstad og Stefansen (2014), som studerer variasjon i foreldrestiler i norske familier, basert på hvordan unge i alderen 12–18 år opplever foreldrenes oppdragelsesstil. De finner stor variasjon i foreldrestiler blant norske foreldre, der særlig responsdimensjonen definerer forskjellene. At foreldre er responsive og stiller krav, oppleves i stor grad som positivt av de unge, mens uinteresserte og invaderende foreldrestiler er forbundet med utilfredsstillende foreldre–barn-relasjoner. De undersøker ikke geografisk variasjon, men finner variasjon etter kjønn, alder, klasse og foreldrenes fødeland.

Foreldrestil inngår ofte som en del av *foreldrestresshypotesen*, som tar for seg ulike faktorer som har betydning for foreldres stressnivå, inkludert hvordan negativt stress begrenser foreldres evne til å tilby et godt foreldreskap og oppvekstmiljø (Hyggen et al., 2018). Hypotesen er oftest benyttet i studier av lavinntektshusholdninger, enten det dreier seg om boligvalg og boligkonsum (Turner & Stefansen, 2012) eller familiestress i alminnelighet (Conger et al., 1994). Den er dessuten relevant når man skal belyse sammenhengene mellom ulike trekk ved lokalmiljøet og ulike former for oppdragerpraksis. Manglende omsorg og hardere disiplin har for eksempel vist seg å kunne være en konsekvens for oppdragerpraksisen i nabolag med store levekårsutfordringer (Furstenberg, 1993). Et nærmiljø preget av mye uro og lav kvalitet på kollektive goder og nabolagsinstitusjoner vil påvirke barna *direkte*, men også *indirekte* ved at foreldrene bekymrer seg og stadig vurderer om «oppvekstmiljøet er godt nok for barna» (Andersen et al., 2017).

En komplementær forståelse er *investeringshypotesen*, som vektlegger foreldrenes økonomiske mulighet til å investere i grunnleggende materielle goder, og sosiale og kulturelle faktorer som stimulerer en god utvikling hos barna (Schofield et al., 2011; Hyggen et al., 2018). Å ha tid til samvær med barna, økonomi til å delta i fritidstilbud og å bosette seg i gode nabolag og ha tilgang til gode skoler er eksempler på forhold som kan påvirkes av familiens økonomi og klasseposisjon (Elstad & Stefansen, 2014; Lareau, 2003).

Foreldre med større økonomiske ressurser er mer responsive enn foreldre med begrensede økonomiske ressurser (Elstad & Stefansen, 2014), noe som leder oss til et sentralt poeng om at foreldreskap og foreldrestil er *klassede* fenomener, ikke bare økonomisk, men også sosialt og kulturelt (Lareau, 2003). En klasset kulturell logikk har betydning for hvordan foreldreskapet «gjøres» når det gjelder organisering av familiens dagligliv, foreldre som støttende rollemodeller, språkbruk, sosiale nettverk og hvordan man samhandler med skolen og andre institusjoner (Lareau, 2003). Sentralt i den klassede tilnærmingen til oppdragelse står forståelsen av hvordan foreldrepraksis er knyttet til sosial reproduksjon mellom generasjonene (se norske studier av Andersen & Ljunggren, 2014; Toft & Ljunggren, 2016; Toft, 2018; Kadasia et al., 2020).

Arbeiderklassens oppdragelseslogikk er ifølge Lareau (2003) knyttet til «the accomplishment of natural growth», som kort sagt handler om at barn vil trives og utvikle seg på en god måte hvis de får trygge og varme rammer med rom for lek og sosialisering. Å forme barn som finner sin plass i felleskapet her og nå – inkludert nærmiljøet – og blir «dugane og skikkelige» er overordnet mål. «Å passe inn» er en sentral verdi i arbeiderklassen (Gillies, 2005), som står i kontrast til middelklasseverdien «å utmerke seg» (Maxwell & Aggleton, 2013). Blant middelklassen er den dominerende oppdragelseslogikken «concerted cultivation» (Lareau, 2003), som innebærer at foreldrene på en koordinert og framtidsrettet måte søker å dyrke fram en ønsket utvikling ved å la barna ta del i ulike berikende aktivite-

ter som fremmer talenter og ferdigheter (Aarseth 2018; Eriksen & Stefansen, 2021). Middelklasseidealet «intensive parenting» er et beslektet, og delvis overlappende, begrep som vektlegger betydningen av å bruke ekstra tid, energi og ressurser på barna (Faircloth et al., 2013). Ideen har fått stor utbredelse og frontes som et ideal også utover middelklassen. En slik intensiv foreldrepraksis er ofte sett som nødvendig for å motvirke samfunnsutfordringer som frafall i videregående skole, manglende sosial integrasjon og livsstilsrelaterte problemer (Bendixsen & Danielsen, 2019). Samtidig er den kritisert for å være en individualisert og privatisert oppdragelsesform som ikke evner å ha en kollektiv tilnærming, der alle nabolagets barn sees som «våre barn», slik Putnam (2016) beskriver utviklingen i amerikanske nabolag i boka *Our kids: The American Dream in Crisis*.

Disse grove forståelsene av foreldrepraksis i arbeiderklassen og middelklassen er i norsk kontekst nyansert gjennom flere studier av klassede oppdragelseslogikker. Likhetsidealet er utbredt i Norge og kan føre til at ulikheter nedtones (Gullestad, 2002), mens normen om å skape like muligheter for alle betones. Bendixsen og Danielsen (2019) finner at dette for noen foreldre gir seg utslag i at intensive og individuelle oppdragelsesstrategier som i utgangspunktet handler om tett oppfølging og ekstra investering i egne barns oppvekst, utvides til mer kollektive strategier, som også inkluderer omsorg for andres barn. Motivasjonen for en slik inkluderende foreldrepraksis kan handle om å styrke lokalsamfunnet og motarbeide sosial eksklusjon parallelt med innsatsen for egne barn. En annen studie, av Eriksen og Stefansen (2021), tar for seg foreldreskap i arbeiderklassen knyttet til ungdommers deltakelse i organisert idrett, som ofte er lokalt forankret, og identifiserer to tilnærminger: én basert på tilhørighet og én på strukturerende aspekter. Tilhørighetstilnærmingen legger vekt på sport som middel for fellesskap og forankring i lokalsamfunnet. Det sosiale aspektet står sentralt og knyttes til stedsidentitet og røtter. I den strukturerende – eller disiplinerte – orienteringen er idrettens evne til å skape rammer og orden for barn og unge sentral. Begge tilnærmingene deler betoningen av å være skikkelig og respektabel og ikke minst å passe inn.

Mange studier finner at foreldre i lavinntektsfamilier i mindre grad setter inn kompenserte tiltak for å beskytte barna sine enn i høyere sosiale lag. Det kan skyldes færre ressurser, muligheter og overskudd til å utøve et godt foreldreskap samt manglende kunnskap om hva som påvirker barna negativt, og hvilke tiltak som kan fungere som buffer (Hyggen et al., 2018). Lavinntektsfamilier bor dessuten oftere i utsatte områder hvor særlig negative nabolagseffekter er i sving, noe som forsterkes av at foreldrene sjeldnere enn middelklasseforeldre sender barna sine til bedre skoler og fritidsaktiviteter utenfor nabolaget. Bredden og utbredelsen av foreldrenes sosiale nettverk kan også ha betydning for deres opplevelse av nabolagseffekter for barna (Galster & Santiago, 2006). Foreldre som beveger seg mye utenfor sitt eget nabolag og kjenner folk i ulike deler av byen, har mer innsikt i hvordan tilstanden er andre steder. Bor man i et utsatt nabolag og ikke helt forstår hvor mye eget nærmiljø «avviker fra normalen», kan det tenkes at man lettere tilpasser seg, justerer forventninger og avdramatiserer faresignaler. Foreldre som har mye av sitt sosiale nettverk utenfor nabolaget, har dessuten ofte ressurser og muligheter til å koble barna sine opp mot disse eksterne nettverkene og derved redusere eksponeringen fra nærmiljøet (Sampson, 2012).

Foreldreressurser henger tett sammen med foreldrestress, muligheter for å investere i barna og ulike foreldrestiler. Samlet sett viser denne litteraturen at klassede oppdragelseslogikker har betydning for hvilke typer nabolag foreldre føler seg hjemme i, hvordan de vurderer nabolag, særlig med tanke på mulighetene for sosial reproduksjon for sine barn, og for hvilke foreldrestrategier som aktiveres.

Tilpassede og restriktive foreldrepraksiser

Foreldrestrategier kan tilpasses trekk ved det enkelte barnet og barn–foreldre-relasjonen (Maccoby & Martin, 1983). Romich (2009) finner at graden av atferdsproblemer, impulsivitet og modenhet hos barnet, barnets nummer i søskenflokk og nærheten mellom forelder og barn kan påvirke hvilke strategier og hvor mye ressurser foreldrene setter inn, og at dette varierer med foreldrenes opplevelse av nabolaget. Det førstefødte barnet får gjerne tettere oppfølging og en strengere oppdragelse enn barna som kommer etter. Barn som foreldrene anser er mer risikoutsatte, vies ofte mer oppmerksomhet og beskyttende strategier i relasjon til nærmiljøutfordringer (Romich, 2009).

Foreldrepraksiser kan bli for restriktive – for autoritære – og balanserer i noen tilfeller mellom «legitim beskyttelse og illegitim kontroll» (Smette et al., 2021). Restriktive foreldrepraksiser kan for eksempel utfordre prinsipper om kjønnslikestilling og barn og unges selvbestemmelse. I en studie av foreldrerestriksjoner for Oslo-ungdom finner Smette et al. (2021) at foreldres landbakgrunn, religiøse tilhørighet og opplevde risiko i nabolaget bidrar til å forklare variasjon i foreldrerestriksjoner for ungdommens fritid. Jo mer utrygt nabolaget oppleves, jo sterkere foreldrerestriksjoner settes inn i form av begrensninger på samvær med jevnaldrende, særlig for jenter, men også for gutter (Smette et al., 2021). Flere studier viser at sannsynligheten for at foreldre benytter restriktive og inngripende foreldrepraksiser, øker med opplevelsen av omfanget av utrygghet og farer i nabolaget, og at dette gjelder for de fleste foreldregrupper (Ardelt & Eccles, 2001). Parallelt avtar omfanget av kollektive (Furstenberg, 1993), responsive og støttende foreldrestrategier (Cuellar et al., 2015). Slike foreldrerrespons, som tydelig påvirkes av den lokale konteksten, kan forstås som nabolagseffekter.

Foreldres tro på egen mestring

En sentral teori i studier av foreldreskapets betydning for flere utfall for foreldre og barn, og som er relevant når man ser på nabolagseffekter, er Banduras (1989) *sosial-kognitive teori* som vektlegger *opplevelsen av egen mestringsevne for faktisk atferd*. Teorien framhever at foreldre som har tro på egen gjennomføringsevne i større grad vil handle på måter som gjør at de oppnår det ønskede resultatet. En litteraturgjennomgang viser at foreldres tro på egen mestring som oppdragere har betydning for svært mange utfall, både for dem selv og barna (Albanese et al., 2019). «Parental efficacy» kan defineres som foreldrenes tro på at de er kapable til å gi god oppdragelse gjennom å motarbeide, eller kompensere for, negativ innflytelse fra jevnaldrende og utøve positiv innflytelse på ulike lokale ungdomsarenaer, og slike holdninger går på tvers av generasjoner (Ardelt & Eccles, 2001).

Foreldre har større sannsynlighet for å ta i bruk støttende strategier hvis de føler seg trygge på at egen atferd vil påvirke barna positivt (Ardelt & Eccles, 2001), mens de som føler at de har liten kontroll over barnas situasjon og oppvekstmiljø i mindre grad benytter slike strategier (Furstenberg, 1993). Foreldrenes tro på egen oppdragerevne kan ha røtter i individuelle egenskaper, klasse, høyere utdanning (Elstad & Stefansen, 2014), etnisk og kulturell tilhørighet, og spesielt interessant her; faktorer ved nabolaget og hvordan foreldrene vurderer disse (Ardelt & Eccles, 2001). Nabolagskvaliteter har vist seg å ha betydning for foreldrenes mestringsevne som oppdragere, noe som igjen påvirker foreldrenes involvering og tilsyn med barna og ikke minst barnas skoleprestasjoner og deres sosiale og emosjonelle tilpasninger (Shumow & Lomax, 2002). Flere studier viser at i nabolag der utfordringene og uroen er omfattende, øker sannsynligheten for at foreldrene blir overveldet, at de resignerer og inntar en mer tilbaketrukket rolle i sitt foreldreskap, at de desperat tyr til en mer autoritær foreldrestil (Furstenberg, 1993), eller at de flytter (Kadasia et al., 2020). Cuellar et al.

(2015) finner at foreldres opplevelse av drahjelp, støtte og felles forståelse fra naboer og lokale institusjoner har betydning for om de selv makter å opprettholde, eller velge, støttende foreldrestrategier, og at dette gjelder både i utsatte og mer ressurssterke nabolag.

Foreldreskap og nærmiljø: foreldres nabolagsstrategier

Jeg vil nå konkretisere typologien over foreldres nabolagsstrategier som jeg har utviklet basert på gjennomgangen av den generelle foreldreskapsliteraturen og studier av foreldrepraksis i en nabolagskontekst. Strategiene *å danne/herde*, *å styrke* og *å skjerme*, med tilhørende underkategorier (se figur 2), kan sees som supplerende handlingstyper som opptrer hver for seg eller samtidig, varierer over tid og etterfølger hverandre i ulike forløp. Tanken er at strategiene henger sammen med trekk ved foreldrene, og at de endrer seg i takt med foreldrenes opplevelse av økende nabolagsutfordringer (fra venstre mot høyre i figur 2). *Å danne* er en typisk strategi i nabolag hvor foreldre opplever nabolaget som trygt og stimulerende med lite utfordringer, *å styrke* er mer utbredt når omfanget av utfordringer øker på, mens *å skjerme* først og fremst er en strategi i nabolag hvor de oppfatter oppvekstmiljøet som svært uheldig. I tråd med dette drøfter jeg de tre hovedstrategiene opp mot hvordan foreldre opplever nabolagsutfordringer, grad av familiestress og om foreldrene benytter individuelle eller kollektive oppdragsstrategier.

	Å danne		Å styrke		Å skjerme	
	Positiv dannelse	Herde	Å styrke nabolaget	Å styrke barna	Bli boende	Flytte
Opplevde nabolagsutfordringer	<i>Lav</i>	<i>Middels/høy</i>	<i>Lav/middels</i>	<i>Middels</i>	<i>Middels/høy</i>	<i>Høy</i>
Familiestress	<i>Lav</i>	<i>Middels/høy</i>	<i>Lav</i>	<i>Middels</i>	<i>Middels/høy</i>	<i>Høy</i>
Individuelle foreldrestrategier	<i>Lav</i>	<i>Lav</i>	<i>Lav</i>	<i>Middels</i>	<i>Høy</i>	<i>Høy</i>
Kollektive foreldrestrategier	<i>Høy</i>	<i>Høy</i>	<i>Høy</i>	<i>Middels</i>	<i>Lav</i>	<i>Lav</i>
Eksempler på foreldrestrategier	<i>La barna delta aktivt i lokalsamfunnet i trygg forvisning om at det er rikelig med ressurser og positive rollemodeller som gir dem god ballast i livet.</i>	<i>La barna delta aktivt i et utfordrende lokalsamfunn fordi det er bra å bli eksponert for virkeligheten der ute.</i>	<i>Engasjere seg i fritidsaktiviteter for barn i nabolaget. Være aktiv i FAU i barnehage og skole. Engasjere seg politisk for å få mer ressurser til nabolaget.</i>	<i>Satse ekstra på læringsmiljøet hjemme. Invitere utvalgte nabobarn hjem. Initiere aktiviteter for egne barn og utvalgte nabobarn. "Egne barn i fokus".</i>	<i>Send barna til barnehager, skoler og fritidsaktiviteter utenfor nærmiljøet. Hold barna hjemme. Minst mulig eksponering for nabolaget.</i>	<i>Flytte til et annet nabolag. Velge et "egnet" nabolag.</i>

Figur 2: Foreldres nabolagsstrategier og hvordan de relaterer seg til opplevde nabolagsutfordringer, familiestress og individuelle eller kollektive foreldrestrategier med konkrete eksempler.

Å danne og herde

Barnefamiliers søken etter gode og trygge oppvekstmiljøer (Ellen, 2000) illustrerer et ressursperspektiv på nabolag og er et eksempel på dannelse som en foreldrestrategi som trer fram i mange studier. Lokalsamfunnsforankring i de rette nabolagene sees som positivt for arbeiderklasseforeldre for å reprodusere klassetilhørighet gjennom idealet om «å passe inn» i lokalmiljøet og utvikle solidaritet (Gillies, 2005) og for middelklassens verdier om å delta i lokale «berikende» aktiviteter som bidrar til at barna utvikler og «utmerker» seg (Maxwell & Aggleton, 2013). Nabolaget kan altså sees som en dannelsesarena – et sted der foreldre kan stole på at barna deres eksponeres for gode rollemodeller og positiv påvirkning.

Danning kan defineres som «formingen av menneskets personlighet, oppførsel og moral» (Hogstad, 2021), og her er det, i tråd med Dewey (1980), selve dannelsesprosessen som er mest relevant. Danning omfatter dermed alt som bidrar til å forme barn og unge, og kan inndeles i det som skjer i *familien* – som foreldreskapet, i *utdanningsinstitusjoner* – som skole og barnehage, samt *oppvekstmiljøet* i bred forstand – som sosiale nettverk og formelle og uformelle fritidstilbud i og utenfor nabolaget.

Selv om nabolagsstudier ofte fokuserer på utfordringer, framhever flere studier nabolaget som ressurs (Brattbakk & Andersen, 2017). Helt fra de tidlige nabolagsstudiene har man ofte tatt utgangspunkt i ytterpunktene og vektlagt nabolagskontraster, som i Zorbaughs (1929) studie av «The Gold Coast and the Slum» på Chicagos nordside. Fra Oslo og Norge finner vi studier som belyser ressurser i velstående nabolag omtalt som «gylne gettoer» (Andersen & Ljunggren, 2014) og «gylne middelklassenabolag» (Markussen & Røed, 2018). I en studie framkommer det at foreldre i øvre middelklasse vektlegger betydningen av at «alle kjenner alle», og at barna kan «gå inn og ut av hverandres hager og hjem», noe som gir en følelse av trygghet og ro – kort sagt et lokalsamfunn med en «Gemeinschaft-følelse»² – i kontrast til den harde «verden der ute» (Aarseth, 2018, s. 1095).

Hvorvidt man tenker at idealet om en god oppvekst best oppnås i et homogent nabolag («like barn leker best») eller i et mangfoldig nabolag hvor man møter «de andre», varierer og avhenger av foreldrenes verdier og oppdragelsesidealer (Vassenden, 2008). Dannelsesidealer kan handle om å utvikle verdier som toleranse, respekt og det å håndtere forskjeller gjennom at grupper med ulik sosioøkonomisk og kulturell bakgrunn møtes. Lignende idealer finnes for by- og boligplanlegging, hvor sosialt blandede nabolag sees som ønskelig; beboerne eksponeres for, og lærer å kjenne, «de andre» med mål om å bidra til økt toleranse og sosial utjevning (Bergsten & Holmqvist, 2013; Hamnett et al., 2013). Mange foreldre kan ha slike dannelsesidealer; å vokse opp i et nabolag med en sosialt og etnisk mangfoldig befolkning ansees som bra (Andersson et al., 2016) og gjør barna bedre skikket for et liv i et stadig mer heterogent samfunn (Danielsen & Lundberg, 2010; Strømsø, 2019). Tankegangen er knyttet til verdier som sivilisering, danning og hverdagskosmopolitisme (Vassenden, 2008; Melbye, 2014), men også til ideer om nytteverdi og konkurransefortrinn i en kosmopolitisk verden (Danielsen & Lundberg, 2010). Blant minoritetsforeldre kan dannelse innebære «motstridende aspirasjoner på barnas vegne» (Smette & Rosten, 2019, s. 9) fordi barna både er medlem av en minoritetsgruppe og av majoritetssamfunnet, noe som er tydelig fra flere Oslo-studier (Wessel & Nordvik, 2019; Søholt & Lynnebakke, 2015). De kan se det som ønskelig at barna vokser opp i et miljø med en betydelig andel majoritetsfamilier som grunnlag for integrering, gode framtidsutsikter og at barna lærer norsk, samtidig som de foretrekker et visst innslag av egen etnisk gruppe i nabolaget fordi dannelse også handler om å bevare tilhørighet til minoritetskulturen (Andersen, 2014).

Samtidig oppfatter flere majoritetsbeboere at oppvekstmiljøet påvirkes negativt når innslaget av etniske minoriteter eller lavere sosiale lag og sosiale utfordringer blir høy (Andersson et al., 2016). Å bo i et område eller å gå på en skole hvor majoritetsbefolkningen utgjør en minoritet, blir av mange, både majoritets- og minoritetsforeldre, vurdert som en ulempe når det gjelder kulturell identitet, sosial tilknytning og språkutvikling (Vassenden, 2008; Smette & Rosten, 2019). Selv om ønsket om mangfold er tydelig blant mange, er det også grenser for mangfold (Andersson et al., 2016; Vassenden, 2008), det vil si at man søker en blanding av trygghet og mangfold (Danielsen & Lundberg, 2010). En far uttrykker det slik:

2. Gemeinschaft beskriver tette sosiale relasjoner basert på slektskap som Tönnies (2012) knyttet til rurale samfunn, i kontrast til Gesellschaft med løsere sosiale relasjoner som preger urbane, industrialiserte samfunn.

«Jeg vil oppdra barna mine på et sted hvor flertallet oppdrar barna sine på samme måte som meg» (Andersen & Skrede, 2021).

Oppdragelsesatferd som vektlegger *danning*, vil antagelig finne sted i familier med lavt stressnivå i nabolag hvor utfordringene oppleves som små, og hvor man legger vekt på kollektive foreldrestrategier basert på høy tillit og samspill med andre foreldre og lokale aktører (figur 2).

Herding vil følge det samme mønsteret, men typisk forekomme hyppigere i områder hvor foreldre opplever nabolaget som mer krevende. Å *herde* kan sees som en underkategori av å *danne*, hvor foreldre vektlegger at barna blir mer robuste ved å eksponeres for livets realiteter. Herding representerer et syn på oppvekst der det «å skape trygge barn handler [...] mer om å lære barna å takle potensielle farer, heller enn å skjerme dem» (Danielsen & Lundberg, 2010, s. 127). Tankegangen kan gå hånd i hånd med at foreldrene søker å styrke kvaliteten på nærmiljøet, og trenger ikke innebære at barna får frie tøyler til å utforske nabolaget. Foreldre kan framheve verdien av at barna herdes gjennom å møte en sammensatt befolkning og kompleks virkelighet i nabolaget (Vassenden, 2008), samtidig som de forsøker å avverge kontakt med visse grupperinger og «dårlige venner» eller begrenser deltakelse på arenaer som lokale ungdomsklubber, som de mener domineres av trøblete grupper (Andersen et al., 2017; Brattbakk et al., 2017; Smette & Rosten, 2019). Balansen mellom det man ser på som utviklende og herdende, og det som oppleves som hemmende og skadelig, kan være hårfin. Vi kan altså snakke om en «kontrollert herding». Slik selektiv skjerming er neppe avgrenset til utsatte byområder, men kan forekomme langs hele skalaen av nabolagstyper. Når foreldre oppfatter at nærmiljøet tipper over i det negative, er det rimelig å anta at flere setter inn styrkende eller skjermende strategier. Lavinntektsforeldre som har færre valgmuligheter på boligmarkedet og er fastlåst til boligen og nabolaget sitt (Kemppainen et al., 2020; Sharkey, 2013), kan oppleve håpløshet og resignasjon, men kan også redefinere situasjonen: ønsket om å herde barna eller å styrke nabolaget kan forsterkes når det ikke fins «fluktalternativer».

Å styrke

I litteraturen er det flere eksempler på at foreldre involverer seg i nabolagsaktiviteter som gjør nabolaget til et bedre oppvekststed (Putnam, 2016). Foreldre kan ha som mål å styrke selve nabolaget og dets sosiale samhold og strukturer eller i større grad rette innsatsen mot å styrke egne barn (Furstenberg, 1993) (se figur 2). Basert på amerikanske studier (Furstenberg, 1993; Putnam, 2016) og studier fra Oslo (Andersen et al., 2017; Brattbakk et al., 2017) framgår det at strategier som handler om å styrke nabolaget – kollektive strategier – ofte anvendes når nærmiljøutfordringene er små til moderate. I slike situasjoner er det lettere å tenke at egen innsats vil utgjøre en forskjell, mens innsatser mot egne barn – individuelle strategier – finnes i alle slags nærmiljøer.

Å styrke barna – individuelle strategier

Å rette oppdragelsesinnsatsen direkte mot å styrke egne barn er en foreldrestrategi som er tett knyttet til det som ovenfor ble beskrevet som «concerted cultivation» og «intensive parenting», og som kan gi ulike utslag i relasjon til nabolaget. I en oversiktsartikkel om autoritative og responsive foreldrestrategier i et nabolagsperspektiv identifiserer Cuellar et al. (2015) tre grupper av individualiserte og støttende foreldrestrategier: *monitorering*, *foreldrevarme* og *konsekvent grensesetting*. Videre finner de at trekk ved nabolaget påvirker i hvilken grad slike støttende strategier benyttes. Til tross for at resultatene peker i ulike ret-

ninger, er hovedtendensen at jo større nabolagsutfordringene er, jo lavere er innslaget av støttende strategier. Forskerne trekker særlig fram én egenskap ved lokalsamfunnet som kan motvirke en slik tendens; jo sterkere opplevelse foreldrene har av felles normer og sosial støtte fra naboer, jo mer sannsynlig er det at de selv benytter positive og responsive strategier (Cuellar et al., 2015).

Furstenberg (1993) fant flere foreldrestrategier for å fremme en positiv utvikling for barna og beskytte dem fra «gatas farer». Én tilnærming handlet om tett oppfølging, tilsyn, grensesetting og til dels overvåking som kunne tippe over i negativ sosial kontroll. Mange foreldre gjorde mye for å skape et trygt miljø hjemme, gi barna en opplevelse av å være positivt annerledes enn andre familier i nabolaget og forklare dem om de negative faktorene «der ute». Som en kontrast kunne foreldre i nabolag med sterkere samhold og sosial integrasjon stole på at naboene ville ha en tilsynsrolle også for deres barn på arenaer utenfor hjemmet (se også Bendixsen & Danielsen, 2019).

Foreldrestrategier kan være individuelle eller kollektive eller en kombinasjon. Bendixsen og Danielsen (2019) viser at noen majoritetsforeldre i et mangfoldig nabolag i Bergen benytter en «intensiv foreldrestrategi», som i utgangspunktet er en individuell strategi, på en mer inkluderende og kollektiv måte. Foreldrene jobber aktivt for å inkludere andres barn i sosiale settinger som håndballaget, styrker læringsmiljøet i hjemmet og har «åpne hus» for utvalgte barn. Den intensive foreldrestrategien utvides til å også omfatte andres barn.

Å styrke nabolaget – kollektive strategier

Å forbedre nabolagskvalitetene er en utbredt foreldrestrategi (Galster & Santiago, 2006). Motivasjonen kan variere fra et ønske om å bidra i lokalsamfunnet generelt til å styrke oppvekstmiljøet for egne og andres barn (Bendixsen & Danielsen, 2019). Slike kollektive strategier innebærer ofte å styrke mulighetsstrukturene for barn og unge gjennom *frivillighet* og *politisk påvirkning*.

I Norge er deltakelsesandelen i frivillige organisasjoner høyest i idretts-, kultur- og lokal miljøorganisasjoner, og det å være forelder har betydning: Én av fem voksne oppgir at de ble rekruttert gjennom sine egne barn (Frivillighet Norge, 2021). Innsats i frivillig arbeid omfatter deltakelse i lokale barne- og ungdomsorganisasjoner, fritidsklubber og religiøse grupper, men også velforeninger, borettslag eller foreldrerådets arbeidsutvalg (FAU) i skoler og barnehager (Saglie & Seegaard, 2013). Engasjementet kan finne sted innenfor formelle eller uformelle rammer med ulik grad av organisering. Der man har en tydelig allianse mellom foreldrene, ser det ut til at den kollektive handlekraften gir større gjennomslag og sikrer ressurser til nabolaget (Sampson, 2012). Foreldre kan engasjere seg politisk for å påvirke beslutninger som angår nabolaget, og styrke ressurstilgangen ved alt fra å stemme ved valg og delta i demokratiske organer som kommunestyre til lobbyvirksomhet, alliansebygging, protestaksjoner og deltakelse i offentlig debatt for å få oppmerksomhet om lokale behov og saker (Bendixsen & Danielsen, 2019; Brattbakk et al., 2017). Det kan handle om å redde eller styrke institusjoner i nabolaget som nærskolen, lokalt tjenestetilbud og frivillige lag (Andersen et al., 2020). Å endre boligsammensetningen, som å tilføre større boliger for barnefamilier, eller å unngå lokalisering av kommunale boliger eller rusinstitusjoner er andre eksempler. Kort sagt handler det om å kjempe for den ønskede «fordelingen av goder og byrder» (Ljunggren et al., 2017) i og mellom nabolag.

Ildsjeler pekes ofte på som sentrale for velfungerende lokalsamfunn. At mye ansvar legges på ildsjeler, kan imidlertid også være sårbart fordi nærmiljøet tappes for ressurser når engasjerte foreldre brenner ut og trekker seg tilbake eller flytter ut (Sampson, 2012). Frivillig sektor er derfor mange steder, og kanskje særlig i utsatte byområder, preget av flyktighet

(Brattbakk et al., 2017). Nærmiljøengasjement går i bølger og er i høy grad livsfasebestemt. Mange foreldre involverer seg i aktiviteter for egne barn og deres jevnaldrende, men innsatsen dabber ofte av i takt med at barna blir eldre og deltar mindre i fritidstilbud (Saglie & Seegaard, 2013; Frivillighet Norge, 2019).

En faktor som mange forskningsbidrag peker ut som avgjørende for involvering i nærmiljøet, er hvor mangfoldig beboersammensetningen er (Putnam, 2016). I områder med en sosioøkonomisk, kulturell og religiøs sammensatt befolkning kan det være ekstra krevende å finne felles normer for sosial omgang. Når avstanden i verdier, normer og atferd blir svært stor, er ofte tendensen til tilbaketrekning fra sivilsamfunnet tilsvarende sterk (Pinkster et al., 2009). Ulike grupper kan forme hver sine møteplasser, mens fellesarenaer er mangelvare (Brattbakk et al., 2017; Andersen et al., 2018). Nabolagene mangler ikke sosiale nettverk, men de oppstår internt i grupperinger av likeartede individer (sammenbindende sosial kapital), mens fellesarenaer og sosiale nettverk på tvers av grupper (brobyggende sosial kapital) er mangelvare (Putnam, 2016; Ødegård et al., 2014). Flere norske studier finner imidlertid både ildsjeler og grupper av foreldre med et inkluderende og kollektivt orientert engasjement i utsatte byområder (Brattbakk et al., 2017; Bendixsen & Danielsen, 2019; NOU 2020: 16), men vi vet mindre om utbredelse og varighet.

Teorien om «collective efficacy» (Sampson, 2012) vektlegger mangel på sosiale bånd og felles verdier og normer som forklaring på avvikende atferd og kriminalitet i nabolag. Det å ha tillit til at man deler grunnleggende felles verdier og normer og kan forvente visse typer «stabiliserende» atferd fra naboer og aktører i nærmiljøet, ser ut til å være viktige betingelser for trygge og inkluderende nabolag (Cuellar et al., 2015). Når tillit og samhold smuldrer opp, kan det framstå som nytteløst å forandre situasjonen via kollektive foreldrestrategier.

Å skjerme

Å skjerme barna fra nabolaget, eller å flytte, er individuelle strategier hvor oppmerksomheten innsnevres til egne barn. Disse alternativene dukker gjerne opp når foreldrene opplever at nabolagsutfordringene overstiger visse grenser, eller når de forventer en negativ utvikling (Ellen, 2000; Brattbakk et al., 2017). Målet med strategien er å bryte kontakten med farene i nabolaget, enten helt eller delvis, der man endrer oppmerksomheten fra å forbedre eget nabolag til å bruke ressurser i andre områder. «Vi må guide barna våre dit ressursene er», sier et foreldrepar, noe som for dem betyr å finne skole, sommerjobber og venner til barna utenfor nabolaget de bor i (Furstenberg, 1993, s. 252).

Å bli boende, men skjerme

De fleste foreldre er villige til å sette inn en stor innsats for å sikre barna en god oppvekst. Å bli boende i et utsatt nabolag samtidig som man forsøker å skjerme barna fra uheldig påvirkning fra nabolaget, er en velkjent strategi (Pinkster et al., 2009), blant annet ved å holde barna mer hjemme, nekte dem å delta i lokale fritidstilbud eller sende dem til skoler, barnehager og fritidstilbud utenfor nabolaget (Furstenberg, 1993; Brattbakk & Wessel, 2017).

En viktig mekanisme er at barn og ungdom som henger mest ute i nabolagene, ofte er de som har minst støtte hjemmefra, og dermed også er mest sårbare for negativ eksponering (Putnam, 2016). Når slike familier i tillegg er bosatt i de mest utsatte nabolagene, blir disse «utegående unge», oftest gutter, eksponert for et røft nærmiljø med mange utfordringer og fristelser (Hyggen et al., 2018). Valentine (1996) viser i en britisk studie at foreldres uro for

trusler mot egne barn førte til at de skjermet barna fra det offentlige rom. Bekymring for manglende trafiksikkerhet, vold og misbruk fra voksne og eksponering for andre «udisciplinerte» barn førte til at foreldrene la *romlige restriksjoner* på barnas aksjonsmønster.

Skjermende strategier kan også innebære politisk engasjement for friere skolevalg, slik at man kan velge andre skoler enn nærskolen. Når det skjer, vil ofte nabolaget og nærskolen svekkes (Brattbakk et al., 2017), noe som kan gi en dominoeffekt der flere velger å flytte (Melby, 2014). Den individuelle skjermingsstrategien får dermed konsekvenser for nabolagskollektivet i form av svakere sosiale bånd og tap av menneskelige ressurser i allerede trøblete nærmiljøer (Furstenberg, 1993).

Å flytte

Flytting handler ikke kun om hva man flytter *fra*, men også hva man flytter *til*: *Valg av bosted* er dermed en foreldrestrategi som kan ha avgjørende betydning for barnas mulighetsrom. Både eldre og nyere forskning viser at flyttebeslutninger inkluderer mange aspekter. Antagelig er det sjelden at eneste og viktigste flyttegrunn handler om selve nabolaget; husholdendringer, boligsituasjon, økonomi og jobbsituasjon er viktige aspekter som spiller inn (Rossi, 1980; Melbye, 2014; Andersson et al., 2016). For barnefamilier er boligstørrelse særlig viktig (Wessel & Lunke, 2021), helst at barna har hvert sitt rom (Krane & Andvig, 2021). Flere undersøkelser tyder like fullt på at nabolagskvaliteter spiller en avgjørende rolle for mange, og at det særlig er «et godt oppvekstmiljø» for barna som står på spill (Ellen, 2000; Hewitt, 2013). Majoritetsnorske barnefamilier har en klar tendens til å flytte bort fra nabolaget når mangfoldet når visse grenser. Da har flyttingen en «proaktiv» karakter og skjer oftest når barna er i førskolealder (Wessel & Lunke, 2021). At barna ikke finner seg til rette, blir mobbet eller mistrives, er flyttegrunner som trekkes fram i flere studier, men flyttingen til et nytt nabolag kan gi både nye muligheter og utfordringer med å passe inn (Krane & Andvig, 2021).

Middelklassens frykt for den urbane uroen er omtalt i mange studier og fører til flytting bort fra det utrygge og ubehagelige, som gatekriminalitet og sosiale utfordringer (Andersen et al., 2020). Dannelsen av gygne gettoer (Andersen & Ljunggren, 2014) og «gated communities» er i stor grad motivert av ønsket om å bo med sine egne (Andersen, 2014), reproducere klassetilhørighet (Kadasia et al., 2020) og markere status (Galster & Turner, 2019). Barnefamilier er på mange måter førende for disse prosessene, hvor søken etter et godt og trygt oppvekstmiljø, en positiv dannelsesarena, er svært viktig (Ellen, 2000; Hewitt, 2013).

Å ikke ha en aktiv foreldrestrategi

Foreldre involverer seg i varierende grad i sine barn. Passivitet og fravær av engasjement fra foreldre kan forekomme i hele eller deler av oppveksten. Begrepet strategi viser gjerne til opplegg og gjennomføring av planer med sikte på å nå bestemte mål. Det er altså uttrykk for en bevisst og intensjonell atferd. Foreldrestrategier kan sies å være måter å utøve foreldrerollen på som framstår som rasjonelle for foreldrene. Antagelig finnes det også andre typer foreldreatferd som har betydning for nabolageeffekter, men som i liten grad er rasjonelle, for eksempel tilpasninger av typen «å stikke hodet i sanden». Noen foreldrestiler vil med større sannsynlighet føre til bestemte oppdragelsesstrategier eller fravær av slike. Den tidligere omtalte *uinteresserte* foreldrestilen («Du må klare deg selv!») (Baumrind, 1978) representerer en slik tilbakelemt foreldrerolle.

Kilden til en slik tilstand kan knyttes til foreldrenes erfaringer fra sin egen barndom, sosioøkonomisk posisjon og kulturell tilhørighet. Ved alvorlig psykisk sykdom, svært kre-

vende livssituasjoner med høyt familiestress eller en presset økonomisk situasjon som krever at foreldrene har flere jobber for å få endene til å møtes, kan foreldre ha liten kapasitet til å følge opp barna sine (Hyggen et al., 2018). Å være ny i et land, ikke forstå kulturen og ikke mestre språket kan lede noen foreldre til å innta en mer distansert foreldrerolle. Å føle seg maktesløs og mangle de oppdragerverktøyene man trenger for å veilede barna, kan føre til resignasjon og tilbaketrekning eller at man i desperasjon tyr til mer restriktive foreldrestrategier (Shumow & Lomax, 2002).

En passiv foreldrerolle kan knyttes til store nabolagsutfordringer som gjør at foreldre blir så overveldet av problemene rundt seg at de resignerer og mer eller mindre gir opp (Pinkster et al., 2009; Jarrett, 1997). Noen familier kan være bundet til en bolig og et nabolag som de egentlig ønsker seg bort fra (Sharkey, 2013), eller oppleve det motsatte i form av såkalt «hypermobilitet» uten mulighet til å slå rot (Metzger et al., 2018). Svak økonomi og svært begrensede muligheter på leie- eller eiermarkedet kan gjøre at man blir ufrivillig bofast (Smette & Rosten, 2019), eller opplever hyppige uønskede flyttinger. Begge deler kan føre til økt familiestress, svekket helse og et dårligere foreldreskap (Kemppainen et al., 2020; Metzger et al., 2018). En annen type passivitet handler om at foreldre mener at nabolaget ikke har nevneverdig påvirkning på barna, i hvert fall så lenge de er små, og derfor ikke ser behov for en nabolagsstrategi (Galster & Santiago, 2006). Kildene til en passiv foreldrerolle kan altså være mange, men felles for dem er at barna i større grad overlates til seg selv og blir mer sårbare, og at nabolaget og andre sosiale kontekster får større betydning.

Diskusjon og konklusjon

I denne artikkelen har jeg med basis i litteratur fra flere forskningsfelt om foreldreskap og nabolag utviklet et analytisk rammeverk for å belyse foreldres rolle i relasjonen mellom barn og nærmiljø. Sentralt i rammeverket står en typologi over foreldres nabolagsstrategier: *å danne, styrke og skjerme*, som er strategier foreldre tar i bruk for å sikre barna en god oppvekst ved å beskytte dem fra negativ påvirkning fra nærmiljøet, og å fremme positive nabolageffekter.

Fra den generelle foreldreskapslitteraturen har jeg løftet fram en rekke innsikter om hvordan foreldreskap formes og utøves. Her framstår foreldrenes erfaringer, ressurser og tro på sin egen mestring sentralt. Foreldres ønsker om sosial og kulturell reproduksjon, og hvordan dette kan realiseres i ulike nabolagskontekster, ser ut til å spille en avgjørende rolle for nabolagsstrategiene. Grovt sett er tendensen at arbeiderklasseforeldre er særlig opptatt av at barna skal «passe inn» og bli en del av det lokale fellesskapet, mens i tråd med middelklasseidealet om «intensive parenting» ser middelklasseforeldre i større grad etter berikende aktiviteter, i eller utenfor nabolaget, som fremmer barnas talenter og bidrar til at de «utmerker seg». Enkelte studier finner tegn til at slike intensive foreldrestrategier som i utgangspunktet er individuelle, kan utvides til å bli mer kollektive ved å inkludere andres barn. Graden av uro og levekårsutfordringer i nabolaget er en faktor som kan være viktig for hvilke nabolagsstrategier foreldre lener seg på. Her er skillet mellom individuelle og kollektive strategier særlig interessant; er strategiene først og fremst rettet mot egne barns ve og vel, eller har man en mer inkluderende og kollektiv tilnærming? Kollektive strategier som handler om å styrke nærmiljøet og inkludere andres barn, ser ut til å avta i takt med økende uro i nabolaget, mens de individuelle og skjermende strategiene intensiveres og brer om seg.

Jeg vil argumentere for at foreldrenes nabolagsstrategier kan ha store samfunnsmessige konsekvenser for omfanget av nabolageffekter for egne og andres barn og for utviklingen

av segregasjon og graden av sosialt blandede nabolag. Foreldrestrategier har konsekvenser både på mikro- og makronivå: for barna og familienes indre liv, for arenaer som nabolag, barnehager, skoler og fritidstilbud og for byene som helhet. Noen strategier, som å danne, å herde og å styrke, kan tenkes å bidra til sosialt blandede nabolag og svakere segregasjon. Å skjerme kan, for dem som velger å bli boende, til en viss grad bidra i samme retning, men kan også føre til svakere lokale, sosiale strukturer fordi flere familier trekker seg tilbake fra aktiv deltakelse i nærmiljøet. Ofte er dette foreldre som har stor kapasitet og mulighet til å bidra, og dermed tappes lokalsamfunnet for viktige ressurser og ildsjeler. De som velger å skjerme ved å flytte, bidrar som regel til å forsterke segregasjonen fordi dette ofte er barnefamilier som har økonomi til å søke seg mot nabolag som i større grad gjenspeiler deres sosioøkonomiske posisjon, og som i mindre grad er flerkulturelle enn nabolagene de forlater. Ved å styrke innsikten i disse prosessene kan vi få bedre forståelse for nabolagsstrategiene som foreldre benytter for å sikre barna en god oppvekst. Men hvordan?

Kvalitative undersøkelser med vekt på observasjon og intervju med foreldre, barn og unge og andre sentrale personer i nabolagene vil kunne gi bedre innsikt i hvilke foreldrepraksiser og mekanismer som er i sving. Med en slik tilnærming vil man også kunne få fram barn og unges eget perspektiv både på foreldreskapet og nabolaget, noe som ofte er fraværende i denne litteraturen. For å avdekke atferd, holdninger og preferanser vil et surveydesign være treffsikkert, gjerne koblet til longitudinelle registerdata. Bli disse gjennomført i ulike nabolagstyper, vil det kunne gi solide, komparative analyser som styrker innsiktene på feltet. Å avgrense hvilke typer nabolagseffekter – for eksempel utdanning, inntekt, helse eller samfunnsdeltakelse – foreldrestrategiene retter seg mot, vil da være sentralt. Foreldres nabolagsstrategier kan ha store samfunnsmessige konsekvenser på mikro- og makronivå for familieliv, omfanget av nabolagseffekter, flytte- og segregasjonsprosesser og graden av sosialt blandede nabolag. Artikkelen er ment som et bidrag for å styrke innsikten i disse prosessene og som et utgangspunkt for videre forskning om foreldres nabolagsstrategier.

Referanser

- Albanese, AM., Russo, GR. & Geller, PA. (2019). The role of parental self-efficacy in parent and child well-being: A systematic review of associated outcomes. *Child: Care Health & Development*, 45, 333–363. <https://doi.org/10.1111/cch.12661>
- Andersen, B. (2014). *Westbound and Eastbound. Managing Sameness and the Making of Separations in Oslo*. Doktoravhandling, Sosialantropologisk institutt, Universitetet i Oslo.
- Andersen, B., Ander, H.E. & Skrede, J. (2020). The directors of urban transformation: The case of Oslo. *Local Economy*, 35(7), 695–713. <https://doi.org/10.1177/0269094220988714>
- Andersen, B., Brattbakk, I. & Dalseide, A.M. (2017). Tøyenliv og Vinderenliv: Likheter og ulikheter i en segregert by. I J. Ljunggren (red.), *Oslo – ulikhetenes by*. Cappelen Damm Akademisk.
- Andersen, B, Brattbakk, I., Dalseide, A. M., Mæhle, Y. M. & Ruud, M. E. (2018). *Hverdagsstedet Vestli. Sosiokulturell stedsanalyse av Vestli i Bydel Stovner*. AFI-rapport 1/2018. Arbeidsforskningsinstituttet, OsloMet. <https://hdl.handle.net/20.500.12199/6307>
- Andersen, B., Nygaard, M.O., Dalseide, A.M., Mæhle, Y M. Breistrand, H., Ruud, M.E., & Brattbakk, I. (2018). *Fellesskapets utfordringer på Bjørnerud. Sosiokulturell stedsanalyse av Bjørnerud i Bydel Søndre Nordstrand*. AFI-rapport 4/2018. Arbeidsforskningsinstituttet, OsloMet.
- Andersen, B. & J. Skrede (2021). Wanting or Avoiding Diversity: The “Cultural Stuff” in Everyday Life. Working Paper September 2021. OsloMet.
- Andersen, P.L. & Ljunggren, J. (2014). Gylne ghettoer. Inntektselitens bostedssegregering i Oslo, 1980–2005. I O. Korsnes, M.N. Hansen & J. Hjellbrekke (red.), *Elite og klasse i et egalitært samfunn* (s. 126–143). Universitetsforlaget.

- Andersson, R., Brattbakk, I. & Vattovaara, M. (2016). Natives' opinions on ethnic residential segregation and neighbourhood diversity in Helsinki, Oslo and Stockholm. *Housing Studies*, 32(4), 491–516. <https://doi.org/10.1080/02673037.2016.1219332>
- Ardelt, M. & Eccles, J.S. (2001). Effects of Mothers' Parental Efficacy Beliefs and Promotive Parenting Strategies on Inner-City Youth. *Journal of Family Issues*, 22(8), 944–972. <https://doi.org/10.1177/019251301022008001>
- Bandura, A. (1989). Social cognitive theory. I R. Vasta (red.), *Six theories of child development: Annals of Child Development* (6, s. 1–60). JAI.
- Baumrind, D. (1978). Parental disciplinary patterns and social competence in children. *Youth and Society*, 9, 239–276.
- Bendixsen, S. & Danielsen, H. (2019). Other people's children: inclusive parenting in a diversified neighbourhood in Norway, *Ethnic & Racial Studies*, 42(7), 1130–1148. <https://doi.org/10.1080/01419870.2018.1478111>
- Bergsten, Z. & Holmqvist, E. (2013). Possibilities of building a mixed city – evidence from Swedish cities, *International Journal of Housing Policy*, 13(3), 288–311.
- Brattbakk, I. (2014). Block, neighbourhood or district? The importance of geographical scale for area effects on educational attainment. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 96(2), 109–125. <https://doi.org/10.1111/geob.12040>
- Brattbakk, I. (2020). Trangboddhet og barnefamiliers hverdagsliv i koronaens tid. *Tidsskrift for boligforskning*, (1), 25–49. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-5988-2020-01-02>
- Brattbakk, I. & Andersen, B. (2017). *Oppvekststedets betydning for barn og unge. Nabolaget som ressurs og utfordring*. AFI-rapport 2/2017. Arbeidsforskningsinstituttet, OsloMet. <https://hdl.handle.net/20.500.12199/6291>
- Brattbakk, I., Andersen, B., Hagen, A. L., Ruud, M. E., Ander, Breistrand, H., Skajaa, J., & Dalseide A.M. (2017). *På sporet av det nye Grønland. Sosiokulturell stedsanalyse av Grønland i Bydel Gamle Oslo*. AFI-rapport 4/2017. Arbeidsforskningsinstituttet, OsloMet. <https://hdl.handle.net/20.500.12199/6503>
- Brattbakk, I., Hagen, A. L., Rosten M. R., Sæter, O., Osuldsen, J., Andersen, B., Thorstensen, E. & Bratseth, K. (2015). *Hva nå, Tøyen? Sosiokulturell stedsanalyse av Tøyen i Bydel Gamle Oslo*. AFI-rapport 8/2015. Arbeidsforskningsinstituttet, OsloMet. <https://hdl.handle.net/20.500.12199/6252>
- Brattbakk, I. & Wessel, T. (2013). Long-term neighbourhood effects on income, education and employment among adolescents in Oslo. *Urban Studies*, 50(2), 391–406. <http://usj.sagepub.com/content/50/2/391.abstract>
- Brattbakk, I. & Wessel, T. (2017). Nabolagets effekt: hva er problematisk med geografisk ulikhet? I Ljunggren, J. (red.), *Oslo – ulikhetenes by* (s. 339–358). Cappelen Damm Akademisk.
- Conger, R.D., Ge, X., Elder, G.H., Lorenz, F.O. & Simons, R.L. (1994). Economic Stress, Coercive Family Process, & Developmental Problems of Adolescents. *Child Development*, 65(2), 541–561. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1994.tb00768.x>
- Cuellar, J., Jones, D.J. & Sterrett, E. (2015). Examining Parenting in the Neighborhood Context: A Review. *Journal of Child and Family Studies*, 24, 195–219. <https://doi.org/10.1007/s10826-013-9826-y>
- Danielsen, H. & Lundberg, K.G. (2010). Nærmiljø og plassmyter: Sentrum og drabantby mellom mangfold og trygghet, *Sosiologisk tidsskrift*, 18(2), 115–136. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2928-2010-02-01>
- Dewey, J. (1980). *Art as experience*. (Reprint). Penguin Group. (Original published 1934).
- Ellen I. G. (2000). *Sharing Americas Neighborhoods. The Prospects for Stable Racial Integration*. Harvard University Press.
- Elstad, J.I. & Stefansen, K. (2014). Social Variations in Perceived Parenting Styles among Norwegian Adolescents. *Child Indicators Research*, 7(3), 649–670. <https://doi.org/10.1007/s12187-014-9239-5>
- Eriksen, I. M. & Stefansen, K. (2021). What are youth sports for? Youth sports parenting in working-class communities. *Sport, Education and Society*, <https://doi.org/10.1080/13573322.2021.1894114>
- Faircloth, C., Hoffman, D.M. & Layne, L.L. (2013). *Parenting in Global Perspective. Negotiating Ideologies of Kinship, Self and Politics*. Routledge.
- Frivillighet Norge (2021). *Frivillighetsbarometeret 2021*. <https://www.frivillighetnorge.no/fakta/frivillighetsbarometeret/>

- Furstenberg, F.F. (1993). How families manage risk and opportunity in dangerous neighbourhoods. I W.J. Wilson (red.), *Sociology and the public agenda* (s. 231–258). Sage.
- Galster, G. (2019). *Making our Neighbourhoods, Making ourselves*. The University of Chicago Press.
- Galster, G. & Santiago, A.M. (2006). What's the 'hood got to do with it? Parental perceptions about how neighbourhood mechanisms affect their children. *Journal of Urban Affairs*, 28(3), 201–226. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9906.2006.00289.x>
- Galster, G. & Turner, L.M. (2019). Status Aversion, Attraction and Discrepancy as Drivers of Neighborhood Selection. *City & Community*, 18(3), 937–964. <https://doi.org/10.1111/cico.12435>
- Gillies, V. (2005). Raising the 'meritocracy' parenting and the individualization of social class. *Sociology*, 39(5), 835–853. <https://doi.org/10.1177/0038038505058368>
- Gullestad, M. (2002). *Det norske sett med nye øyne. Kritisk analyse av norsk innvandringsdebatt*. Universitetsforlaget.
- Hagen A.L., Brattbakk, I., Andersen, B., Dahlgren, K., Ascher, B. & Kolle, E. (2016). *Ung og ute: En studie av ungdom og unge voksnes bruk av uterom*. AFI-rapport 6/2016, Arbeidsforskningsinstituttet, OsloMet. <https://hdl.handle.net/20.500.12199/6281>
- Hamnett, C., Butler, T. & Ramsden, M. (2013). 'I Wanted My Child to Go to a More Mixed School': Schooling and Ethnic Mix in East London. *Environment and Planning A: Economy and Space*, 45(3), 553–574. <https://doi.org/10.1068/a45223>
- Hermansen, A.S., Borgen, N.T. & Mastekaasa, A. (2019). Long-Term Trends in Adult Socio-Economic Resemblance between Former Schoolmates and Neighbouring Children, *European Sociological Review*, 36(3), 366–380, <https://doi.org/10.1093/esr/jcz066>
- Hewitt, I. (2013). *Flytting i et segregert bylandskap. En kvantitativ studie av flyttemotiver blant etnisk norske barnefamilier*. Masteroppgave i samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo.
- Hogstad, K. H. (2021). Dannelse. I Store norske leksikon. <https://snl.no/dannelse>
- Hyggen, C., Brattbakk, I. & Borgeraas, E. (2018). *Muligheter og hindringer for barn i lavinntektsfamilier. En kunnskapsoppsummering*. NOVA-rapport 11/2018. <https://hdl.handle.net/20.500.12199/3499>
- Jarrett, R.L. (1997). African American Family and Parenting Strategies in Impoverished Neighborhoods. *Qualitative Sociology*, 20, 275–288. <https://doi.org/10.1023/A:1024717803273>
- Kadasia, V. N. I., Andersen, B. & Dalseide, A. M. (2020). Trivsel og usikkerhet på Tøyen: En studie av foreldrebilder av et løftet byområde, *Tidsskrift for boligforskning*, 3(2), 164–179. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-5988-2020-02-05>
- Kempainen, T., Elovainio, M., Kortteinen, M. & Vaattovaara, M. (2020). Involuntary staying and self-rated health: A multilevel study on housing, health and neighbourhood effects. *Urban Studies*, 57(5), 1049–1067. <https://doi.org/10.1177/0042098019827521>
- Krane, V. & Andvig, E. (2021). Making the best of it: Adolescents' perceptions of how their home and neighborhood spheres shape their lives. *Nordic Journal of Social Research*, 12(1), 111–131. <https://doi.org/10.7577/njsr.3918>
- Lareau, A. (2003). *Unequal childhoods: Class, race and family life* (2. utg). The University of California.
- Leventhal, T. & Brooks-Gunn, J. (2000). The neighborhoods they live in: The effects of neighborhood residence on child and adolescent outcomes. *Psychological Bulletin*, 126(2), 309–337. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.126.2.309>
- Ljunggren, J., Toft, M. & Flemmen, M. (2017) Geografiske klasseskiller. Fordelingen av goder og byrder mellom Oslos bydeler. I J. Ljunggren (red.), *Oslo – ulikhetenes by* (s. 359–378). Cappelen Damm Akademisk.
- Maccoby, E. E. & Martin, J.A. (1983). Socialization in the context of the family: Parent-child interaction. I E.M. Hetherington (red.), *Handbook of child psychology: Vol 4. Socialization, personality and social development* (s. 1–101). Wiley.
- Markussen, S. & Røed, K. (2018). *The Golden Middle Class Neighborhood: Trends in Residential Segregation and Consequences for Offspring Outcomes*. IZA discussion paper no 11684.
- Maxwell, C. & Aggleton, P. (2013). Becoming accomplished: Concerted cultivation among privately educated young women. *Pedagogy, Culture and Society*, 21(1), 75–93. <https://doi.org/10.1080/14681366.2012.748682>

- Melbye, J.O. (2014). *Flytting i et multietnisk Oslo. Kvalitativ studie av majoritetsforeldres begrunnelser for flytting*. Masteroppgave, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo.
- Metzger, M.W., Fowler, P.J. & Swanstrom, T. (2018). Hypermobility and Educational Outcomes: The Case of St. Louis. *Urban Education*, 53(6), 774–805. <https://doi.org/10.1177/0042085916682571>
- NOU 2020: 16. *Levekår i byer. Gode lokalsamfunn for alle*. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2020-16/id2798280/>
- Pain, R. (2006). Paranoid parenting? Rematerializing risk and fear for children. *Social & Cultural Geography*, 7(2), 221–243. <https://doi.org/10.1080/14649360600600585>
- Pinkster, F. & Fortuijn, J. (2009). Watch out for the neighborhood trap! A case study on parental perceptions of and strategies to counter risks for children in a disadvantaged neighborhood. *Children's Geographies*, 7(3), 323–337. <https://doi.org/10.1080/14733280903024498>
- Putnam, R.D. (2016). *Our kids. The American Dream in Crisis*. Simon & Schuster.
- Romich, J. (2009). Trying to keep children out of trouble: Child characteristics, neighborhood quality, and within-household resource allocation, *Children and Youth Services Review*, 31(3), 338–345. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2008.08.002>
- Rossi, P.H. (1980). *Why families move* (2. utg.). SAGE.
- Saglie, J. & Seegaard, S.B. (2013). *Grenseløs frivillig foreldreinnsats? Senter for sivilsamfunn og frivillig sektor, Rapport 2013:3*. <http://hdl.handle.net/11250/2442817>
- Sampson, R.J. (2012). *Great American City. Chicago and the Enduring Neighborhood Effect*. The University of Chicago Press.
- Schofield, T.J., Martin, M.J., Conger, K.J., Neppl, T.M., Donnellan, M.B. & Conger, R.D. (2011). Intergenerational transmission of adaptive functioning: a test of the interactionist model of SES and human development. *Child Development*, 82(1), 33–47. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2010.01539.x>.
- Sharkey, P. (2013). *Stuck in Place. Urban Neighbourhoods and the End of Progress Toward Racial Equality*. The University of Chicago Press.
- Shumow, L. & Lomax, R. (2002). Parental Efficacy: Predictor of Parenting Behavior and Adolescent Outcomes, *Parenting*, 2(2), 127–150, https://doi.org/10.1207/S15327922PAR0202_03
- Smette, I. & Rosten, M.G. (2019). *Et iaktatt foreldreskap. Om å være foreldre og minoritet i Norge*. NOVA-rapport 3/2019. Velferdsforskningsinstituttet NOVA, OsloMet. <https://hdl.handle.net/20.500.12199/1305>
- Smette, I., Hyggen, C. & Bredal, A. (2021). Foreldrerestriksjoner blant minoritetsungdom: omfang og mønstre i og utenfor skolen, *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 62(1), 5–26. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-291X-2021-01-01>
- Strømsø, M. (2019). Parents' reflections on choice of neighbourhood and their transformative potential for future conceptualisations of the nation. *Population, Space & Place*, 25(5), e2246. <https://doi.org/10.1002/psp.2246>
- Søholt, S. & Lynnebakke, B. (2015). Do immigrants' preferences for neighbourhood qualities contribute to segregation? The case of Oslo. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 41(14), 2314–2335. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2015.1054795>
- Toft, M. (2018). Enduring contexts: Segregation by affluence throughout the life course. *The Sociological Review*, 66(3), 645–664. <https://doi.org/10.1177/0038026117741051>
- Toft, M. & Ljunggren, J. (2016). Geographies of class advantage: The influence of adolescent neighbourhoods in Oslo. *Urban Studies*, 53(14), 2939–2955. <https://doi.org/10.1177/0042098015601770>
- Turner, L.M. & Stefansen, K. (2012). *Boforhold blant barnefamilier med lav inntekt*. NOVA-notat 1/12. Velferdsforskningsinstituttet NOVA, OsloMet. <https://hdl.handle.net/20.500.12199/5186>
- Tönnies F. (2012). Gemeinschaft und Gesellschaft. In: Studien zu Gemeinschaft und Gesellschaft. VS Verlag für Sozialwissenschaften. https://doi.org/10.1007/978-3-531-94174-5_2
- Valentine, G. (1996). Angels and devils: The moral landscapes of childhood. *Environment and Planning D: Society & Space*, 14(5), 581–599. <https://doi.org/10.1068/d140581>
- Vassenden, A. (2008). *Flerkulturelle forståelsesformer. En studie av majoritetsnordmenn i multietniske boligområder*. Doktoravhandling, Universitetet i Oslo.

- Wessel, T. & Lunke, E.B. (2021). Raising children in the inner city: Still a mismatch between housing and households? *Housing Studies*, 36(1), 131–151. <https://doi.org/10.1080/02673037.2019.1686128>
- Wessel, T. & Nordvik, V. (2019). Mixed neighbourhoods and native out-mobility in the Oslo region: The importance of parenthood. *Urban Studies*, 56(5), 885–905. <https://doi.org/10.1177/0042098018768452>
- Zorbaugh, H. (1929). *The Gold Coast and the Slum: A sociological study of Chicago's Near North Side*. The University of Chicago Press.
- Ødegård, G., Loga, J., Steen-Johnsen, K. & Ravneberg, B. (2014). *Felleskap og forskjellighet. Integrasjon og nettverksbygging i flerkulturelle lokalsamfunn*. Abstrakt forlag.
- Aarseth, H. (2018). Fear of Falling – Fear of Fading: The Emotional Dynamics of Positional and Personalised Individualism. *Sociology*, 52(5), 1087–1102. <https://doi.org/10.1177/0038038517730219>